

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
2021-DR-147

AYDIN ARKEOLOJİ MÜZESİ ÖRNEKLERİYLE KARIA
BÖLGESİ HEYKELTIRAŞLIĞI

HAZIRLAYAN
Umut KAPUCI

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Murat ÇEKİLMEZ

AYDIN- 2021

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

/ /2021

Umut KAPUCI

ÖZET

AYDIN ARKEOLOJİ MÜZESİ ÖRNEKLERİYLE KARIA BÖLGESİ HEYKELTIRAŞLIĞI

Umut KAPUCI

Doktora Tezi, Arkeoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Murat ÇEKİLMEZ

2021, XXX + 441 ayfa + 9 Grafik + 1 Harita

Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Karia Bölgesi'nden dokuz kent buluntusu 86 heykeltıraşlık eseri çalışma içeriğini, yontuların tipolojik, stilistik ve ikonografik açıdan değerlendirilmesi ise konu ana yönelimini oluşturmaktadır. Bu izleğin, art alan ve gelişimsel bir süreçte tümlenmesi ise 12 bölümlerle sağlanmıştır.

Alabanda buluntusu beş serbest yontu birinci bölümde incelenirken, Antiocheia ad Maeandrum kenti buluntusu, yüksek kabartma ve büst parçalarından oluşan üç plastik eser ikinci bölümde değerlendirilmiştir. Aphrodisias sınırlarında bulunan kabartma, privat portre ve serbest heykelden oluşan altı heykeltıraşlık eseri üçüncü bölümde irdelenmiştir. Bargasa/Piginda'dan figürlü masa ayağı parçası ve privat portre büstünden oluşan iki heykeltıraşlık eseri dördüncü bölüm kapsamında ele alınmıştır. Magnesia ad Maeandrum buluntusu serbest yontu ve kabartma parçasından oluşan iki eser, beşinci bölümde değerlendirilmiştir. Mastaura ad Khrysaorium buluntusu serbest yontu ve figürlü masa ayağı parçasından oluşan iki plastik yontu altıncı bölümde incelenmiştir. Nysa'dan bulunan Herme, kabartma, büst, portre ve serbest heykel niteliğinde 22 plastik eserden oluşan yontu grubu yedinci bölümü oluşturmaktadır. Orthosia buluntuları, çalışma kapsamında bir serbest heykel parçasıyla birlikte sekizinci bölümde değerlendirilmiştir. Çalışma içeriğinde buluntu yoğunluğu açısından öne çıkan Tralleis, kabartma, lahit, büst, portre ve üç boyutlu heykellerden oluşan yontu grubu dokuzuncu bölümde incelenmiştir. Onuncu bölümde Karia Bölgesi heykeltıraşlığı ele alınmıştır. Tez kapsamında ulaşılan veriler bütünsel olarak on birinci bölümde tüm detaylarıyla birlikte değerlendirilmiştir. On ikinci ve son bölümde ise incelenen eserlerin kataloglarına yer verilmiştir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Karia Bölgesi, Heykeltıraşlık, Büst, Kabartma.

ABSTRACT

SCULPTURE OF KARIA REGION WITH SAMPLES FROM AYDIN ARCHAEOLOGICAL MUSEUM

Umut KAPUCI

PhD Dissertation, Department of Archaeology

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Murat ÇEKİLMEZ

2021, XXX + 441 pages + 9 Graphic + 1 Maps

Eighty six sculptural artifacts from nine sites in Karia Region which were dated to Hellenistic and Roman Imperial periods and kept in Aydın Archaeological Museum constitute the content of this study and typological, stilistic and iconographical evaluation of the sculptures is the main focus of it. Integration of this theme in background and in a evolutionary process are ensured within twelve chapters.

While five statues from Alabanda were examined in the first chapter, three plastic artifact consist of a relief and bust fragments from Antiocheia ad Maeandrum are evaluated in the second chapter. Six sculptural artifacts from Aphrodisias, which includes a relief, private portraits and statues were scrutinized in the third chapter. Two sculptural element from Bargasa/Piginda, a fragment of a figured table leg and a private portrait bust, were discussed within the extend of chapter four and two pieces from Magnesia ad Maeandrum including a statue and relief fragment were evaluated in chapter five. Two other plastic sculpture from Mastaura ad Khrysaorium, again a fragment of figured table leg and a statue were analyzed in the sixth chapter. A culptural group of twenty two plastic artifacts from Nysa, which include a Herme, reliefs, busts, portraits and statues composes the seventh chapter. Within the context of the study, Orthosia was adressed in the eighth chapter with a statue. The sculptural group of reliefs, a sarcophagus, busts, portraits and statues from Tralleis, which is prominent in this study in respect to find density, was examined in the ninth chapter. In the tenth chapter, the sculpture of the Karia Region is discussed. All the accumulated data within the extent of the dissertation, were integrally evaluated in detail in the eleventh chapter. In the twelfth and the last chapter, catalogues of the investigated artifacts were included.

KEYWORDS: Karia Region, Sculpture, Bust, Relief.

ÖNSÖZ

Aydın Arkeoloji Müzesi'nin kuruluşundan itibaren yaklaşık 46 yıllık bir dönemi kapsayan plastik buluntu grubunun izin ve destekleri nedeniyle Müze Müdürü Arkeolog Abdülbari Yıldız, Arkeolog Yılmaz Akkan, Arkeolog Funda Ertuğrul ve Arkeolog Şenay Çekilmez'e, çalışmalar sırasındaki yardımları nedeniyle Arş. Gör. Emrah Özdemir, Arkeolog Kemal Ersavaş ve Arkeolog Fevzi Özcan'a teşekkür ederim.

Tez konusunu öneren ve çalışmanın her aşamasında bilgi birikimi ve metodolojik bakış açısı ile desteğini gördüğüm değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Murat Çekilmez'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Tez içeriğinin gelişimi konusunda destek ve önerileriyle katkıda bulunan Tez İzleme Komitesi üyeleri Prof. Dr. Hüseyin Üreten ve Doç. Dr. Aydın Erön'e, yardımlarından dolayı Arş. Gör. Ömer Güngörmüş'e, çalışma süreci içerisinde her daim desteğini hissettiğim Alinda ve Gerga Arkeolojik Yüzey Araştırması ekip üyeleri ile Tisna Antik Kenti ve Yakın Çevresi Arkeolojik Yüzey Araştırması ekibine, süreç boyunca manevi destekleriyle yanımda olan ablam Canan Cengiz ve değerli eşi Bülent Cengiz'e, son olarak hayatımdaki varlığı ile gurur duyduğum değerli eşim Asuman Kapuci'ye teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	xi
GRAFİKLER DİZİNİ	xxi
HARİTALAR DİZİNİ.....	xxiii
LEVHALAR DİZİNİ	xxv
KISALTMALAR DİZİNİ	xxix
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	6
1. ALABANDA ANTİK KENTİ HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFİ.....	6
1.1. Alabanda Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar.....	6
1.2. Alabanda Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri.....	7
1.2.1. Tanrı Tipleri.....	8
1.2.1.1. Asklepios Heykeli Parçası (Lev. I a-d)	8
1.2.2. Tanrıça Tipleri	11
1.2.2.1. Knidoslu Aphrodite Heykeli Parçası (Lev. II a-d)	11
1.2.2.2. Aphrodite Başı (Lev. III a-d).....	15
1.2.3. Kadın Tipleri.....	17
1.2.3.1. Giyimli Kadın Heykeli Parçası (Lev. IV a-d)	17
1.2.4. Parçalar	19
1.2.4.1. Kalkan Parçası (Lev. V a-b).....	19
2. BÖLÜM	21
2. ANTIOCHEIA AD MAEANDRUM ANTİK KENTİ HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFİ.....	21

2.1. Antiocheia ad Maeandrum Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	21
2.2.1. Büstler	22
2.2.1.1. Erkek Büstü Parçaları (Lev. VI a-d, Lev. VII a-c).....	22
2.2.2. Kabartmalar	27
2.2.2.1. Kabartma Parçası (Lev. VIII a-b)	27
3. BÖLÜM.....	29
3. APHRODISIAS ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFİ	29
3.1. Aphrodisias Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	29
3.2. Aphrodisias Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri	30
3.2.1. Tanrı Tipleri	35
3.2.1.1. Zeus Heykeli Parçası (Lev. IX a-d)	35
3.2.1.2. Poseidon Heykeli Parçası (Lev. X a-d).....	36
3.2.2. Tanrıça Tipleri.....	38
3.2.2.1. Aphrodite Başı (Lev. XI a-d).....	38
3.2.3. Kadın Tipleri	39
3.2.3.1. Kadın Portresi (Lev. XII a-d).....	39
3.2.4. Kabartmalar	41
3.2.4.1. Kabartma Parçası (Lev. XIII a-b)	41
3.2.5. Parçalar.....	41
3.2.5.1. El Parçası (Lev. XIV)	41
4. BÖLÜM.....	43
4. BARGASA/PIGINDA ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFİ	43
4.1. Bargasa/Piginda Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar.....	43
4.2. Bargasa/Piginda Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri	44
4.2.1. Büstler	44
4.2.1.1. Erkek Büstü (Lev. XV a-d).....	44

4.2.2. Masa Ayakları.....	47
4.2.2.1. Figürlü Masa Ayağı Parçası (Lev. XVI a-d).....	47
5. BÖLÜM.....	50
5. MAGNESİA AD MAEANDRUM ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI	50
5.1. Magnesia Ad Maeandrum Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	50
5.2. Magnesia Ad Maeandrum Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri	51
5.2.1. Tanrıça Tipleri	52
5.2.1.1. Aphrodite Frejus (Venus Genetrix) Heykeli Parçası (Lev. XVII a-d)	52
5.2.2. Kabartmalar	54
5.2.2.1. Kabartma Parçası (Lev. XVIII a-d).....	54
6. BÖLÜM.....	57
6. MASTAURA AD KHRYSORUM ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI.....	57
6.1. Mastaura Ad Khrysaorium Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	57
6.2. Mastaura Ad Khrysaorium Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri	57
6.2.1. Tanrıça Tipleri	57
6.2.1.1. Hygieia Heykeli Parçası (Lev. XIX a-d).....	57
6.2.2. Masa Ayakları.....	60
6.2.2.1. Figürlü Masa Ayağı Parçası (Lev. XX a-d)	60
7. BÖLÜM.....	63
7. NYSA ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI.....	63
7.1. Nysa Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	63
7.2. Nysa Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri.....	63
7.2.1. Tanrı Tipleri.....	64
7.2.1.1. Dionysos Başı (Lev. XXI a-d).....	64
7.2.1.2. Herakles Heykeli Parçası (Lev. XXII a-d)	66

7.2.2. Tanrıça Tipleri.....	68
7.2.2.1. Kybele Heykeli Parçası (Lev. XXIII a-d).....	68
7.2.2.2. Nike Heykeli Parçası (Lev. XXIV a-d).....	70
7.2.3. Diğer Mitolojik Tipler.....	72
7.2.3.1. Ariadne Başı Parçası (Lev. XXV a-d).....	72
7.2.4. Erkek Tipleri.....	74
7.2.4.1. Giyimli Erkek (Strategos – Komutan) Heykeli Parçası (Lev. XXVI a-d).....	74
7.2.4.2. Erkek Portreleri (Lev. XXVII a-d, Lev. XXVIII a-d).....	76
7.2.5. Kadın Tipleri.....	79
7.2.5.1. Giyimli Kadın Heykeli Parçası (Lev. XXIX a-d).....	79
7.2.5.2. Kadın Portresi (Lev. XXX a-d).....	81
7.2.6. Çocuk Tipleri.....	83
7.2.6.1. Erkek Çocuk Heykeli Parçası (Lev. XXXI a-c).....	83
7.2.6.2. Erkek Çocuk/Eros Başı Parçaları (Lev. XXXII a-d, Lev. XXXIII a-d).....	85
7.2.7. Büstler.....	88
7.2.7.1. Kadın Büstü Parçası (Lev. XXXIV a-b).....	88
7.2.8. Herme Tipleri.....	89
7.2.8.1. Herakles Herme’si Parçası (Lev. XXXV a-d).....	89
7.2.9. Kabartmalar.....	92
7.2.9.1. Dionysos Yontusu Parçası (Lev. XXXVI a-d).....	92
7.2.9.2. Herakles Yontusu Başı (Lev. XXXVII a-d).....	95
7.2.10. Parçalar.....	98
7.2.10.1. El Parçaları (Lev. XXXVIII a-c, Lev. XXXIX).....	98
7.2.10.2. Bacak Parçası (Lev. XL a-d).....	98
7.2.10.3. Ayak Parçası (Lev. XLI).....	99
7.2.10.4. Giysi Parçası (Lev. XLII a-b).....	100

8. BÖLÜM	101
8. ORTHOSIA ANTİK KENTİ HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI.....	101
8.1. Orthosia Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	101
8.2. Orthosia Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri	101
8.2.1. Diğer Mitolojik Tipler	101
8.2.1.1. Attis Heykeli Parçası (Lev. XLIII a-d).....	101
9. BÖLÜM	104
9. TRALLEIS ANTİK KENTİ HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI.....	104
9.1. Tralleis Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar	104
9.2. Tralleis Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri.....	105
9.2.1. Tanrı Tipleri.....	106
9.2.1.1. Dionysos Başı (Lev. XLIV a-d)	106
9.2.1.2. Herakles Heykeli Parçası (Lev. XLV a-d)	108
9.2.1.3. Dionysos Heykeli Parçası (Lev. XLVI a-d).....	110
9.2.2. Tanrıça Tipleri	113
9.2.2.1. Versailles Artemisi Heykeli Parçası (Lev. XLVII a-c).....	113
9.2.2.2. Athena Heykeli Parçaları (Lev. XLVIII a-d, Lev. XLIX a-d)	115
9.2.2.3. Aphrodite Heykeli Parçaları (Lev. XLIX a-d, Lev. LI a-d, Lev. LII a-d, Lev. LIII a-d)	118
9.2.2.4. Hera Heykeli Parçası (Lev. LIV a-d)	126
9.2.3. Diğer Mitolojik Tipler	128
9.2.3.1. Attis Heykeli Parçaları (Lev. LV a-d, Lev. LVI a-c)	128
9.2.3.2. Hermaphrodite Heykeli Parçası (Lev. LVII a-d)	131
9.2.3.3. Satyros/Pan Başı Parçası (Lev. LVIII a-c).....	133
9.2.3.4. Mysa Heykeli Parçası (Lev. LIX a-d).....	134
9.2.3.5. Maenad Başı Parçaları (Lev. LX a-d, Lev. LXI a-d)	136

9.2.4. Erkek Tipleri.....	138
9.2.4.1. Erkek Heykeli Parçaları (Lev. LXII a-c, Lev. LXIII a-d).....	138
9.2.4.2. Erkek Portreleri (Lev. LXIV a-d, Lev. LXV a-d, Lev. LXVI a-d, Lev. LXVII a-d, Lev. LXVIII a-d)	142
9.2.5. Kadın Tipleri	148
9.2.5.1. Giyimli Kadın Heykeli Parçaları (Lev. LXIX a-d, Lev. LXX, Lev. LXXI a-b, Lev. LXXII a-b, Lev. LXXIII a-d, Lev. LXXIV, Lev. LXXV a-d).....	148
9.2.5.2. Kadın Portreleri (Lev. LXXVI a-d, Lev. LXXVII a-d)	162
9.2.6. Çocuk Tipleri.....	164
9.2.6.1. Erkek Çocuk Heykeli Parçası (Lev. LXXVIII a-d)	164
9.2.7. Büstler	166
9.2.7.1. Kadın Büstü Parçası (Lev. LXXIX a-b)	166
9.2.7.2. Büst Kaide Parçası (Lev. LXXX a-d)	167
9.2.8. Kabartmalar	168
9.2.8.1. Meleagros Yontusu Parçası (Lev. LXXXI a-d)	168
9.2.8.2. Maenad Başı Parçaları (Lev. LXXXII a-d, Lev. LXXXIII a-d)	170
9.2.8.3. Satyros/Pan Başı Parçası (Lev. LXXXIV a-d)	172
9.2.8.4. Triton Başı Parçası (Lev. LXXXV a-d).....	173
9.2.9. Lahitler	175
9.2.9.1. Eros Başı Parçası (Lev. LXXXVI a-d)	175
10. BÖLÜM.....	177
10. KARIA BÖLGESİ HEYKELTİRAŞLIĞI.....	177
11. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	187
12. KAYNAKLAR.....	191
13. KATALOG	213
14. LEVHALAR	347
15. GRAFİKLER.....	433

16. HARİTALAR.....	439
ÖZGEÇMİŞ.....	441

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Alabanda Buluntularının Tipolojik Dağılımı	433
Grafik 2. Antiocheia ad Maeandrum Buluntularının Tipolojik Dağılımı.....	434
Grafik 3. Aphrodisias Buluntularının Tipolojik Dağılımı	434
Grafik 4. Bargasa/Piginda Buluntularının Tipolojik Dağılımı	435
Grafik 5. Magnesia ad Maeandrum Buluntularının Tipolojik Dağılımı.....	435
Grafik 6. Mastaura ad Khrysaorium Buluntularının Tipolojik Dağılımı.....	436
Grafik 7. Nysa Buluntularının Tipolojik Dağılımı	436
Grafik 8. Orthosia Buluntularının Tipolojik Dağılımı	437
Grafik 9. Tralleis Buluntularının Tipolojik Dağılımı	437

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Buluntu Merkezleri Haritası	439
---	-----

LEVHALAR DİZİNİ

LEVHA I	337
LEVHA II.....	348
LEVHA III.....	349
LEVHA IV	350
LEVHA V.....	351
LEVHA VI	352
LEVHA VII.....	353
LEVHA VIII.....	354
LEVHA IX	355
LEVHA X.....	356
LEVHA XI	357
LEVHA XII.....	358
LEVHA XIII.....	359
LEVHA XIV	360
LEVHA XV.....	361
LEVHA XVI	362
LEVHA XVII.....	363
LEVHA XVIII.....	364
LEVHA XIX	365
LEVHA XX.....	366
LEVHA XXI	367
LEVHA XXII.....	368
LEVHA XXIII.....	369
LEVHA XXIV.....	370
LEVHA XXV	371
LEVHA XXVI.....	372

LEVHA XXVII.....	373
LEVHA XXVIII.....	374
LEVHA XXIX	375
LEVHA XXX.....	376
LEVHA XXXI	377
LEVHA XXXII.....	378
LEVHA XXXIII.....	379
LEVHA XXXIV	380
LEVHA XXXV.....	381
LEVHA XXXVI	382
LEVHA XXXVII.....	383
LEVHA XXXVIII.....	384
LEVHA XXXIX	385
LEVHA XL.....	386
LEVHA XLI.....	387
LEVHA XLII	388
LEVHA XLIII.....	389
LEVHA XLIV.....	390
LEVHA XLV	391
LEVHA XLVI.....	392
LEVHA XLVII	393
LEVHA XLVIII.....	394
LEVHA XLIX.....	395
LEVHA L.....	396
LEVHA LI	397
LEVHA LII.....	398
LEVHA LIII.....	399

LEVHA LIV	400
LEVHA LV	401
LEVHA LVI	402
LEVHA LVII.....	403
LEVHA LVIII	404
LEVHA LIX	405
LEVHA LX	406
LEVHA LXI.....	407
LEVHA LXII.....	408
LEVHA LXIII	409
LEVHA LXIV	410
LEVHA LXV	411
LEVHA LXVI.....	412
LEVHA LXVII.....	413
LEVHA LXVIII	414
LEVHA LXIX	415
LEVHA LXX	416
LEVHA LXXI.....	417
LEVHA LXXII.....	418
LEVHA LXXIII	419
LEVHA LXXIV	420
LEVHA LXXV	421
LEVHA LXXVI.....	422
LEVHA LXXVII.....	423
LEVHA LXXVIII	424
LEVHA LXXIX	425
LEVHA LXXX	426

LEVHA LXXXI.....	427
LEVHA LXXXII	428
LEVHA LXXXIII	429
LEVHA LXXXIV	430
LEVHA LXXXV	431
LEVHA LXXXVI.....	432

KISALTMALAR DİZİNİ

- Bkz. : Bakınız
Cm. : Santimetre
Env. : Envanter
Fig. : Figür
Gen. : Genişlik
İÖ : İsa'dan önce
İS : İsa'dan sonra
K./Kat. : Katalog
Kab. : Kabartma
Kal. : Kalınlık
Lev. : Levha
No/Nr. : Numara
Yük. : Yükseklik

GİRİŞ

Doç. Dr. Murat Çekilmez tarafından yürütülen “Aydın Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Karia Bölgesi Heykeltıraşlığı” isimli FEF-19015 numaralı proje ile Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenen bu çalışmada, Aydın Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve Aydın ili sınırlarındaki antik kentlerden bulunan heykeltıraşlık eserleri değerlendirilmiştir. Alabanda, Aphrodisias, Antiocheia ad Maeandrum, Bargasa/Piginda, Magnesia ad Maeandrum, Mastaura ad Khrysaorium, Nysa, Orthosia ve Tralleis sınırlarında bulunan yontuculuk ürünlerinin incelendiği bu çalışma ile Kuzey Karia heykeltıraşlığı bütünsel olarak değerlendirilmekte, dolayısıyla anılan kentler arasındaki etkileşim, stilistik açıdan irdelenmektedir.

Aydın Arkeoloji Müzesi’nin kuruluşundan itibaren 46 yıl içerisinde satın alma, hibe ve zor alım yolları ile müzeye getirilmiş olan ve bu bağlamda buluntu durumlarından kaynaklanan belirsizlik nedeniyle herhangi bir kontekste ait olmayan heykeltıraşlık eserlerinin tanım, tipoloji, ikonografi, stil, dönem modası, analoji, tarihleme ve ait oldukları atölyelerin belirlenerek dönemsel kullanım amaçları ve sergilendikleri alan/yapı gibi belirsizliklerin çözüm ve önerileri ile bütünsel olarak bölge heykeltıraşlığının bilim dünyasına tanıtılması amaçlanmaktadır. İncelenen eserler, art alan ve gelişimsel bir süreç içerisinde değerlendirilerek etkileşim sahası belirlenmeye çalışılmış, yontuların işlevsel nitelikleri göz önünde bulundurularak, bölge arkeolojisindeki yeri ve önemi, kentlerin sanatsal veri akışı izleği doğrultusunda dönemsel bağlamda bölgeye egemen kentlerin atölyeleri ve dolayısıyla ekolü eserler üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamını, 1959-2005 yılları arasında Aydın Arkeoloji Müzesi’ne getirilerek Taş Eserler Deposu ve Teşhir Salonu’nda korunan heykeltıraşlık eserleri oluşturmaktadır. Çalışmada dokuz antik kentten bulunan 86 heykeltıraşlık eseri değerlendirilmiştir. İçeriği oluşturan örnekler arasında; Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen ve tipolojik açıdan zengin bir repertuar oluşturan serbest yontu, portre, büst, Herme, kabartma, lahit ve figürlü masa ayaklarından oluşan mobilya parçaları bulunmaktadır. Bu kapsamda en erken buluntular Hellenistik Dönem içerisinde İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenirken en geç örnekler ise İS 3. yüzyıla tarihlenmiştir. İnceleme alanını oluşturan yontular için mekânsal bağı Karia Bölgesi, zamansal sınırlamayı ise Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan ilk yerleşim Alabanda antik kentidir. Burada ilk kazı çalışmaları 1904 ve 1905 yıllarında Osman Hamdi Bey'in emriyle Halil Edhem Bey tarafından gerçekleştirilen¹ ve günümüzde A. Y. Tavukçu tarafından sürdürülen² Alabanda antik kenti, tez içeriğinde; arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi replik ve varyantları olarak değerlendirilen Aphrodite, Asklepios, ayakta giyimli kadın tipleri ve kalkan parçalarından oluşan beş serbest yontu Alabanda antik kenti heykeltıraşlık eserleri başlığı altında birinci bölümde incelenmiştir.

Arkeolojik yüzey araştırmaları dışında herhangi bir sistematik kazı çalışması gerçekleştirilmeyen Antiocheia ad Maeandrum kentinde, Yüksek Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen yüksek kabartma ve erkek büst parçalarından oluşan üç plastik eser ikinci bölümde değerlendirilmiştir.

Kazı çalışmaları, 1904 yılında P. Gaudin tarafından başlatılan³ ve 1990 yılından itibaren R. R. R. Smith başkanlığında sürdürülen⁴ Aphrodisias antik kentinin, orijini Arkaik ve Geç Klasik Dönem tip ve kompozisyonlarının Yüksek Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları ile temsil edilen ve Aphrodisias atölyeleri yontuculuğunun evrelerine iz veren tamamlanmamış Zeus, Aphrodite, Poseidon, Gigant, kadın ve el parçalarından oluşan kabartma, *privat* portre ve *rondbos* olmak üzere altı heykeltıraşlık eseri üçüncü bölümde irdelenmiştir.

Çalışma kapsamında ele alınan ve 1997-1998⁵ ve 2005⁶ yıllarında Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığında, Bordeaux Üniversitesi destekleriyle P. Debord'un bilimsel danışmanlığında kurtarma kazıları gerçekleştirilen Bargasa/Piginda, İS 2. yüzyıl ve Asker İmparatorlar Dönemi'ne tarihlenen Sphenks figürlü *monopodial* masa ayağı parçası ve *privat* portre büstünden oluşan iki heykeltıraşlık eseri dördüncü bölüm kapsamında değerlendirilmiştir.

¹ Edhem Bey, H. (1905). Fouilles d'Alabanda en Carie. Rapport Sommaire sur la Premiere Campagne, *CRAI* 49, 443, 444; Edhem Bey, H. (1906). Fouilles d'Alabanda. Rapport Sommaire sur la Seconde Champagne, *CRAI* 50, 407-422.

² Tavukçu, A. Y., Temür, A., Tavukçu, Z. A., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K. (2019). Alabanda 2017. *40. KST*, Cilt 1. Çanakkale, 2018, 148-153. Tavukçu, A. Y., Temür, A., Tavukçu, Z. A., Erkovan, N. Y., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K., Avlı, A. (2020). Alabanda 2018. *40. KST*, Cilt 1. Diyarbakır, 2019, 135-139.

³ Collignon, M. (1904). *Notes sur les Fouilles Executées à Aphrodisias par M. Paul Gaudin, Comptes Rendus des Séances de l'année de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres*, 703-711.

⁴ Smith, R.R.R. (1991). Aphrodisias 1990. *XIII. KST*, Cilt II. Çanakkale, 141-154.

⁵ Varinlioğlu, E. (1998). Çamlıdere'de Kazılar. *XIX. KST*, Cilt II, 202.

⁶ Yener, E., Özkan, M. K., Özkan, H., Yılmaz, E. ve Ertuğrul, F. (2005). Haydere Geç Roma Mezarı Kurtarma Kazısı. *15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Toplantısı*, 194.

Arkeolojik kazı çalışmaları 1890 yılında dönemin Aydın Vilayeti Müze-i Hümayun Müdür Vekili D. Baltazzi tarafından Müze-i Hümayun adına 1887 yılında başlatılan⁷ ve 1985 yılından itibaren O. Bingöl başkanlığında sürdürülen⁸ Magnesia ad Maeandrum antik kenti plastik buluntuları içerisinde, Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Aphrodite ve Pan yontularına ait iki heykeltıraşlık eseri beşinci bölümde incelenmiştir.

Günümüze kadar herhangi bir kazı çalışması yapılmadığı tespit edilen ve araştırma tarihçesi ile ilgili literatürde oldukça az veri bulunan Mastaura ad Khrysaorium antik kenti, arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak değerlendirilen Hygieia heykeli ve Dionysos figürlü *monopodial* masa ayağı parçasından oluşan iki plastik yontu altıncı bölümde ele alınmıştır.

Çalışma kapsamında ele alınan ve ilk sistematik arkeolojik kazı çalışmaları 1907-1909 yılları arasında W. von Diest tarafından yürütülen⁹ ve günümüzde S. H. Öztaner başkanlığında sürdürülen¹⁰ Nysa antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri, Geç Arkaik ve Erken Klasik Dönem etkili, Yüksek Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Herme, kabartma, büst, portre ve serbest heykel niteliğinde Ariadne, Dionysos, Eros, Herakles, Kybele, III. Alexandros ve erkek-kadın tiplerini içeren 22 plastik eserden oluşan yontu grubu yedinci bölümü oluşturmaktadır.

Literatür taraması sonucunda oldukça az veriye ulaşılan ve 1997 yılında Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığında E. Yener ve F. Ölmez tarafından mozaik kurtarma kazısı ve mozaik kaldırma çalışmaları¹¹ gerçekleştirilen Orthosia antik kenti, tez kapsamında Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir Attis heykeli parçasıyla birlikte sekizinci bölümde değerlendirilmiştir.

⁷ Reinach, S. (1891). *Chroniques d'Orient. Documents sur les Fouilles et Decouvertes Dans l'orient Hellenique de 1883 a 1890*. Paris, 715, 716.

⁸ Bingöl, O. (2007). *Beyaz Kaşlı Artemis'in Kenti, Menderes Magnesiası*. İstanbul: Homer Kitabevi, 1 vd.; Bingöl, O. ve Kökdemir, G. (2012). *Menderes Magnesiası (Magnesia ad Maeandrum) (1984-2010)*. Bingöl, O., Öztaner, S. H. ve Taşkıran, H. (Editörler). *DTCF 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları. Anadolu/Anatolia Ek Dizi – Supplements III.2*. Ankara, 391 vd.

⁹ von Diest, W. (1913). *Nysa ad Maeandrum. Nach Forschungen und Aufnahmen in den Jahren 1907 und 1909. Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts*10. Berlin, Plan II.

¹⁰ Öztaner, S. H., Akdoğu Arca, E. N. ve Gökalp Özdil, N. (2014). Nysa Ad Maeandrum'daki Yeni Bulgular Üzerine Bir Değerlendirme. Aşkit, Ç., Kalaycıoğulları, S., Kayapınar, R., Öztürk, R. ve Üstünel-Keyinci, C. (Editörler), *In Memoriam Filiz Öktem* içinde (227-236). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 227 vd.

¹¹ Yener, E. ve Ölmez, F. (1997). Orthosia Mozaik Kurtarma Kazısı ve Mozaik Kaldırımı. *VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri* 8-10 Nisan 1996 Kuşadası, Ankara, 275-298.

Tez içeriğini oluşturan ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan Karia Bölgesi heykeltıraşlık eserleri buluntu grubu içerisinde sayısal olarak öne çıkan ve ilk kazı çalışmaları 1888 yılında kısa süreli olarak C. Humann ve W. Dörpfeld tarafından Alman Orient Komite adına başlatılan¹², günümüzde ise 2018 yılından itibaren N. Öztürk başkanlığında sürdürülen¹³ Tralleis antik kenti, Arkaik Dönem'den köken alan Yüksek Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi replik ve varyantları olarak yorumlanan kabartma, lahit, büst, portre ve üç boyutlu heykellerden oluşan ve tipolojik açıdan zengin bir repertuara sahip Artemis, Athena, Attis, Aphrodite, Dionysos, Eros, Hera, Herakles, Hermaphrodite, Maenad, Meleagros, Mysa, Satyros, Triton, VI. Mithridates Eupator ve Drusus Maior portre parçalarının temsil edildiği 43 plastik eser dokuzuncu bölümde ele alınmıştır.

Tez kapsamında irdelenen çok sayıda yontunun analogik ve stilistik değerlendirmesinde yararlanılmasının yanı sıra Magnesia ad Maeandrum ve Tralleis antik kenti heykeltıraşlık eserleri özneline de R. Özgan¹⁴ tarafından yayınlanan çalışmalar, en kapsamlı referans kaynak grubunu oluşturmaktadır.

Tez konusu dahilinde, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Aydın Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün 08.06.2017 tarih ve 38731361-155.01/1021 sayılı izinleri doğrultusunda çalışma içeriğini oluşturan plastik eserlerin envanter taraması yapılmış, Müze Müdürlüğü'nün uygun gördüğü tarihlerde eserlerin dört yönlü fotoğraflanması sonrası photoshop programında işlemleri tamamlanmış, envanter numarası, alfabetik sıralamayla buluntu yeri, müzeye geliş şekli ve tarihi, ölçüleri, tanım ve tipoloji, benzer örnekler ve tarihleme bilgilerini içeren katalog çalışması tamamlanmıştır. Yapılan literatür ve dokümantasyon çalışması sonucunda ulaşılan kaynaklarda yakın coğrafyadaki heykeltıraşlık buluntularıyla incelenen eserlerin benzer örnekleri tespit edilmiş, belirlenen eserler tipolojik olarak gruplara ve alt gruplara ayrılarak stilistik ve ikonografik açıdan değerlendirilmiştir.

¹² Humann, C. ve Dörpfeld, W. (1893). Ausgrabungen in Tralles. *AM XVIII*, 395.

¹³ Öztürk, N., Kavaz Kındığılı, B., Güloğlu, G. ve Özcihan, İ. (2020). 2018 Yılı Tralleis Kazıları. *KST 41*, Cilt 3, 559-570.

¹⁴ Özgan, R. (1982a). *Yunan ve Roma Devri Tralleis Heykeltıraşlığı*. Yayınlanmamış Doçentlik Tezi, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Konya, 1 vd.; Özgan, R. (1982b). Zur Datierung des Artemisaltars in Magnesia am Maeander. *IstMitt* 32, 196-209; Özgan, R. (1990). *İ.S 1. Yüzyıl Tralleis Yontuculuğu*, X. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler I. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 247-284; Özgan, R. (1995). *Die Griechischen und Römischen Skulpturen aus Tralleis*. Bonn: AMStud 15, 1 vd.

Onuncu bölümde, içeriği oluşturan plastik eserler üzerinden Karia Bölgesi heykeltıraşlığı irdelenmiştir.

Elde edilen verilerin tamamı on birinci bölümdeki sonuç ve öneriler kısmında tüm detaylarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında ayrıca bulguların tamamı harita, plan, şekil, grafik ve levhalarla desteklenmiştir.

1. BÖLÜM

1. ALABANDA ANTİK KENTİ HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

1.1. Alabanda Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Alabanda antik kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. Aydın ili, Çine ilçesi, Doğanıyurt Mahallesi sınırlarında yer alan Alabanda antik kenti ile ilgili ilk kez C. Texier, Lagina'nın 250 stadel kuzeyinde ve Menderes vadisi yakınında, bugünkü Araphisar olan Alabanda antik kentinin yer aldığından ve burada eski eserlerden bir tiyatro ile bir de saraya ait bir kemer alt kısmının bulunduğundan bahsetmektedir¹⁵. 1989 yılında ise A. Tırpan, kentin sur duvarları, kuleleri ve kapıları ile ilgili araştırmalar yapmıştır¹⁶. Araştırmacılarından G. E. Bean, Alabanda antik kentini ziyaret etmiş ve tiyatro, tapınak, consul binası ve ikinci *akropolis*i değerlendirmiş ve kent planını çıkarmıştır¹⁷.

İlk kazı çalışmalarını 1904 ve 1905 yıllarında Osman Hamdi Bey'in emriyle Halil Edhem Bey gerçekleştirmiştir. Söz konusu yıllar arasında *Bouleuterion*, Tiyatro, Merkezi Hamam, Klasik Çağ Mezarı, Dorik Tapınak, Batı Tapınak, Apollon Tapınağı ve *temenos*unda çalışmalar gerçekleştirmiştir¹⁸. Aydın Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü adına E. Yener başkanlığında 1999 yılından başlayıp aralıklarla yapılan kazılarda *Apollon Isothimos Tapınağı*'nda ve tiyatrodaki kazılarda çalışılmıştır¹⁹. 2011 ve 2012 yılları arasında S. Ateşlier başkanlığında, ilk yıl temizlik çalışmalarıyla birlikte Zeus Tapınağı, Apollon Tapınağı ve tiyatrodaki kalıntıların dijital çizimleri gerçekleştirilmiştir. 2012 yılında ise *Zeus Khrysaoreus Tapınağı*'nda, Apollon Tapınağı *temenosu* ve Bizans (Doğu Roma) surunda,

¹⁵ Texier, C. (2002). *Küçük Asya, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*. Üçüncü Cilt. Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, 283.

¹⁶ Tırpan, A. A. (1990). Alabanda. *VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Antalya 1989, 172-177.

¹⁷ Bean, G. E. (1989). *Turkey Beyond The Maeander*. London: British Library Cataloguing in Publication Data, 152-162.

¹⁸ Edhem Bey, 1905, 443, 444; Edhem Bey, 1906, 407-422.

¹⁹ Yener, E. (2001). Alabanda Antik Kenti Kazı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları 1999. *11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Denizli 2000, 5-16. Yener, E. (2002). Alabanda Antik Kenti Kazı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları. *12. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Kuşadası 2001, 179-190. Yener, E. (2005). Alabanda Antik Kenti Kazı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları. *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Nevşehir 2004, 117-124. Yener, E. (2006). Alabanda Antik Kenti Kazı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları 2005. *15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*. Kuşadası 2006, 171-180.

agorada, kent surları ve nekropolis alanlarında çalışmalar yürütülmüştür²⁰. 2017-2018 yıllarında yapılan çalışmalar, A. Y. Tavukçu başkanlığında, her iki yılda da *agora*, *bouleuterion* ve Doğu Hamamı'nda sürdürülmüştür²¹.

1.2. Alabanda Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan 1604 envanter numaralı, 1905 yılında Apollon Tapınağı'ndan bulunan Antoninus Pius başı; H. Edhem Bey²², M. Wegner²³, W. Helbig²⁴, J. İnan-E. Rosenbaum²⁵ ve C. Evers²⁶ tarafından yayımlanmıştır. Ayrıca H. Edhem Bey, Alabanda'da 1905 ve 1906 yılı kazılarında açığa çıkarılan *Amazonamakhia* betimli iki friz bloğunu yayımlamıştır²⁷. E. Yener ve G. Uluişik Öncü, 2003 yılı kazı sezonunda tiyatronun sahne binasında ele geçen ayakta ve *peplos* giyimli bir kadın heykelini yayımlamıştır²⁸. F. Bağdatlı, Alabanda sikkeleri üzerinde betimlenen *Apollon Isothimos*'u ikonografik ve tipolojik açıdan değerlendirmiştir²⁹. R. R. R. Smith "Hellenistik Heykel" başlıklı çalışmasında, "Kabartmalar: Frizler ve Steller" bölümünde Batı Anadolu'da yer alan birçok tapınakla birlikte Alabanda Apollon Tapınağı frizlerinden ve burada betimlenen *Amazonamakhia* sahnelerinden bahsetmektedir³⁰. F. Bağdatlı Çam tarafından, 2012 yılı kazılarında, Apollon Tapınağı'nın *temenos* duvarı batısında bulunmuş olan bir heykel başı üzerine çalışma yapılmıştır³¹.

²⁰ Ateşlier, S. ve Akkurnaz, S. (2014). 2011-2012 Yılı Alabanda Kazıları. 35. *KST*, Cilt 3. Muğla, 2013, 487-493.

²¹ Tavukçu, Temür, Tavukçu, Ceylan, Coşkun ve Eker, 2019, 148-153; Tavukçu, Temür, Tavukçu, Erkovan, Ceylan, Coşkun, Eker ve Avlı, 2020, 135-139.

²² Edhem Bey, 1906, 418, Fig. 11.

²³ Wegner, M. (1939). Die Herrscherbildnisse in Antoninischer Zeit. *Das Römische Herrscherbild II* 4,129.

²⁴ Helbig, W. (1963). Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom. *Die Päpstlichen Sammlungen im Vatikan und Lateran I*, Nr.164.

²⁵ İnan, J. ve Rosenbaum, E. (1966). *Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia Minor*. London, 74 Nr. 39, Pl. XXV, 2. 3.

²⁶ Evers, C. (1991). Propagande Impériale et Portraits Officiels. *Le Type de l'adoption d'Antonin le Pieux*. *RM* 98, 256, Pl. 64, 2.

²⁷ Edhem Bey, 1905, 459; Edhem Bey, 1906, 414, Fig. 7.

²⁸ Yener, E. ve Uluişik Öncü, G. (2006). Alabanda'dan Bir Hellenistik Kadın Heykeli. Takaoğlu, T. (Editör). *Anadolu Arkeolojisine Katkılar: 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar* içinde (219-224). İstanbul: Hitit Color, 219 vd.

²⁹ Bağdatlı, F. (2006). Alabanda Sikkelerinde Apollon Isothimos. Takaoğlu, T. (Editör). *Anadolu Arkeolojisine Katkılar: 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar* içinde (225-231). İstanbul: Hitit Color, 225 vd.

³⁰ Smith, R.R.R. (2013). *Hellenistik Heykel*. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık, 186.

³¹ Bağdatlı-Çam, F. (2014). A Marble Head From Alabanda. Karlsson, L., Carlsson, S., Kullberg, J.B. (Editörler), *LABRUS, Studies Presented to Pontus Hellström*, 353-367.

1.2.1. Tanrı Tipleri

1.2.1.1. Asklepios Heykeli Parçası (Lev. I a-d)

Çalışma kapsamında ele alınan Alabanda antik kenti heykeltıraşlık eserleri arasındaki **K. 1** numaralı yontu, alçak kaide üzerinde Asklepios heykeli parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniştir. Hareket nedeniyle sol omuz, sağına göre hafif yukarıda işlenmiştir. Bel, sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık, *kontrapost* etkisiyle kalçanın solu sağına göre hafif yukarıdadır. Sağ kol altında asa parçası yer alır. Dirsekten bükülen ve giysi altında kalan sol kol bele uzanır. Giysi altında hareketli sağ bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanır, sol bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. *Himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak göğüs altından ayakların üzerine kadar uzanır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, sağ koltuk altından tomar şeklinde sol kol altına uzanır, sol kolu tamamen kapatarak aşağı sarkar. *Himation* kıvrımı ise sol ayağın yanına dökülür. Sağ bacağın hareketiyle birlikte belin solundan sağ bacağın üzerine uzanan şematik kıvrımlar oluşmuştur.

K. 1 numaralı örnek, tipolojik açıdan başın kırık veya eksik olduğu yontularda eserin tanımlanmasında giysi betimlenmesinin referans alınması³² özneline değerlendirildiğinde, Asklepios özellikleri gösterdiği anlaşılmaktadır. Asklepios, duruş ve özellikle *himation* düzenlemelerine göre tiplere ayrılmaktadır³³. Söz konusu tipoloji içerisinde değerlendirildiğinde **K. 1** numaralı Alabanda yontusu *Asklepios Giustini*³⁴ tipindedir. Bu tipte Asklepios, *himation* giyimli olup ayakta verilmiştir. Sağ koltuğunun altındaki asaya dayanan figürün sol kolu manto altında dirsekten bükülerek bele dayanmaktadır. Sağ bacak hareketli verilirken sol bacak vücudun ağırlığını taşır.

Asklepios Giustini arketipi, İÖ 5. yüzyılın son çeyreğinde Attika heykeltıraşlığına, Alkamenes'e atfedilirken, İÖ 4. yüzyılın ilk çeyreğinde Kuzey Peloponnesos Sikyon Okulu'na, Lysippos stiline yakın görülür. Ancak bunun dışında farklı görüşler ve tartışmalar da bulunmaktadır³⁵. İÖ 4. yüzyılda başlıca kült merkezleri olan Epidauros ve Atina kökenli

³² Tepebaş, U. ve Durugönül, S. (2013). Arkaik-Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserlerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi. Durugönül, S., (Editör), *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler* içinde (35-152). İstanbul: Bilnet Matbaacılık, 61.

³³ LIMC. (1984a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. II-1, 863-901; LIMC. (1984b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. II-2, 631-669.

³⁴ Meyer, M. (1988). Erfindung und Wirkung. Zum Asklepios Giustini, *AM* 103, 119-159, Taf. 16-20.

³⁵ Söz konusu görüşler için bkz. İnan, J. (1975). *Side'nin Roma Devri Heykeltıraşlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 54, 283. ve 284 dipnot.

olup *Olympia Zeus*'u tipolojisinde oturan ve ayakta betimlenen kült heykellerinden oluşan bir repertuar oluşturulduğu düşüncesini savunan görüşler de vardır³⁶. Hellenistik Dönem'de ise Asklepios, Zeus tipolojisine benzer yapıyı sürdürürken, heykeltıraşlar tarafından Asklepios'un yüz ifadesi, tanrının iyileştirici niteliklerini yansıtan *pathetik*, dolayısıyla kederle birleştirilmiş biçimde işlenmiştir³⁷.

Benzer tipteki Asklepios yontuları, Ashmolean Müzesi³⁸, Uffizi Galerisi³⁹, Vatikan Müzesi⁴⁰, Kapitol Müzesi⁴¹, Berlin Eski Eserler Müzesi⁴², Argos Arkeoloji Müzesi⁴³, Villa Borghese⁴⁴, Cambridge Trinity Koleji Kütüphanesi⁴⁵, Trieste J. J. Winckelmann Müzesi⁴⁶,

³⁶ Boardman, J. (2014). *Yunan Heykeli Geç Klasik Dönem*. İstanbul: Homer Kitabevi, 74.

³⁷ Smith, 2013, 66.

³⁸ Michaelis, A. (1882). *Ancient Marbles in Great Britain*. Cambridge, 545, Kat. Nr. 16.

³⁹ Mansuelli, G. A. (1958). *Galleria degli Uffizi. Le Sculture I*. Rom, 64, Nr. 18, 43; Meyer, 1988, 120; Meyer, M. (1994). Zwei Asklepiostypen des 4. Jahrhunderts v. Chr. Asklepios Giustini und Asklepios Athen-Macerata, *AntPl* 23, 9, Nr. G2, Abb. 4.

⁴⁰ Amelung, W. (1903). *Die Sculpturen des Vaticanischen Museums I*, 29, Kat. Nr. 17; Helbig, W. (1963). *Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom I⁴*. Tübingen, Kat. Nr. 413; Wrede, H. (1981). *Consecratio in Formam Deorum. Vergöttlichte Privatpersonen in der Römischen Kaiserzeit*, Mainz, 195, Kat. Nr. 3, Taf. 1,2-4; Meyer, 1988, 121; Meyer, 1994, 13, Kat. Nr. G6, Taf. 6. 7; Benndorf, O. ve Schöne, R. (1867). *Die Antiken Bildwerke des Lateranensischen Museums*. Leipzig, 49, Nr. 78; Heiderich, G. (1966). *Asklepios*. Freiburg, 26. 146; Vorster, C. (1993). *Vatikanische Museen. Museo Gregoriano Profano ex Lateranense. Werke nach Vorlagen und Bildformeln des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr. II, 1*, Mainz, 166-169, Kat. Nr. 33, Abb. 157-161; Vorster, C. (2004). *Vatikanische Museen. Museo Gregoriano Profano ex Lateranense. Römische Skulpturen des Späten Hellenismus und der Kaiserzeit 2, 2*, Werke nach Vorlagen und Bildformeln Hellenistischer Zeit Sowie die Skulpturen in den Magazinen, *MAR* 34, Wiesbaden, Nr. 68, Taf. 88-90.

⁴¹ Mustilli, D. (1939). *Il Museo Mussolini*. Rom, 118, Kat. Nr. 7, Taf. 76; Helbig, W. (1966). *Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom II⁴*. Tübingen, Kat. Nr. 1774; Meyer, 1988, 120; Häuber, R. C. (1991). *Horti Romani. Die Horti Maecenatis und die Horti Lamiani auf dem Esquilin. Geschichte, Topographie, Statuenfunde*. Köln, 70, Kat. Nr. 17; Meyer, 1994, 7, Abb. 1-2, Kat. Nr. G1, Taf. 1-3 a; Stemmer, K. (1995). *Standorte. Ausstellungskatalog Berlin*, 391, Kat. Nr. C33; Mustilli, 1939, 146, Kat. Nr. 11, Taf. 87; Helbig, 1966, Kat. Nr. 1784; LIMC II-2, 1984b, 880, Kat. Nr. 172.

⁴² Eggers, F. K. (1878). *Christian Daniel Rauch*, Zweiter Band, Berlin, 285; Lippold, G. (1923). *Kopien und Umbildungen Griechischer Statuen*. München, 228; Berger, E. (1982). Zwei Neue Skulpturenfragmente im Basler Ludwig-Museum: Zum Problem des Asklepios Giustini, in: von Freytag, B., Mannsperger, D. und Prayon, F. (Hrsg.). *Festschrift für Ulrich Hausmann*. Tübingen, 63-71; Meyer, 1988, 119-159; Berger, E. (1990). *Antike Kunstwerke aus der Sammlung Ludwig III. Skulpturen*. Mainz, 183-209, Nr. 233-235; Heres, H. (1990). Die Aufstellung der Antiken Skulpturen in der Rotunde im Alten Museum 1980 und 1987. *FuB* 29/30, 117-128; Fendt, A. (2012). *Archäologie und Restaurierung. Die Skulpturenergänzungen in der Berliner Antikensammlung des 19. Jahrhunderts*. Bd. 2. Berlin, 206-210, Nr. 47, Taf. 55. 72, 73.

⁴³ Marcadé, J. (1957). *Sculptures Argiennes*. *BCH* 81, 414 vd., Abb. 6-8; Heiderich, 1966, 21, 145, Nr. 4; LIMC II-2, 1984b, 879, Nr. 159; Meyer, 1988, 121 vd., Taf. 16, 3; Meyer, 1994, 11 vd., Nr. G4, Taf. 5, Abb. 5.20-22

⁴⁴ Matz, F. ve Duhn, F. (1881). *Antike Bildwerke in Rom mit Ausschluss der Größeren Sammlungen I*. Leipzig, 15, Kat. Nr. 56.

⁴⁵ Michaelis, 1882, 271, Kat. Nr. 114; Bothmer, D. ve Vermeule, C. C. (1959). Notes on a New Edition of Michaelis: *Ancient Marbles in Great Britain* 3. *AJA* 63.2, 145.

⁴⁶ LIMC II-2, 1984b, 879, Nr. 165; Fuchs, M. (1987). *Untersuchungen zur Ausstattung Römischer Theater in Italien und den Westprovinzen des Imperium Romanum*. Mainz, 112, Taf. 50; Meyer, 1988, 121 vd.; Verzar-Bass, M. (1991). *Il Teatro Romano di Trieste*. 95, Nr. S 9; Meyer, 1994, 15, Nr. G7, Taf. 8-9.

Bergama Müzesi⁴⁷, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁴⁸, Berlin Eski Eserler Müzesi⁴⁹ ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde⁵⁰ yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 1** numaralı örnek, Asklepios'un durağanlığı, şematik kıvrımları ve hareketiyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın modasına uygundur. Benzer tipteki Trieste J. J. Winckelmann Müzesi'nde yer alan 3133 envanter numaralı *Asklepios Giustini* tipinde Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen heykel⁵¹, **K. 1** numaralı örneğe göre duruşu, hareketi ve kıvrım yapısı nedeniyle daha erken olmalıdır. Günümüzde Bergama Müzesi'nde korunan *Asklepios Giustini* tipinde torso⁵², boyutu, duruşu, göğüs üzerine çekilen *himation* düzenlemesi ve şematik formu nedeniyle **K. 1** ile çağdaş olmalıdır. Argos Arkeoloji Müzesi'nde korunan 204 envanter numaralı Severuslar Dönemi'ne tarihlenen *Asklepios Giustini* tipindeki heykel⁵³, yoğun matkap kullanımı, sert ve metalik kıvrımları yanında şematik duruşuyla **K. 1** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

Asklepios kültü, İÖ 4. yüzyılda yükselip sağlık-şifa odaklı yayılım gösterirken, büyük kült merkezlerinin yanı sıra yerel ölçekte kutsal alanlarda popüler düzeye ulaşmış “*tapınak uykusu*” (*enkoi-memis*) ile tanrının hastayı rüyasında ziyaret ederek şifa verdiği inancı ile çok sayıda ziyaretçi trafiği oluşmuştur⁵⁴. Buluntu yoğunluğu ve kült açısından Batı Anadolu'da, Attaloslar tarafından diğer birçok tanrı-tanrıça kültüyle birlikte desteklenen⁵⁵ Pergamon⁵⁶ başta olmak üzere Asklepios'un Ionia Bölgesi'nde Smyrna⁵⁷, Ephesos⁵⁸, Metropolis⁵⁹, Erythrai'de⁶⁰ kült merkezleri yer alır. Olağan boyutlardan çok daha

⁴⁷ Altmann, W. (1904). Die Arbeiten zu Pergamon 1902–1903. Die Einzelfunde. *AM* 29, 189; Winter, F. (1908). Die Skulpturen mit Ausnahme der Altarreliefs. *AvP* 7, 2, 189, 190, Kat. Nr. 190, 192.

⁴⁸ Svoronos, J. N. (1908). *Das Athener Nationalmuseum I*. 265, Taf. 34.

⁴⁹ Friederichs, C. ve Wolters, P. (1885). *Die Gipsabgüsse Antiker Bildwerke in Historischer Folge Erklärt*. Berlin, 378, Kat. Nr. 1151.

⁵⁰ Kavvadias, P. (1890-1892). *Glypta tou Ethnikou Mouseiou*, 703; Kaltsas, N. (2002). *Sculpture in the National Archeological Museum, Athens*. Athen, 129, Nr. 247.

⁵¹ LIMC II-2, 1984b, 879, Nr. 165; Fuchs, 1987, 112, Taf. 50; Meyer, 1988, 121 vd.; Verzar-Bass, 1991, 95, Nr. S 9; Meyer, 1994, 15, Nr. G7, Taf. 8-9;

⁵² Winter, 1908, 190, Kat. Nr. 192.

⁵³ Marcadé, 1957, 414 vd., Abb. 6-8; Heiderich, 1966, 21, 145, Nr. 4; LIMC II-2, 1984b, 879, Nr. 159; Meyer, 1988, 121 vd., Taf. 16, 3; Meyer, 1994, 11 vd., Nr. G4, Taf. 5, Abb. 5.20-22.

⁵⁴ Agelidis, S. (2014). Pergamon'da Tanrılar ve Kutsal Alanlar. Pirson, F. ve Scholl, A. (Editörler). *Anadolu'da Hellenistik Bir Başkent Pergamon* içinde (380-403). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 385.

⁵⁵ Smith, 2013, 160.

⁵⁶ Altmann, 1904, 189; Winter, 1908, 189, 190, Kat. Nr. 190, 192; Üreten, H. (2004). Hellenistik Dönem Pergamon Tanrı ve Kültürleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. Cilt 23. Sayı 35, 206-208.

⁵⁷ Akar-Tanrıver, D. (2017). Smyrna'da Asklepios Kültü. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. Sayı 38, 117 vd.

⁵⁸ Yaraş, A. (2002). *Bakırçay Havzası'nda Asklepios Kültü ve Paşa Ilıcası Allianoi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 47, 65. dipnot.

küçük ölçekte işlenmiş olan Alabanda yontusu, adak eşyası amacıyla kullanılmış olmalıdır. Heykeltıraşlar, dönemin popüler tipteki yontularının yanı sıra bağlı oldukları kentin kültürleri ile de doğru orantılı eserler üretmişlerdir⁶¹. Bu nedenle çalışma kapsamında ele alınan **K.1** numaralı *Giustini* tipindeki Asklepios yontusu, bu kültürün Karia Bölgesi'nden Knidos⁶², Stratonikeia⁶³ ve Tralleis'in⁶⁴ ardından Alabanda'da da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir.

1.2.2. Tanrıça Tipleri

1.2.2.1. Knidoslu Aphrodite Heykeli Parçası (Lev. II a-d)

Çalışma kapsamında ele alınan Alabanda antik kenti heykeltıraşlık eserleri arasındaki **K. 2** numaralı örnek, *Knidoslu Aphrodite* heykeli parçasıdır. Gövdenin sol yanında, sol bacak ve bel üzerinde *sterigma* izleri yer alan ince ve uzun vücut formuna sahiptir. Omuzlar güçlü ve geniş verilmiştir. Hareket nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre hafif yukarıda işlenmiştir. Göğüsler belirgin, göbük hafif dışa taşkındır. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkıktır, *kontrapost* etkisiyle kalçanın sağ tarafı soluna göre hafif yukarıdadır. Genital bölge üzerine uzanan sağ kola ait olduğu anlaşılan sağ kalça ve genital bölge üzerinde bağlantı izleri yer almaktadır. Bacaklar bitişik verilmiştir, hareketli sol bacak öne uzanırken sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır.

K. 2 numaralı Alabanda buluntusu yontu, tamamen giysisiz, çıplak oluşu ile Aphrodite'nin betimlendiğini göstermektedir. Anılan tanrıçanın farklı tipleri⁶⁵ içerisinde Praxiteles stilini yansıtan S profili veren duruşu; omuzlardaki oran, belin soluna eğimi ve kalçanın sağının dışa taşkınlığı ile bacak hareketlerine ek olarak, kırık ve eksik olsa da genital bölge üzerine uzanan sağ kola ait olduğu anlaşılan sağ kalça ve genital bölge üzerindeki izler, *Knidoslu Aphrodite* tipinde⁶⁶ olduğunu gösteren belirteçlerdir. Bu tipte, sol tarafında bir *hydria/vb* kap bulunan Aphrodite, yıkandıktan sonra giyinmek üzere olduğu

⁵⁹ Aybek, S. (2009). *Metropolis Ionia I Heykel Metropolis'de Hellenistik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlığı*. İstanbul: Homer Kitabevi, 77 vd., Lev. 34.

⁶⁰ Bayburtluoğlu, C. (2015). *Erythrai*. Cilt I-II. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 48.

⁶¹ Dinç, M. (2013). *Tralleis Heykeltıraşlık Eserleri 1996-2002 Kazılarında Ele Geçen Hellenistik ve Roma Dönemi Mermer Heykeltıraşlık Buluntuları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, 222.

⁶² Yaraş, 2002, 31.

⁶³ Özgan, R. (1999). *Die Skulpturen von Stratonikeia*. Bonn: AMStud 32, 123 vd., Taf. 39 c-d.

⁶⁴ Dinç, 2013, 67 vd., Lev. VIII c-d.

⁶⁵ LIMC II-1, 1984a, 2-176; LIMC II-2, 1984b, 6-175.

⁶⁶ LIMC II-1, 1984a, 49-52.

*pudica*⁶⁷ ifadesini anlatan bir anda betimlenmiştir. Ayakta ve tamamen çıplak biçimde sağına eğik durmakta, sağ eli ile genital bölgesini kapatmaya çalışırken – *pudica*- sol elinde giysisini tutmaktadır. Söz konusu tipte hareketli sol bacak dizden kırılarak hafif yana uzanırken sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır.

Tanrıçayı ilk kez çıplak gösterdiği bilinen *Knidoslu Aphrodite* için Phryne, hem Praxiteles'e hem de *Anadyomene* tipini oluşturan ressam Apelles'e modellik yapmıştır⁶⁸. Tanrıçanın çıplak betimlenme düşüncesinin öncülünü oluşturduğu düşünülen örnekler, İÖ 5. yüzyıl sonlarında Zengin/Islak Stil özellikleriyle Aphrodite'nin vücuduna yapışan giysilerle verildiği yontular olarak görülür⁶⁹. Söz konusu tipin çok sayıda kopyası içinde en iyi bilinen örnek Vatikan Müzesi'ndedir⁷⁰. Kopyalar içerisinde gerçeğe en yakın nitelendirilebilecek baş ise daha önce Berlin Eski Eserler Müzesi'nde bulunan ve Louvre Müzesi'nde yer alan *Kaufmann Koleksiyonu*'ndaki Tralleis buluntusu bir replikadır⁷¹.

Benzer tipteki yontular; Berlin Eski Eserler Müzesi⁷², Roma Klasik Sanat Müzesi⁷³, Münih Glyptothek⁷⁴, Terme Müzesi⁷⁵, Tivoli Hadrianus Villası⁷⁶, Vatikan Müzesi⁷⁷, Torlonia Müzesi⁷⁸, Roma Ulusal Müzesi⁷⁹, Paul Getty Müzesi⁸⁰ ve Silifke Müzesi'nde⁸¹ yer almaktadır.

⁶⁷ LIMC II-1, 1984a, 49 vd.

⁶⁸ Boardman, 2014, 13.

⁶⁹ Smith, 2013, 81.

⁷⁰ Bieber, M. (1981). *The Sculpture of the Hellenistic Age*. New York: Hacker Art Books, Inc, 19, Figs. 24-25.

⁷¹ Bieber, 1981, 19.

⁷² Blinkenberg, C. (1933). *Knidia. Beiträge zur knidischen Aphrodite*. Kopenhagen, 175, Nr. IV 9 B Abb. 62; Laubscher, H. P. (1966). Skulpturen aus Tralles. Zu einem neuen Zweifigurenrelief. *IstMitt* 16, 124, Anm. 49; Vierneisel-Schlörb, B. (1979). *Glyptothek München. Katalog der Skulpturen II. Klassische Skulpturen des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr.* München, 331, 333, 345, Anm. 49; v. Steuben, H. (1989). Belauschte oder Unbelauschte Göttin? Zum Motiv der Knidischen Aphrodite. *IstMitt* 39, 545, Anm. 34; Özgan, 1995, 54, Taf. 11, 4; Stemmer, K. (2002). *Praxiteles oder die Überwindung der Klassik. Ausstellungskatalog*. Berlin, 472 ; Tip için bkz: Maderna, C. (2004). Die Letzten Jahrzehnte der Spätklassischen Plastik, in: Bol, P. C. (Hrsg.), *Die Geschichte der Bildhauerkunst II, Klassische Plastik*. Mainz, S. 328–330 Abb. 297–300; Seaman, K. (2004). Retrieving the Original Aphrodite of Knidos. *RendLinc* 9, 15, 576, Nr. 138; Corso, A. (2007). *The art of Praxiteles. 2. The Mature Years*. Rom, 207, Anm. 8, Nr. 6.

⁷³ Pasquier, A. ve Martinez J. L. (2007). *Praxitèle. Un maître de la Sculpture Antique. Ausstellungskatalog*. Paris, 144, Abb. 105.

⁷⁴ Vierneisel-Schlörb, 1979, Nr. 31, Abb. 158-164; Furtwängler, A. ve Wolters, P. (1910). *Beschreibung der Glyptothek König Ludwig's I. zu München, 2. Aufl.* München, 266-269, Nr. 258.

⁷⁵ Helbig, W. (1969). *Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom III^d*. Tübingen, Kat. Nr. 2216.

⁷⁶ Raeder, J. (1983). Die Statuarische Ausstattung der Villa Hadriana bei Tivoli, Europäische Hochschulschriften. *Archäologie* 4. Frankfurt, 97, Kat. Nr. I.

⁷⁷ Helbig, 1963, Kat. Nr. 207; Stemmer, 1995, 241, Nr. B79.

⁷⁸ Visconti, P. E. (1883). *Catalogo del Museo Torlonia*, Nr. 106-146.

⁷⁹ Blinkenberg, 1933, 156.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 2** numaralı örnek, Aphrodite'nin orijinal yontusunda daha yumuşak geçişlerle betimlenen vücut hatlarına karşın sert ve şematik yapısının yanı sıra dar omuzları, kalçanın sağının abartılı olarak yorumlanabilecek düzeyde dışa taşkınlığına karşın aynı eğimin belin sol tarafında görülmemesi, hatta üst gövdenin harekete karşılık vermeyen dik açısı ile belirgin bir durağanlık söz konusudur. Alabanda yontusunun normal boyutların çok altında küçük ölçekte işlenmiş olması nedeniyle proporsiyonu bozulmuş olmalıdır. Şematik ve sert duruşunun yanı sıra orijinalinin aksine genital bölgenin biraz daha aşağısına inen el izleri ile Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın modasına uygundur. Benzer tipteki Münih Glyptothek'te yer alan 258 envanter numaralı *Knidoslu Aphrodite* tipinde İÖ 1. yüzyıl sonlarına tarihlenen heykel⁸² **K. 2** numaralı örneğe göre duruşu, hareketi ve yumuşak hatlı vücut yapısı nedeniyle daha erken olmalıdır. Silifke Müzesi'nde korunan *Knidoslu Aphrodite* tipinde torso⁸³ boyutu, duruşu ve şematik formunun yanı sıra genital bölgesini aşarak daha aşağıya, sol üst bacağa ulaşan elin konumu nedeniyle **K. 2** ile çağdaş olmalıdır. Terme Müzesi'nde korunan 48133 envanter numaralı İS 3. yüzyıla tarihlenen *Knidoslu Aphrodite* tipinde torso⁸⁴, feminen yapıdan uzak, belirgin ve sert karın kasları, gövde ve hareketten kopuk, orantısız ve omuzdan istemsizce düşük bir yapı sergileyen sağ kol işlenişi ile **K. 2** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

Mezopotamya ve çevresinde İhtar, İnanna ve Fenike'de Astarte ile yakın benzerliklerinden ve söz konusu tanrıçaların kronolojik açıdan öncelikli olmasıyla Aphrodite kökeni doğuya gitmektedir ve Kıbrıs'ın Yakın Doğu'yla etkileşimi nedeniyle Geç Tunç Çağı içerisinde Kıbrıs'tan köken almaktadır⁸⁵. Anlaşıldığı üzere Aphrodite'nin bilinen ikonografisinin oluşması zamansal ve mekânsal anlamda uzun bir süreç gerektirmiş, İÖ 2. binyıl ortalarından itibaren Mezopotamya'dan Fenike'ye oradan da Kıbrıs'a ulaşmasının ardından Kıta Hellas'ta Aphrodite'ye dönüşmüş fakat kökeni doğuya ait olmasına rağmen tasvir olarak İhtar veya Astarte betimlemelerinde görülen çıplaklıkla yansıtılan cesur ifade, kadınlara karşı yaklaşımında *voyeristik* düşünceye sahip Hellen toplumunda, önce giyimli ardından transparan giysili ve son olarak Knidos tipinde çıplak betimlenmiştir⁸⁶. Aphrodite,

⁸⁰ Havelock, C. M. (1995). *The Aphrodite of Knidos and her Successors: A Historical Review of the Female Nude in Greek Art*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 171.

⁸¹ Tepebaş ve Durugönül, 2013, 38, Kat. Nr. 1.

⁸² Vierneisel-Schlörb, 1979, Nr. 31 Abb. 158-164.

⁸³ Tepebaş ve Durugönül, 2013, 38, Kat. Nr. 1, 2.

⁸⁴ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2216.

⁸⁵ Hakman, M. (2020). Niğde Arkeoloji Müzesi'nden İki Heykelcik: Aphrodite Anadyomene ve Çıplaklık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, 83.

⁸⁶ Hakman, 2020, 86 vd.

bu tipolojisiyle ikonografik açıdan çıplaklık ve *pathetik* cazibeyle birlikte kült bereketini de yansıtmaktadır⁸⁷. *Knidoslu Aphrodite*'nin kompozisyonu ve renklendirilmesi muhtemelen şehvetli bakışları veya cesur yaklaşımları davet etmek için değil, daha çok dini ilham vermek için hesaplanmıştır⁸⁸. Burada betimlenen çıplaklık bir tanrıça tarafından temsil edildiği için ikincil bir anlam, dolayısıyla teolojik olarak doğurganlık, üreme ve bereket çağrışımları yansıtılmaktadır. Çıplaklığı, denizdeki ilahi doğuma ve dolayısıyla Knidos antik kentindeki *Aphrodite Euploia* olarak denizcilik sorumluluklarına atıfta bulunmakta ve güzelliğinin tam olarak açığa çıkması, onun görüntüsünün arzusunun doğasını özetleyebileceğinin ve bu nedenle gücünü açık hale getirebileceğinin kabul edilmesidir⁸⁹. Nitelik olarak, bir su kabı olan *hydria*, tanrıçanın güçlerinin geniş bir yelpazesini, doğurganlığını, bitmeyen tazeliğini ve gençliğini ifade eder⁹⁰. Ayrıca tanrıça burada banyo öncesi mi sonrası mı, giyinmekte mi soyunmakta mı olduğunun izleyici üzerinde uyandırdığı merakla birlikte öyküsel bir üslubu yansıtmaktadır⁹¹.

Buluntu yoğunluğu ve kültler Batı Anadolu'da Aphrodisias⁹² ve Knidos⁹³ başta olmak üzere Ionia Bölgesi'nde Smyrna⁹⁴, Ephesos⁹⁵, Miletos⁹⁶, Klaros⁹⁷, Mysia Bölgesi'nde Pergamon⁹⁸, Troas Bölgesi'nden Kurşunlu Tepe'de⁹⁹ bulunmaktadır. Alabanda yontusu normal boyutların çok altında işlenmiş olması nedeniyle söz konusu tanrıçanın kültü için adak eşyası olarak kullanılmış olmalıdır. Bu nedenle çalışma kapsamında ele alınan **K. 2** numaralı *Knidos* tipindeki Aphrodite yontusu, bu kültürün Karia Bölgesi'nde Alinda¹⁰⁰, Iasos¹⁰¹, Tralleis¹⁰², Stratonikeia¹⁰³ ve Antiocheia ad Maeandrum¹⁰⁴ dışında Alabanda'da da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir.

⁸⁷ Boardman, 2014, 15.

⁸⁸ Havelock, 1995, 36.

⁸⁹ Havelock, 1995, 36.

⁹⁰ Havelock, 1995, 36.

⁹¹ Boardman, 2014, 54.

⁹² Durna, G. E. (2002). *Antik Çağda Güney-Batı Anadolu (Karia) Bölgesi'nde Aphrodite Kültü, Aphrodite Karakterine Analitik Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 120 vd.

⁹³ Aybek, S., Tuna, M. ve Atıcı, M. (2009). *İzmir Tarih ve Sanat Müzesi Heykel Kataloğu*. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, 31 vd., Nr. 13, 16.

⁹⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 29, Nr. 11.

⁹⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 28, Nr. 10.

⁹⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

⁹⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 31, Nr. 12.

⁹⁸ Üreten, 2004, 201, 202.

⁹⁹ Koçak, M. (2013). *Aphrodite am Pfeiler. Studien zu Aufgestützten/Angelehnten Weiblichen Figuren der Griechischen Marmorplastik*. İstanbul: Ege Yayınları, 149.

¹⁰⁰ Durna, 2002, 36 vd.

¹⁰¹ Durna, 2002, 72 vd.

1.2.2.2. Aphrodite Başı (Lev. III a-d)

Çalışma içeriğinde Alabanda antik kenti buluntusu **K. 3** numaralı örnek, Aphrodite yontusuna ait baş parçası olarak sınıflandırılmıştır. Baş hafifçe sağına ve yukarı dönüktür, *stephane* altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada iki örgü ile sonlanan gevşek bir topuzla toplanır, birbirine paralel sarkan dört dikey bukle kulaklarını kapatır. Başın üst kısmında, *stephane* arkasında sol yarısı kırık ve eksik olmasına rağmen tanımlanabilen *Aphrodite düğümü* biçiminde düzenlenmiş saçlara ait izler görülmektedir. Yanlara taranmış hareketli, dalgalı saçlara karşın başın üzerinde saçlar sade ve çizgisel işlenmiştir. Yüz, oval ve dolgun, saçların sınırlandığı üçgen alın dar ve yüksektir. Yüz detayları oldukça aşınmış olsa da *orbital* üstten hafifçe düşük ve sarkıktır, etli üst göz kapağına sahip badem formu gözlerinde göz pınarları matkapla işlenmiştir. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Dudaklar hareketli, çene dolgun, geniş ve boynu kalın verilmiştir.

K. 3 numaralı yontunun, ikonografik olarak *stephane* ve *Aphrodite düğümü* olarak tanımlanan biçimde düzenlenen saç modeli Aphrodite¹⁰⁵, Tykhe¹⁰⁶, Polis¹⁰⁷ ve kadın portrelerinde¹⁰⁸ görülmektedir. Alabanda yontusunda betimlenen *stephane*, kadınlar tarafından takılan farklı yükseklikteki saç tokalarını ve takma yöntemlerini ifade ederken, silindirik bir başlık olan ve bazen yukarı doğru genişleyen *polosun* aksine, daha çok alçak, orak biçimli bir halka olarak tanımlanmaktadır¹⁰⁹. Bu karakteristik başlık, Hellenistik Dönem'den beri Aphrodite ile özdeşleşerek saygı gören Hellenistik Dönem yönetici sınıfı mensubu kadın temsillerinin bilinen temel şemasının bir parçası olmuştur ve bu nedenle *stephane* ya Aphrodite'yi ya da başka bir kadın yontusunda Aphrodite kimliğini taşıdığını yansıtmak amacıyla "*aphrodisiak*" olarak tanımlanan bir özelliği yansıtmaktadır¹¹⁰. *Stephane*, hem klasik Aphrodite imgesini hem de Ptolemaios Hanedanlığı kadınlarının Aphrodite olarak saygı gören imajını şekillendirirken, öte yandan Aphrodite olarak saygı

¹⁰² Özgan, 1995, 109, Taf. 31; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 35, Nr. 18; Dinç, 2013, 84 vd.

¹⁰³ Özgan, 1999, 42, 50, 79, 80, 81, Taf. 10 a-b, 12 a-b, 24 a, 24 b, 24 c.

¹⁰⁴ Durna, 2002, 52 vd.

¹⁰⁵ İnan, 1975, 38-40, Lev. XX, 1-2.

¹⁰⁶ İnan, 1975, 164, Lev. LXXXIV, 3.

¹⁰⁷ Erim, K. T. (2000). *Aphrodisias*. İstanbul: Net Turistik Yayınlar, 115-116.

¹⁰⁸ Fittschen, K. ve Zanker, P. (2014). *Katalog der Römischen Portrats in den Capitolinischen Museen und den Anderen Kommunalen Sammlungen der Stadt Rom 4. Kinderbildnisse, Nachträge zu den Banden I-III*. Berlin, Kat. Nr. 68, Taf. 87-89.

¹⁰⁹ Kelperi, E. (1997). *Der Schmuck der Nackten und Halbnackten Aphrodite der Spatklassik und Hellenistischer Zeit*. Frankfurt, 47.

¹¹⁰ Kelperi, 1997, 47.

duyulan hükümdarların kültü de tanrıçanın görünüşünü etkilemiştir ve bu etki özellikle Geç Hellenistik Dönem'den itibaren büyük ölçekli heykelerde görülür¹¹¹.

Benzer tipteki yontular, Berlin Eski Erserler Müzesi¹¹², Kapitol Müzesi¹¹³, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹¹⁴, Aphrodisias Müzesi¹¹⁵ ve Side Müzesi'nde¹¹⁶ yer almaktadır.

K. 3 numaralı örnek, *klasistik* olarak nitelendirilebilecek düzeyde ideal görünümlü alın ortasından ikiye ayrılarak saçların küçük bölümü yanlarda aşağıya indirilirken, diğer kısımları kulakları kapatacak biçimde yanlara ve geriye yönlenerak gevşek ve çözülmüş biçimde arkada toplanan saçlarda aşırıya kaçmadan ölçülü kullanılmış matkap, geniş, dolgun ve yanakların alt kısmından itibaren sert, belirgin biçimde aşağıya doğru daralan yüz yapısı, dışa taşkın olarak verilmiş yüksek alın ve üst göz kapağına sarkan *orbital*, keskin konturlu ve göz akından belirgin biçimde ayrışan üst göz kapağı, elmacık kemiklerinin geriye çekilerek burundan uzak konumu ve yoğun tahribat bulursa da ağız kenarlarındaki tebessüm belirteci gamzelerden anlaşıldığı üzere hareketli dudaklar, dolgun ve geniş çene Iulia Drusilla'dan Agrippina Maior'e uzanan dönem özelliklerini yansıtmaktadır¹¹⁷. Özellikle saç işlenişi ve Caligula Dönemi'nden itibaren kullanılmaya başlandığı bilinen matkabin¹¹⁸ belirgin fakat Flaviuslar Dönemi'ne uzanmayan biçimde daha ölçülü kullanılarak detaylandırılan ve birbirinden ayrılan hareketli bukleler Geç Iulius Claudiuslar Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve İÖ 3. yüzyıl ilk çeyreğine tarihlenen 598 envanter numaralı II. Arsinoe portresi¹¹⁹ yüz hatları ile yansıttığı doğal görünüm ve saç-deri geçişinin sert ve katılıktan uzak işlenişi ile **K. 3** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Kapitol Müzesi'nde korunan İS 1. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen 3012 envanter numaralı kadın başı¹²⁰ idealize edilmiş *klasistik* görünümü, saç modeli ve kullanılan matkap oranı, saçların sınırlandırdığı üçgen formlu yüksek alın ile göz detayları ve özellikle hareketli dudakların oluşturduğu ağız kenarındaki gamzeler **K. 3** numaralı Alabanda yontusu ile oldukça benzer dönem özelliği

¹¹¹ LIMC II-1, 1984a, 86.

¹¹² Kelperi 1997, 12, 176, Nr. 40, 613.

¹¹³ Fittschen ve Zanker, 2014, Kat. Nr. 68, Taf. 87-89.

¹¹⁴ Kyrieleis, H. (1975). *Bildnisse der Ptolemäer*. Berlin, Taf. 74.

¹¹⁵ Erım, 2000, 115, 116; Smith, R. R. R. (2008). Aphrodisias'ta Yapılan Roma Portreleri ve Mermer Heykeltıraşlık. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. L. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri* içinde (9-33). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 11, Kat Nr. 1.

¹¹⁶ İnan, 1975, 38-40, Lev. XX, 1-2, Lev. LXXXIV, 3.

¹¹⁷ Özgan, R. (2013a). *Roma Portre Sanatı I*. İstanbul: Ege Yayınları, 229 vd.

¹¹⁸ Özgan, (2013b). *Roma Portre Sanatı II*. İstanbul: Ege Yayınları, 42.

¹¹⁹ Kyrieleis, 1975, Taf. 74.

¹²⁰ Fittschen ve Zanker, 2014, Kat. Nr. 68, Taf. 87, 89.

yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl sonlarına tarihlenen 471 envanter numaralı *Aphrodite Frejus* yontusu¹²¹, özellikle saçlarında yoğun olarak kullanılan derin kanallı matkap uygulaması, proporsiyon bozukluğu ve feminen yapıdan uzaklaşan yüz ifadesiyle **K. 3** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

1.2.3. Kadın Tipleri

1.2.3.1. Giyimli Kadın Heykeli Parçası (Lev. IV a-d)

Alabanda antik kenti buluntusu, heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 4** numaralı örnek, alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli bir kadın heykeldir. Vücut ince ve uzun formulu, arka yüz işlenmeden bırakılmıştır. Omuzlar güçlü ve geniş verilirken göğüsler dolgun ve belirgindir. Göğüs altında sicim inceliğinde bir kemer yer almaktadır. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkıktır. Sağ kol, vücuda paralel aşağı uzanırken dirsekten bükülen sol kol öne uzanır, üzerinde elbise kıvrımlarını taşır. Giysi altında hareketli sol bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanırken sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. V yakalı, kolsuz, ince ve uzun *khiton* omuzlardan düğmelidir. Göğsünden elbise tomarına kadar dikey *khiton* kıvrımları, aşağıda ayaklar üzerinden kaideye kadar birbirini kesmeden dikey biçimde sonlanır. *Himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak karın üzerinden ayakların üzerine kadar uzanmaktadır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, tekrar vücudun önüne sarılarak sol omuz üzerinden arkaya atılır, belin sağ tarafından çapraz, tomar şeklinde sol kola uzanır, sarılıp açılarak aşağı dökülür. Sol bacağın hareketiyle birlikte belin sağından sol bacağın üzerine şematik üç kalın bantlı kıvrım oluşmuştur.

K. 4 numaralı Alabanda yontusu, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde tanrıça ve ayakta giyimli kadın tiplerinde portre yontusu olarak çok sayıda örnekle temsil edilmektedir. **K. 4** numaralı örnek, başının eksik olmasından dolayı tipolojik ve *khiton-himation* düzenlemesi ile ayakta giyimli kadın yontularından Rhamnuslu Themis¹²², Flavia Domitilla Maior¹²³ ve Lucilla¹²⁴ yontuları ile tanrıça ve diğer mitolojik

¹²¹ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

¹²² Özgan, R. (2016). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı II Erken Hellenistikten Yüksek Hellenistiğe*. İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 19.

¹²³ Bol, R. (1986). Ein Bildnis der Claudia Octavia aus dem Olympischen Metroon. *Jdl* 101, 303, Abb. 15.

¹²⁴ Bieber, M. (1977). *Ancient Copies*. New York, 198, Taf. 140, Abb. 819.

kadın tiplerinden Themis¹²⁵, Hera¹²⁶, Tykhe¹²⁷, Thalia¹²⁸ ve Delos buluntusu Amphitrite¹²⁹ heykellerinden bilinen tipolojiye sahiptir.

Benzer tipteki yontular, Olympia Arkeoloji Müzesi¹³⁰, Tivoli Hadrian Villası¹³¹, Ny Carlsberg Glyptothek¹³², British Müzesi¹³³, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹³⁴, Yorkshire Howard Kalesi¹³⁵, Palestrina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹³⁶, Roma Kapitol Müzesi¹³⁷, Bardo Müzesi¹³⁸, Terme Müzesi¹³⁹ ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹⁴⁰ bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 4** numaralı örnek, İÖ 4. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşan *khiton poderes* üzerine uzun *himation* modasını yansıtmaktadır¹⁴¹. Göğüs altında sicim biçiminde ince bir kemer yer alması Erken Hellenistik Dönem özelliğidir¹⁴² ve Klasik Dönem'in dolgun ve belirgin göğüslerinden Hellenistik Dönem'in "*İmparatorluk Çizgisi*" olarak adlandırılan göğüslerin hemen altındaki kuşağa doğru gösterdiği gelişimi yansıtmaktadır¹⁴³. Göğsün altında yatay uzanan *himationun* kıvrım tomarı, Yüksek Hellenistik Dönem özelliğini¹⁴⁴ yansıtırsa da yontu giysi altında ince, zayıf ve uzun gövde formunun yanı sıra mantonun hareketi engelleyecek biçimde vücuda sıkıca sarılarak açmaya çalıştığı sol bacağında gergin bir yapı oluşturması ve *himation* üzerinde harekete bağlı sade ve şematik kalın bant biçiminde hareketsiz kıvrımlar Geç Hellenistik Dönem özelliğini yansıtmaktadır. Yukarıda belirtilen İÖ 4. yüzyıl özelliklerinin Geç Hellenistik Dönem'de tipolojik açıdan *neo klasik* olarak değerlendirilebilecek düzeyde

¹²⁵ Özgan, 2016, 19, Nr. 12a.

¹²⁶ Özgan, 2016, 84, Nr. 64.

¹²⁷ Özgan, R. (2018). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı III Yüksek Hellenistik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 10, Res. 3.

¹²⁸ Özgan, 2018, 15, Res. 11a.

¹²⁹ Linfert, A. (1976). *Kunstzentren Hellenistischer Zeit. Studien an Weiblichen Gewandfiguren*. Wiesbaden, 118, Taf. 53, Abb. 279, 280.

¹³⁰ Bol, 1986, 303, Abb. 15.

¹³¹ Raeder, 1983, Kat. Nr. I 96, Taf. 17.1.

¹³² Poulsen, F. (1951). *Catalogue of Ancient Sculpture in the Ny Carlsberg Glyptotek*. Copenhagen, 370, Nr. 533.

¹³³ Bieber, 1977, Abb. 822, Taf. 140.

¹³⁴ Squarciapino, M. (1943). *La Scuola di Afrodisia. Rome: L'Erma di Bretschneider*, 51, 53, Taf. 16.

¹³⁵ Michaelis, 1882, 325, Kat. Nr. 1.

¹³⁶ Linfert, 1976, 132, Anm. 546 b, Abb. 336-338.

¹³⁷ Mustilli, 1939, 171, Kat.Nr. 33, Taf. 108.

¹³⁸ Kruse, H. J. (1975). *Römische Weibliche Gewandstatuen des Zweiten Jahrhunderts n. Chr.* Gottingen, 397, Kat. Nr. D 131.

¹³⁹ Bieber, 1977, 198, Taf. 140, Abb. 819.

¹⁴⁰ Linfert, 1976, 118, Taf. 53, Abb. 279, 280; Özgan, 2016, 19.

¹⁴¹ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

¹⁴² Özgan, 2016, 12 vd.

¹⁴³ Boardman, 2014, 15.

¹⁴⁴ Özgan, 2018, 19 vd.

tekrarlanan bir modaya dönüştüğü bilinmektedir¹⁴⁵. Bu bağlamda, **K. 4** numaralı Alabanda buluntusu yontu, Geç Hellenistik Dönem modasını yansıtmaktadır. İÖ 138/137'ye tarihlenen Delos'lu Kleopatra¹⁴⁶ ve İÖ 140/130'a tarihlenen Diodora¹⁴⁷ yontusu, Alabanda örneğine göre daha doğal yapıdaki sicim kıvrımları ile erken tarihli olmalıdır. İÖ 99-98 veya 62 yıllarında Anadolu'da Roma valiliği yapmış, L. Valerius Flaccus'un eşi Saufeia'nın Magnesia ad Maeandrum buluntusu heykelinin¹⁴⁸ hem karın üzerinde az sayıda üst üste şematik kıvrım çanakları hem de hareketle bağlantılı olarak *himation* alt kısmından yukarıya uzanan diyagonal biçimde az sayıda, şematik kıvrım yapısı ile **K. 4** numaralı örnekle yakın benzerlik göstermektedir. Olympia Arkeoloji Müzesi'nden 135/L 142 envanter numaralı Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen Flavia Domitilla Maior yontusu¹⁴⁹ giysi altında belirgin vücut hatları ile durağanlıktan uzak hareketli yapısının yanı sıra derin matkap kanallı plastik kıvrımları ile Alabanda yontusundan geç tarihli olmalıdır. Değinilen analogik değerlendirme sonucunda, Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtan **K. 4** numaralı örnek İÖ 1. yüzyılın ilk yarısına yaklaşık İÖ 100-50 tarih aralığına ait olmalıdır.

1.2.4. Parçalar

1.2.4.1. Kalkan Parçası (Lev. V a-b)

Çalışma içeriğini oluşturan Alabanda buluntusu **K. 5** numaralı örnek, dairesel formlu kalkan ve kalkanın iç kısmında sol kol parçasından oluşmaktadır. Yontu, kalkanın iç kısmında, bileğin biraz üzerinden dikey bir parça (kemer-kayış) ile kalkana sabitlenen yatay konumdaki sol eliyle kalkanın köşesindeki tutamaktan tutar.

K. 5 numaralı örnek, Alabanda antik kenti ilk kazılarında, Halil Edhem Bey'in *agora* ya da *gymnasion* olarak düşündüğü alanda bulunan *Amazonomakhia* betimli friz bloğunda¹⁵⁰ yer alan kalkan tasvirleri ile benzer yapıdadır. Ayrıca Magnesia ad Maeandrum *Artemis Leukophryene Tapınağı*'nın *Amazonomakhia* betimli friz bloğunda¹⁵¹, Halikarnassos

¹⁴⁵ Smith, 2013, 259.

¹⁴⁶ Smith, 2013, 87, Nr. 113.

¹⁴⁷ Smith, 2013, 88, Nr. 114.

¹⁴⁸ Smith, 2013, 88, 261, Nr. 116.2.

¹⁴⁹ Bol, 1986, 303, Abb. 15.

¹⁵⁰ Edhem Bey, 1905, 458 vd.

¹⁵¹ Yaylalı, A. (1976). Der Fries des Artemisions von Magnesia am Mäander. *IstMitt* 15. Tübingen, 17 f, Nr. W 5 B, Taf. 3.

Mausoleumu *Amazonomakhia* betimli frizinde¹⁵², Aigina Aphaia Tapınağı batı alınlığı frizinde¹⁵³ ve Athena yontularında¹⁵⁴ görülmektedir.

Benzer tipteki yontular; Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁵⁵, Vatikan Müzesi¹⁵⁶, Münih Glyptothek¹⁵⁷ ve Uffizi Galerisi'nde¹⁵⁸ bulunmaktadır.

K. 5 numaralı Alabanda yontusu, değinildiği üzere friz ve lahitlerin *Amazonomakhia* betimli kabartma programlarında ve Athena yontularında görülmektedir. Cinsiyet tanımlamasına uygun olmayan el bileği ve parmak detaylarının yanı sıra parmakların işlenişindeki doğallıktan uzak keskin ve şematik yapı nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde, İS 1.-3. yüzyıllar arası uygun görülmektedir.

¹⁵² Cook, B. F. (2005). *Relief Sculpture of the Mausoleum at Halicarnassus*. Oxford, 1 vd.

¹⁵³ Ohly, D. (2001). *Glyptothek Munchen: Griechische und romische Skulpturen*. Munchen, Taf. 131-137.

¹⁵⁴ Amelung, W. (1908). *Die Skulpturen des Vaticanischen Museums II*. Berlin, 273 f., Kat.Nr. 96, Taf. 8.

¹⁵⁵ Yaylalı, 1976, 17 f, Nr. W 5 B, Taf. 3.

¹⁵⁶ Amelung, 1908, 273, Kat. Nr. 96, Taf. 8.

¹⁵⁷ Ohly, 2001, Taf. 77-89, 90-95, 131-137.

¹⁵⁸ Mansuelli, 1958, 124, Nr. 86.

2. BÖLÜM

2. ANTIOCHEIA AD MAEANDRUM ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

2.1. Antiocheia ad Maeandrum Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Antiocheia ad Maeandrum kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. Aydın ili, Kuyucak ilçesi, Başaran Mahallesi sınırlarında yer alan Antiocheia ad Maeandrum antik kenti ile ilgili ilk kez 1775 yılında R. Chandler, Ephesos'tan doğuya doğru Antiocheia'ya kadar uzanan büyük bir yoldan bahseder¹⁵⁹. 1824 yılında W. M. Leak, kentin coğrafi konumunun yanı sıra Ephesos'tan başlayıp Mazuka'ya giden “*Büyük Doğu Yolu*”ndan bahsettiği çalışmasında, söz konusu yolun Morsynos Nehri üzerindeki antik köprüden ve bu köprü üzerinden Antiocheia'dan geçerek Karoura ve Laodikeia'ya ulaştığını aktarmaktadır¹⁶⁰. 1842 yılında W. J. Hamilton, Antiocheia ad Maeandrum kalıntıları arasında, *akropolis* sur duvarlarından, iç kaleden, *stadi*ndan ve küçük ölçekli tiyatronun *skene* ve *proskene* bölümlerinden bahsetmektedir¹⁶¹. R. R. R. Smith ve C. Ratte, 1994 yılında Aphrodisias çevresinde gerçekleştirilen arkeolojik yüzey araştırmasını içeren çalışmasında; Roma İmparatorluk Dönemi savunma mimarisinden ve doğu-batı doğrultulu, yaklaşık 200 m uzunluğundaki *stadi*on ile ilgili bilgiler aktarmaktadır¹⁶². R. Dinç, 2011 yılında Antiocheia ad Maeandrum antik kenti yakınındaki Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen köprüünün, topografya ve jeo-stratejik konumu açısından değerlendirildiği bir çalışma gerçekleştirmiştir¹⁶³. 2017 yılında R. H. Söner, kentin tarihsel coğrafyasının yanı sıra sikke darbi ve sur, tiyatro, *stadi*on ve köprü gibi mimari kalıntıları ve *nekropolis* alanını içeren bir çalışma gerçekleştirmiştir¹⁶⁴.

¹⁵⁹ Chandler, R. (1775). *Travels in Asia Minor: or an Account of a Tour Made at the Expense of the Society of Dilettanti*. Oxford. 207, 210.

¹⁶⁰ Leak, W.M. (1824). *A Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country*. London, 249.

¹⁶¹ Hamilton, W.J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia, With some Account of their Antiquities and Geology* (2 vol.). London, 529, 530.

¹⁶² Smith, R.R.R. ve Ratte, C. (1996). 21-24. Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1994. *AJA* 100, 21-24.

¹⁶³ Dinç, R. (2011). Antiocheia ad Maeandrum Yakınındaki Roma Köprüsü. Öztan, A. ve Dönmez, Ş. (Editörler). *Karadeniz'den Fırat'a Bilgi Üretimleri, Önder Bilgi'ye Armağan Yazıları* içinde (111-128), Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 111 vd.

¹⁶⁴ Söner, R. H. (2017). Antiocheia ad Maeandrum Antik Kenti. *Humanitas* 5(9), 139-153.

2.2. Antiocheia ad Maeandrum Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

Aydın Arkeoloji Müzesi'nde 2656 envanter numaralı *girland* taşıyıcısı olarak *Herakles Hermesi* betimlenen bir lahit parçası yer almaktadır. Söz konusu eserin, müze envanter kayıtlarında Aydın ili, Kuyucak ilçesi, Başaran Mahallesi'nden 16.05.1981 tarihinde müzeye getirildiği belirtilmektedir. Antiocheia ad Maeandrum buluntusu lahit parçası, 1996 yılında V. M. Strocka¹⁶⁵ ve 2007 yılında F. Işık¹⁶⁶ tarafından *Aphrodisias Girlandlı Lahitler* grubunda incelenmiştir. Aynı eser, 2012 yılında N. Yıldırım¹⁶⁷ tarafından *Herakles Hermeleri* özneline değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar dışında kentin plastik eserleriyle ilgili herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

2.2.1. Büstler

2.2.1.1. Erkek Büstü Parçaları (Lev. VI a-d, Lev. VII a-c)

Çalışma kapsamında ele alınan Antiocheia ad Maeandrum buluntusu **K. 6** numaralı örnekte, dairesel kaide üzerinde, hafif sağına dönük, gövdenin üst kısmında köprücük kemiğine, alt kısmında ise göğüs altına kadar işlenmiş çıplak büst yer almaktadır. Omuz ve kolların işlenmediği büst, baş ve kaideyle birlikte tek bloktan yontulmuştur. Altta dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *İonik* formda, *tabulasız* ve *yazıtsız* kaide yer almaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde kadın büstleri daima giyimli verilirken, erkek ve özellikle imparator büstleri kılıç kayışlı, *lorica* ve *paludamentum* giyimli olarak zırhlı biçimde betimlenmektedir¹⁶⁸. Bu bağlamda **K. 6** numaralı Antiocheia ad Maeandrum buluntusu; imparator büstlerinde erken örneklerden bilinen kılıç kayışı ve *paludamentum*¹⁶⁹ ile betimlenmemiş ve giysisiz oluşuyla imparatorlar dışında *privat* portre olarak erkek büstleri içerisinde değerlendirilmesi uygundur. Ayrıca kaide özneline değerlendirildiğinde; cephe ve profil teşhiri düşüncesini yansıtan biçimde ön kısımda izlenen *torus* silmelerinin yanlarda, gövde düzleminde yarı çapta kesilerek arka kısımda işlenmediği görülmektedir.

¹⁶⁵ Strocka, V. M. (1996). Datierungskriterien Kleinasiatischer Girlandensarkophage. *Archäologischer Anzeiger* 3, 467, Abb. 29.

¹⁶⁶ Işık, F. (2007). *Girlanden- Sarkophage aus Aphrodisias*. Sarkophag-Studien 5. Mainz, Kat. Nr. 28f, Taf. 28-8.

¹⁶⁷ Yıldırım, N. (2012). Herakles Hermelerinin Anlamı ve Kullanımı. *Mediterranean Journal of Humanities* II/1, 232, Res. 14.

¹⁶⁸ Turak, Ö. (2018). *Başlangıcından Modern Zamanlara Kadar Heykeltıraşlık Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ege Yayınları, 27.

¹⁶⁹ Smith, 2008a, 11, Nr. 3.

Benzer örnekler; Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁷⁰, Roma Metropolitan Müzesi¹⁷¹, Bonn Akademik Sanat Müzesi¹⁷², Aphrodisias Müzesi¹⁷³ ve Bodrum Müzesi'nde yer almaktadır¹⁷⁴.

Büstler, Roma İmparatorluk Dönemi sanatında İÖ 1. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren görülmektedir¹⁷⁵. İlk örnekleri köprücük kemiklerine kadar betimlenmiş, son halini yaklaşık 150 yıllık bir sürecin ardından almıştır¹⁷⁶. Lucius Cornelius Sulla¹⁷⁷, Gaius Marius¹⁷⁸ ve Augustus¹⁷⁹ büstleri, köprücük kemiklerinin işlendiği erken örneklerdendir. Iulius Claudiuslar Dönemi büstleri, genellikle omuz başı ve kollar işlenmeden köprücük kemiklerine kadar betimlenmiştir¹⁸⁰. Flaviuslar¹⁸¹ ve Traianus Dönemi¹⁸² büstlerinde köprücük kemiklerine kadar işlenen örnekler bulunsa da genel tipolojide omuzlarla birlikte gelişkin biçimde göğüs işlenişi görülmektedir. Bu tipoloji Hadrianus Dönemi'nde¹⁸³ de sürdürülürken Antoninler Dönemi ve sonrasında büstler, genel olarak Hadrianus Dönemi özellikleri göstermesine rağmen Commodus¹⁸⁴ ve Gallienus Dönemi¹⁸⁵ örneğinde olduğu gibi bel kısmına kadar kollar ile birlikte işlenen örnekler de bulunmaktadır¹⁸⁶. Tüm bu değerlendirmeler ışığında, Antiocheia ad Maeandrum buluntusu, Iulius Claudiuslar Dönemi erken büst örneklerinin genellikle bir portre yontusuna separat yapılacak düzeyde omuzlardan aşağıya dar açılı inen konturu nedeniyle daralan kısa üst gövde ve yuvarlatılmış göğüs yapısının yanı sıra arka kısımlarının oyulmadan bırakılması geleneğine karşıt biçimde yüzyılın ikinci yarısında görülen biraz daha yükselmiş üst gövde ile nispeten gelişkin ve öne taşkın göğüs yapısı nedeniyle İS 1. yüzyılın ikinci yarısına ait olmalıdır. Benzer tipteki Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve İS 1. yüzyıl başlarına tarihlenen 5756 envanter numaralı

¹⁷⁰ Pozzi, E. (1989). *Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli I 2*. Roma, 98, Kat. Nr. 13.

¹⁷¹ Helbig, 1963, Kat. Nr. 27.

¹⁷² Kansteiner, S. (2000). *Herakles, Die Darstellungen in der Großplastik der Antike*. Köln, 116.

¹⁷³ Smith, 2008a, 11, Nr. 2.

¹⁷⁴ Özgan, 1999, 134, 135, Kat Nr. K.50.

¹⁷⁵ Turak, 2018, 27.

¹⁷⁶ Turak, 2018, 27.

¹⁷⁷ Wünsche, R. (2007). *Glyptothek, Munich, Masterpieces of Greek and Roman Sculpture*. Munich, 126.

¹⁷⁸ Wünsche, 2007, 127.

¹⁷⁹ Wünsche, 2007, 132.

¹⁸⁰ Smith, 2008a, 11, Nr. 2.

¹⁸¹ Smith, 2008a, 11, Nr. 3.

¹⁸² Wünsche, 2007, 136, 137; Özgan, 2013b, 74, Res. 60; Turak, 2018, 27.

¹⁸³ Helbig, 1963, Kat. Nr. 27.

¹⁸⁴ Fittschen, K. ve Zanker, P. (1985). *Katalog der Römischen Portrats in den Capitolinischen Museen und den Anderen Kommunalen Sammlungen der Stadt Rom 1. Kaiser und Prinzenbildnisse*. BeitrESkAr 3. Berlin, 85 vd., Kat. Nr. 78.

¹⁸⁵ İnan ve Rosenbaum, 1966, 188, Pl. CXL, 1-2.

¹⁸⁶ Turak, 2018, 27.

Atrium Evi buluntusu Germanicus büstü¹⁸⁷, R. R. R. Smith'in¹⁸⁸ değindiği üzere Iulius Claudiuslar Dönemi erken büst örneklerinin temsili biçiminde dar tutulan omuz ve kısa üst gövde işlenişinin yanı sıra arka kısmının oyulmadan bırakılması ve cepheden görülebilen destek nedeniyle Antiocheia ad Maeandrum örneğine göre erken tarihli olmalıdır. Afrodiasias Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyılın sonuna tarihlenen 79/10/156 envanter numaralı *Hadrianus Hamamları* buluntusu kılıç kayışlı büst¹⁸⁹, omuzlardan göğüs altına kadar işlenen üst gövde yapısı, göğsün yatay düzlemde arada bir *tabula* bulunmadan doğrudan *Ionik* formlu bir kaideye oturması ve diyagonal biçimde arkaya eğimli¹⁹⁰ omurga desteğinin formu nedeniyle Antiocheia ad Maeandrum yontusu ile çağdaş olmalıdır. Bodrum Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 4.4.78 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu erkek büstü¹⁹¹ omuzların yanı sıra kolların üst kısmının da işlenmesi ve göğüs ile kaide arasında bulunan *tabula* ile Antiocheia ad Maeandrum örneğinden daha geç olmalıdır.

K. 7 numaralı örnekte, dairesel kaide üzerinde, deri zırlı, omuzlardan göğüs altına kadar işlenmiş erkek büstü betimlenmiştir. Büst, gövde ve kaideyle birlikte tek bloktan yontulmuştur. Bir *tunik* üzerine, merkezinde Medusa başı bulunan *lorica* giyimli büstün sol omzu üzerinden göğüs üzerine bir *epomides* sarkmaktadır. Sol omuz üzerindeki izlerden anlaşıldığı üzere *paludamentum* taşımaktadır. Büst, dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *Ionik* kaide ile taşınmaktadır. Kaide ile göğüs arasında yazıtsız *tabula*, yer almaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde, imparator büstleri kılıç kayışlı, *lorica* ve *paludamentum* giyimli olarak zırlı biçimde betimlenmektedir¹⁹². Bu bağlamda, **K. 7** numaralı örnek bir imparator büstüne ait olmalıdır.

Benzer örnekleri; Roma Kapitol Müzesi¹⁹³, Side Müzesi¹⁹⁴, Antalya Müzesi¹⁹⁵, Afrodiasias Müzesi¹⁹⁶ ve Perge'de¹⁹⁷ bulunmaktadır.

¹⁸⁷ Smith, 2008a, 11, Nr. 2.

¹⁸⁸ Smith, 2008a, 11.

¹⁸⁹ Smith, 2008a, 11, Nr. 3.

¹⁹⁰ Smith, 2008a, 11.

¹⁹¹ Özgan, 1999, 134, 135, Kat. Nr. K50.

¹⁹² Turak, 2018, 27.

¹⁹³ Özgan, R. (2015). *Roma Portre Sanatı III*. İstanbul: Ege Yayınları, 33, Res. 13 a.

¹⁹⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, Pl. XLI, Nr. 3.

¹⁹⁵ Özgür, M. E. (1996). *Skulpturen Des Museums von Antalya I*. Ankara: Dönmez Offset Basımevi, Nr. 35; Özgan, 2013b, 76, Res. 63 a-b.

¹⁹⁶ Erim, 2000, 64, Nr. 91.

¹⁹⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 68, 69, Pl. XIX, Nr. 29.

Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Iulius Claudiular Dönemi'nden itibaren imparator zırlı yontu ve büstlerinde Medusa başı betimlemesi bulunmaktadır¹⁹⁸. Bu gelenek, Flaviuslar Dönemi'nde Vespasianus zırlı portre yontularında sürdürülmüş¹⁹⁹, Traianus Dönemi büst ve zırlı heykellerinde ise yine göğüs kısmında *lorica* üzerinde betimlenen Medusa başı ve altında *antithetik* biçimde *Griphon* betimlenmiştir²⁰⁰. Hadrianus Dönemi büst ve zırlı heykellerinde yine göğüs kısmında *lorica* üzerinde Medusa başı ve Pallas Athena ile her iki yanında Victoria betimlenmektedir²⁰¹. Hadrianus Dönemi'nde bazı örneklerde Traianus Dönemi ile benzer biçimde Medusa başı altında *antithetik Griphon* yer almaktadır²⁰². Antoninler Dönemi'nde de göğüs üzerinde *antithetik* biçimde konumlandırılan *Griphon* ve Medusa başı betimlemeleri yoğun olarak kullanılmıştır²⁰³. Iulius Claudiuslar Dönemi'nden itibaren zırlı portre yontusu ve büstler üzerinde betimlenen Medusa başları İS 4. yüzyıla kadar²⁰⁴ çok sayıda zırlı yontu üzerinde farklı biçimlerde görülmektedir. Söz konusu dönemler içerisinde ayırt edici belirteç ise Medusa başlarının betimlenme biçimidir. Antik Çağ sanatında bedeni olmadan sadece başı ile betimlenen Medusa örnekleri İÖ 5. yüzyılın ortalarından itibaren görülmektedir²⁰⁵. Antiocheia ad Maeandrum buluntusu ikinci örnek üzerinde betimlenmiş Medusa başı, dolgun yüz hatlarından ve *pathetik* ifadeden uzak durağan yapısı ile Roma İmparatorluk Dönemi büst gelişim şeması içerisinde Traianus Dönemi'nde görülen²⁰⁶ dolgun ve keskin hatlara sahip Medusa başı²⁰⁷ tasvirlerine karşıt biçimde Hadrianus Dönemi²⁰⁸ ile başlayan ve Antoninler Dönemi'nde²⁰⁹ sürdürülen tipolojiye yakın özelliktedir. Antiocheia ad Maeandrum buluntusu, değinilen özelliklere ek olarak etli ve ağır göz kapakları işlenişiyile Antoninler Dönemi özellikleri göstermesine rağmen Hadrianus²¹⁰ ve Geç Antoninler Dönemi²¹¹ örneklerinde Medusa saçları uzun veritse de yanlarda birbirine dolanan hacimli bukleler "S" formunda dalgalanarak aşağıya uzanmakta ve çene hizasında sonlanmaktadır. Antiocheia ad Maeandrum buluntusu örnekte ise aşağıya sarkmadan yatay düzlemde her iki

¹⁹⁸ Özgan, 2013a, 217, Res. 140 a-b.

¹⁹⁹ Özgan, 2013b, 27, Res. 10.

²⁰⁰ Özgan, 2013b, 76, Res. 63 a-b.

²⁰¹ Özgan, 2013b, 135 vd, Res. 140a, 143a, 144a, 147a,

²⁰² Özgan, 2013b, 146, 147, Res. 152c, 153a.

²⁰³ Özgan, 2013b, 194, Res. 209, 210.

²⁰⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 86, 87, Pl. XLI, Nr. 3.

²⁰⁵ Dinç, M. ve Durugönül, S. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Hermeler ve Bir Duvar Aplik'i. Durugönül, S. (Editör), *Manisa Müzesi Heykeltraşlık Eserleri* içinde (157-169). İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık, 167.

²⁰⁶ Turak, 2018, 27.

²⁰⁷ Özgan, 2013b, 76, Res. 63 a-b.

²⁰⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 68, 69, Nr. 29, Pl. XIX; Özgür, 1996, Nr. 35.

²⁰⁹ Özgan, 2013b, 194, Res. 209 a-b.

²¹⁰ Özgan, 2013b, 135, Res. 140 a.

²¹¹ Wegner, M. (1979). Verzeichnis der Kaiserbildnisse von Antoninus Pius bis Commodus. *Boreas* 2, 115.

yana yönelen ve özellikle sol tarafındaki buklelerde görülen derin ve köprülü matkap kanalları ile ayrılarak alev görünümünde²¹² uçuşan, hareketli ve dalgalı uzun saç düzenlemesi örnekleriyle Hierapolis tiyatrosu frizlerinde²¹³ izlenebilen Severuslar Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca Hadrianus²¹⁴ ve Antoninler Dönemi'nde²¹⁵ büst kaidelerinin yükselen *trokhilos* bölümünün Severuslar Dönemi'nde²¹⁶ alçalan formu Antiocheia ad Maeandrum yontusu ile benzer yapıdadır. Dolayısıyla incelenen büst parçasının tarihi için Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl sonları -Erken Severuslar Dönemi- önerilmektedir. Benzer tipteki İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 21516 envanter numaralı Metropolis buluntusu zırlı yontu²¹⁷, herhangi bir motif betimlenmemiş detaylı *lorica* işlenişi nedeniyle Antiocheia ad Maeandrum örneğine göre erken tarihli olmalıdır. Roma Kapitol Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen 463 envanter numaralı Decimus Clodius Septimus Albinus²¹⁸ ve St. Raymond Müzesi'nde yer alan 30113 envanter numaralı Septimus Severus zırlı büstü²¹⁹, *lorica* üzerinde betimlenen Medusa başının dolgun ve yuvarlatılmış hatlardan uzak oval formu, derin kanallı köprü matkap uygulaması ile birbirinden ayrılan buklelerin yanlara açılarak uçuşan, hareketli ve dalgalı saç düzenlemesi nedeniyle Antiocheia ad Maeandrum yontusu ile çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 4. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen 35 envanter numaralı Side buluntusu Licinius yontusu²²⁰ *lorica* üzerinde betimlenen Medusa başının stilize ve şematik yapısının yanı sıra göğsün daha aşağısında konumlandırılmış olmasıyla Antiocheia ad Maeandrum buluntusundan daha geç olmalıdır.

Büst üzerinde betimlenen Medusa tasvirleri, zırlı yontuların motifi olmalarının yanı sıra ikonografik açıdan Roma İmparatorluk Dönemi'nde imparatorluğun koruyucusu ve sürekliliğinin güvencesi olarak görülmüştür²²¹. Bu nedenle Medusa tasvirleri dönem modasında sıkça karşımıza çıkmaktadır.

²¹² Koch, G. (2001). *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 50.

²¹³ Çubuk, N. (2008). *Hierapolis Tiyatro Kabartmaları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 132-134, Res. 3.1, 3.2.

²¹⁴ Helbig, 1963, Kat. Nr. 27.

²¹⁵ Özgan, 2013b, 188-249, Res. 200, 266.

²¹⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 84, Nr. 59, Pl. XXXVII, 1.

²¹⁷ Aybek, 2009, 62 vd., Nr. 46, Lev. 26.

²¹⁸ Özgan, 2015, 33, Res. 13 a.

²¹⁹ Fittschen ve Zanker, 1985, 92, Kat. Nr. 80.

²²⁰ İnan ve Rosenbaum, 1966, 86, 87, Pl. XLI, Nr. 3.

²²¹ Özgan, 2013b, 195.

2.2.2. Kabartmalar

2.2.2.1. Kabartma Parçası (Lev. VIII a-b)

Çalışma kapsamında ele alınan Antiocheia ad Maeandrum buluntusu **K. 8** numaralı örnekte, korunan kısımda boynun solunda el parçası bulunan yüksek kabartma bir erkek başı betimlenmiştir. Dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra yanlardan kulakların sadece üst kısmını kapatarak arkaya yönlenebilmektedir. Yüz, yuvarlak ve dolgun, alın geniş ve yüksektir, göz kapakları etli verilirken *iris* ve *pupilis* işlenmemiştir. Yanaklar dolgundur, uç kısmı aşınan burun geniş işlenmiştir, ağız kapalıdır, dudaklar etli ve çene yuvarlatılmıştır.

Benzer örnekler; Berlin Pergamon Müzesi²²², Aydın Arkeoloji Müzesi²²³, Stratonikeia²²⁴ ve Belevi Mausoleumu'nda²²⁵ yer almaktadır.

Başın doğal yapıda hafifçe dönüşü, saç-deri geçişinin yumuşak bir hatla işlenmesi, yanakların yumuşak ve dolgun verilmesi, saçların sınırlandığı üçgen formlu alın, dolgun ve hareketli dudaklar, henüz hacmini yitirmemiş saç buklelerinin yanı sıra karşılaştırma örnekleriyle Antiocheia ad Maeandrum buluntusu kabartma, İÖ 2. yüzyılın ilk yarısının özelliklerini göstermektedir. Berlin Pergamon Müzesi'nde korunan ve İÖ 160-150'ye tarihlenen Telephos Frizi üzerinde Telephos'un Mysia'ya ulaşmasının betimlendiği kabartma programındaki figürler²²⁶ benzer saç ve yüz detaylarıyla Antiocheia ad Maeandrum yontusu ile benzerdir. Ancak Telephos Frizi üzerinde betimlenen figürlerin saçlarının kısa formuna göre Antiocheia ad Maeandrum yontusu uzun ve dalgalı saçlarıyla İÖ 160/150'den daha erken olmalıdır. Belevi Mausoleumu kaset kabartmalarında betimlenen figürler²²⁷, sakal detaylarının yanı sıra *pathetik* ifadeyi yansıtan yüz hatları, geriye çekilen kulaklar ve kalın boyun yapısı nedeniyle Antiocheia ad Maeandrum örneğine göre erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 37 envanter numaralı yayınlanmamış *Apollon Kitharodos* tipindeki

²²² Pastutmaz-Sevmen, D. (2018). Telephos Frizi. Pastutmaz-Sevmen, D. ve Sağlan, S. (Editörler). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı III, Yüksek Hellenistik*, R. Özgan içinde (166-174). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 171, Res. 171a.

²²³ *Apollon Kitharodos* tipinde yontu üst gövde parçası, Aydın Arkeoloji Müzesi, Taş Eserler Deposu, Env. Nr. 37.

²²⁴ Özgan, 1999, 108, 109, Nr. K18, Taf. 34 a-b.

²²⁵ Özgan, 2018, 89, 90, Res. 97.

²²⁶ Özgür, 1996, Nr. 35.

²²⁷ Özgan, 2018, 89, 90, Res. 97.

yontu²²⁸, saç-deri geçişinin yumuşak işlendiği alın üzerinde ortadan ikiye ayrılan uzun, dalgalı ve hacimli saçların kulakların üst kısmını kapatarak arkaya yönlenen yapısı, oval ve dolgun yüz hatlarında saçların sınırlandığı üçgen formlu geniş ve yüksek alın, geniş ve dolgun yanaklarda şişkin ve belirgin elmacık kemikleri, badem formlu gözlerde göz küresinin dışa taşkın biçimde belirgin yapısı, hareketli ve dolgun dudak yapısına sahip küçük ve kapalı ağız ile yumuşak hatlı verilen yuvarlatılmış dolgun ve geniş çene yapısı Antiocheia ad Maeandrum buluntusu örnekle oldukça benzer özellikler göstermekte, dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 88/3 envanter numaralı 1988 yılı Stratonikeia buluntusu erkek yontusu başı²²⁹ saç-deri geçişinin sert ve belirgin yapısının yanı sıra saç buklelerinde uygulanan derin matkap işçiliği ve etli, ağır üst göz kapağına bitişik biçimde nokta matkapla verilen göz bebeği nedeniyle Antiocheia ad Maeandrum buluntusu örnekten daha geç olmalıdır.

²²⁸ *Apollon Kitharodos* tipinde yontu üst gövde parçası, Aydın Arkeoloji Müzesi, Taş Eserler Deposu, Env. Nr. 37.

²²⁹ Özgan, 1999, 108, 109, Nr. K18, Taf. 34 a-b.

3. BÖLÜM

3. APHRODISIAS ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

3.1. Aphrodisias Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Aphrodisias antik kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. Aydın ili, Karacasu ilçesi, Geyre Mahallesi sınırlarında bulunan Aphrodisias, ilk kez İngiliz konsolos ve botanikçi W. Sherard tarafından 1705 yılında ziyaret edilmiştir. Sherard'a bu gezi sırasında A. Picenini eşlik etmiştir. Picenini, seyir günlüğüne bazı yazıtları kopyalamış, daha sonra bu yazıtların J. Tisser tarafından çevirisi yapılmıştır. Sherard'ın kopyaladığı yazıtlar Picenini tarafından çevrilmiştir²³⁰.

C. Texier, yaptığı gezilerdeki notlarında, Aphrodisias kentinin bulunduğu coğrafyadan, sur yapısından, tapınağından, resmi binalarından, tiyatrosu ile *stadion* ve mezarlarından geniş bir şekilde bahsetmektedir²³¹.

1835 yılında A. Boeckh ve diğer araştırmacılar²³², 1841 yılında C. Fellows²³³, 1843 yılında J. K. Bailie²³⁴, 1847 yılında J. Franz²³⁵, 1852 yılında W. Henzen²³⁶, 1870 yılında P. le Bas-W. H. Waddington²³⁷, 1876 yılında G. Perrot²³⁸, 1885 yılında P. Paris-M. Holleaux²³⁹, 1890 yılında G. Radet²⁴⁰, 1897 yılında W. M. Ramsay²⁴¹ ve 1900 yılında W. R. Paton²⁴² ilk epigrafik araştırmaları gerçekleştirmiştir.

²³⁰ Leake, W. (1843). *Inscriptions from Aphrodisias. Transactions of the Royal Society of Literature*. Vol. I, London, 232; Bailie, J. K. (1846). *Fasciculus Inscriptionum Graecarum*. London and Dublin, 54.

²³¹ Texier, 2002, 257-279.

²³² Boeckh, A., Franz, J., Curtius, E., Kirchhoff, A. ve Roehl, H. (1835). *Corpus Inscriptionum Graecarum*. Berlin, 1 vd.

²³³ Fellows, C. (1841). *An Account of Discoveries in Lycia*. London, 1 vd.

²³⁴ Bailie, J. K. (1843). Researches Amongst the Inscribed Monuments of the Graeco-Roman Era in Certain Ancient Sites of Asia Minor. *Transactions of the Royal Irish Academy* 21, 11-65.

²³⁵ Franz, J. (1847). *Inscriptiones Graecae. Annali dell'Istituto di Corrispondenza Archeologica* 19, 105-131

²³⁶ Henzen, W. (1852). *Inscriptiones Graecae. Annali dell'Istituto di Corrispondenza Archeologica* 24, 115-37.

²³⁷ le Bas, P. ve Waddington, W. H. (1870). *Inscriptions Grecques et Latines Recueillies en Grèce et en Asie Mineure*. Paris, 1 vd.

²³⁸ Perrot, G. (1876). *Inscriptions de Carie. Revue Archeologique* 32, 39-42.

²³⁹ Paris, P. ve Holleaux, M. (1885). *Inscriptions de Carie. I. Aphrodisias. Bulletin de Corrispondance Hellenique* 9, 324-348.

²⁴⁰ Radet, G. (1890). *Inscriptions de Carie. Bulletin de Corrispondance Hellenique* 14, 236-238.

²⁴¹ Ramsay, W. M. (1897), *Cities and Bishoprics of Phrygia*. Oxford, 1vd.

²⁴² Paton, W. R. (1900). Sites in Eastern Karia and South Lydia. *Journal of Hellenic Studies* 20, 57-80.

Aphrodisias kentinde ilk kazı çalışmalarını 1904 yılında P. Gaudin yapmıştır²⁴³. Gaudin'in ardından 1905 yılında G. Mendel kazı çalışmalarını yürütmüş²⁴⁴, çalışmaları devam ettiren ve ilk yöneldiği Hamam yapısında kazılara 1913 yılında başlayan A. Boulanger'dir²⁴⁵. Sonrasında 1937-1938 yıllarında G. Jacopi kazı çalışmalarını sürdürmüştür²⁴⁶. 1961 yılında da New York Üniversitesi adına çalışmalara başlayan K. T. Erim²⁴⁷, 1990 yılında vefatının ardından yerini R. R. R. Smith'e bırakmış ve günümüzde çalışmalar halen Smith tarafından sürdürülmektedir²⁴⁸.

3.2. Aphrodisias Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

G. A. S. Snijder, Roma İmparatorluk Dönemi'nden bronz portre çalışmıştır²⁴⁹. M. Squarciapino tarafından Aphrodisias Heykel Okulu ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır²⁵⁰. A. Giuliano tarafından *Zoilos Frizi* üzerine çalışılmıştır²⁵¹.

Erim tarafından Aphrodisias'tan iki Erken Bizans Dönemi heykeli değerlendirilmiştir²⁵². Erim, Satyros ve Dionysos heykelleri üzerinde çalışmıştır²⁵³. E. Berger tarafından Akhilleus ve Penthesilea yontu grubunu incelenmiştir²⁵⁴. E. B. Harrison, Athena Parthenos yontusunun kalkanı üzerinde betimlenen kent kuşatmasını konu alan bir çalışma gerçekleştirmiştir²⁵⁵.

Smith tarafından *Sebasteion*'dan imparator kabartmaları²⁵⁶, *Sebasteion*'dan Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde yer ve halkların personifikasyonu açısından

²⁴³ Collignon, 1904, 703-711.

²⁴⁴ Mendel, G. (1906). *Seconde Note sur les Fouilles Executées à Aphrodisias par M. Paul Gaudin. Campagne de 1905, Comptes rendus des Séances de l'année de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres*, 158-184.

²⁴⁵ Boulanger, A. (1914). *Notes sur les Fouilles Executées en 1913 à Aphrodisias, Comptes Rendus des Séances de l'année de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres*, 33-50.

²⁴⁶ Jacopi, G. (1939-1940). *Gli Scavi della Missione Archeologica Italiana in Afrosiade, Monumenti Antichi*, 38.

²⁴⁷ de la Genière, J. ve Erim, K. T. (1987). *Aphrodisias de Carie: Colloque Lille 1985*. Paris, 159-165.

²⁴⁸ Smith, 1991a, 141-154.

²⁴⁹ Snijder, G. A. S. (1935). Ein Römisches Bronzeportrait aus Aphrodisias. *La critica d'arte* 1, 30-33.

²⁵⁰ Squarciapino, 1943, 1 vd.

²⁵¹ Giuliano, A. (1960). *Rilievo da Aphrodisias in Onore di Zoilos, Annuario della Scuola Archeologia di Atene e delle Missione Italiane in Oriente*, 37, 38, 389-401.

²⁵² Erim, K. T. (1967). Two New Early Byzantine Statues from Aphrodisias. *Dumbarton Oaks Papers* 21, 285, 286.

²⁵³ Erim, K. T. (1974). *The Satyr and Young Dionysos Group from Aphrodisias*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 767-775.

²⁵⁴ Berger, E. (1976). La Reconstruction du Groupe d'Achille et Penthesilee. *Revue Archeologique. Bulletin de la S.F.A.C.*, 187-189.

²⁵⁵ Harrison, E. B. (1981). Motifs of the City-Siege on the Shield of Athena Parthenos. *AJA* 85, 281-317.

²⁵⁶ Smith, R. R. R. (1987). The Imperial Reliefs from the Sebasteion at Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 77, 88-138.

Ethne heykeli²⁵⁷, Geç Roma İmparatorluk Dönemi filozof yontuları²⁵⁸, Pythagoras portresi²⁵⁹, İzmir'den Aphrodisias buluntusu *Tondo* büstü²⁶⁰, İS 2. yüzyıl portre heykellerinde kültürel seçim ve siyasi kimlik²⁶¹, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Hellenistik heykel: Aphrodisias'ta balıkçı ve Satyros yontuları²⁶², İS 300-600 yılları arasında tarihlenen Geç Antik Çağ portreleri²⁶³, Geç Roma Dönemi'nden bir portre ve *himation* giyimli heykel²⁶⁴, Herakles ve Antaios yontusu²⁶⁵, tiyatro önündeki sütunlu cadde buluntusu Geç Roma İmparatorluk Dönemi portre heykel grubu²⁶⁶, İS 4. yüzyıl sonu-5. yüzyıl başlarında eyalet valisi olarak görev yapan Oecumenius'un portresi²⁶⁷, *Hadrianus Hamamı*'nda İS 100-600 yılları arasında heykeltıraşlık²⁶⁸, Aphrodisias'ta yapılan Roma portreleri ve mermer heykeltıraşlık²⁶⁹, yazıtlar, tasvirler ve arkeolojik veriler ışığında heykel atölyeleri²⁷⁰, mermer işlikler-atölyeler²⁷¹, Roma ve Aphrodisias'ta anıtlar²⁷², *Sebasteion*

²⁵⁷ Smith, R. R. R. (1988). Simulacra Gentium: The Ethne from the Sebasteion at Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 78, 50-77.

²⁵⁸ Smith, R. R. R. (1991b). Late Roman Philosophers, in Smith, R.R.R. and Erım, K. T. (eds.), *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 2, 144-158.

²⁵⁹ Smith, R. R. R. (1991c). A New Portrait of Pythagoras, in Smith, R.R.R. and Erım, K. T. (eds.), *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 2, 159-167.

²⁶⁰ Smith, R. R. R. (1995). A New Shield Portrait in Izmir. *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Römische Abteilung* 102, 331-339.

²⁶¹ Smith, R. R. R. (1998a). Cultural Choice and Political Identity in Honorific Portrait Statues in the Greek East in the Second Century A.D. *Journal of Roman Studies* 88, 56-93.

²⁶² Smith, R. R. R. (1998b). Hellenistic Sculpture Under the Roman Empire: Fishermen and Satyrs at Aphrodisias. in Coulson, W. D. E. and Palagia, O. (eds.), *Regional Schools in Hellenistic Sculpture*. Oxford: Oxbow, 255-262.

²⁶³ Smith, R. R. R. (1999a). Late Antique Portraits in a Public Context: Honorific Statuary at Aphrodisias in Caria, AD 300-600. *Journal of Roman Studies* 99, 155-189.

²⁶⁴ Smith, R. R. R. (1999b). A Late Roman Portrait and a Himation Statue from Aphrodisias, in Friesinger, H. and Krinzinger, F. (eds.) *100 Jahre österreichische Forschungen in Ephesos: Akten des Symposiums Wien 1995*. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 713-719.

²⁶⁵ Smith, R. R. R. (1999c). Herakles and Antaios at Aphrodisias in Caria, in Tsatskheladze, G., Prag, A. J. N. W. and Snodgrass, A. M. (eds.) *Periplous: Essays for Sir John Boardman*, London: Thames-Hudson, 298-308.

²⁶⁶ Smith, R. R. R. (2001). A Portrait Monument for Julian and Theodosius at Aphrodisias, in Reusser, C. (ed.), *Griechenland in der Kaiserzeit: Neue Funde und Forschungen zu Skulptur, Architektur und Topographie; Kolloquium zum 60. Geburtstag von Prof. Dietrich Willers, Bern, 12.-13. Juni 1998*. Zürich: Institut für Klassische Archäologie der Universität Bern, 125-136.

²⁶⁷ Smith, R. R. R. (2002). The Statue Monument of Oecumenius: A New Portrait of a Late Antique Governor from Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 92, 134-156.

²⁶⁸ Smith, R. R. R. (2007). Statue Life in the Hadrianic Baths at Aphrodisias, AD 100-600: Local context and historical meaning, in Bauer, F.A. and Witschel, C. (eds.), *Statuen in der Spätantike*. Wiesbaden: Reichert, 203-235.

²⁶⁹ Smith, 2008, 8-33.

²⁷⁰ Smith, R. R. R. (2008b). Yazıtlar, Tasvirler ve Arkeolojik Veriler Işığında Heykel Atölyeleri. Smith, R. R. R. ve Lenaghan, J. (Editörler.), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (102-119.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 102 vd.

²⁷¹ Smith, R. R. R. (2011). Marble Workshops at Aphrodisias. in D'Andria, F. and Romeo, I. (eds.), *Roman Sculpture in Asia Minor*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 80, 62-76.

²⁷² Smith, R. R. R. (2012a). Monuments for New Citizens in Rome and Aphrodisias, in de Angelis, F. (ed.), *Kunst von unten? Stil und Gesellschaft der Antiken Welt von der 'arte plebeia' bis Heute: Internationales*

kabartmalarının Hristiyanlık döneminde tahribatı²⁷³ ve üç heykel ve bir portreden oluşan yontu grubu²⁷⁴ incelenmiştir.

Smith ve Erim, Aphrodisias tiyatrosundan heykeller üzerinde çalışmıştır²⁷⁵. F. Işık tarafından Aphrodisias lahitleri²⁷⁶, Aphrodisias Geç Hellenistik mezar stelleri²⁷⁷, Küçük Asya yarı iççilikli *girlandlı* Aphrodisias lahitleri²⁷⁸, Küçük Asya *girlandlı* lahitleri ana grubunun üretim başlangıcı ve sona ermesi²⁷⁹ ve Aphrodisias *girlandlı* lahitleri²⁸⁰ ile ilgili çalışılmıştır. M. Moltesen, Ny Carlsberg Glyptotek'ten Aphrodisias heykelleri ile ilgili çalışmıştır²⁸¹. P. Rockwell, bir heykeltıraş atölyesinde tamamlanmamış heykeller²⁸² ve Aphrodisias mermer ocakları ile ilgili ilk gözlemleri içeren bir çalışma gerçekleştirmiştir²⁸³. N. de Chaisemartin tarafından Aphrodisias lahitlerinde *agonistik* imaj konulu çalışma yapılmıştır²⁸⁴. N. Himmelmann tarafından Aphrodisias buluntusu Pindaros portresi değerlendirilmiştir²⁸⁵. R. Frei-Stolba, *Sebasteion*'da bir kaide üzerinde, ayakta giyimli kadın

Kolloquium Anlässlich des 70. Geburtstages von Paul Zanker, Rom, Villa Massimo, 8-9. Juni 2007. Wiesbaden: Palilia 27, 171-84.

²⁷³ Smith, R. R. R. (2012a). Defacing the Gods at Aphrodisias, in Dignas, B. and Smith, R.R.R. (eds.), *Historical and Religious Memory in the Ancient World*. Oxford: Oxford University Press, 283-326.

²⁷⁴ Smith, R. R. R. (2016). Three Statues and A Portrait Head: Four New Finds of Public Statuary. in Smith, R.R.R. (ed.), *Aphrodisias Papers 5: Excavation and Research at Aphrodisias, 2006-2012*. Journal of Roman Archaeology Supplement 103, 292-302.

²⁷⁵ Smith, R. R. R. ve Erim, K. T. (1991). Sculpture from the Theatre: A Preliminary Report, in Smith, R.R.R. and Erim, K. T. (eds.), *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. Journal of Roman Archaeology Supplement 2, 67-98.

²⁷⁶ Işık, F. (1984). Die Sarkophage von Aphrodisias. in Andreae, B. (ed.), *Symposium über die Antiken Sarkophage*. Pisa 5.-12. September 1982: Marburger Winkelmann-Programm. Marburg, 243-81.

²⁷⁷ Işık, F. (1989). Ein Späthellenistisches Grabrelief aus Aphrodisias. Başgelen, N. ve Mihin, L. (Editörler). *Festschrift für Jale İnan*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 429-438.

²⁷⁸ Işık, F. (1992). Zum Produktionsbeginn von Halbfabrikaten Kleinasiatischer Girlandensarkophage. *Archäologischer Anzeiger*, 121-45.

²⁷⁹ Işık, F. (1998). Zu Produktionsbeginn und Ende der Kleinasiatischer Girlandensarkophage der Hauptgruppe, in Koch, G. (ed.), *Akten des Symposiums 125 Jahre Sarkophag-Corpus*. Mainz am Rhein: von Zabern, 278-94.

²⁸⁰ Işık, 2007, 1 vd.

²⁸¹ Moltesen, M. (1990). The Aphrodisian Sculptures in the Ny Carlsberg Glyptotek, in Roueché, C. and Erim, K. T. (eds.). *Aphrodisias Papers. Recent Work on Architecture and Sculpture*. Journal of Roman Archaeology Supplement 1, 133-146.

²⁸² Rockwell, P. (1991). Unfinished Statuary Associated with A Sculptor's Studio, in Smith, R.R.R. and Erim, K. T. (eds.). *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. Journal of Roman Archaeology Supplement 2, 127-143.

²⁸³ Rockwell, P. (1996). The Marble Quarries: A Preliminary Survey. in Roueché, C. and Smith, R. R. R. (eds.). *Aphrodisias Papers 3: The Setting and Quarries, Mythological and Other Sculptural Decoration, Architectural Development, Portico of Tiberius and Tetrapylon*. Journal of Roman Archaeology Supplement 20, 81-103.

²⁸⁴ de Chaisemartin, N. (1993). Agonistic Images on Aphrodisian Sarcophagi. in Roueché, C. (eds.). *Performers and Partisans in Aphrodisias in the Roman and late Roman periods: A study based on inscriptions from the current excavations at Aphrodisias in Caria*. London: Journal of Roman Studies Monograph 6, 239-248.

²⁸⁵ Himmelmann, N. (1993). Das Bildnis Pindars: Ein Überraschender Porträtfund im Kleinasiatischen Aphrodisias. *Antike Welt* 24, 56-58.

heykelinin personifikasyonunu değerlendirmiştir²⁸⁶. De Chaisemartin, Aphrodisias heykellerinin teknik yönleri üzerine çalışmıştır²⁸⁷. P. Linant de Bellefonds tarafından *agora* buluntusu mitolojik konulu kabartmaları değerlendirmiştir²⁸⁸. G. Ponti tarafından Aphrodisias'ta jeolojik konfigürasyon ışığında antik dönem taş ocağı faaliyetleri çalışılmıştır²⁸⁹. S. Dillon, Aphrodisias'ta 1965-1996 yılları arasında bulunan figürlü plaster başlıkları üzerine çalışmıştır²⁹⁰. Chaisemartin tarafından *Tiberius Portikosu* ve lahitler üzerinde Roma İmparatorluk Dönemi'nde doğu etkili figürler ile ilgili çalışılmıştır²⁹¹. J. van Voorhis tarafından heykeltıraşlık eğitimi ve çırak eserleri²⁹² ve İS 3. yüzyılda atlet kültürü ve iki boksör portre yontusu²⁹³ incelenmiştir. M. Bergmann, Geç Antik Çağ mitolojik heykellerini çalışmıştır²⁹⁴. Chaisemartin, Aphrodisias'ta yontular üzerinden Troia mitinin ikonografik yönlerini incelemiştir²⁹⁵. Chaisemartin tarafından Aphrodisias anıtlarının üzerinde betimlenen çelenklerin ikonografisi bağlamında yerel geleneğin Roma İmparatorluğu ile bütünleşmesi ile ilgili çalışma gerçekleştirilmiştir²⁹⁶. F. Filippi tarafından Trastevere'den bulunan Aphrodisias yazıtlı bir Aphrodite heykeli ile ilgili çalışılmıştır²⁹⁷.

²⁸⁶ Frei-Stolba, R. (1993). Ein Neues Zeugnis zum Alpenfeldzug. Die Trumplini und Raeti im Sebasteion von Aphrodisias (Karien, Türkei). *Jahresbericht des Rätischen Museums Chur*, 64-91.

²⁸⁷ de Chaisemartin, N. (1995). Technical Aspects of the Sculptural Decoration at Aphrodisias in Caria. *Archéomatériaux, Marbres et Autres Roches, Actes de la IVe Conférence Internationale. ASMOSIA IV*, 261-267.

²⁸⁸ Linant de Bellefonds, P. (1996). The Mythological Reliefs from the Agora Gate, in Roueché, C. and Smith, R. R. R. (eds.). *Aphrodisias Papers 3: The Setting and Quarries, Mythological and Other Sculptural Decoration, Architectural Development, Portico of Tiberius, and Tetrapylon*. *Journal of Roman Archaeology Supplement 20*, 174-186

²⁸⁹ Ponti, G. (1996). Ancient Quarrying at Aphrodisias in the Light of the Geological Configuration. in Roueché C. and Smith, R. R. R. (eds.). *Aphrodisias Papers 3: The Setting and Quarries, Mythological and Other Sculptural Decoration, Architectural Development, Portico of Tiberius and Tetrapylon*. *Journal of Roman Archaeology Supplement 20*, 105-110.

²⁹⁰ Dillon, S. (1997). Figured Pilaster Capitals from Aphrodisias in Caria. *AJA* 101, 731-69.

²⁹¹ de Chaisemartin, N. (1997). Afrodizia, Roma e i Troiani. *Archeologia Classica* 49, 29-46.

²⁹² van Voorhis, J. (1998). Apprentices' Pieces and the Training of Sculptors at Aphrodisias. *Journal of Roman Archaeology* 11, 175-192.

²⁹³ van Voorhis, J. (2008). Two Portrait Statues of Boxers and the Culture of Athletics in the 3rd c. A.D. in C. Ratté, and R.R.R. Smith (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. *Journal of Roman Archaeology Supplement 70*, 230-252.

²⁹⁴ Bergmann, M. (1999). *Chiragan, Aphrodisias, Konstantinopel: Zur mythologischen Skulptur der Späetantike*. Wiesbaden: Palilia 7.

²⁹⁵ de Chaisemartin, N. (2001a). Le Retour des Troyenes: l'exemple d'Aphrodisias. in Fromentin, V. and Gotteland, S. (eds.). *Origines Gentium*. Bordeaux : Ausonius, 187-206.

²⁹⁶ de Chaisemartin, N. (2001b). Tradition Locale et Intégration Dans l'empire Romain d'une Cité Carienne. La Sémantique des Guirlandes sur les Monuments Publics d'Aphrodisias. in Molin, M. (ed.), *Images et Représentations du Pouvoir et de l'ordre Social Dans l'antiquité. Actes du Colloque. Angers 28-29 mai 1999*. Paris: De Boccard, 147-158.

²⁹⁷ Filippi, F. (2004). Statuetta in Marmo di Afrodite di Aphrodisias Ritrovata a Trastevere. *Bollettino d'arte* 128, 11-18.

E. Ögüş tarafından mermer yatağından mezar anıtlarına dönüşen süreçte lahit üretimi²⁹⁸, Aphrodisias'ta lahit üretiminde yükseliş ve düşüş dönemleri²⁹⁹, Aphrodisias sütunlu lahitleri³⁰⁰ ve lahitler üzerinden gezici heykeltıraşlığın varlığı-sorgulaması³⁰¹ konulu çalışmalar gerçekleştirilmiştir. J. Lenaghan, Doryphoros ve *Westmacott Koleksiyonu* Ephebos'un Roma İmparatorluk Dönemi kopyaları³⁰², Iulia Hera Sebaste (Livia) heykeli³⁰³, İS 4. yüzyıl portre yontularında ikincil kullanım³⁰⁴ üzerine çalışmıştır. M. B. Abbe, Aphrodisias heykellerinde çok renklilik ve yaldızlama uygulamaları üzerine çalışmıştır³⁰⁵. H. Turnbow Awan, Aphrodisias lahitlerinin sergileniş biçimi üzerine çalışmıştır³⁰⁶. D. Attanasio-M. Bruno-A. B. Yavuz-H. Elçi tarafından Aphrodisias ve Göktepe'de yeni keşfedilen mermer ocakları ile ilgili çalışılmıştır³⁰⁷. C. H. Hallet tarafından Apollonios Aster'in işliğinden dört portre heykeli ile ilgili çalışılmıştır³⁰⁸. A. C. Hrychuk Kontokosta, gladyatör kabartmaları ve soylu mezar anıtları üzerine çalışmıştır³⁰⁹. L. S. Klar tarafından

²⁹⁸ Ögüş, E. (2008). Lahit Üretimi: Mermer Yatağından Mezar Anıtına. Smith, R.R.R. and Lenaghan, J. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (168-183.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 168 vd.

²⁹⁹ Ögüş, E. (2014a). Columnar Sarcophagi from Aphrodisias: Elite Emulation in the Greek East. *AJA* 118, 113-136.

³⁰⁰ Ögüş, E. (2014b). Rise and Fall of Sarcophagus Production at Aphrodisias. *Phoenix* 68, 137-156.

³⁰¹ Ögüş, E. (2016). Two Sarcophagi Made by Travelling Sculptors?. in Smith, R.R.R. (ed.), *Aphrodisias Papers 5: Excavation and Research at Aphrodisias, 2006-2012*. Journal of Roman Archaeology Supplement 103, 347-352.

³⁰² Lenaghan, J. (2007). On the Use of Roman Copies: Two New Examples of the Doryphoros and Westmacott Ephebe. *Eidola* 4, 147-152.

³⁰³ Lenaghan, J. (2008). A Statue of Julia Hera Sebaste (Livia). in C. Ratté, and R.R.R. Smith (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. Journal of Roman Archaeology Supplement 70, 37-50.

³⁰⁴ Lenaghan, J. (2016). Re-use in Fourth Century Portrait Statues. in Smith, R.R.R. and Ward-Perkins, B. (eds.). *The Last Statues of Antiquity*. Oxford: Oxford University Press, 267-279.

³⁰⁵ Abbe, M. B. (2008). Aphrodisias Heykellerinde Çok Renklilik ve Yaldızlama. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler). *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (136-151). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 136 vd.

³⁰⁶ Turnbow Awan, H. (2008). Aphrodisias Mezarlıklarındaki Lahitlerin Sergilenişi. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler). *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (152-167). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 152 vd.

³⁰⁷ Attanasio, D., Bruno, M., Yavuz, A. B. ve Elçi, H. (2008). Aphrodisias ve Göktepe'de Yeni Keşfedilen Mermer Ocakları. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (216-227). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 216 vd.

³⁰⁸ Hallet, C. (2008). Apollonios Aster'in İşliğinden Dört Portre Heykeli. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (70-85). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 70 vd.

³⁰⁹ Hrychuk Kontokosta, A. C. (2008). Gladiatorial Reliefs and élite Funerary Monuments. in Ratté, C. and Smith, R.R.R. (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. Journal of Roman Archaeology Supplement 70, 190-229.

figürlü masa ayakları çalışılmıştır³¹⁰. R. R. R. Smith ve C. H. Hallett tarafından Troilos ve Akhilleus heykel grubu incelenmiştir³¹¹.

3.2.1. Tanrı Tipleri

3.2.1.1. Zeus Heykeli Parçası (Lev. IX a-d)

Aphrodisias antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 9** numaralı örnek, tamamlanmamış Zeus heykeline ait üst gövde parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönüktür, detayları işlenmeden taslak halinde bırakılmış uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada, sırt kısmında sonlanır. Yüz yuvarlak ve dolgundur. Alın geniş ve yüksek verilmiştir, olağan boyutundan büyük, badem formu gözler ana hatları ile ayrıntısız işlenmiştir. Detayları işlenmemiş bukleli sakalların kapattığı yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Burun küçük, ağız kapalı, dudaklar dolgundur. *Nasolabial* kısmı izleyen gür bıyıklar sakallarla birleşmektedir. Çene dolgun ve geniş, boynu kalındır. Omuzlar dar, göğüs kasları güçlü ve belirgin verilmiştir. Gövdenin üst kısmını açıkta bırakıp sol omuzdan sol kola uzanan mantosunda birbirine paralel uzanan plastik kıvrımlar oluşmuştur.

K. 9 numaralı yontu, saç-sakal biçemi ve göğüs kısmını açıkta bıraktığı anlaşılan, sol omuzdan atılan *himation* düzenlemesiyle tipolojik olarak Zeus³¹² ve Asklepios³¹³ yontuları ile benzer özelliktedir. Bilindiği üzere Asklepios, Zeus tipolojisine yakın betimlenirken Asklepios'un yüz ifadesi, tanrının iyileştirici niteliklerini yansıtan *pathetik*, dolayısıyla kederle birleştirilmiş biçimde işlenmiştir³¹⁴. **K. 9** numaralı Aphrodisias örneği tamamlanmamış olsa da anlaşıldığı üzere *pathetik* ifadeden uzak, sert ve ideal yüz hatları ile Zeus tipolojisini yansıtmaktadır.

³¹⁰ Klar, L. S. (2008). Figural Table Supports: Aspects of the Archaeology of Dining in the Roman World. in Ratté, C. and Smith, R.R.R. (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. Journal of Roman Archaeology Supplement 70, 253-283.

³¹¹ Smith, R. R. R. ve Hallett, C. (2015). Troilos and Achilles: A Monumental Statue Group from Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 105, 124-182.

³¹² Helbig, 1963, Kat. Nr. 33.

³¹³ Helbig, 1963, Kat. Nr. 413.

³¹⁴ Smith, 2013, 66.

Benzer tipteki yontular, Vatikan Müzesi³¹⁵, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi³¹⁶, Dresden Albertinum Koleksiyonu³¹⁷, Aphrodisias Müzesi³¹⁸ ve Antalya Müzesinde³¹⁹ bulunmaktadır.

K. 9 numaralı örnek, taslak halinde bırakılmış ve bitirilmediğini gösteren saç-sakal ve göz şablonu ile Aphrodisias antik kentinin heykeltıraşlık atölyeleri eğitimi içeriğinde değerlendirilmelidir. Bu bağlamda **K. 9** numaralı yontu, Aphrodisias Müzesi'nde korunan; İS 2.-3. yüzyıllara tarihlenen 2100 envanter numaralı atölyeden çıkmış fakat bitirilmemiş büst³²⁰, İS 2. yüzyıla tarihlenen ve 4. yüzyılda ikinci kez çalışılmış 83/6/2300 envanter numaralı filozof büstü³²¹ ve ikinci kez çalışılmış Severuslar Dönemi tarihli 83/3/2038 envanter numaralı rahibe portresi³²² üzerinde görülen normalden büyük ölçekte işlenen göz şablonu ve buklelerin ayırım ve geçişlerinin planlanarak detayları işlenmeden taslak halinde bırakılan saç yapısı ile benzer özelliktedir. **K. 9** numaralı örneğin, karşılaştırma örnekleri ve plastik yapıda *himation* kıvrımlarıyla İS 2. yüzyıla verilmesi uygundur. Söz konusu örnek, Aphrodite'yle birlikte kentin önemli kült örneği olmasının yanı sıra Aphrodisias heykeltıraşlık atölyelerinin yontu işleme aşamalarını göstermesi açısından da önemlidir.

3.2.1.2. Poseidon Heykeli Parçası (Lev. X a-d)

Aphrodisias antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 10** numaralı örnekte, alçak bir kaide üzerinde, ayakta ve çıplak Poseidon yontusu sol ve sağ bacak parçası ile yanında dolanmış Ketos betimlenmiştir. Kırık ve eksiklerine rağmen duruş şeklinden anlaşıldığı kadarıyla sağ bacak hareketli ve sağındaki deniz yaratığının gövdesi üzerine basmaktadır. Kasığın hemen altından kaideye kadar korunmuş sol bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Soldan sağa dönen deniz yaratığının başı soluna dönük, sağ gözü kapalı ve göz kapakları belirgindir. Ön kısmı aşınmış olan burnu küt biçimde işlenirken, ağzı hafif açık verilmiştir. Figürün sağ bacağı altındaki boyun kısmı gövdeyle birlikte soluna dönüktür ve kuyruğu figürün sol bacağı yanında *tridente* aşağıdan yukarıya doğru beş kez sarılarak dolanmıştır.

³¹⁵ Helbig, 1963, Kat. Nr. 33.

³¹⁶ Kaltsas, 2002, 282, Kat. Nr. 592.

³¹⁷ LIMC. (1994). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VII, 453. Nr. 34b "Poseidon" (E. Simon)

³¹⁸ Ilgım, M. (2015). *Afrodisyas Sebasteion Sevgi Gönül Salonu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 84, 85.

³¹⁹ Özgür, 1996, Kat. Nr. 1.

³²⁰ Smith, 2008a, 29, Kat. Nr. 37.

³²¹ Smith, 2008a, 29, Kat. Nr. 38.

³²² Smith, 2008a, 29, Kat. Nr. 39.

K. 10 numaralı yontu, tipolojik olarak Poseidon yontuları ile benzer özelliktedir³²³. Dolayısıyla deniz yaratığı da ucu düz burun ve ağız kısmıyla bir Ketos olarak tanımlanmaktadır ve tipin kökeni İÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına, stilistik açıdan Lysippos'a, verilmektedir³²⁴. Dolayısıyla Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde bir Klasik Dönem kopyası olmalıdır.

Benzer tipteki yontular; Eleusis Arkeoloji Müzesi³²⁵, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi³²⁶, Vatikan Müzesi³²⁷, Dresden Albertinum Koleksiyonu³²⁸, Bergama Müzesi³²⁹ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde³³⁰ yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 10** numaralı örnek, kırık ve eksik olan kısımlarına rağmen Ketos göz ve ağız detaylarının işlenmesi, Poseidon'un sol bacağı ve Ketos figürü arasında kullanılan derin kanallı matkap uygulaması ve özellikle Poseidon yontusunda yoğun kullanılan raspa ve *ganosis* benzeri pürüzsüz parlatılmış yüzeyle kontrast biçimde çentikli-pürüzlü Ketos yüzeyi Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde, İS 2. yüzyıl - Antoninler Dönemi- özelliğidir. Değinen özellikler doğrultusunda **K. 10** numaralı Aphrodisias buluntusu, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS. 2. yüzyılın ikinci yarısının modasına uygundur. Benzer tipteki İÖ 2. yüzyıla tarihlenen Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan³³¹ 235 envanter numaralı Poseidon yontusu **K. 10** numaralı örneğe göre, boyutu, barok özellikleri yansıtan abartılı kas detayları ve kontrast vücut hareketleri nedeniyle daha erken olmalıdır. Günümüzde Vatikan Müzesi'nde korunan ve arketipi İÖ 4. yüzyıl son çeyreğine ait olan Antoninler Dönemi tarihli *Poseidon Lateran* tipindeki 10315 envanter numaralı yontu³³², hareketli ve taşıyıcı/sabit bacak konumu ve duruşunun yanı sıra pürüzsüz, cilalı yüzeyi ile kontrast oluşturan destek figürlerinin işlenişi nedeniyle **K. 10** ile çağdaş olmalıdır. British Müzesi'nde bulunan ve İS 3. yüzyıla tarihlenen Poseidon yontusu³³³, özellikle saç-sakal detaylarında gözlemlenen yoğun ve derin kanallı köprü matkap kullanımı ve şematik duruşuyla **K. 10** numaralı yontudan daha geç olmalıdır. **K. 10**

³²³ Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118.

³²⁴ Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118.

³²⁵ Kourouniotis, K. (1936). *Eleusis, A Guide to the Excavations and the Museum*. Athen, 89, Fig. 33.

³²⁶ Kaltsas, 2002, 290, Kat. Nr. 611.

³²⁷ Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118; LIMC VII, 1994, 452, Kat. Nr. 34.

³²⁸ LIMC VII, 1994, 453, Nr. 34 b.

³²⁹ LIMC VII, 1994, 453, Kat. Nr. 39 b.

³³⁰ Mendel, G. (1912-1914). *Musees Imperiaux Ottomans: Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines I-III*. İstanbul, Nr. 618.

³³¹ Kaltsas, 2002, 290, Kat. Nr. 611.

³³² Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118; LIMC VII, 1994, 452, Kat. Nr. 34.

³³³ Smith, A. H. (1904). *A Catalogue of Sculpture in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum III*. London, Nr. 1539.

numaralı Aphrodisias buluntusu; benzer örneklere göre *Poseidon Lateran* tipinin bir kopyasıdır.

3.2.2. Tanrıça Tipleri

3.2.2.1. Aphrodite Başı (Lev. XI a-d)

Aphrodisias antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 11** numaralı örnek, bir Aphrodite heykeline ait baş parçasıdır. Bant altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların bir kısmını kapatıp arkada bir topuzla toplanmıştır. Başın her iki yanından, kulak ve şakaklar arasından birer saç buklesi yanaklara dökülmektedir. Saçın geri kalanı başın üzerinde fiyonk biçiminde toplanmıştır. Yüz oval ve dolgundur, üçgen formlu alın dar ve yüksek verilmiştir. Yanaklar dolgundur ve elmacık kemikleri belirgin işlenmiştir. *Iris* ve *pupilisin* işlenmediği gözler badem formundadır. Göz kapakları etli ve ağır verilmiştir, burun aşınmıştır ve alın çizgisinin devamı olarak işlenmiştir. Ağız kapalıdır, dudaklar dolgun, çene dar ve küçüktür.

K. 11 numaralı örnekte, karşılaştırma örneklerinin yanı sıra tipolojik olarak başın tepesinde fiyonk biçiminde toplanan saç modeliyle Aphrodite temsil edilmektedir³³⁴. Ayrıca bu saç modeli Nymphe³³⁵ ve Karyatid³³⁶ yontularında da görülmektedir.

Benzer tipteki yontular; Uffizi Galerisi³³⁷, Afrodisias Müzesi³³⁸, Side Müzesi³³⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi³⁴⁰, Milas Müzesi³⁴¹ ve Antalya Müzesi'nde³⁴² yer almaktadır.

K. 11 numaralı örnek, özellikle alın çizgisinin devamı biçiminde işlenmiş burun yapısı ile *klasistik* olarak nitelendirilebilecek düzeyde ideal görünümü ve saçlarda aşırıya kaçmadan ölçülü kullanılmış matkap uygulamasının ağız kenarlarında da noktasal biçimde işlenişi ile İS 2. yüzyıl özellikleri gösterdiği fakat *iris* ve *pupilisin* -matkapla- işlenmemiş olmaması nedeniyle henüz Antoninler Dönemi'ne ulaşmadığı gözlemlenmektedir. Değerlenen özellikler ışığında **K. 11** numaralı Aphrodisias buluntusu örnek Roma İmparatorluk Dönemi

³³⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 36.

³³⁵ Mendel, G. (1914). *Musées Impériaux Ottomans. Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines II*. İstanbul, 303, Kat. Nr. 577.

³³⁶ Abbe, 2008, 139 vd.

³³⁷ Mansuelli, 1958, 83, Kat. Nr. 54.

³³⁸ Abbe, 2008, 139 vd.

³³⁹ İnan, 1975, 164 vd., Kat. Nr. 120, 124.

³⁴⁰ Özgan, 1995, 109, Taf. 31; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 35, Nr. 17,18.

³⁴¹ Özgan, 1999, 81, Taf. 24 c-d.

³⁴² Özgür, 1996, Kat. Nr. 16.

içerisinde İS 2. yüzyılın ilk yarısı-Hadrianus Dönemi- modasına uygundur. Benzer tipteki Aphrodisias Müzesi'nde yer alan ve İS 1. yüzyıla tarihlenen 5393 envanter numaralı kadın başı³⁴³ çene kısmına doğru belirgin biçimde daralan oval yüz hatlarının yanı sıra göz akından belirgin biçimde ayrılan alt göz kapağı ile saç-deri geçişinin nispeten sert ve katılıktan uzak işlenişi ile **K. 11** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Aphrodisias Müzesi'nde korunan İS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 66-271 envanter numaralı *Hadrianus Hamamları* buluntusu Karyatid başı³⁴⁴ idealize edilmiş *klasistik* görünümü, saç modeli ve başın üzerinde toplanan fiyonk kısmını oluşturan saçların biçim ve hacimli yapısının yanı sıra kullanılan matkap oranı **K. 11** numaralı Aphrodisias yontusu ile oldukça benzer dönem özelliği yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl sonlarına tarihlenen 471 envanter numaralı *Aphrodite Frejus* örneği, özellikle saçlarında yoğun olarak kullanılan derin kanallı matkap uygulaması, proporsiyon bozukluğu ve feminen yapıdan uzak yüz ifadesiyle **K. 11** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

3.2.3. Kadın Tipleri

3.2.3.1. Kadın Portresi (Lev. XII a-d)

Aphrodisias antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 12** numaralı örnek, bir kadın heykeline ait portre parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönüktür, uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada bir topuzla toplanır. Alın üzerinde ve yanlara taranan hareketli, dalgalı saçlara karşıt biçimde sağ kulak ve başın üst kısmındaki saçlar sade ve çizgisel yapıda işlenmiştir. Yüz oval ve dolgunur. Üçgen alın dar ve yüksek verilmiş, badem formlu gözlerde etli ve ağır üst göz kapağına bitişik *iris* ve göz pınarları matkapla işlenmiştir. Üst göz kapağı çizgisi, alt göz kapağına ulaşmıştır. Yanaklar geniş verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene dar ve küçük, boynu kalındır.

K. 12 numaralı örnek, karşılaştırma örneklerinin yanı sıra tipolojik olarak özellikle önde, alın üzerinde kısa ve çatallanan iki hacimli bukle ve kulakların üzerinden yanlara

³⁴³ Smith, 2008a, 11, Kat Nr. 1.

³⁴⁴ Abbe, 2008, 139 vd.

taranarak başın arkasına uzanan saç modeliyle kadın portrelerinin³⁴⁵ yanı sıra İsis³⁴⁶ ve Aphrodite³⁴⁷ başları ile benzer özelliktedir.

Benzer tipteki yontular; Aquileia Ulusal Arkeoloji Müzesi³⁴⁸, İzmir Arkeoloji Müzesi³⁴⁹ ve Afrodiasias Müzesi'nde³⁵⁰ yer almaktadır.

K. 12 numaralı örnek, etli ve ağır üst göz kapağına bitişik nokta matkapla işlenen *iris* ve dar olarak işlenmiş badem formu göz yapısı ile üst göz kapaklarının dış köşelerinin alt göz kapağı çizgisine kadar uzanan yapısıyla Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısı -Erken Antoninler Dönemi- modasına uygundur. Benzer tipteki İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 170-160 yıllarına tarihlenen 4354 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu İsis başı³⁵¹ doğal yüz hatları ve hafif, yumuşak bir geçişle sağlanan baş ve boyun dönüşü ile keskin ve sert olmayan saç-deri geçişi ile **K. 12** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Afrodiasias Müzesi'nde yer alan ve İS 140-160 yıllarına tarihlenen 79/10/195 envanter numaralı genç kadın portresi³⁵², dar, üçgen formu alın yapısı, etli ve ağır üst göz kapaklarının verdiği ağır-dalgın bakışlar, üst göz kapaklarının dış köşelerinin alt göz kapağı çizgisine kadar uzanan yapısı ve baş-boyun dönüşü ile gözlerin, boynun dönük olduğu doğrultuya konumlandırılmasıyla **K. 12** numaralı Afrodiasias yontusu ile oldukça benzer dönem özelliği yansıtmakta, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Afrodiasias Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl başlarına tarihlenen 79/10/175 envanter numaralı kadın başı³⁵³, Iulia Domna'dan bilinen, alnın ortasında ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatılarak kalın bukleli biçimde yanlara dökülen ve geri kalanı arkada toplanan peruk biçimli saç yapısının yanı sıra dolgun ve yağlı yanak ve çene yapısı ile feminen ifadeden uzak yüz hatları ile Severuslar Dönemi özellikleri yansıtmaması nedeniyle **K. 12** numaralı yontudan daha geç olmalıdır. Baş ve boyun dönüşü ile saçların işleniş formu nedeniyle orijinali Hellenistik Dönem'e ait olan bir heykelin-portrenin kopyası olmalıdır.

³⁴⁵ Smith, 2008a, 16, Nr. 14, 15.

³⁴⁶ Özgan, 1999, 29 vd., Taf. 7 c-d.

³⁴⁷ Scrinari, V. S. M. (1972). *Museo Archeologico die Aquileia. Catalogo delle Sculture Romane*. Roma: Istituto Poligrafico Dello Stato, 48, Nr. 136.

³⁴⁸ Scrinari, 1972, 48, Nr. 136.

³⁴⁹ Özgan, 1999, 29 vd., Taf. 7 c-d.

³⁵⁰ Smith 2008a, 16, Nr. 14, 15.

³⁵¹ Özgan, 1999, 29 vd., Taf. 7 c-d.

³⁵² Smith, 2008a, 16, Nr. 15.

³⁵³ Smith, 2008a, 26, Nr. 34.

3.2.4. Kabartmalar

3.2.4.1. Kabartma Parçası (Lev. XIII a-b)

Aphrodisias antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 13** numaralı örnek, yüksek kabartma parçasıdır. Parça üzerinde sola doğru $\frac{3}{4}$ cepheden ayakta, çıplak erkek betimlenmiştir. Sakallar hacimli ve dalgalıdır. Omuzlar güçlü ve geniş işlenirken, hareket nedeniyle sağ omuz soluna göre yukarıda verilmiştir. Göğüs ve karın güçlü, kaslar belirgindir. Göbek deliği işlenmiştir. Bel, sağ bacağının hareketiyle sağına doğru hafifçe eğiktir, kalçanın solu dışa çıkık işlenmiş, *pubis* belirgin yapıdadır.

K. 13 numaralı örnek, karşılaştırma örneklerinin yanı sıra tipolojik ve ikonografik açıdan; duruş, hareket, çıplaklık, barok etkili *abdominal* yapı ve uzun sakalla birlikte kırık ve eksik olsa da sağ bacağının üst dış kısmının yana doğru açılan yılan izlenimi veren parçadan anlaşıldığı üzere Hellenistik Dönem'e tarihlenen Gigant özelliklerini yansıtmaktadır.

K. 13 numaralı Aphrodisias buluntusu, öne atılan gövde, barok etkili karın ve göğüs kasları, öne uzanan sağ bacak ile kontrast yapıda geriye ve yana açılan sol kol ve geriye hareketli sol bacakla kontrast yapı sergileyen ve kırık olsa da omuz hareketinden anlaşıldığı üzere yukarıya ve öne açılan sağ kol hareketleri nedeniyle ikinci Pergamon heykeltıraşlık okuluna atfedilen II. Eumenes Dönemi Pergamon Zeus Sunağı³⁵⁴ frizlerinden bilinen *Gigantomakhia* sahnelerinde betimlenen Gigant yontuları ile benzer özellikler göstermektedir. Boyut olarak küçük ölçekte işlenmesine rağmen Pergamon Zeus Sunağı frizlerinden bilinen Barok stil özellikleriyle İÖ 180/170 yıllarına tarihlenebilir.

3.2.5. Parçalar

3.2.5.1. El Parçası (Lev. XIV)

Aphrodisias antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 14** numaralı örnek, erkek heykeline ait sol el parçasıdır. Sadece parmakları ve bileğin bir kısmını kapsayan bölümü korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksiktir. Avuç, yumruk biçiminde kapatılarak bir obje tutan elin sadece başparmağında tırnak ayrıntıları işlenmiştir.

³⁵⁴ Smith, 2013, Nr. 193, 196.

Büyük bir kısmı kırık ve eksik olan **K. 14** numaralı örneğin el bileği ve parmak detaylarının yanı sıra parmakların işlenişindeki doğallıktan uzak keskin ve şematik yapı nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 1.-3. yüzyıllar arası uygun görülmektedir.

4. BÖLÜM

4. BARGASA/PIGINDA ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

4.1. Bargasa/Piginda Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Bargasa/Piginda kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. Aydın ili, Bozdoğan ilçesi, Çamlıdere Mahallesi yakınında yer alan Bargasa/Piginda ile ilgili ilk çalışmalar, kent lejantının yer aldığı sikkeler üzerinde gerçekleştirilmiştir³⁵⁵. Ayrıca Bargasa-Piginda'nın lokalizasyonu konusunda çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiş, C. Ptolemaios'un haritasını esas alan araştırmacılar, bu kentin Alabanda ve Amyzon'un yakınlarında yer aldığını ve bu düşüncelerini de Aydın ili civarında bulunan Bargasa-Piginda sikkelerinin desteklediğini ileri sürmektedirler³⁵⁶.

Bargasa-Piginda'da, 1997 ve 1998 yıllarında Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığında ve Bordeaux Üniversitesi destekleriyle P. Debord'un bilimsel danışmanlığı kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir³⁵⁷. Araştırmalar sırasında bölgede *Zeus Pigindenos* kültüne dair sonuçlar elde edilmiştir³⁵⁸. Çalışmalar sonucunda, bölgedeki ana sorun yerleşimin adlandırılması olarak belirlenmiş ancak daha sonra -önceki araştırmalar ve ele geçen veriler de göz önüne alınarak- yerleşimin adı Bargasa olarak kabul edilmiştir³⁵⁹. Menderes Antiocheiası yakınlarında bulunan, bölgedeki yerleşimcilerin isimlerinin yer aldığı bir yazıt bu konuda bilgi vermektedir³⁶⁰. Bu yazıtta, Bargasa'lılar Neopolis'lilerin hemen önünde gösterilmektedir ve dolayısıyla Neopolis de Bargasa'dan çok uzak olmayan bir yerleşim olarak görülmektedir³⁶¹. Nüvizmatik verilerin de Bargasa ve Neopolis'in yakınlığını göstermesi, epigrafik verilere dayalı bu düşüncüyü destekler niteliktedir³⁶².

³⁵⁵ Paton, W.R. ve Myres, J.L. (1896). Karian Sites and Inscriptions. *JHS*. 16, 198; Paton, 1900, 60; Barclay, C. ve Head, V. (1964). *Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodes*. Bologna, xlii; Stillwell, R. (1976). *The Princeton Encyclopedia of Classical Sites*. New Jersey, 143.

³⁵⁶ Paton ve Myres, 1896, 198.

³⁵⁷ Varinlioğlu, 1998, 202.

³⁵⁸ Varinlioğlu, 1998, 202.

³⁵⁹ Varinlioğlu, 1998, 202.

³⁶⁰ Briant, P., Brun, P. ve Varinlioğlu, E. (2001). Une Inscription Inédite de Carie et la Guerre d'Aristonikos. Bresson, A. and Descat, R. (eds.) *Les Cites d'Asie Mineure Occidentale au IIe Siècle a.C.* Bordeaux, 251 vd.

³⁶¹ Briant, Brun ve Varinlioğlu, 2001, 251 vd.

³⁶² Briant, Brun ve Varinlioğlu, 2001, 252.

2005 yılında, Aydın Arkeoloji Müzesi'nden E. Yener, M. K. Özkan, H. Özkan, E. Yılmaz ve F. Ertuğrul'dan oluşan bir ekip ile Bargasa-Piginda antik kentinin yakınında Haydere Geç Roma İmparatorluk Dönemi mezarı kurtarma kazısı çalışmaları yürütülmüştür³⁶³.

4.2. Bargasa/Piginda Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

J. İnan ve E. Rosenbaum, 1963 yılında, bu tez içeriğinde **K. 15** numaralı örnek olan erkek büstünü yayımlamıştır³⁶⁴. F. Ölmez, 1995 yılında, üzerinde sekiz satır Eski Hellence yazıt yer alan mermerden yapılmış bir heykel kaidesi üzerinde çalışma gerçekleştirmiştir³⁶⁵. G. Uluişik Öncü, 2004 yılında, Bargasa/Piginda antik kentinden Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir grup heykel üzerinde çalışma yürütmüştür³⁶⁶.

4.2.1. Büstler

4.2.1.1. Erkek Büstü (Lev. XV a-d)

Bargasa/Piginda antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 15** numaralı örnek, göğüs altına kadar işlenmiş *khiton* ve *himation* giyimli erkek büstüdür. Baş hafifçe soluna dönüktür. Saç-sakal ve kaş detaylarında taşçı kalemi kullanılmıştır. Önde alın üzerinde merkeze, yanlarda ise şakaklara yönelen virgül biçimli bukleli kısa saçlar arka kısımda kabaca işlenmiştir ve detayları belirsizdir. Saçlarla birleşen nispeten uzun, hacimli virgül biçiminde bukleli sakallar ve dudakların merkezine yönelen kısa çentiklerle oluşturulmuş diyagonal biçimli, üst dudağı tamamen kapatan bıyık yer almaktadır. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek verilmiştir. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Kulaklar büyük ve şematik işlenmiştir. Kaşlar kısa çentiklerle detaylandırılmıştır, *orbital* derin işlenirken gözler badem formunda verilmiştir. Göz kapakları etli, *iris* büyük ve şematiktir, *pupilis* ise hilal biçiminde işlenmiştir. *Nasolabial* derin verilirken, korunan sol burun deliği matkapla işlenmiştir. Ağız kapalıdır, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlüdür. Omuzlar geniş verilmiştir. Giysi altındaki sağ kol gövdeye paralel aşağıya uzanır, dirsekten bükülerek göğüs üzerinde *himation* tomarını taşımaktadır. *Himation* üzerinde göğüs kısmına kadar birbirini izleyen geniş yüzeyli diyagonal kıvrımlar

³⁶³ Yener, Özkan, Özkan, Yılmaz ve Ertuğrul 2005, 194.

³⁶⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175.

³⁶⁵ Ölmez, F. (1995). Karia'daki Piginda ve Zeus Pigindenos Kültü. *Arkeoloji Dergisi III*, 165, 166.

³⁶⁶ Uluişik Öncü, G. (2004). *Bargasa Antik Kentinde Bulunan Hellenistik Döneme Ait Bir Grup Heykel*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 11-64.

oluşmuştur. Sağ kolun hareketiyle oluşan derin kanallı ve geniş yüzeyli diyagonal kıvrımlar, sol omuz üzerinde tek merkezden çatallanarak sonlanır. Sağ omuz üzerinden öne, sol omuza uzanan keskin sırtlı, derin kanallı kıvrım tomarı oluşmuştur. Büstün altında dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan yazıtlı *Ionik* kaide bulunmaktadır. Kaide ile gövde arasında yazıtlı *tabula* yer almaktadır. Arka kısmında, ortada merkezi konumda bir destek bulunmaktadır. *Tabula kısmında*; “*Μ(ἄρκος) Αὐρ(ἥλιος) Ἀπ-ολλώνιος τυράν*”, *trokhilos bölümünde ise* “*νοῦ λειτουργὸς Διαγένοῦς καὶ ἀπὸ πορφύρας*” yer almaktadır. Söz konusu yazıtta; *Tyrannos'un oğlu Marcus Aurelius Apollonios, ataları gibi hayırsever olan ve toga giyenlerin soyundan gelen* (askeri *tribunus*lar tarafından giyilen geniş mor şeritli *togaya* atıfta bulunulmuş, büstte betimlenen kişinin Roma İmparatorluğu ordusunda bir *legionda* eski *tribunus* olduğu) belirtilmektedir³⁶⁷.

Benzer tipteki yontular; Aydın Arkeoloji Müzesi³⁶⁸, Side Müzesi³⁶⁹, Bursa Arkeoloji Müzesi³⁷⁰, Konya Arkeoloji Müzesi³⁷¹, İznik Müzesi³⁷² ve Roma Kapitol Müzesi'nde³⁷³ yer almaktadır.

K. 15 numaralı örnek, J. İnan ve E. Rosenbaum tarafından İS 235-250 yıllarına tarihlenmektedir³⁷⁴. Cephe ve profil teşhiri düşüncesini yansıtan biçimde saçların başın arkasında özensiz ve kabaca işlenmesine ek olarak ön kısımda izlenen *torus* silmelerinin yanlarda, gövde düzleminde yarı çapta kesilerek arka kısımda işlenmediği gözlemlenen Bargasa buluntusu; taşçı kalemi ile oluşturulan çentikli saç-sakal ve kaş detayları, derin matkapla işlenen yukarıya dönük hilal biçimli *pupilis*, ait olduğu çağın bunalımını ve kişisel huzursuzluğunu yansıtan kaşlardaki gerilim ve durağan yüz ifadesiyle *veristik* portre özellikleri gösteren **K. 15** numaralı Bargasa/Piginda buluntusu, daha önceki araştırmacılarla örtüşen biçimde İS 3. yüzyıl-Asker İmparatorlar Dönemi- modasını yansıtmaktadır. Bu dönemin emperyal karakterleri; muhafız alayı askerlerinin etkinliği doğrultusunda birkaç yılı aşmayan iktidar süreleri, iç savaş, değerlerde bozulma ve ekonomik istikrarsızlıkla

³⁶⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 176.

³⁶⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175, 176, Nr. 234, 236; Özgan, 1982a, 150, Kat. Nr. 59, Res. 147-148.

³⁶⁹ Özgan, 2015, 203, Res. 210 a-b.

³⁷⁰ Özgan, 2015, 217, Res. 227.

³⁷¹ Özgan, 2015, 281, Res. 310, 311.

³⁷² Özgan, R. ve Altın, A. (2015). İznik/Nikaia'dan İkinci Bir Sütunlu Lahit. Şimşek, C., Duman, B. ve Konakçı, E. (Editörler). *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan* içinde (161-202). İstanbul: Ege Yayınları, 485 vd., Res. 2-5.

³⁷³ Özgan, 2015, 161 vd., Res. 156 a-b, 207 b-c.

³⁷⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175, 176, Nr. 235, Pl. CXXX.

birlikte zor bir süreçten geçmiş ve bu süreç portre özelliklerine çağın ruhunu yansıtmıştır³⁷⁵. Bu nedenle, güçlü askeri ifadeyi yansıtmaması açısından ön model olarak Caracalla portreleri ile başlayan ve sonrasında dönem özellikleri doğrultusunda İS 3. yüzyıl portreciliğinin belirgin özellikleri olarak endişe ve içe dönük yapısı öne çıkan kısa ömürlü imparator portrelerinde, İS 1.-2. yüzyıl imparator portrelerinden bilinen iç huzur ile özgüven eksiktir ve çağın huzursuzluğu-3. yüzyıl bunalımı- görülmektedir³⁷⁶. Bu bağlamda **K. 15** numaralı örnekte, İS 222-235 yıllarında iktidarda olan Alexander Severus ile başlayan³⁷⁷, İS 235-238 yılları arasında hüküm süren ve Maximinus Thrax olarak bilinen Gaius Iulius Verus Maximinus³⁷⁸ ile devam eden ve Asker İmparatorlar Dönemi modası içerisinde keski/taşçı kalemi çentikleriyle oluşturulan kısa asker saçı ve sakalı görülmektedir. Fakat **K. 15** numaralı örnek; İS 238-244 tarihleri arasında imparatorluk yapmış I. Gordianus ve III. Gordianus üslubunda³⁷⁹ plastik yapıya yaklaşan hafif hacimli saç modeliyle, baş üzerinde deriye yapışık negatif çentiklerle oluşturulan saç modası olan *a penna tekniği*³⁸⁰ olarak bilinen uygulamadan uzaklaşmış ve yüzyıl ortasına yaklaşmıştır. Değinen tüm bu özelliklere rağmen **K. 15** numaralı büst, İS 253-268 tarihleri arasında ortaya çıkan Gallienus Dönemi *klasizmine*³⁸¹ ulaşmamıştır. Sonuç olarak **K. 15** numaralı örnek, Asker İmparatorlar Dönemi özelliği olarak; saça oranla uzun sakalıyla bilgeliği ve filozof yanı sıra öne çıkan Marcus Aurelius'a köprü olurken, taşçı kalemi çentikleriyle oluşturulan kısa asker saçı ile de Roma İmparatorluğu ordusuyla olan bağını yansıtmakta³⁸² ve henüz hacim kazanmaya başlayan saç modasıyla, önceki araştırmacılarla koşut biçimde³⁸³ İS 3. yüzyılın ikinci çeyreği içerisinde değerlendirilmelidir.

Benzer tipteki Afrodiasias Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen 6666 envanter numaralı erkek portresi³⁸⁴, *iris* ve *pupilis* işlenişleriyle benzerlik gösterse de yoğun matkap kullanılan hacimli ve hareketli saç-sakal buklelerinin yanı sıra Geç Antoninler-Severuslar Dönemi özelliği olarak boyun ve sağ omzun, hareketli gözlerin döndüğü yöne çevrilmesiyle³⁸⁵ **K. 15** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Bu tez

³⁷⁵ Doğer, E. (2009). *Roma Heykeltraşlığı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 241.

³⁷⁶ Doğer, 2009, 241, 242.

³⁷⁷ Özgan, 2015, 118 vd.

³⁷⁸ Özgan, 2015, 158 vd., Res. 156, 157.

³⁷⁹ Özgan, 2015, 172 vd.

³⁸⁰ Özgan, 2015, 129.

³⁸¹ Özgan, 2015, 204.

³⁸² Doğer, 2009, 247.

³⁸³ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175, 176, Nr. 235, Pl. CXXX.

³⁸⁴ Smith, 2008a, 21, Nr. 28.

³⁸⁵ Smith, 2008, 21, Nr. 28.

içeriğinde **K. 27** numaralı örnek olan Aydın Müzesi'nden İS 3. yüzyıl ortalarına tarihlenen 296 envanter numaralı Nysa buluntusu erkek portresi³⁸⁶, gergin ve endişeli ruh halini yansıtan ifadesinin yanı sıra keski çentikleriyle oluşturulan saç-sakal ve kaş detayları, *iris* ve *pupilis* işlenişi, şematik kulak yapısı ve sıkıca kapatılmış ağız yapısı ile **K. 15** numaralı Bargasa/Piginda portresiyle benzer stil özelliği yansıtmakta ve dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl son çeyreğine tarihlenen *privat* portre³⁸⁷, *klasistik* özellikler göstermese de saç-sakal işlenişiyle Gallienus Dönemi ve sonrasında-Tetrarkhia Dönemi- yaklaşan dörtgen formlu köşeli yüz hatları ve olağan boyuttan büyük ve asimetrik göz yapısıyla **K. 15** numaralı örnekten daha geç olmalıdır.

4.2.2. Masa Ayakları

4.2.2.1. Figürlü Masa Ayağı Parçası (Lev. XVI a-d)

Bargasa/Piginda antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 16** numaralı örnekte, yüksek kabartmayla kadın başı betimlenmiştir. Bant altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde üç kalın bukleden oluşur, yanlarda ise çizgisel hatlarla kulakları kapatıp arkada sonlanırken, boynun sağ tarafından saç örgüsü sarmaktadır. Başın üst kısmında saç detayları belirsizdir. Yüz oval ve dolgun işlenirken, alın geniş ve yüksek verilmiştir. Yanaklar dolgundur, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Detayları belirsiz gözler büyük ve geniştir. Olağan boyutlardan daha geniş işlenmiş ağız sıkıca kapalı, dudaklar dolgun ve hareketli, çene geniş ve güçlüdür. Boyun kısa ve ince işlenirken boyundan göğüs kısmına geçiş belirgin ve öne taşkın biçimde verilmiştir.

K. 16 numaralı örnek, karşılaştırma örneklerinin yanı sıra tipolojik olarak özellikle önde, bant altında uzun ve dalgalı saçların alın üzerinde belirgin biçimde birbirinden ayrılan kalın buklelerden oluşması, yanlarda ise çizgisel hatlarla kulakları kapatıp arkada sonlanırken, boynun sağ tarafından saç örgüsünün sarkması, yüzün dolgun ve elmacık kemiklerinin şişkin ve belirgin olmasının yanı sıra olağan ölçekten daha geniş verilen ayrıntısız gözler Sphenks³⁸⁸ yontularından bilinen özelliklerdir. Bu hareketsiz, durağan yüz ifadesine karşıt biçimde geniş yapıdaki ağzın sıkıca kapalı olmasına rağmen hareketli ve dolgun dudak işlenişi ve kısa ve ince yapıdaki boyundan göğüs kısmına geçiş çizgisinin sert

³⁸⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 176, Nr. 236, Pl. CXXIX, 3, 4.

³⁸⁷ Özgan, 2015, 259, Res. 275 a-b.

³⁸⁸ Vedder, U. (1985). *Untersuchungen zur Plastischen Ausstattung Attischer Grabanlagen des 4. Jhs. v. Chr.* Frankfurt am Main, 281, Nr. 24.

biçimde dışa taşkın, belirgin verililiği Sphenks tipolojisinde yaygın olarak karşılaşılan özelliklerdir.

Söz konusu yontu, Sphenks figürünün cephe düzleminden taşmayan ve her iki yanda sınırlandırılmış biçimde işlenen destek hattı öznelinde değerlendirildiğinde *monopodial* figürlü bir masa ayağına ait olmalıdır. Sphenks figürünün korunan ölçeği de bu öneriyi destekler niteliktedir.

Benzer tipteki yontular; Thasos³⁸⁹, Samos³⁹⁰, Berlin Eski Eserler Müzesi³⁹¹, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi³⁹² ve Bonn Akademik Sanat Müzesi'nde³⁹³ yer almaktadır.

Anıtsal ve çoğunlukla dekoratif olarak işlenen Sphenks yontuları, Attika'da Arkaik Dönem mezar sanatında önemli bir rol oynamıştır³⁹⁴. Sphenks yontuları, Arkaik Dönem'de aslan gövdesi ve kadın başı ile betimlenmiştir³⁹⁵. Bu tipoloji Klasik Dönem'de, İÖ 5. yüzyılın sonlarında Attika mezar stellerinde özellikle İÖ 4. yüzyılda Sphenks, Griphon veya Siren gibi mitolojik karakterlerin temsilleriyle yeniden yaygınlaşmıştır³⁹⁶. Arkaik Dönem'den beri devam eden bu tipolojinin; Klasik Dönem'in ardından Hellenistik Dönem³⁹⁷ ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde³⁹⁸ yalnızca ayrıntılarda değişkenlik gösterecek biçimde süreklilik gösterdiği anlaşılmaktadır. **K. 16** numaralı Bargasa/Piginda buluntusu, alın üzerinde belirgin biçimde birbirinden ayrılan kalın buklelerden oluşan saçları ile hareketsiz ve durağanlığına karşın sıkıca kapalı olmasına rağmen tebessüm ifadesi yansıtan dolgun dudak işlenişleriyle Arkaik Dönem özellikleri yansıtmaktadır. Şematik yüz hatlarının yanı sıra saçların yanlarda hacimli ve plastik yapıda verilmesine karşıt biçimde başın tepesinde sade ve çizgisel hatlarla işlenmesi ve dudakların yatay yönde, kıvrımsız biçimde matkap uygulamasıyla birbirinden ayrılmasıyla, **K. 16** numaralı örnek Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde *arkaistik* üslupta İS 2. yüzyıl modasına uygundur.

³⁸⁹ Stemmer, 1995, 127, 128.

³⁹⁰ Buschor, E. (1933). *Altsamische Grabstelen*. AM 58, 5.

³⁹¹ Vedder, 1985, 281, Nr. 24.

³⁹² Kaltsas, 2002, 54, Kat. Nr. 56.

³⁹³ Himmelmann, N. ve Sinn, U. (1981). *Verzeichnis der Abguß-Sammlung des Akademischen Kunstmuseums*. Bonn, 52, Nr. 440.

³⁹⁴ Richter, G. M. A. (1961). *Archaic Gravestones of Attica*. London, Nr. 37-40.

³⁹⁵ Kaltsas, 2002, 54, Kat. Nr. 56.

³⁹⁶ Vedder, 1985, 126, 140.

³⁹⁷ İnan, 1975, 122.

³⁹⁸ İnan, 1975, Nr. 63, Lev. LXIII, 2, 3.

Benzer tipteki Samos'tan Augustus Dönemi'ne tarihlenen friz üzerinde betimlenen yüksek kabartma Sphenks başı³⁹⁹, aşağıya doğru-çene kısmından itibaren-daralan oval formlu başı ve *klasistik* biçimde idealize edilmiş, şematik yapıdan uzak yüz hatları ile **K. 16** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Roma Ulusal Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen Sphenks yontusu⁴⁰⁰ şematik yüz hatları, olağan dışı boyutta işlenen göz ve ağız detayları ve durağan ifadesiyle **K. 16** numaralı Bargasa/Piginda buluntusuyla benzer özelliktedir ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Sphenks yontusu⁴⁰¹, saç detaylarında izlenen yoğun ve derin kanallı matkap uygulaması ve yukarıya dönük hilal biçiminde işlenmiş *pupilis* ile **K. 16** numaralı örnekten daha geç olmalıdır.

³⁹⁹ Buschor, 1933, 5.

⁴⁰⁰ Fileri, E. (1984). *Museo Nazionale Romano, Le sculture I / 7*, 386 vd., Abb. 12, 21.

⁴⁰¹ Özgan, 2015, 259, Res. 275 a-b.

5. BÖLÜM

5. MAGNESİA AD MAEANDRUM ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

5.1. Magnesia Ad Maeandrum Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Magnesia ad Maeandrum kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. Aydın ili, Germencik ilçesi, Tekin Mahallesi sınırlarında yer alan Magnesia ad Maeandrum'a ilk olarak 1720-1723 yılları arasında J. Heyman tarafından gerçekleştirilen geziler sonrasında kilise olduğu düşünülen yapı ve diğer mimari kalıntılardan bahsedilmektedir⁴⁰². 1803 yılında W. R. Hamilton, kentin lokalizasyonunu doğru olarak saptayan ilk araştırmacı olmasına rağmen bununla ilgili bir yayını bulunmamaktadır. W. R. Hamilton'un çalışmaları ile ilgili bilgileri başka araştırmacılardan öğrenmekteyiz⁴⁰³.

19. yüzyılın ilk yıllarında W. M. Leake, kent suru, Artemis Tapınağı'na ait kalıntılardan ve *stadi*ondan söz eder⁴⁰⁴. 1812 yılında, Dilettanti Cemiyeti, Magnesia'da daha kapsamlı çalışmalar yapmak üzere, arkeolog W. Gell, mimar J. P. Gandy ve mimar F. O. Bedford'dan oluşan bir ekiple Artemis Tapınağı'nda çalışmalar yapmış, kentteki ilk küçük çaplı kazıları gerçekleştirmiştir⁴⁰⁵. J. N. Huyot, Magnesia kent planı, tapınak ve kutsal alan, *stadi*on, tiyatro, *gymnasion* ve hamamın plan ve rölöveleri ile *stadi*on üzerindeki tepelerden çizilmiş ve kalıntılar üzerinden panoramik bir görünüm yansıtan çizimler yapmıştır⁴⁰⁶. 1830 yılında, J. F. Michaud ve J. J. F. Poujoulat, Artemis Kutsal Alanı'nın çevresinde bulunan büyük sur kalıntısını detaylı bir şekilde incelemiş ve ardından Artemis Tapınağı'nı tespit etmiştir⁴⁰⁷. 1842 yılında Fransız hükümeti, Magnesia Artemis Tapınağı'nda yürütülmesi planlanan kazı çalışmalarının başına, daha önce 1830'lu yıllarda Magnesia'ya gelerek çalışmalar yapan C. Texier'i getirmiş ve Texier, Magnesia Artemis Tapınağı'nda çalışmalar

⁴⁰² Heyman, J., Egmond, N. J. A. ve Heyman, J. W. (1759). *Travels Through Part of Europe, Asia Minor, the Islands of the Archipelago; Syria, Palestine, Egypt, Mount Sinai*. London, 118-127.

⁴⁰³ Leake, W. M. (1824). *Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country*. London, 242; Dilettanti (1915). *Society of Dilettanti, Antiquities of Iona: Part the fifth*. London, 10.

⁴⁰⁴ Leake, 1824, 244-349.

⁴⁰⁵ Dilettanti, 1915, 10-15, Chapter II, Pl. I-X.

⁴⁰⁶ Laborde, L. (1838), *Voyage de l'Asie Mineure*. Paris, 90, Pl. XLII, 88.

⁴⁰⁷ Michaud, J. F. ve Poujoulat, J. F. (1834). *Correspondance d'Orient III. 1830- 1831*. Paris, 371-374.

gerçekleştirmiştir⁴⁰⁸. Araştırmacı ayrıca kutsal alan içerisindeki *stoalar*, Artemis Sunağı, Çarşı Bazilikası, Bizans Dönemi Suru, hamam ve *gymnasion*, *stadion*, kent suru ve kapıları gibi çeşitli yapı kalıntılarıyla ilgili bilgiler aktarmaktadır⁴⁰⁹. 1853-1854 yıllarında, P. Trémaux, Anadolu’da yaptığı gezilerde bir bloğun 1850’lerdeki tapınak içerisindeki konumunu gösteren ve Magnesia’nın yayımlanmış ilk görseli olma özelliği de taşıyan fotoğraf ile kentin o güne kadar oluşturulmuş en kapsamlı kent planını oluşturmuştur⁴¹⁰.

1890 yılında dönemin Aydın Vilayeti Müze-i Hümayun Müdür Vekili olan D. Baltazzi, Magnesia antik kentinde, Müze-i Hümayun adına 1887 yılında Artemis Tapınağı’ndaki çalışmaların ardından hem *nekropolis* hem de kentin tiyatrosunda ilk resmi kazı çalışmalarını başlatmıştır⁴¹¹. C. Humann ile kente gelen F. H. von Gaertringen, 1890-1893 yılları arasında Magnesia Tiyatrosu’nda kazı çalışmaları yaparak araştırmalarını tamamlamış ve kentin tiyatrosu hakkında önemli sonuçlara ulaşmıştır⁴¹². Tiyatro dışında, Artemis Kutsal Alanı, *agora* ile Zeus Tapınağı ve *prytaneion*da kazı çalışmaları yürütülmüştür⁴¹³. C. Humann’ın kazı çalışmalarından sonra 1985 yılında, Ankara Üniversitesi’nden O. Bingöl başkanlığında çalışmalar yeniden başlatılmış ve günümüze kadar sürdürülmektedir⁴¹⁴.

5.2. Magnesia Ad Maeandrum Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Magnesia ad Maeandrum’da ele geçen heykeltıraşlık eserleriyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. İlk olarak W. M. Leake, Magnesia ad Maeandrum tapınak kalıntılarının, *Artemis Leukophryne Tapınağı*’na ait olduğunu ispatlamak için söz konusu yapının çevresinde bulduğu yazıtlı heykel kaidelerini incelediği bir çalışma gerçekleştirmiştir⁴¹⁵. C. Humann, Magnesia ad Maeandrum buluntusu bir Herme büstünü yayımlamıştır⁴¹⁶. C.

⁴⁰⁸ Texier, C. (1862). *Asie Mineure: Description Géographique, Historique et Archéologique des Provinces et des Villes de la Chersonèse d'Asie*. Paris, 346, 347

⁴⁰⁹ Texier, 1862, 346-353.

⁴¹⁰ Trémaux, P. (1858). *Exploration Archéologique en Asie Mineure: Comprenant les Restes non Connus de Plus de Quarante Cités Antiques*. Paris, 1 vd.

⁴¹¹ Reinach, 1891, 715, 716.

⁴¹² von Gärtringen, F. H. (1894). *Ausgrabungen im Theater von Magnesia am Maiandros*. I. Inschriften. *AM* 19, 1-53.

⁴¹³ Humann, C., Kohte, J. ve Watzinger, C. (1904). *Magnesia am Maeander: Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre, 1891-1893*. Berlin, 1 vd.

⁴¹⁴ Bingöl, 2007, 1 vd.; Bingöl ve Kökdemir, 2012, 391 vd.

⁴¹⁵ Leake, 1824, 245, 246.

⁴¹⁶ Humann, C. (1904). *Magnesia am Maander. Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre 1891-1893*. Berlin, 227.

Watzinger, Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan Magnesia ad Maeandrum tiyatro buluntusu ayakta ve çıplak erkek torsosu ile Dionysos başı parçasının da yer aldığı bir katalog çalışması gerçekleştirmiştir⁴¹⁷. R. Horn, *agora* buluntusu olan ve Aphrodite olarak yorumlanan ayakta, giyimli kadın yontusunu yayımlamıştır⁴¹⁸. D. Pinkwart, Magnesia ad Maeandrum buluntusu giyimli kadın heykellerini ve tiyatro buluntusu bir Satyros kabartmasını yayımlamıştır⁴¹⁹. A. Yaylalı, *Artemis Leukophryne Tapınağı* frizlerinde betimlenen kabartmaların incelendiği bir çalışma gerçekleştirmiştir⁴²⁰. A. Linfert, *Zeus Sosipolis Altarı* kabartmaları, Athena, Nympe, Aura ve giyimli kadın yontularının yanı sıra İÖ 99-98 veya 62 yıllarında Anadolu'da Roma valiliği yapmış, L. Valerius Flaccus'un ailesinin betimlendiği heykel grubunu yayımlamıştır⁴²¹. K. Fittschen, Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan Magnesia ad Maeandrum buluntusu Hermes-Harpokrates olarak yorumlanan bir çocuk heykeli parçası ile ilgili çalışmalar yapmıştır⁴²². A. Davesne, *Artemis Leukophryne Tapınağı* frizlerinde yer alan *Amazonomakhia* konulu kabartma programı üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir⁴²³. R. Özgan, Magnesia ad Maenadrum Artemis Tapınağı Altarı üzerinde betimlenen kabartma programını incelemiştir⁴²⁴. R. R. R. Smith, *Artemis Leukophryne Tapınağı* frizlerinde betimlenen *Amazonomakhia* kabartmaları ve L. Valerius Flaccus'un ailesinin betimlendiği heykel grubunu yayımlamıştır⁴²⁵. Son olarak R. Özgan, *Zeus Sosipolis* kült heykeli ve Artemis Altarı kabartmalarını içeren çalışmalar gerçekleştirmiştir⁴²⁶.

5.2.1. Tanrıça Tipleri

5.2.1.1. Aphrodite Frejus (Venus Genetrix) heykeli parçası (Lev. XVII a-d)

Magnesia ad Maeandrum antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 17** numaralı örnek, Aphrodite Frejus/Venus Genetrix heykelidir. Omuzlar güçlü ve geniştir. Hareket nedeniyle sağ omuz soluna göre yukarıda verilmiştir. Birbirinden uzak işlenen

⁴¹⁷ Watzinger, C. (1904). Die Bildwerke, in: Carl Humann (Hrsg.), *Magnesia am Maeander. Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre 1891–1893*. Berlin, 218-222.

⁴¹⁸ Horn, R. (1931). *Stehende Weibliche Gewandstatuen in der Hellenistischen Plastik, RM Ergl. 2*. München, 1 vd.

⁴¹⁹ Pinkwart, D. (1973). Weibliche Gewandstatuen aus Magnesia. *AntPl* 12, 152 vd.

⁴²⁰ Yaylalı, 1976, 19, Nr. W 7 B, Taf. 4, 3.

⁴²¹ Linfert, 1976, 28 vd.

⁴²² Fittschen, K. (1977). *Katalog der Antiken Skulpturen in Schloss Erbach*. AF 3. Berlin, Nr. 18.

⁴²³ Davesne, A. (1982). *La Frise du Temple d'Artemis a Magnesie du Meandre. Catalogue des Fragments du Musee du Louvre*. Paris, 1 vd.

⁴²⁴ Özgan, 1982b, 196-209.

⁴²⁵ Smith, 2013, 88, 186.

⁴²⁶ Özgan, 2018, 28 vd.

göğüsler dolgun ve belirgin işlenirken bel geniş verilmiştir. Transparan *khiton* altında göbek deliği belirgindir. Sağ kol yana açıktır, sol kol ise dirsekten bükülerek öne uzanır. Sol omuzu ve sol göğsü açıkta bırakan ince ve uzun *khiton* sağ omuzdan aşağı dökülür. Göğüslerin arasında, sağ omuz üzerinde ve sol kol üzerinde yumuşak hatlı, kalın bant biçiminde şematik kıvrımlar sağ göğsün altından dikey yönlü alt gövdeye uzanan az sayıda ince, çizgisel yapıda ve şematik biçimde devam etmektedir.

K. 17 numaralı Magnesia ad Maeandrum buluntusu yontu, tipolojik olarak ve *khiton* düzenlemesiyle Aphrodite'nin betimlendiğini göstermektedir. Anılan tanrıçanın farklı tipleri⁴²⁷ içerisinde; sol göğsü açıkta bırakıp omuzdan sıyrılarak kolun üst kısmına düşen *khiton* düzenlemesinin yanı sıra sağ kolun yana açılarak geriye uzanıp mantosunu çekmesi ve sol kolun gövdeye bitişik biçimde dirsekten bükülerek öne uzanması *Aphrodite Frejus-Venus Genetrix* tipinde⁴²⁸ olduğunu gösteren özellikleridir. Bu tipin en iyi korunmuş kopyası olarak bilinen Louvre Müzesi 525 envanter numaralı örneğinin Frejus'da bulunduğu dair hatalı bilgi nedeniyle *Aphrodite Frejus* olarak anılsa da daha sonra bu repliğin Napoli'de bulunduğu anlaşılmış W. Fuchs⁴²⁹ tarafından *Louvre-Napoli* olarak yeniden adlandırılmıştır⁴³⁰. Tipin kökeni hakkında araştırmacıların farklı görüşleri bulunmaktadır; buna göre G. C. Picard⁴³¹, İÖ 5. yüzyılın son çeyreğinde Alkamenes'e verirken H. Schrader⁴³² ve W. Fuchs⁴³³ ise Kallimakhos'a dayandırmaktadır.

Benzer tipteki yontular; Side Müzesi⁴³⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁴³⁵, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁴³⁶ ve Uffizi Galerisi'nde⁴³⁷ yer almaktadır.

K. 17 numaralı Magnesia ad Maeandrum örneği; birbirinden uzak işlenen ve proporsiyon bozukluğu izlenen göğüs işlenişinin yanı sıra yumuşak hatlı, kalın bant biçiminde şematik kıvrımlar ve transparan *khiton* altında izlenebilen göbek deliği işlenişleriyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısı modasına uygundur.

⁴²⁷ LIMC II-1, 1984a, 2-176; LIMC II-2, 1984b, 6-175.

⁴²⁸ LIMC II-1, 1984a, 34 vd., Kat. Nr. 224-242.

⁴²⁹ Fuchs, W. (1954). Zum Aphrodite-Typus Louvre-Neapel und Seinen Neuattischen Umbildungen. in: Reinhard, L. (Hrsg.), Neue Beiträge zur Klassischen Altertumswissenschaft. *Festschrift zum 60. Geburtstag von Bernhard Schweitzer*. Stuttgart, 206-217.

⁴³⁰ Söz konusu görüşler için bkz. İnan, 1975, 39, 191. dipnot.

⁴³¹ Picard, C. (1935). *Manuel d'archéologie Grecque I*, 615 vd.

⁴³² Schrader, H. (1924). *Phidias*, 311 vd.

⁴³³ Fuchs, 1954, 206 vd.

⁴³⁴ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

⁴³⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

⁴³⁶ Mendel, 1914, 352, Kat. Nr. 1114.

⁴³⁷ Mansuelli, 1958, 38 vd., Kat. Nr. 13.

Değınilen özellikler nedeniyle **K. 17** numaralı örnek Klasik Dönem orijinalinin Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak nitelendirilebilir. Benzer tipteki İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 453 envanter numaralı Miletos buluntusu yontu⁴³⁸, üst gövde proporsiyonunda özellikle omuz ve göğüs kısmında izlenen ölçeklendirme ve yumuşak hatlı geçiş çizgileriyle ve harekete bağılı şematik *khiton* kıvrımlarıyla **K. 17** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 299 envanter numaralı yontu⁴³⁹, özellikle üst gövdeyi ve göbek deliğini açığa çıkaran nitelikte ince-transparan ve vücuda yapışan elbisenin yanı sıra kumaşın katlanan yerlerinde şematik kalın bant biçimindeyken özellikle sağ göğüs altından aşağıya uzanan az sayıdaki çizgisel kıvrım yapısıyla **K. 17** numaralı Magnesia ad Maeandrum yontusu ile oldukça benzer stil özelliğı yansıtmakta, bu nedenle çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl sonlarına tarihlenen 471 envanter numaralı *Venus Genetrix* yontusu⁴⁴⁰, yoğun olarak kullanılan derin kanallı matkap uygulaması ve feminen yapıdan uzaklaşan yüz ifadesiyle **K. 17** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

5.2.2. Kabartmalar

5.2.2.1. Kabartma Parçası (Lev. XVIII a-d)

Magnesia ad Maeandrum antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 18** numaralı örnek, yüksek kabartma Pan başı parçasıdır. Baş cepheden verilirken, yüz oval ve dolgundur. Alın yüksek ve hareketli verilmiştir, *orbital* derin, gözler badem formunda işlenmiştir. Göz kapakları etlidir, göz pınarları matkapla verilirken *iris* ve *pupilis* işlenmemiştir. Yanaklar geniş ve dolgun yapıdayken elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Burun basık biçimde işlenmiş, burun ucu aşağıya sarkmıştır, burun delikleri ise derin nokta matkap uygulamasıyla işlenmiştir. Ağız geniş ve hafif açıktır, dudaklar dolgun, hareketli ve yukarıya kavisli işlenirken, üst dudağın hattını izleyen gür ve kalın bıyık, derin matkap kanalları ile işlenmiş dalgalı ve uzun sakallarla birleşecek ölçüde uzun verilmiştir.

K. 18 numaralı Magnesia ad Maeandrum buluntusu yontu, yüksek ve hareketli alın, derin *orbitale* rağmen önde verilen göz yapısı, basık burun işlenişinde ucu aşağıya sarkık verilen burun ucu, geniş ve hafif aralı büyük ağız, dolgun ve yukarıya hareketli dudakların

⁴³⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

⁴³⁹ Mendel, 1914, 352, Kat. Nr. 1114.

⁴⁴⁰ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

yanı sıra uzun, hacimli ve dalgalı sakal-bıyık yapısıyla Pan tipolojisine girmektedir. Bilindiği üzere Pan, tipolojik olarak Satyros ve Silenos'lara benzer yapıda olmasına rağmen başı keçi ve insan karışımı iken bacakları tamamıyla keçi biçimindedir⁴⁴¹. Pan yontuları, erotize edilmiş *symplegmata* tipinde heykel gruplarında çok sayıda örnekle temsil edilmektedir⁴⁴². Ayrıca Hellenistik Dönem sanatında sıkça karşılaşılan günlük hayat temalı yontular içerisinde *spinario* konuları da yine kırsalla bağlantısı nedeniyle Satyros'lar ile birlikte Pan etkilidir ve bu tema söz konusu figürler üzerinden Dionysos *thiasosuna* bağlanmaktadır⁴⁴³.

Benzer tipteki yontular; İzmir Arkeoloji Müzesi⁴⁴⁴, Side Müzesi⁴⁴⁵, Burdur Arkeoloji Müzesi⁴⁴⁶ ve Kapitol Müzesi'nde⁴⁴⁷ bulunmaktadır.

Pan yontuları, İÖ 5. yüzyıl şablonunu izleyen biçimde İÖ 4. yüzyılda kırsala özgü adak kabartmalarında görülmektedir⁴⁴⁸. Geç Klasik Dönem'de kırsal Makedonya'da bağımsız bir tanrı olan Pan, güçlü bir külte sahipken, Hellenistik Dönem'de Kentauros, Nymphe ve Hermaphrodite ile birlikte Dionysos'un Hellenistik *thiasosunun* bir parçası olmuştur⁴⁴⁹. **K. 18** numaralı Magnesia ad Maeandrum buluntusu örnek, göz pınarlarında ve ağız kenarının işlenişinde özellikle sakal kısmında işlenen yoğun ve derin kanallı matkap uygulaması ile Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısının modasına uygundur. Bu bağlamda **K. 18** numaralı kabartmanın, Barok stil özellikleri yansıtan *patetik* ifade ve genele yayılan hareketli ve enerjik yapı özellikleriyle arketipi Klasik Dönem'e uzanan Hellenistik Dönem repliğinin Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olduğu anlaşılmaktadır. Benzer tipteki Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan ve İÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlenen 1919 envanter numaralı Magnesia ad Maeandrum tiyatro buluntusu Satyros başı⁴⁵⁰, hafif aralı ağızda diş detaylarının işlenmesi, ağız kenarlarında verilen gerçekçi kırışıklıklarla gülüşün vurgulanması ve karakterin kontrolsüz doğasının başarılı biçimde yansıtılmasıyla **K. 18** numaralı örnekten erken olmalıdır. İzmir Arkeoloji

⁴⁴¹ Smith, 2013, 135.

⁴⁴² Smith, 2013, 135.

⁴⁴³ Smith, 2013, 141.

⁴⁴⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 70, Nr. 54.

⁴⁴⁵ İnan, 1975, 107, Nr. 51.

⁴⁴⁶ Waelkens, M. ve Vermeersch, P. M. (1997). The 1994 and 1995 Excavation Seasons at Sagalassos. in: Waelkens, M. ve Poblome, J. (Hrsg.) *Report on the Survey and Excavation Campaigns of 1994 and 1995*. 103-217.

⁴⁴⁷ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1192.

⁴⁴⁸ Boardman, J. (2013). *Yunan Heykeli Klasik Dönem*. İstanbul: Homer Kitabevi, 186.

⁴⁴⁹ Smith, 2013, 131.

⁴⁵⁰ Pinkwart, 1973, 153 vd.

Müzesi'nde korunan ve İS. 2. yüzyıla tarihlenen 1263 envanter numaralı Miletos buluntusu⁴⁵¹, Pergamon stilini yansıtan *pathetik* ifade ve kullanılan matkap düzeyi **K. 18** numaralı örnekle benzer stil özelliklerine sahiptir ve çağdaş olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nden Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 673 envanter numaralı Ephesos buluntusu Pan başı⁴⁵², genel hatlarıyla yerel atölye özellikleri yansıtsa da yukarıya dönük hilal biçimli işlenen *pupilis*, şematik yapıdaki ağız açıklığı ve dış detayları ile hacimsiz sakal-bıyık işlenişinin yanı sıra yüzün geneline yansıyan Pan ikonografisine karşıt biçimde hareket ve enerjiden uzak durağan ifadeyle **K. 18** numaralı Magnesia ad Maeandrum buluntusundan daha geç olmalıdır

⁴⁵¹ Sezer, S. S. (2013). *İzmir Arkeoloji Müzesi Deposu'ndan Heykeltıraşlık Eserleri*. İstanbul: Ege Yayınları, 100 vd., Nr. 110.

⁴⁵² Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 70, Nr. 54.

6. BÖLÜM

6. MASTAURA AD KHRYSORUM ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

6.1. Mastaura Ad Khrysaorium Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Mastaura ad Khrysaorium antik kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve Aydın ili, Nazilli ilçesi, Bozyurt ve Eycelli Mahallesi sınırları arasında kalan yerleşim ile ilgili çok az veri bulunduğu anlaşılmıştır. Mastaura ad Khrysaorium ile ilgili H. Hellenkemper ve F. Hild tarafından Bizans Dönemi'ne tarihlenen kale ile ilgili yapının planını da içeren çalışmalar yürütülmüştür⁴⁵³. Günümüzde arkeolojik yüzey araştırmaları Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. S. Akkurnaz tarafından sürdürülmektedir.

6.2. Mastaura Ad Khrysaorium Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

Literatür araştırmaları sonucunda Mastaura ad Khrysaorium antik kentinin heykeltıraşlık eserleri ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir.

6.2.1. Tanrıça Tipleri

6.2.1.1. Hygieia Heykeli Parçası (Lev. XIX a-d)

Mastaura ad Khrysaorium antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 19** numaralı örnek, alçak bir kaide üzerinde Hygieia heykeli parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniştir. Kolların hareketi nedeniyle sol omuz sağına göre yukarıda verilmiştir. Üst gövdeye dolanan yılan figürü nedeniyle göğüsler belirsizdir. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik verilirken kalçanın sağı dışa çıkıktır. Korunan kısımdan anlaşıldığı üzere giysi altındaki sol kol dirsekten bükülerek öne uzanır ve elinde *phiale* tutmaktadır. Bacaklar uzun işlenmiştir; giysi altında hareketli sol bacak dizden hafifçe kırılmış yana uzanırken sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. *Himation* altında sicim biçiminde kıvrımlarıyla *khiton* kaideye kadar uzanmaktadır. *Himation* altında, üst gövde üzerinde az sayıda diyagonal hatlı çatallanan *khiton* kıvrımları, sağ kalça ve bacak üzerinde üst gövdeye göre sayıca artmış diyagonal

⁴⁵³ Hellenkemper, H. ve Hild, F. (2004). *Lykien und Pamphylien*. TIB 8, 718.

hatlı sicim kıvrımlara dönüşmüştür. Sağ dizden itibaren birbirine paralel dikey yönde derin kanallı *khiton* kıvrımları, sağ bacak üzerinde derin çanaklı torba kıvrımlara dönüşerek kaide üzerinde sonlanır. *Himation* sol bacağı açıkta bırakacak biçimde sol kalça üzerinden sağ diz üzerine uzanır, sol tarafta gövdeye paralel biçimde açılarak kaide üzerinde sonlanır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, sol omuz üzerinden öne atılır, sarılıp açılarak belin sol tarafından kalçanın yanında zigzag kıvrımlarla kaide üzerine dökülerek sonlanır. Arka yüzde, sağ kalça üzerinde yer alan *himation* altında belirgin sicim *khiton* kıvrımlarının devamı biçiminde birbirine paralel diyagonal hatlı dört kıvrım oluşmuştur. Kalçadan kaideye kadar uzanan *himation* altından belirgin kalın bantlı ve şematik yapıda düğüm biçiminde *khiton* kıvrımı yer almaktadır.

K. 19 numaralı Mastaura ad Khrysaorium buluntusu yontuda, *khiton* ve *himation* düzenlemesinin yanı sıra göğüs kısmında yer alan yılan figürüyle Hygieia'nın betimlendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu tanrıçanın tipleri içerisinde⁴⁵⁴ *himationun* sol dizi açıkta bırakacak biçimde diyagonal hatlı yapıda gövdeyi sarması nedeniyle *Hygieia Hope* tipinde⁴⁵⁵ olduğu anlaşılmaktadır. Bu tipte, anılan tanrıçanın duruş ve giysi düzenlemesi **K. 19** numaralı Mastaura ad Khrysaorium örneğiyle benzerlik gösterse de yılan figürünün sol omuzdan değil de sağ omuz üzerinden uzanması nedeniyle Mastaura ad Khrysaorium yontusunun *Hygieia Hope* tipinin bir varyantı olduğu anlaşılmaktadır.

Benzer tipteki yontular; Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁴⁵⁶, Kyrene Müzesi⁴⁵⁷, Kapitol Müzesi⁴⁵⁸, Trieste J. J. Winckelmann Müzesi⁴⁵⁹, Berlin Eski Eserler Müzesi⁴⁶⁰, Manisa Müzesi⁴⁶¹, Tarsus Müzesi⁴⁶², İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁴⁶³, Side Müzesi⁴⁶⁴ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde⁴⁶⁵ yer almaktadır.

⁴⁵⁴ LIMC. (1990a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* V-1, 554-573.

⁴⁵⁵ LIMC. (1990b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* V-2, Kat. Nr. 160-187.

⁴⁵⁶ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 164.

⁴⁵⁷ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 168.

⁴⁵⁸ Özgan, 2018, 19, Res. 17.

⁴⁵⁹ Fuchs, 1987, 111, Kat. Nr. E I 3.

⁴⁶⁰ Özgan, 2018, 20, Res. 18 a-b.

⁴⁶¹ Dinç, M. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Heykelleri. Durugönül, S. (Editör). *Manisa Müzesi Heykeltraşlık Eserleri* içinde (27-98). İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık, 30, Kat. Nr. 1.

⁴⁶² Dinç, M. (2016). Tarsus Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Tanrıça ve Kadın Heykelleri. Durugönül, S. (Editör). *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler* içinde (81-106). İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık, 92, 93, Kat. Nr. 16.

⁴⁶³ Aybek, Tuna ve Atıcı 2009, 51, Kat. Nr. 33.

⁴⁶⁴ İnan, 1975, 90 vd., Kat. Nr. 36.

⁴⁶⁵ Dinç, 2013, 115 vd., Lev. XVI a-b.

Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde çok sayıda ve farklı biçimlerde yorumlanarak Asklepios kültü içerisinde yer alan Hygieia tipolojisinin kökeni İÖ 4. yüzyıla uzanmaktadır⁴⁶⁶. Epidauros buluntusu Hygieia heykelinin Asklepios Tapınağı'nın mimari heykeltıraşlığıyla benzer stil özellikleri göstermesi ve ağır, sarkık *himation* dokusunun açıkta kalan vücut hatlarıyla kontrast oluşturması nedeniyle Timotheos'a atfedilmektedir⁴⁶⁷. Söz konusu tipoloji, giysi düzenlemesiyle de İÖ 4. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşan *khiton poderes* üzerine uzun *himation* modasını yansıtmaktadır⁴⁶⁸. Giysi düzenlemesi ve duruş olarak bozulmamış *Hygieia Hope* tipi örnekleri Geç Klasik Dönem özellikleri anlayışını yansıtırken Hellenistik Dönem'den itibaren görülmeye başlanan geç dönem örneklerinde yontu tipleri yüksek kemerli ve daha kalın kumaş yapısını yansıtan *khiton-himation* giyimlidir⁴⁶⁹. **K. 19** numaralı Mastaura ad Khrysaorium yontusu sabit/taşıyıcı bacağı kapatan derin kanallı ve dikey hatlı uzanan *khiton* kıvrımlarına karşın hareketli bacağın *khiton*dan sıyrılarak vurgulanmasında stilistik açıdan *Mantineia Kaidesi*'nde betimlenen Mysa yontularına yakın özellikler göstermektedir⁴⁷⁰. Kapitol Müzesi'nde korunan ve Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen Hygieia yontusu⁴⁷¹ göğüs altından sıkılan kemer ve dolayısıyla belirgin yapıda işlenen dolgun göğüsleri, gövdenin her iki yanını ağır ve dikey hatlı kıvrımlarla sınırlayan kontur hattı ve plastik yapıda işlenmiş hacimli *himation* tomarıyla **K. 19** numaralı örnekten erken olmalıdır. İÖ 138/137'ye tarihlenen Delos'lu Kleopatra⁴⁷² ve İÖ 140/130 tarihli Diodora⁴⁷³ yontuları, sağ bacak ve üst gövdenin sağ tarafında izlenen *himation* altından belirgin sicim biçimindeki *khiton* kıvrımlarıyla **K. 19** numaralı Mastaura ad Khrysaorium buluntusuyla benzer yapıdadır ve çağdaş olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden 5467 envanter numaralı ve İS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen Tralleis buluntusu Hygieia yontusu⁴⁷⁴ şematik kıvrım yapısı ve duruşuyla **K. 19** numaralı örneğe göre geç tarihli olmalıdır. Değinilen stil kritiği ve analogik değerlendirme sonucunda **K. 19** numaralı örnek İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına yaklaşık İÖ 150-100 tarih aralığına ait olmalıdır.

⁴⁶⁶ Dinç, 2015, 30-31.

⁴⁶⁷ Boardman, 2014, 71.

⁴⁶⁸ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28.1-3.

⁴⁶⁹ Boardman, 2014, 77.

⁴⁷⁰ Boardman, 2014, Nr. 28.

⁴⁷¹ Özgün, 2018, 19, Res. 17.

⁴⁷² Smith, 2013, 87, Nr. 113.

⁴⁷³ Smith, 2013, 88, Nr. 114.

⁴⁷⁴ Dinç, 2013, 115 vd., Lev. XVI a-b.

Buluntu yoğunluğu ve kült açısından Batı Anadolu'da, Attaloslar tarafından diğer birçok tanrı-tanrıça kültüyle birlikte desteklenen⁴⁷⁵ Pergamon⁴⁷⁶ başta olmak üzere Asklepios'un Ionia Bölgesi'nde Smyrna⁴⁷⁷, Ephesos⁴⁷⁸, Metropolis⁴⁷⁹ ve Erythrai'de⁴⁸⁰ kült merkezleri bulunmaktadır. Bilindiği üzere heykeltıraşlar dönemin popüler tipteki yontularının yanı sıra bağlı oldukları kentin kültürleri ile de doğru orantılı eserler üretmişlerdir⁴⁸¹. Bu nedenle çalışma kapsamında ele alınan ve Asklepios kültü içerisinde yer alan **K.19** numaralı *Hope* tipindeki Hygieia yontusu, bu kültürün Karia Bölgesi'nden Knidos⁴⁸², Stratonikeia⁴⁸³, Tralleis⁴⁸⁴ ve Alabanda'nın⁴⁸⁵ ardından Hellenistik Dönem'de Mastaura ad Khrysaorium'da da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir.

6.2.2. Masa Ayakları

6.2.2.1. Figürlü Masa Ayağı Parçası (Lev. XX a-d)

Mastaura ad Khrysaorium antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 20** numaralı örnekte, dikdörtgen formlu yüksek kaide üzerinde erkek heykeline ait alt gövde parçası ve arkasında ağaç kütüğü biçiminde destek parçası betimlenmiştir. Sağ bacak dizden bükülerek öne uzanırken sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Bacaklar kalın ve güçlü işlenmiştir, bacak kasları belirgindir, bileklerin üst kısmında dairesel formda dışa taşkın biçimde işlenmiş *kothornos* konç kısmı yer almaktadır. Figürün arkasında bitişik biçimde, detayları işlenmiş ağaç kütüğü destek yer almaktadır. Desteğin üzerinde budak izleri belirgin biçimde işlenmiştir. Desteğin sağ tarafında yoğun aşınma nedeniyle detayları belirsiz bir obje yer almaktadır.

K. 20 numaralı Mastaura ad Khrysaorium buluntusu, figüre hareket alanı vermeyen dar yapıdaki yüksek kaide ve figürün arkasında, bitişik biçimde konumlandırılan ağaç kütüğü destek nedeniyle masa ayağı parçası olarak yorumlanmaktadır. İncelenen örneklerde, kaide üzerinde ayakta betimlenen figürün arkasında ağaç kütüğü, sütun ya da plaster

⁴⁷⁵ Smith, 2013, 160

⁴⁷⁶ Üreten, 2004, 206-208.

⁴⁷⁷ Akar-Tanrıver, 2017, 117 vd.

⁴⁷⁸ Yaraş, 2002, 47, 65. dipnot.

⁴⁷⁹ Aybek, 2009, 77 vd., Lev. 34.

⁴⁸⁰ Bayburtluoğlu, 2015, 48.

⁴⁸¹ Dinç, 2013, 222.

⁴⁸² Yaraş, 2002, 31.

⁴⁸³ Özgan, 1999, 123 vd., Taf. 39 c-d.

⁴⁸⁴ Dinç, 2013, 67 vd., Lev. VIII c-d.

⁴⁸⁵ Bkz. **K. 1** numaralı örnek.

biçiminde destek yer almaktadır⁴⁸⁶. Figüratif bezekli masa ayakları üzerinde ayakta ve alt gövdenin giysisiz verildiği örneklerde Genç Dionysos⁴⁸⁷, Eros⁴⁸⁸ ve Herakles'in⁴⁸⁹ betimlendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu tasvirler içerisinde Herakles bir sütun veya plater önünde verilirken Eros ve Genç Dionysos'un ayakta ve çıplak ya da bir *nebris*le yarı çıplak biçimde ağaç kütüğü desteğe dayanan örnekleri bulunmaktadır. Değinen özellikleri yansıtması açısından sadece Genç Dionysos, hem ağaç kütüğü biçiminde destek hem de yüksek konçlu *kothornos* ile betimlenmiştir. Kuşkusuz burada ağaç kütüğü, Dionysos *thiasos*unu ve dolayısıyla pastoral yaşam imgesini temsil etmektedir. Bu bağlamda, yalnızca alt gövdenin küçük bir bölümünün korunduğu **K. 20** numaralı Mastaura ad Khrysaorium buluntusu örnek, değinen tüm özelliklere ek olarak ayakların duruş biçiminden de anlaşıldığı üzere Genç Dionysos'un betimlendiği *monopodial* masa ayağı parçası olmalıdır.

Benzer örnekler; Afrodisias Müzesi⁴⁹⁰, Efes Müzesi⁴⁹¹, Niğde Müzesi⁴⁹² ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde⁴⁹³ bulunmaktadır.

K. 20 numaralı örnekte betimlenen ağaç kütüğü biçiminde heykel destekleri Roma İmparatorluk Dönemi'nde Hadrianus Dönemi'nden itibaren görülen bir özelliktir⁴⁹⁴. Dolayısıyla *terminus ante quem* Hadrianus Dönemi'dir fakat analogik değerlendirmelerde karşılaşılan *kothornos* konç yüksekliği ve yapısının yanı sıra şematik ve kalın bacaklarla detayları belirsiz ayak işlenişi İS. 3. yüzyılın ilk yarısı özellikleri göstermektedir. Benzer tipteki Efes Müzesi'nde korunan 1552 envanter numaralı ve İS 2. yüzyıla tarihlenen masa ayağı üzerinde betimlenen Dionysos yontusunun⁴⁹⁵, ince işlenen bacakların bilek ve ayak kısımlarında keskin yapıdan uzak yumuşak bir hatla detayları işlenmiş parmakları nedeniyle **K. 20** numaralı örnekten erken olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde bulunan 90-007 envanter numaralı ve İS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen masa ayağında betimlenen Dionysos yontusunun⁴⁹⁶, proporsiyon bozukluğunu yansıtan kalın bacak yapısı ve dairesel formda dışa taşkın biçimde işlenen konç detayı **K. 20** numaralı örnekle benzer özelliklere sahiptir ve

⁴⁸⁶ Feuser, S. (2013). Monopodia-Figürliche Tischfüße aus Kleinasien Ein Beitrag zum Ausstattungsluxus der Römischen Kaiserzeit. *Byzas* 17, Taf. 2-37.

⁴⁸⁷ Feuser, 2013, 208, 209, Kat. Nr. 32, Taf. 8, 1-2.

⁴⁸⁸ Feuser, 2013, Kat. Nr. 53, 60, 61.

⁴⁸⁹ Feuser, 2013, Kat. Nr. 71, 73, 74.

⁴⁹⁰ Feuser, 2013, 208, 209, Kat. Nr. 32, Taf. 8, 1-2.

⁴⁹¹ Feuser, 2013, 213, 214, Kat. Nr. 42, 43, Taf. 10, 1-3.

⁴⁹² Feuser, 2013, 230, 231, Kat. Nr. 80, Taf. 19, 1-2.

⁴⁹³ Feuser 2013, 263, 264, Kat. Nr. 145, Taf. 32, 1.

⁴⁹⁴ Muthmann, F. (1951). *Statuenstützen und Dekoratives Beiwerk an Griechischen und Römischen Bildwerken*. Heidelberg, 37 vd.

⁴⁹⁵ Feuser, 2013, 213, Kat. Nr. 42, Taf. 10, 1.

⁴⁹⁶ Feuser, 2013, 208, 209, Kat. Nr. 32, Taf. 8, 1-2.

çağdaş olmalıdır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan 2674 envanter numaralı ve İS 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen Aydın buluntusu masa ayağı üzerinde betimlenen *Hermes Kriophoros*⁴⁹⁷ tipinin evrildiği *İyi Çoban İsa* yontusu⁴⁹⁸, şematik yapıda stilize işlenen bacak ve bilek detaylarıyla **K. 20** numaralı Mastaura ad Khrysaorium buluntusundan daha geç tarihli olmalıdır.

⁴⁹⁷ Klauser, T. (1958). Studien zur Entstehungsgeschichte der Christlichen Kunst. *JbAC* 1, 30.

⁴⁹⁸ Feuser, 2013, 263, 264, Kat. Nr. 145, Taf. 32, 1.

7. BÖLÜM

7. NYSA ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFİ

7.1. Nysa Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Nysa antik kentinin kazı ve araştırma tarihiyle ilgili literatür taranmış ve Aydın ili, Sultanhisar ilçesi sınırlarında yer alan Nysa antik kentinde ilk kez 1907-1909 yılları arasında W. von Diest tarafından yürütülen kazı ve topografik çalışmalarla Nysa'nın ilk ayrıntılı topografik kent planı çıkarılmıştır⁴⁹⁹. İzmir Arkeoloji Müzesi 1960'larda *bouleuterion* ve tiyatroda, Aydın Müzesi 1982-1988 yıllarında⁵⁰⁰ tiyatronun sahne binasında kısa süreli kazı çalışmaları gerçekleştirmiştir. 1990-2010 yıllarında V. İdil başkanlığında yürütülen kazı çalışmalarıyla *agora*, tiyatro, *gymnasion*, *stadion*, kütüphane gibi kentteki önemli kamu yapılarında çalışılmış⁵⁰¹ ve kentte birbirini dik kesen ve birbirine paralel, *orthogonal* sistemde inşa edilmiş cadde sokak sistemi saptanmıştır⁵⁰². 2012-2016 yıllarında Aydın Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü başkanlığında ve Ankara Üniversitesi'nde görevli S. H. Öztaner'in bilimsel danışmanlığında, 2017 yılından itibaren Öztaner'in başkanlığında sürdürülen yeni dönem kazılarında kent planlaması ve cadde-sokak sistemi üzerine yeni bilgi ve sonuçlar elde edilmiştir⁵⁰³.

7.2. Nysa Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

Nysa antik kentinde bulunan heykeltıraşlık eserleriyle ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. İlk olarak G. Mendel, 405 envanter numarası ile İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan Nysa buluntusu bir kadın portresini ve 274 envanter numaralı gigant betimli konsol bloğunu yayımlamıştır⁵⁰⁴. A. Aziz⁵⁰⁵, M. Wegner⁵⁰⁶ ve K.

⁴⁹⁹ von Diest, 1913, Plan II.

⁵⁰⁰ Sezer, V., Tuna, M. ve Peker, R. (1989). Nysa Tiyatrosu'nda Skene Kazısı ve Podyumlar. *TAD* 28, 307-322.

⁵⁰¹ İdil, V. (1999). *Nysa ve Akharaka / Nysa and Acharaca*. İstanbul, 1 vd.

⁵⁰² Kadioğlu, M. (2014). *Das Gerontikon von Nysa am Mäander. Forschungen in Nysa am Mäander* 3. Darmstadt, 10 vd., Plan 1.

⁵⁰³ Öztaner, Akdoğu Arca ve Gökalp Özdil, 2014, 227 vd.

⁵⁰⁴ Mendel, 1914, 87, Kat. Nr. 327

⁵⁰⁵ Aziz, A. (1933). *Guide du Musée de Smyrne*². İstanbul, 69.

⁵⁰⁶ Wegner, 1939, 150.

Fittschen⁵⁰⁷ İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan 570 envanter numaralı *gerontikon* buluntusu Antoninus Pius zırlı yontusunu içeren çalışmalar gerçekleştirmiştir. J. İnan ve E. Rosenbaum, Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan 296 envanter numaralı bir erkek portresini yayımlamıştır⁵⁰⁸. M. Wegner⁵⁰⁹, C. C. Vermeule⁵¹⁰, H. G. Niemeyer⁵¹¹ ve H. R. Goette⁵¹² İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan *toga* giyimli yontu üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. M. Kadioğlu, Nysa tiyatrosunu mimari açıdan detaylı biçimde ele aldığı çalışmasında *pudicitia*, Hera Ephesia, Melpomene ve Dionysos ile tragedia masklarını içeren yontu grubuna ait heykeltıraşlık eserlerini⁵¹³ ve bir diğer çalışmasında *gerontikon* buluntusu Lucius Verus portre parçasını⁵¹⁴ yayımlamıştır. V. İdil, tiyatronun sahne binasının altında yer alan beşik tonozlu yapıdan bulunan Korinth başlıklı Athena büstünü yayımlamıştır⁵¹⁵.

7.2.1. Tanrı Tipleri

7.2.1.1. Dionysos Başı (Lev. XXI a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 21** numaralı örnek, Dionysos yontusuna ait baş parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönüktür, uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatılarak arkada toplanmıştır. Saçlar başın üst kısmında geriye doğru kısa yatay çizgilerden oluşan üç bölüme ayrılmaktadır. Korunan sağ tarafta boyun üzerinde izlenen saç buklesinin omuzlara kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Yüz oval ve dolgun verilmiştir. Alın dar işlenmiş ve üzerinde bir *mitra* ile saçların ön ve yan kısmını kapatan sarmaşık yaprakları ve üzüm salkımından oluşan *diadem* yer almaktadır. Gözler badem formunda, üst göz kapakları etli ve ağırdır. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin yapıdadır. Ağız kenarlarında nokta matkap izleri bulunmaktadır. Çene geniş ve güçlüdür.

⁵⁰⁷ Fittschen, K. (1999). *Prinzenbildnisse Antoninischer Zeit*. BeitrESkAr 18. Mainz, 133 vd., Kat. Nr. 58.

⁵⁰⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 176, Kat. Nr. 236, Pl. CXXIX, 3-4.

⁵⁰⁹ Wegner, 1939, 202.

⁵¹⁰ Vermeule, C. C. (1968). *Roman Imperial Art in Greece and Asia Minor*. Cambridge, 395, Kat. Nr. 11.

⁵¹¹ Niemeyer, H. G. (1968). *Studien zur Statuarischen Darstellung der Römischen Kaiser*. MAR 7. Berlin, 85, Kat. Nr. 17.

⁵¹² Goette, H. R. (1990). *Studien zu Römischen Togadarstellungen*. BeitrESkAr 10. Mainz, 135, Kat. Nr. 102.

⁵¹³ Kadioğlu, M. (2002). *Die scaenae frons des Theaters von Nysa am Mäander*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Freiburg Üniversitesi, Freiburg, 359-369.

⁵¹⁴ Kadioğlu, M. (2008). Ein Porträtfragment des Lucius Verus? aus dem Gerontikon von Nysa am Mäander. in Winter, E. (ed.), *Vom Euphrat an den Bosphorus. Kleinasien in der Antike. Festschrift für Elmar Schwertheim zum 65. Asia Minor Studien 65, 2, 359-366*.

⁵¹⁵ İdil, V. (2007). A Bust of Athena/Minerva from the Theatre at Nysa on the Meander. Öztepe E. ve Kadioğlu, M. (Editörler). *Patronvs. Coşkun Özgünel'e 65. Yaş Armağanı / Festschrift für Coşkun Özgünel zum 65. Geburtstag* içinde (217-222). İstanbul: Homer Kitabevi, 217-222.

K. 21 numaralı erkek başında, ikonografik olarak *mitra* ve sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem* ile Dionysos'un betimlendiği anlaşılmaktadır. Anılan tanrının farklı tipleri içerisinde⁵¹⁶ genç ve sakalsız yüz, sarmaşık ve üzümlerden oluşan *diadem* ve alın üzerinde yer alan *mitra* ile korunan sağ taraftan anlaşıldığı üzere boyun kısmından omuzlara kadar uzanan bukleli uzun saç yapısıyla arketipi Geç Klasik Dönem'e -Praxiteles'e- uzanan *Dionysos Richelieu* tipindedir⁵¹⁷. *Richelieu* tipi ve varyasyonlarının *Woburn Abey*⁵¹⁸ tipinin yansıması olduğu düşünülmektedir⁵¹⁹. Geç Klasik Dönem yarattığı genç Dionysos tipi ayrıntılarda farklılık gösterse de Hellenistik Dönem'de çok sayıda örnekle temsil edilmiştir⁵²⁰. Özellikle Hellenistik Dönem'de önem kazanan ve toplumsal açıdan geniş bir yayılım alanına sahip evrensel bir tanrı olarak Dionysos, Klasik Dönem'in sakallı tarım ve bağ bozumu tanrısından bereketi sembolize eden sakalsız, yumuşak hatlara sahip Apollon tipolojisini yansıtan bir personifikasyona dönüşmüştür⁵²¹. Söz konusu tipin tasviri Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde de serbest yontu⁵²², Herme⁵²³ ve figürlü masa ayaklarında⁵²⁴ geç dönemlere kadar sürdürülmüştür.

Benzer tipteki yontular; Prado Müzesi⁵²⁵, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁵²⁶, Manisa Müzesi⁵²⁷, Efes Müzesi⁵²⁸, Afrodiasias Müzesi⁵²⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁵³⁰, İzmir Arkeoloji Müzesi⁵³¹ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde⁵³² bulunmaktadır.

K. 21 numaralı Nysa buluntusu, değinildiği üzere *Dionysos Richelieu* tipindedir ve dolayısıyla köken aldığı *Woburn Abey* tipinin bir yansımasıdır. Söz konusu tipin, araştırmacılar tarafından İS 2. yüzyıl içerisinde Hadrianus-Erken Antoninler Dönemi'nin

⁵¹⁶ LIMC. (1986a), *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. III-1, 414 vd.

⁵¹⁷ Boardman, 2014, Nr. 68.

⁵¹⁸ LIMC III-1, 1986a, 435; LIMC. (1986b), *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. III-2, 305, Nr. 120a.

⁵¹⁹ Dinç ve Durugönül, 2015, 163.

⁵²⁰ Smith, 2013, Nr. 77-80.

⁵²¹ Smith, 2013, 131.

⁵²² Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 47, Nr. 30.

⁵²³ Sezer, 2013, 98, Nr. 107.

⁵²⁴ Feuser, 2013, 212, Kat. Nr. 40, Taf. 9, 2; Dinç ve Durugönül, 2015, 162, Kat. Nr. 98.

⁵²⁵ Boardman, 2014, Nr. 68.

⁵²⁶ Feuser, 2013, 209, Kat. Nr. 33, Taf. 8, 3-4.

⁵²⁷ Feuser, 2013, 212, Kat. Nr. 40, Taf. 9, 2; Dinç ve Durugönül, 2015, 162, Kat. Nr. 98.

⁵²⁸ Feuser, 2013, 213 vd., Kat. Nr. 43, Taf. 10, 2-3.

⁵²⁹ Feuser, 2013, 208, Kat. Nr. 32, Taf. 8, 1-2.

⁵³⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 47, 65, Nr. 30, 47.

⁵³¹ Sezer, 2013, 43 vd., Nr. 46, 47, 107.

⁵³² Dinç, 2013, 81 vd., Lev. X a-b.

“*klasistik yeni yaratısı*” olduğu aktarılmaktadır⁵³³. Ayrıca Nysa örneği, plastik yapıda işlenmiş saç bukleleri ve sarmaşık yapraklarının yanı sıra etli ve ağır üst göz kapakları ve ağız kenarındaki nokta matkap izleriyle ve *klasistik* tipolojisiyle de orantılı biçimde Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısı modasına uygundur. Benzer tipteki İzmir Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve Traianus Dönemi’ne tarihlenen 4381 envanter numaralı Klaros buluntusu *Dionysos Hermes*⁵³⁴, yukarıda konumlandırılan ve bu nedenle proporsiyon bozukluğuna neden olan küçük ve birbirine yakın gözler, geniş ve güçlü çenenin yanı sıra *klasistik* yapıdan uzak dolgun ve yağlı yüz yapısıyla **K. 21** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Tralleis’ten bulunan ve Geç Antoninler Dönemi’ne tarihlenen Dionysos başı⁵³⁵, başın hafifçe sağına dönüşü, aynı biçimde korunmuş boynun sağ tarafından aşağıya uzanan kalın saç buklesi ve saç-deri geçişinde uygulanan matkap derinliği ile özellikle başın üst kısmında geriye doğru kısa yatay çizgilerden oluşan üç bölüme ayrılmış saç biçimi ve üst göz kapaklarının etli, ağır yapısı **K. 21** numaralı Nysa yontusu ile benzer stil özelliği yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Afrodiasias Müzesi’nde yer alan ve İS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 5468 envanter numaralı figürlü *monopodial* masa ayağı üzerinde betimlenen Dionysos yontusu⁵³⁶, özellikle saçlarında yoğun olarak kullanılan derin kanallı köprü matkap uygulaması ve *klasistik* yapıdan uzak durağan ve şematik yüz hatlarıyla **K. 21** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

7.2.1.2. Herakles Heykeli Parçası (Lev. XXII a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 22** numaralı örnekte, korunan kısımdan anlaşıldığı üzere oval formlu ve profilsiz yüksek kaide üzerinde Herakles’e ait sol bacak ve aslan postu parçası betimlenmiştir. Kasları şişkin ve belirgin sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Sol bacağın yanına sarkan aslan postuna ait plastik hatlı ve derin kanallı kıvrımlar oluşmuştur.

K. 22 numaralı Nysa buluntusu yontuda, vurgulanan güçlü ve belirgin bacak kasları ve bacağın yanına sarkan post *Nemea Aslanının* pençelerine ait olmalıdır ve bu nedenle söz konusu yontuda Herakles’in betimlendiği anlaşılmaktadır. Sabit/taşıyıcı bacak ve yanında sarkan *Nemea Aslanı* postuna ait pençelerin kaide üzerine kadar uzanıyor olması ve kaide

⁵³³ Farklı araştırmacıların görüşleri ve *Woburn Abey* tipinin varyasyonları için bkz. Dinç ve Durugönül, 2015, 163.

⁵³⁴ Sezer, 2013, 98, Nr. 107.

⁵³⁵ Dinç, 2013, 81 vd., Lev. X a-b.

⁵³⁶ Smith, 2008a, 31, Nr. 42; Feuser, 2013, 208, Kat. Nr. 32, Taf. 8. 1, 2.

üzerinde yayılmadan sonlanması Herakles tipolojisi içerisinde *Lansdowne*⁵³⁷ tipinde olduğunu göstermektedir. Söz konusu tipte Herakles, ayakta çıplak betimlenirken, dizden bükülen sol bacak hafifçe yana uzanmakta, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Sağ kol gövdeye paralel biçimde aşağıya uzanmakta ve elinde *Nemea Aslanı*nın postunu taşımaktadır. Postun pençeleri, sol bacağın yanında kaideye kadar uzanmaktadır. Öne uzattığı sol kolu ise dirsekten bükülerek göğüs hizasına uzanmakta ve elinde diyagonal biçimde taşıdığı *lobutu* sol omzuna dayamaktadır. *Lansdowne* tipinde Herakles, Polykleitos stilinde duruşa sahiptir ve kökeni İÖ 4. yüzyıla -Geç Klasik Dönem'e- uzanan bu tipin kopyalarında tespit edilen farklı varyasyonları bulunmaktadır⁵³⁸. Bu bağlamda, **K. 22** numaralı Nysa buluntusu yontu, sabit bacak ve post-lobut taşıyan koldaki değişim nedeniyle bu tipin varyasyonlarından bir örnek olarak değerlendirilmelidir.

Benzer tipteki yontular; Tivoli⁵³⁹, Afrodisias Müzesi⁵⁴⁰, Side Müzesi⁵⁴¹ ve Antalya Müzesi'nde⁵⁴² yer almaktadır.

K. 22 numaralı Nysa yontusu, Herakles tipolojisine uygun biçimde bacak kaslarında izlenen şişkin ve gergin Barok yapı, Geç Klasik Dönem orijinalin Hellenistik Dönem varyasyonundan uzanan özelliği yansıtan niteliktedir. *Nemea Aslanı* postunun dikey yönlü derin matkap kanallarıyla ayrılan yumuşak sırtlı ve rulo biçiminde işlenen kıvrımları ve pençelerin detaylandırılmamış şematik yapısı ise Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın sonlarında görülen kopist modasına uygundur. Benzer tipteki J. Paul Getty Müzesi'nde korunan Tivoli *Hadrianus Villası* buluntusu *Lansdowne* tipinde ve Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen 70.AA.109 envanter numaralı yontu⁵⁴³, tüm gövdede gözlemlenen *klasistik* yapı ve *Nemea Aslanı* postunun şematik yapıdan uzak ayrıntılı işlenmesi nedeniyle **K. 22** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen 9059 envanter numaralı *monopodial* figürlü masa ayağı üzerinde betimlenen Herakles yontusu⁵⁴⁴, *Nemea Aslanı* postunun dikey yönlü derin kanallı matkap uygulamasıyla birbirinden ayrılan yumuşak sırtlı kıvrım yapısı **K. 22** numaralı Nysa

⁵³⁷ Boardman, 2014, Nr. 76.

⁵³⁸ Boardman, 2014, 75.

⁵³⁹ Boardman, 2014, Nr. 76.

⁵⁴⁰ Feuser, 2013, 225, Nr. 70, Taf. 15, 3-4.

⁵⁴¹ İnan, 1975, 135, Nr. 75, Lev. LXX, 1-2.

⁵⁴² Abbasoğlu, H. ve Akçay Güven, B. (2013). Perge'den Bir Bütün Olarak Herakles Heykeli. Tekin, O., Sayar, M. H. ve Konyar, E. (Editörler). *Tarhan Armağanı. M. Taner Tarhan'a Sunulan Makaleler* içinde. İstanbul: Ege Yayınları, 12, Res. 6-8.

⁵⁴³ Boardman, 2014, Nr. 76.

⁵⁴⁴ Feuser, 2013, 225, Nr. 70, Taf. 15, 3-4.

yontusu ile benzer dönem özelliği yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nden Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 182 envanter numaralı Herakles torsosu⁵⁴⁵, *Nemea Aslanı* postu kıvrımlarında, özellikle pençelerin ayrıntılarında vurgulanan köprü matkap uygulaması nedeniyle **K. 22** numaralı Nysa buluntusu Herakles yontusundan geç tarihli olmalıdır.

7.2.2. Tanrıça Tipleri

7.2.2.1. Kybele Heykeli Parçası (Lev. XXIII a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 23** numaralı örnekte oturan, alçak kaide üzerinde *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli Kybele yontusu alt gövde parçası ve her iki yanında oturan *antithetik* Sphenks betimlenmiştir. Göbek deliğini gösterecek kadar ince ve transparan *khiton* ayaklara kadar uzanmakta, karın üzerinden bacakları kapatan kalın ve ağır *himation* ise ayakların biraz üzerinde sonlanmıştır. Ayaklar üzerinde birbirine paralel uzanan şematik *khiton* kıvrımları oluşmuştur. Giysi altında belirgin bacaklar kalın işlenirken, sağ bacak hareketli verilmiştir. Sağ ve sol kadın yontusunun diz hizasında oturur biçimde iki Sphenks yer almaktadır. Sol tarafta konumlandırılan Sphenks başı hafifçe soluna dönüktür ve alın ortasından ikiye ayrılan hacimli saçlar kulakları kapatarak omuzlara dökülmektedir. Üçgen alın dar ve yüksek verilmiştir, ayrıntıları belirsiz yüz hatları yuvarlak ve dolgun yapıda işlenmiştir. Yanaklar ve çene geniş, dolgundur. Yuvarlatılmış yumuşak hatlı omuzlar geniş verilirken, gövde kaslı ve belirgindir.

K. 23 numaralı Nysa buluntusu örnekte, ayakları kaide üzerinde uzanması ve her iki yanda konumlandırılan *antithetik* Sphenks tipolojik ve ikonografik açıdan Kybele'nin⁵⁴⁶ betimlendiğini göstermektedir. Söz konusu tanrıça, adak stelleri ve serbest heykel örneklerinde ayakta⁵⁴⁷ ve oturur⁵⁴⁸ biçimde olmak üzere iki farklı tipte temsil edilmektedir. Oturan tipte Kybele, her iki yanında *sejant* aslan bulunan yüksek arkalıkları bir tahtta, başında yüksek bir *polos* ile kollu *khiton* üzerine *himation* giyimli biçimde oturmakta, sol elinde bir *tympanon*, sağ elinde ise bir *phiale* tutmaktadır⁵⁴⁹. Tipin kökeni tartışmalı olsa da Pheidias veya öğrencisi Agorakritos'a atfedilmekte ve kült heykeli İÖ 5. yüzyıla

⁵⁴⁵ İnan, 1975, 88, Nr. 34, Lev. XLIII, 3-4.

⁵⁴⁶ LIMC. (1997). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VIII-1, 744 vd.

⁵⁴⁷ Aybek, 2009, 103 vd., Nr. 216, Lev. 54.

⁵⁴⁸ LIMC. (1997). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VIII-2, 506 vd., 32-59.

⁵⁴⁹ LIMC, VIII-2, 509, 41.

dayandırılmaktadır⁵⁵⁰. **K. 23** numaralı Nysa yontusunda, tanrıçanın her iki yanında aslan yerine Sphenks betimlenmiştir ve bu özellik nedeniyle söz konusu örnek, Klasik Dönem orijinalinin kopyalarının bir varyasyonu olarak değerlendirilebilir.

Benzer örnekler; Berlin Eski Eserler Müzesi⁵⁵¹, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁵⁵², Vatikan Müzesi⁵⁵³, British Müzesi⁵⁵⁴, Manisa Müzesi⁵⁵⁵, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁵⁵⁶, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁵⁵⁷ ve Konuralp Müzesi'nde⁵⁵⁸ korunmaktadır.

K. 23 numaralı Nysa örneği, göbek deliğini gösteren ince ve transparan *khitonun* kaide üzerine temas ettiği noktada keskin biçimde sonlanan şematik kıvrımları, ağır ve kalın kumaş yapısını yansıtan *himationun* karın üzerine dökülen yumuşak sırtlı kalın bant biçiminde şematik kıvrım yapısı ve korunan sol tarafta yer alan Sphenks'in şematik işlenen yüz ve peruk biçimindeki saç detaylarının yanı sıra gövde genelinde, özellikle aşırı yuvarlatılmış omuz hattında izlenen proporsiyon bozukluğu nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl ikinci yarısının modasına uygundur. Benzer tipteki Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihlenen 699 envanter numaralı Ephesos buluntusu Kybele yontusu⁵⁵⁹, şematik yapıdan uzak ince ve orantılı vücut hatlarının yanı sıra hareket ve duruşla uyumlu kıvrım yapısına sahip, göğüs altından kemerle bağlı bürümcek kumuştan *khiton-himation* düzenlemesi nedeniyle **K. 23** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 019.270 envanter numaralı Kybele yontusu⁵⁶⁰, göbek deliğini açığa çıkaran şeffaf yapıdaki *khitonun* kaide üzerinde belirgin biçimde bir hatla sonlanan birbirine paralel uzanan şematik kıvrımları ve *khitonla* kontrast oluşturacak düzeyde kalın kumaş yapısını yansıtan *himation* ve gövdenin sağından karın üzerine dökülen yumuşak sırtlı kalın bant biçiminde şematik kıvrım yapısı **K. 23** numaralı Nysa yontusu ile benzer stil özelliği

⁵⁵⁰ Naumann, F. (1983). Die Ikonographie der Kybele in der Phrygischen und der Griechischen Kunst. *IstMitt* 28, 159 vd.

⁵⁵¹ Vermaseren, M. J. (1987). *Corpus Cultus Cybelae Attidisque I, Asia Minor*. Leiden, 193, 194, Nr. 646, 647.

⁵⁵² Vermaseren, M. J. (1982). *Corpus cultus Cybelae Attidisque (CCCA). Etudes Preliminaires aux Religions Orientales Dans l'Empire Romain* 50, 2. Leiden, 65, Kat. Nr. 247.

⁵⁵³ Amelung, 1903, 879, Kat. Nr. 213.

⁵⁵⁴ Reinach, S. (1912). *Repertoire de Reliefs Grecs e Romains II*. Paris, Kat. Nr. 463.

⁵⁵⁵ Durugönül, S. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Arkaik-Roma Dönemi Kabartmaları. Durugönül, S. (Editör), *Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri* içinde (115-156), İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık, 139, Kat. Nr. 78.

⁵⁵⁶ Mendel, 1914, 74, Kat. Nr. 311.

⁵⁵⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 54 vd., Nr. 35, 36, 37, 38, 164, 165.

⁵⁵⁸ Sezer, S. S. (2016). *Prusias Ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserleri*. İstanbul: Ege Yayınları, 60 vd., Nr. 38, 40.

⁵⁵⁹ Vermaseren, 1987, 193, 194, Nr. 646, 647.

⁵⁶⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 54 vd., Nr. 35, 36, 37, 38, 164, 165.

yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 004.489 envanter numaralı Kybele yontusu⁵⁶¹, vücudun üst bölümünün alt gövdeye oranla daha uzun verilmesi ve tanrıçanın oturur biçimde işlenmesine karşın yarı ayakta izlenimi veren dik açılı üst bacak ve diz işlenişinin yanı sıra hareketi yansıtmayan stilize düzeyde şematik *himation* kıvrımlarıyla **K. 23** numaralı Nysa örneğinden geç tarihli olmalıdır.

7.2.2.2. Nike Heykeli Parçası (Lev. XXIV a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 24** numaralı örnekte, ayakta *peplos* ve *himation* giyimli Nike heykeline ait üst gövde parçası betimlenmiştir. Omuzlar dar verilirken, göğüsler güçlü ve belirgin işlenmiştir. Bel kalın ve güçlüdür. Gövdenin alt kısmında ince yapıda ve vücuda yapışan *peplos* omuzlardan düğmeli ve göğüs altından sicim biçiminde kemerle bağlıdır. Kemer üzerinde hafif dökümlü *apoptygma*, göğüs üzerinde üst üste binen derin kanallı torba biçiminde, belden aşağıya kadar ise yumuşak sırtlı, buruşuk kumaş katı görünümünde derin çanaklı ve hareketli şematik kıvrımlar oluşmuştur. Omuzlardan itibaren sırt kısmını örten *himation* yanlarda geriye hareketlenen, derin kanallı şematik yapıda ve kalın bant biçiminde kıvrımlarla arkada devam etmektedir.

K. 24 numaralı Nysa buluntusu yontuda; *peplos* ve *himation* düzenlemesi, öne doğru güçlü bir harekete karşılık veren *peplosun* alt gövdede ince ve vücuda yapışan yapısı ile hareketli kıvrımları ve *himationun* yanlarda geriye doğru hareketlenen kıvrımlarıyla Nike⁵⁶² betimlenmiş olmalıdır. Burada duruş olarak tanrısal bir ortaya çıkış anının⁵⁶³ personifikasyonu olan Nike, giysi düzenlemesi ve harekete duyarlı kıvrım yapısını yansıtan bu duruşuyla, hareketin sonlanmak üzere olduğunu ve kesilen hızını yansıtan nitelikte betimlenmiştir. Vücuda yapışan giysi kıvrımları ve uçan figürlere ait duruş biçimiyle **K. 24** numaralı Nysa örneği, arketipin frontalitenin kırıldığı bir *peplophoros* olarak giysi katları ve vücut hatlarının çözülmeye başladığı Erken Klasik Dönem *Paros Nikesi*⁵⁶⁴ ile başlayan ve ıslak görünümüyle Zengin Stil'in habercisi niteliğindeki *Paionios Nikesi*⁵⁶⁵ ile sürdürülen İÖ 5. yüzyıl son çeyreğine ait Nike tiplerinin devamı olan varyasyonları yansıtan tipolojidedir. Bu tipoloji Hellenistik Dönem'de *Samothrake Nikesi*⁵⁶⁶ ile devam ederken,

⁵⁶¹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 56, Nr. 37.

⁵⁶² LIMC. (1992). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VI-2, 571 vd., Nike 122-144.

⁵⁶³ Smith, 2013, 7.

⁵⁶⁴ Boardman, 2013, Nr. 27.

⁵⁶⁵ Boardman, 2013, 176, Nr. 139.

⁵⁶⁶ Smith, 2013, Nr. 97.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde de çok sayıda serbest yontu⁵⁶⁷ ve lahitlerin kabartma programında⁵⁶⁸ temsil edilmiştir.

Benzer örnekler; Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁵⁶⁹, Woburn Abbey⁵⁷⁰, Bergama Müzesi⁵⁷¹, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁵⁷², Afrodisias Müzesi⁵⁷³, İzmir Arkeoloji Müzesi⁵⁷⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁵⁷⁵, Side Müzesi⁵⁷⁶ ve Stratonikeia'da⁵⁷⁷ bulunmaktadır.

K. 24 numaralı yontu, baş ve kolların dübelle sonradan eklenmesi, göğüs altından sıkılan kemer ve dolayısıyla belirgin yapıda işlenen dolgun göğüsleri, gövdenin alt kısmında şeffaf ve vücuda yapışan *peplos*, gövdenin her iki yanını ağır ve dikey hatlı kıvrımlarla sınırlayan *himation* kontur hattı ile dar omuzlarla birlikte giysi altında ince, zayıf gövde formunun yanı sıra *peplosun* hareketle oluşan hava akımıyla itilerek vücuda sıkıca sarılan gergin bir yapı oluşturması ve *himation* üzerinde harekete bağlı şematik kalın bant biçiminde kıvrımlar Geç Hellenistik Dönem modasını yansıtmaktadır. Özellikle giysinin harekete verdiği karşılık, Pergamon ekolü etkisi altında Barok stil özelliği yansıtmaktadır. Bu nedenle **K. 24** numaralı örnek İÖ 2. yüzyılın ikinci yarısının modasına uygundur. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyıl ilk yarısına tarihlenen 765 envanter numaralı Pergamon buluntusu Nike yontusu⁵⁷⁸, duruşunda izlenen kontrast hareketlerin yanı sıra giysi geneline yayılan, hareketle doğru orantılı şematik yapıdan uzak plastik hatlı kıvrım yapısıyla **K. 24** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 002.974 envanter numaralı Tralleis buluntusu mezar steli üzerinde betimlenen kadın yontusunun⁵⁷⁹, göğüs üzerinde üst üste binen derin kanallı torba biçiminde, belden aşağıya kadar ise yumuşak sırtlı, buruşuk kumaş katı görünümünde derin çanaklı ve hareketli şematik kıvrım yapısı **K. 24** numaralı Nysa yontusu ile benzer moda özelliği yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen S-15 envanter numaralı

⁵⁶⁷ Angelicoussis, E. (1992). *The Woburn Abbey Collection of Classical Antiquities*. MAR 20, 51, Kat. Nr. 13

⁵⁶⁸ Ögüş, 2008, 175, Res. 5.

⁵⁶⁹ Kaltsas, 2002, 179, Kat. Nr. 355.

⁵⁷⁰ Angelicoussis, 1992, 51, Kat. Nr. 13

⁵⁷¹ Hepding, H. (1910). *Die Arbeiten zu Pergamon 1908-1909*. AM 35, 495, Taf. 23.

⁵⁷² Mendel, 1914, 77, Kat. Nr. 314.

⁵⁷³ Ögüş, 2008, 175, Res. 5.

⁵⁷⁴ Sezer, 2013, 42, Nr. 44, Lev 37, 38.

⁵⁷⁵ Özgan, 1995, 38, Taf. 7, 3, 4; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 156, 183, Nr. 138, 167.

⁵⁷⁶ İnan, 1975, 40 vd., Nr. 9, 64, Lev. XXI-LXIV.

⁵⁷⁷ Özgan, 1999, 68 vd., Nr. H 36, 37, Taf. 18 a-d.

⁵⁷⁸ Mendel, 1914, 77, Kat. Nr. 314.

⁵⁷⁹ Özgan, 1995, 38, Taf. 7, 3, 4; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 156, Nr. 138.

lahit üzerinde betimlenen Nike yontusu⁵⁸⁰, harekete karşılık vermeyen durağan yapısı ve *peplos* genelinde izlenen derin matkap kanallarıyla ayrılan rulo biçiminde şematik kıvrımları nedeniyle **K. 24** numaralı Nysa örneğinden geç tarihli olmalıdır.

7.2.3. Diğer Mitolojik Tipler

7.2.3.1. Ariadne Baş Parçası (Lev. XXV a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserlerinden **K. 25** numaralı örnek, bir Ariadne yontusuna ait baş parçası olmalıdır. Baş hafifçe soluna dönük, saç-deri geçişi sert ve orta düzeyde kullanılan matkap kanallarıyla ayrılmıştır. Uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkaya uzanmaktadır. Yüz oval ve dolgun işlenmiştir. Saçların sınırlandırdığı üçgen formlu alın geniş ve yüksek verilirken, alın üzerinde bir *mitra* ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem* yer almaktadır. *Orbital* derin verilirken, gözler baden formunda işlenmiştir. Göz kapakları kalın, sert ve keskin konturlu ve göz akından belirgin biçimde ayrılmıştır. *İris* ve *pupilis* işlenmemiş, göz pınarları matkapla verilmiştir. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Burun düz ve geniş, ağız hafif açık ve yanlarda nokta matkap izleri yer almaktadır. Dudaklar dolgun ve hareketli, çene geniş ve güçlüdür.

K. 25 numaralı Nysa buluntusu, saçlarında yer alan *mitra* ve sarmaşık yapraklarından oluşan *diademi*yle tipolojik ve ikonografik olarak ele alındığında Ariadne⁵⁸¹ ve Maenad⁵⁸² yontularını yansıtmaktadır. Maenad yontularında genellikle baş, basık ve yuvarlatılmış hatlarla hareketli verilirken özellikle açılarak vurgulanan gözler ve ağızda Satyros yontuları gibi yüz geneline yayılan hareketli yapının yanı sıra *mitra* başın ön kısmında tepede, saçların üzerinde yer alır veya saçlar *sakkos* ile örtülüdür⁵⁸³. Ariadne tasvirlerinde ise **K. 25** numaralı örnekte betimlenen biçimde baş, Maenad yontularına göre durağan yapıda işlenirken, yüz genç Dionysos örnekleriyle benzer biçimde oval ve uzun, *mitra* ise alın üzerinden geçmektedir⁵⁸⁴. Değinen özellikler nedeniyle **K. 25** numaralı Nysa yontusunda Ariadne tipi ele alınmış olmalıdır. Tipin kökeni Geç Klasik Dönem'e dayanır ve daha sonra tipolojik olarak Hermaphrodite'ye dönüşen *Uyuyan Ariadne* yontusu dahil tüm

⁵⁸⁰ Ögüş, 2008, 175, Res. 5.

⁵⁸¹ Kaltsas, 2002, 260, Nr. 542.

⁵⁸² LIMC. (1997b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae* VIII-2, 524-550, "Mainades" 1-149.

⁵⁸³ LIMC VIII-2, 1997b, 524-550, "Mainades" 1-149.

⁵⁸⁴ Kaltsas, 2002, 260, Nr. 542.

betimlemelerinde **K. 25** numaralı örnekte olduğu gibi ideal Klasik Dönem başlarını yansıtmaktadır⁵⁸⁵.

Benzer örnekler; Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi⁵⁸⁶, Torlonia Müzesi⁵⁸⁷, Perge Müzesi⁵⁸⁸, İzmir Arkeoloji Müzesi⁵⁸⁹ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde⁵⁹⁰ yer almaktadır.

K. 25 numaralı Nysa örneği, saç-deri geçişinin sert verilmesine rağmen ince ve hafif düzeyde matkap kanallarıyla ayrılan saç bukleleri, hareketsiz yayvan ve geniş yüz yapısı, geniş yüzeyli yanaklar, *iris* ve *pupilsin* işlenmediği badem formlu gözlerde kalın, sert ve keskin konturlu, deri ve göz akından belirgin biçimde ayrılan göz kapakları İS 1. yüzyılın ikinci yarısı içerisinde Flaviuslar Dönemi kadın portrelerinin⁵⁹¹ modasını yansıtırken, yüz genelinde izlenen gergin, katı ve metalik yapıya dönüşmüş yüz detayları ve dudak aralığında işlenen derin kanal ile ağzın her iki yanında vurgulanan nokta matkap izleriyle Traianus Dönemi⁵⁹² modasına girmiştir. Benzer tipteki İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Claudius Dönemi'ne tarihlenen 533 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu kadın portresi⁵⁹³, oval yüz hatlarının belirgin biçimde çene kısmından itibaren daralması, alın üzerinde keskin bir hat biçiminde verilen kaş çizgisi ve bu çizgiden sert, keskin yapıda ayrılan üst göz kapaklarıyla **K. 25** numaralı örnekten erken olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden İS 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl başına tarihlenen 165 envanter numaralı Tralleis buluntusu kadın portresi⁵⁹⁴, yumuşak ifadeden uzaklaşan gergin, katı ve metalik yüz hatları, etli ve kalın göz kapakları, derin matkap kanalıyla hareketlendirilen dudakları ve ağzın her iki yanında vurgulanan nokta matkap izleriyle **K. 25** numaralı Nysa buluntusu yontuyla benzer dönem özelliği gösterir ve dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Afrodiasias Müzesi'nde yer alan ve Erken Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 79/10/195 envanter numaralı kadın portresi⁵⁹⁵, Yaşlı Faustina modelini yansıtan saç düzenlemesi, detayları işlenen kaşları ile etli ve ağır göz üst göz kapaklarına bitişik biçimde matkapla işlenen *iris* nedeniyle **K. 25** numaralı örneğe göre geç tarihli olmalıdır.

⁵⁸⁵ Smith, 2013, 138; Boardman, 2014, 72.

⁵⁸⁶ Pozzi, 1989, 144, Abb. 236.

⁵⁸⁷ Visconti, 1883, Kat. Nr. 75.

⁵⁸⁸ İnan, J., Atik, N. ve Öztürk, A. (2000). Vorbericht über die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge. *Archäologischer Anzeiger* 2000, 2, 326, Abb. 51.

⁵⁸⁹ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 36.

⁵⁹⁰ Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. 5.6, Lev. XXII a-d.

⁵⁹¹ Özgan, 1982a, 138.

⁵⁹² Özgan, 1982a, 139.

⁵⁹³ Özgan, 1999, 88, Nr. K 1, Taf. 27 a-b.

⁵⁹⁴ Özgan, 1982a, Nr. K 54, Res. 139.

⁵⁹⁵ Smith, 2008a, 16, Nr. 16.

7.2.4. Erkek Tipleri

7.2.4.1. Giyimli Erkek (Strategos) Heykeli Parçası (Lev. XXVI a-d)

Nysa buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 26** numaralı yontu, ayakta ve giyimli erkek (*strategos*) heykeli parçasıdır. Giysinin açıkta bıraktığı sağ göğüs kaslı ve belirgin verilirken, bel güçlü ve geniş işlenmiştir. Giysi altında belirgin sağ bacak önde ve hareketlidir, sol bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Sağ omuzu ve sağ göğsü bel kısmına kadar diyagonal biçimde açıkta bırakan kolsuz, ince ve uzun *eksomis* sol omuzdan düğmelidir. Sol omuzdan bele kadar uzanan plastik hatlı giysi kıvrımları, bacaklara yapışan ve bacak arasında toplanan dikey yönlü plastik hatlı kıvrımlarla devam etmektedir. Bel üzerinde kemer yer almaktadır ve bu nedenle bol dökümlü *kolpos* oluşmuştur. Boyun kısmına sarıldığı anlaşılan *khlamys* sırt kısmını kapatarak arkada bel hizasında sonlanmaktadır.

K. 26 numaralı yontu üzerinde yer alan *eksomis*in literatürde erkeklerde köle ve zanaatkârlar tarafından kullanıldığı belirtilse de⁵⁹⁶ incelenen heykeltıraşlık eserleri içerisinde *ephebos*⁵⁹⁷, çoban⁵⁹⁸, atlı araba sürücüsü⁵⁹⁹, atlet⁶⁰⁰ ve *strategos*⁶⁰¹ ile birlikte mitolojik figürlerde Odysseus⁶⁰² ve Uranos⁶⁰³ yontularında da görülen bir giysi tipi olduğu anlaşılmaktadır. *Eksomis*, **K. 26** Nysa buluntusu örneğindeki tipiyle Apulia'da⁶⁰⁴, Klasik Dönem'de Parthenon Tapınağı kuzey frizinde⁶⁰⁵, Hellenistik Dönem Pergamon heykeltıraşlığında Zeus Sunağı⁶⁰⁶ ve Büyük ve Küçük Galatlar grubu yontularında⁶⁰⁷ görüldüğü üzere daha çok askeri bir giysi tipi olarak kullanılmıştır. Söz konusu örneklerde *eksomis* sağ omzu ve sağ göğsü bel kısmına kadar açıkta bırakan kolsuz, ince ve uzun bir yapıda iken Roma İmparatorluk Dönemi örneklerinden bilinen atlet yontusu üzerinde betimlenen *eksomis* bel kısmına kadar uzanmaz ve sağ omuzu açıkta bırakarak göğüs

⁵⁹⁶ Turak, 2018, 35.

⁵⁹⁷ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1658.

⁵⁹⁸ Himmelmann, N. (1980). *Über Hirten-Genre in der Antiken Kunst*. Opladen, 102, Taf. 36.

⁵⁹⁹ Hekler, A. (1929). *Die Sammlung Antiker Skulpturen. Die antiken Skulpturen im Ungarischen Nationalmuseum und im Budapester Privatbesitz*. Wien, 12, Kat. Nr. 6.

⁶⁰⁰ Heilmeyer, W. D. (2012). *Mythos Olympia. Kult und Spiele. Ausstellungskatalog*. Berlin, 256, Kat. Nr. 16.5.

⁶⁰¹ Özgan, 1999, 35 vd., Nr. H 9, 11, 12.

⁶⁰² Bol, P. C. (1972). *Die Skulpturen des Schiffsfundes von Antikythera*. AM 2, 78, Kat. Nr. 28.

⁶⁰³ Smith, 2013, Nr. 195.

⁶⁰⁴ Bottini, A. (1993). *Armi. Gli strumenti della Guerra in Lucania*. Bari, 205, 207, Nr. 1, 3.

⁶⁰⁵ Boardman, 2013, Nr. 96. 11.

⁶⁰⁶ Smith, 2013, Nr. 195.

⁶⁰⁷ Smith, 2013, Nr. 122, 126.

üzerinde kapanırken⁶⁰⁸, *ephebos* ve çoban yontularında ise göğüs altında karın kısmına kadar üst gövdenin sağ tarafını kapatmaktadır⁶⁰⁹. Değınilen örneklerle bele kadar uzanan *eksomis* düzenlemesinin yanı sıra **K. 26** numaralı örnekte, giysinin açıkta bıraktığı şişkin ve belirgin göğüs ve *abdominal* kaslardan da anlaşıldığı üzere bir *strategos* betimlenmiş olmalıdır. Bu tipolojide sağ bacak önde ve hareketli verilirken figür sol elinde tuttuğu mızrağa dayanmaktadır. Hareketli sağ bacak ve kontrast biçimde sol elde tutulan mızrak duruşu, Polykleitos'un *Doryphoros*⁶¹⁰ yontusu ve Alkamenes'in *Ares Borghese*⁶¹¹ heykelinden köken aldığını ve tipolojinin Roma İmparatorluk Dönemi zırhlı yontularına⁶¹² dönüştüğü anlaşılmaktadır.

Benzer örnekler; Vatikan Müzesi⁶¹³, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁶¹⁴, Venedik Ulusal Arkeoloji Müzesi⁶¹⁵, Kapitol Müzesi⁶¹⁶, Torino Mısır Müzesi⁶¹⁷, Roma Metropolitan Müzesi⁶¹⁸, Bodrum Müzesi⁶¹⁹, Muğla Müzesi⁶²⁰ ve Stratonikeia'da⁶²¹ bulunmaktadır.

K. 26 numaralı Nysa buluntusu yontunun, giysi altında vurgulanan göğüs ve karın kasları Pergamon heykeltıraşlığı ekolünü yansıtan Barok stil, *eksomis*in derin kanallı ve yumuşak sırtlı plastik kıvrımlarının ince, buruşuk görünümlü ve alt gövdeye yapışan şeffaf kumaş yapısıyla oluşturduğu kontrast İÖ 2. yüzyılın ikinci yarısının modasına uygundur. Benzer tipteki Roma Metropolitan Müzesi'nde korunan ve Erken Klasik Dönem'e tarihlenen A 9745 envanter numaralı *eksomis* giyimli atlı araba sürücüsü⁶²², gövde genelinde izlenen frontalite ve hareketli kollarına rağmen omuzlarda verilemeyen asimetri ve gövdeyle bütünleşik yapıda işlenen az sayıda kıvrıma sahip giysi özellikleri nedeniyle **K. 26** numaralı Nysa yontusuna göre erken tarihli olmalıdır. Bodrum Müzesi'nde yer alan ve İÖ 2. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlenen 33.17.82 envanter numaralı Stratonikeia

⁶⁰⁸ Heilmeyer, 2012, 256, Kat. Nr. 16.5.

⁶⁰⁹ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1658.

⁶¹⁰ Boardman, 2013, Nr. 184, 185.

⁶¹¹ Boardman, 2013, Nr. 223.

⁶¹² İnan ve Rosenbaum, 1966, 68, 69, Pl. XIX, Nr. 29; Özgür, 1996, Nr. 35; Erim, 2000, 64, Nr.91; Özgan, 2013, 76, Res. 63 a-b.

⁶¹³ Heilmeyer, 2012, 256, Kat. Nr. 16.5.

⁶¹⁴ Bol, 1972, 78, Kat. Nr. 28.

⁶¹⁵ Ridgway, B. S. (1990). *Hellenistic Sculpture I. The Styles of ca. 331–200 B.C.* University of Wisconsin, 292 vd.

⁶¹⁶ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1658.

⁶¹⁷ Himmelman, 1980, 102, Taf. 36.

⁶¹⁸ Hekler, 1929, 12, Kat. Nr. 6

⁶¹⁹ Özgan, 1999, 35 vd., Nr. H 9, Taf. 9 a-b.

⁶²⁰ Özgan, 1999, 41, Nr. H 11, Taf. 9 d.

⁶²¹ Özgan, 1999, Nr. H 12, Taf. 10 a-b.

⁶²² Hekler, 1929, 12, Kat. Nr. 6.

buluntusu *eksomis* giyimli *strategos* torsosu⁶²³, derin kanallı ve yumuşak sırtlı plastik kıvrımları ve ince, buruşuk görünümlü ve gövdeye yapışan şeffaf kumaş yapısı **K. 26** numaralı Nysa örneğiyle benzer stildedir ve çağdaş olmalıdır. Muğla Müzesi'nden Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 227 envanter numaralı Staratonikeia buluntusu *eksomis* giyimli *strategos* torsosu yüzeysel, katı ve şematik kıvrım yapısı nedeniyle **K. 26** numaralı örneğe göre geç tarihli olmalıdır.

R. Özgan'ın Stratonikeia örneği ile ilgili düşünceleri⁶²⁴, korunan ölçüleri göz önüne alındığında olağan boyuttan küçük ölçekli olması nedeniyle **K. 26** numaralı yontu için de geçerlidir. Bu nedenle **K. 26** numaralı buluntuda, Nysa antik kentinde yüksek sınıfın altında orta düzeyde görevli bir *strategos* betimlenmiş olmalıdır.

7.2.4.2. Erkek Portreleri (Lev. XXVII a-d, Lev. XXVIII a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 27** numaralı örnek, erkek portresi parçasıdır. Yüzey geneline *ganosis* uygulanmış, alın üzerinde sağa hareketli, keski/taşçı kalemi çentikleriyle *a-penna* tekniğinde oluşturulan kısa saçlar arkada kulaklara doğru yönlendirilerek sonlanmıştır. Saçlarla aynı teknikte işlenen kısa sakallar saçlarla birleşmiş, ince bıyık üst dudağı kapatmıştır. Yüz oval ve dolgun verilirken, alın geniş ve yüksektir. Alın üzerinde birbirine paralel biçimde yatay yönlü çizgilerle oluşturulmuş alın kırışıklıkları izlenmektedir. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Dikey yönlü işlenen kulakların üst kısmı kalın ve şematiktir. Sağ kulağın üst kısmı içe dönük biçimde sol kulağına göre daha kalın işlenmiştir. Kaşlar detaylandırılmış, *orbital* derin, gözler badem formundadır. Göz kapakları etli, üst göz kapağına bitişik *pupilis* ve burun delikleri matkapla işlenmiştir. *Nasolabial* yüzeysel ve kısa tutulmuştur. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlüdür.

Değinilen yüz hatlarının detaylarında izlenen özgün yapı, orta yaş üzerinde bir erkeğin bireysel anatomik özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle **K. 27** numaralı Nysa buluntusu, *privat* portre olarak değerlendirilmelidir.

⁶²³ Özgan, 1999, 35 vd., Nr. H 9, Taf. 9 a-b.

⁶²⁴ Özgan, 1999, 37.

Benzer tipteki örnekler; Roma Kapitol Müzesi⁶²⁵, Aydın Arkeoloji Müzesi⁶²⁶, Efes Müzesi⁶²⁷, Side Müzesi⁶²⁸, Bursa Arkeoloji Müzesi⁶²⁹, Konya Arkeoloji Müzesi⁶³⁰, Hatay Arkeoloji Müzesi⁶³¹ ve İznik Müzesi'nde⁶³² yer almaktadır.

K. 27 numaralı örnek, J. İnan ve E. Rosenbaum tarafından İS 250 yılına tarihlenmektedir⁶³³. Taşçı kalemi ile oluşturulan *a penna* tekniğindeki saç-sakal ve kaş detayları, derin matkapla işlenen *pupilis*, Caracalla portreciliğinin stilinden⁶³⁴ köken alan askeri ciddiyet ve ait olduğu çağın bunalımını ve kişisel huzursuzluğunu yansıtan alın çizgileri ve kaşlardaki gerilim ve durağan yüz ifadesiyle *veristik* portre özellikleri göstermektedir. **K. 27** numaralı *privat* portre, Gallienus Dönemi'nin hemen öncesinin, İS 249-251 yılları arasında hüküm süren Traianus Decius'un⁶³⁵ başın üst kısmının geniş, şakakların ise yanlardan basık yapısı ile saç-sakal işlenişinde görülen *a penna* tekniğinin uygulanma düzeyi ve sağ kulağın üst kısmının içe dönük biçimde şematik ve kalın yapısıyla benzer modayı yansıtmaktadır. Alın üzerindeki dalgalı kırışıklık hattıyla Caracalla ustalarından köken alan **K. 27** numaralı Nysa portresi, Traianus Decius Dönemi portreciliğinin etkisi altında, önceki araştırmacılarla koşut biçimde⁶³⁶ İS 3. yüzyılın ortalarında değerlendirilmelidir. Benzer tipteki Afrodisias Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen 6666 envanter numaralı erkek portresi⁶³⁷, *iris* ve *pupilis* işlenişiyle benzerlik gösterse de yoğun matkap kullanılan hacimli ve hareketli saç-sakal buklelerinin yanı sıra Geç Antoninler-Severuslar Dönemi özelliği olarak boyun ve sağ omuzun, hareketli gözlerin döndüğü yöne çevrilmesiyle⁶³⁸ **K. 27** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Side Müzesi'nden İS 240-250 yıllarına tarihlenen 61 envanter numaralı erkek portresi⁶³⁹, gergin ve endişeli ruh halini yansıtan ifadesinin yanı sıra keski çentikleriyle oluşturulan saç-sakal ve kaş detayları, hareketli alın üzerinde verilen dalgalı kırışıklıklar, *pupilis* işlenişi,

⁶²⁵ Özgan, 2015, 161, 202, Res. 156 a-b, 207 b-c.

⁶²⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175, Nr. 234, 235, Pl. CXXX, 1-2, 3-4; Özgan, 1982a, 150, Kat. Nr. 59, Res. 147-148.

⁶²⁷ Keser, H. (2010). *Efes Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Heykel*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 214, Res. 58, Lev. 47.

⁶²⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 194 vd., Nr. 268, Pl. CXLVI; Özgan, 2015, 202, 203, Res. 207 b-c, 210 a-b.

⁶²⁹ Özgan, 2015, 217, Res. 227.

⁶³⁰ Özgan, 2015, 281, Res. 310, 311.

⁶³¹ Özgan, 2015, 216, Res. 224 a-b.

⁶³² Özgan ve Altın, 2015, 485 vd., Res. 2-5.

⁶³³ İnan ve Rosenbaum, 1966, 176, Nr. 236, Pl. CXXIX, 3-4.

⁶³⁴ Amelung, 1908, 486, Kat. Nr. 292.

⁶³⁵ Özgan, 2015, 202, Res. 207 b-c.

⁶³⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 176.

⁶³⁷ Smith, 2008a, 21, Nr. 28.

⁶³⁸ Smith, 2008a, 21, Nr. 28.

⁶³⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 194 vd., Nr. 268, Pl. CXLVI; Özgan, 2015, 203, Res. 210 a-b.

dikey yönlü uzanan ve üst kısmı kalın ve içe dönük işlenen şematik kulak yapısı ve sıkıca kapatılmış ağız yapısı ile **K. 27** numaralı Nysa portresiyle benzer stil özelliği yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl son çeyreğine tarihlenen *privat* portre⁶⁴⁰, *klasistik* özellikler göstermese de saç-sakal işlenişiyile Gallienus Dönemi ve sonrasına-Tetrarkhia Dönemi- yaklaşan dörtgen formlu köşeli yüz hatları ve olağan boyuttan büyük ve asimetrik göz yapısıyla **K. 27** numaralı örnekten daha geç olmalıdır.

Nysa buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 28** numaralı örnek, III. Alexandros heykeli portre parçasıdır. Baş hafifçe sağına ve yukarıya dönük, yanlara taranan hareketli, hacimli ve kalın bukleli saçlar kulakları kapatarak ensede sonlanmaktadır. Alın üzerinde, ortada *anastole* oluşmuştur. Yüz oval ve dolgun verilirken, alın şişkin, geniş ve yüksektir. *Orbital* derin verilirken, etli üst göz kapağına sahip badem formlu gözlerde *iris* ve *pupilis* işlenmemiştir. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Ağız kapalı, dudaklar incedir. Çene dolgun ve geniş verilirken, hareket nedeniyle gergin yapıda işlenen boyun kalın ve güçlüdür.

K. 28 numaralı Nysa örneği, başın sağına ve yukarıya dönüşü, belirgin *anastole* oluşan dalgalı, hacimli ve saçlar, hareketli yapıda verilen uzun favoriler, şişkin, belirgin ve hareketli kaş yapısı, hafif yukarıya dönük biçimde uzakları gözleyen *ethos* ifadesiyle sakalsız yüzde durağanlıkla kontrast biçimde dinamik yapıyı yansıtan özellikleriyle III. Alexandros'un özgün, bireysel anatomik özelliklerini yansıtmaktadır. Değinilen yüzdeki sakin ama dinamik ifade araştırmacılar tarafından, III. Alexandros'un *-pathos* ile *pothosun* birlikteliği örneğinde olduğu gibi- değişken ruh hali içerisinde tezat oluşturan duygu durumunun karakterine yansıyan özellikleri olarak açıklanmaktadır⁶⁴¹. **K. 28** numaralı Nysa portresi, III. Alexandros'un portre tipleri⁶⁴² içerisinde Geç Klasik Dönem genç atlet tipolojisini yansıtan idealize edilmiş yüz hatları, kulakları kapatan hacimli ve uzun saç bukleleri ve yayılmadan dikey yönlü uzanan *anastole* ile *Erbach* tipinde⁶⁴³ betimlenmiştir.

Benzer tipteki örnekler; Atina Akropolis Müzesi⁶⁴⁴, Louvre Müzesi⁶⁴⁵, Münih Glyptothek Müzesi⁶⁴⁶, British Müzesi⁶⁴⁷, Kopenhag Glyptothek Müzesi⁶⁴⁸, İstanbul

⁶⁴⁰ Özgan, 2015, 259, Res. 275 a-b.

⁶⁴¹ Özgan, 2016, 35 vd.

⁶⁴² Özgan, 2016, 37 vd.

⁶⁴³ Fittschen, 1977, 21 vd., Nr. 7; Özgan, 2016, 37 vd.

⁶⁴⁴ Özgan, 2016, 37, Res. 11 a-b.

⁶⁴⁵ Özgan, 2016, 39 vd., Res. 13 a-b, c-d, Res. 14 a-b

⁶⁴⁶ Wünsche, 2007, 104; Özgan, 2016, 42, Res. 15 a-b.

Arkeoloji Müzesi⁶⁴⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁶⁵⁰ ve Afrodisias Müzesi'nde⁶⁵¹ yer almaktadır.

Başın doğal yapıda hafifçe sağına ve yukarıya dönüşü, henüz hacmini yitirmemiş buklelerde saç-deri geçişinin sert ve keskin yapıdan uzak işlenmesi, yüzdeki *ethos* ifadesi, yanakların yumuşak ve dolgun verilmesi, şişkin, Pergamon ekolü altında Barok stil özellikleri yansıtan belirgin ve hareketli kaş yapısı ve başın dönüşüne karşılık veren gergin boyun hatlarıyla **K. 28** numaralı Nysa buluntusu, İÖ 2. yüzyılın ilk yarısının özelliklerini göstermektedir. Benzer tipteki Atina Akropolis Müzesi'nde korunan ve Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen 1331 envanter numaralı İskender portresi⁶⁵², birbirine yakın konumlandırılmış enerjik göz yapısı ve yüz hatlarının genelinde izlenen *pathetik* ifadeyle **K. 28** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen 1138 envanter numaralı Pergamon buluntusu İskender portresi⁶⁵³, *ethos* ve *pathetik* ifadenin birleşimi bir yapı sergileyen yüz hatları ve geniş yüzeyli yumuşak hatlı geniş yanaklarıyla **K. 28** numaralı Nysa portresiyle benzer modayı yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve Geç Antik Dönem'e tarihlenen *tondo* büst İskender portresi⁶⁵⁴, sert ve keskin baş dönüşü ve yoğun matkap kullanılan saç bukleleriyle **K. 28** numaralı örnekten daha geç olmalıdır.

7.2.5. Kadın Tipleri

7.2.5.1. Giyimli Kadın Heykeli Parçası (Lev. XXIX a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserlerinden **K. 29** numaralı örnek, ayakta *khiton poderes* ve *himation* giyimli kadın heykeline ait alt gövde parçasıdır. Sağına dönük yontunun bacakları yana açılmış, sağ ayağı önde, sol ayağı ise arkada verilmiştir. *Kothornos* giyimli ayaklarını açıkta bırakarak bileklere kadar uzanan *khiton*, kaidenin hemen üzerinde sonlanmıştır. Önde, derin matkap kanallarıyla ayrılarak birbirine paralel uzanan dikey hatlı ve geniş yüzeyli şematik kalın bant biçiminde *khiton* kıvrımları oluşmuştur. Arkada ise

⁶⁴⁷ Özgan, 2016, 52, Res. 27.

⁶⁴⁸ Özgan, 2016, 53, Res. 28.

⁶⁴⁹ Mendel, 1914, 254, Kat. Nr. 538; Özgan, 2016, 44, Res. 17 a-b.

⁶⁵⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 96, Nr. 89, 90.

⁶⁵¹ Smith, R. R. R. (1990). Late Roman Philosopher Portraits from Aphrodisias. *JRS* 80, Kat. Nr. 2.

⁶⁵² Özgan, 2016, 37, Res. 11 a-b.

⁶⁵³ İnan ve Rosenbaum, 1966, 194 vd., Nr. 268, Pl. CXLVI; Özgan, 2015, 203, Res. 210 a-b.

⁶⁵⁴ Smith, 1990, Kat. Nr. 2.

derin kanallı, geniş ve düz yüzeyle şematik *himation* kıvrımları bulunmaktadır. Kaide oval formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *Ionik* tiptedir.

K. 29 numaralı Nysa yontusu, giysi düzenlemesiyle İÖ 4. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşan *khiton* üzerine uzun *himation* modasını yansıtmaktadır⁶⁵⁵. Söz konusu tipoloji, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde tanrıça ve ayakta giyimli kadın tiplerinde portre yontusu olarak çok sayıda örnekle temsil edilmektedir. Kaide üzerine uzanan *khiton* kıvrımlarından anlaşıldığı üzere sağına dönük yontu, alt gövde cepheden işlenmesine rağmen kontrast bir hareketle bacakların yanlara açılarak sağ ayağın tam sağa, sol ayağın ise kaidenin ön sol köşesi doğrultusunda uzanan biçimde zorlayıcı bir hareketi yansıtan duruşta. **K. 29** numaralı Nysa buluntusunda; duruşunda izlenen gövde dönüş yönü, bacak ve ayak hareketlerinin yanı sıra *kothornos* tipinde parmak arasından bilek kısmına uzanan bantlı ve açık sandalet ile karşılaştırıldığında tipolojik açıdan Hierapolis Tiyatrosu *skenefrons* frizlerinde betimlenen Niobidler⁶⁵⁶ ve *Chiaramonti Niobidi*⁶⁵⁷ yontusu ile benzerlik göstermektedir.

Benzer tipteki yontular; Kapitol Müzesi⁶⁵⁸, Side Müzesi⁶⁵⁹, Bodrum Müzesi⁶⁶⁰, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁶⁶¹, İzmir Arkeoloji Deposu⁶⁶², İstanbul Arkeoloji Müzesi⁶⁶³, Aydın Arkeoloji Müzesi⁶⁶⁴, Afrodisias Müzesi⁶⁶⁵, Hierapolis Arkeoloji Müzesi⁶⁶⁶ ve Tralleis’de⁶⁶⁷ bulunmaktadır.

K. 29 numaralı yontu, kontrast hareketle yanlara açılan bacakların ve ayak konumundan anlaşıldığı üzere *Antium Kızı*⁶⁶⁸, *Küçük Galatlar Grubu*⁶⁶⁹, *Chiaramonti Niobidi*⁶⁷⁰ ve Pergamon Zeus Sunağı *Gigantomakhia* sahnelerinde yer alan yontuların⁶⁷¹ gelişim şemasını yansıtan zorlayıcı bir duruşla Hellenistik Dönem heykeltıraşlığından köken

⁶⁵⁵ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

⁶⁵⁶ Çubuk, 2008, 34, Kat. Nr. III. 2.1.3.

⁶⁵⁷ Smith, 2013, Nr. 140.

⁶⁵⁸ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1268.

⁶⁵⁹ İnan, 1975, 99 vd., Nr. 45, 53, 54, 80.

⁶⁶⁰ Özgan, 1999, 62, Nr. H 28, Taf. 15 c-d.

⁶⁶¹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 88, Nr. 77.

⁶⁶² Sezer, 2013, 42, Nr. 44.

⁶⁶³ Özgan, 1982a, 153 vd., Nr. K. 63, Res. 153.

⁶⁶⁴ Özgan, 1982a, 15 vd., Nr. K. 2, Res. 5, 6.

⁶⁶⁵ Lenaghan, 2008, 96, Res. 4.

⁶⁶⁶ Çubuk, 2008, 34, Kat. Nr. III. 2.1.3.

⁶⁶⁷ Dinç, 2013, 53, 115, Nr. III. 2. 5-III. 4. 13.

⁶⁶⁸ Smith, 2013, Nr. 110.

⁶⁶⁹ Smith, 2013, Nr. 123-132.

⁶⁷⁰ Smith, 2013, Nr. 140.

⁶⁷¹ Özgan, 2018, 156 vd., Res. 152, 164.

alan ve grup heykellerini anımsatan bir duruşa sahiptir. Ayak parmaklarında izlenen detaylı işçilikle tezat biçimde elbise kıvrımlarında izlenen derin matkap kanalları, düz ve geniş yüzeyli sert, şematik yapı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl sonlarının modasını yansıtmaktadır. Ayrıca yontu kaidesi özneline bir değerlendirme yapmak da mümkündür. Roma İmparatorluk Dönemi heykeltıraşlığında iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* yer alan oval formlu kaide tipinin F. Muthmann⁶⁷² Hadrianus Dönemi'nde, A. Filges⁶⁷³ ise Hadrianus ve Antoninler Dönemi'nde ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu bağlamda, kaide tipolojisi gelişim aşamaları içerisinde **K. 29** numaralı Nysa buluntusu örnek için *terminus ante quem* olan Antoninler Dönemi giysi kıvrım yapısı ve kaide tipi özelliklerinden de anlaşıldığı üzere **K. 29** numaralı yontu, arketipi Hellenistik Dönem'e uzanan bir tipin Roma İmparatorluk Dönemi özellikleri yansıtan kopyası olarak yorumlanabilir. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen 1801 envanter numaralı Tralleis buluntusu ayakta, giyimli kadın yontusu⁶⁷⁴, ince kumaş yapısını yansıtan manto altında belirgin, uzun ve gergin sicim biçimindeki *khiton* kıvrımlarıyla **K. 29** numaralı Nysa örneğinden erken tarihli olmalıdır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden İS 2. yüzyılın sonlarına tarihlenen 1425 envanter numaralı Tralleis buluntusu yontu⁶⁷⁵, derin matkap kanallarıyla ayrılan ve birbirine paralel biçimde dikey yönlü uzanan geniş yüzeyli *peplos* kıvrımlarının kaide ile temas etmeden yukarıda kesilmesi **K. 29** numaralı Nysa buluntusu yontuyla benzer özelliktedir ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen yontu⁶⁷⁶, kaideye kadar uzanan *khiton* kıvrımlarının geniş yüzeyli ve derin kanallı yapısı benzerlik gösterse de kıvrımları ayıran kanallarda izlenen matkap köprüleri nedeniyle **K. 29** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

7.2.5.2. Kadın Portresi (Lev. XXX a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 30** numaralı örnek, bir kadın heykeline ait portre parçasıdır. Bant altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada sonlanmışır. Alın üzerinde, bant altında ön tarafta yer alan saç telleri detaylı işlenirken başın üst ve arka kısmında peruk modelinde

⁶⁷² Muthmann, 1951, 120 vd.

⁶⁷³ Filges, A. (1999). Marmorstatuen aus Kleinasien. Zu Ikonographie, Funktion und Produktion Antoninischer, Severischer und Späterer Plastik. *IstMitt* 49, 402 vd.

⁶⁷⁴ Özgan, 1982a, 15 vd., Nr. K. 2, Res. 5, 6.

⁶⁷⁵ Özgan, 1982a, 153 vd., Nr. K. 63, Res. 153.

⁶⁷⁶ İnan, 1975, 99 vd., Nr. 45.

devam etmektedir. Yüz oval ve dolgun verilirken, alın geniş ve yüksek işlenmiştir. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Gözler büyük ve geniş, göz kapakları etlidir. Aşınmış olsa da *iris* ve *pupilis* işlenmiştir. Ağız sıkıca kapalı, aşağıya eğimli işlenen dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlüdür.

K. 30 numaralı Nysa buluntusu, maşa ile şekillendirilmiş izlenimi veren, peruk biçiminde, yanlara uzanan geniş dalgalı dilimlerden oluşan saç tipi Iulia Domna⁶⁷⁷ ile başlayan ve Iulia Mamaea⁶⁷⁸ ile devam eden ve Asker İmparatorlar Dönemi'nde Herennia Etruscilla'ya⁶⁷⁹ kadar uzanan Severuslar Dönemi kadın portrelerinde görülen modayı yansıtan bir *privat* portre olmalıdır.

Benzer örnekler; İstanbul Arkeoloji Müzesi⁶⁸⁰, Bodrum Müzesi⁶⁸¹, İzmir Arkeoloji Müzesi⁶⁸², Aydın Arkeoloji Müzesi⁶⁸³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁶⁸⁴, Efes Müzesi⁶⁸⁵, Antalya Müzesi⁶⁸⁶, Afrodisias Müzesi⁶⁸⁷, İznik Müzesi⁶⁸⁸ ve Bergama Müzesi'nde⁶⁸⁹ yer almaktadır.

K. 30 numaralı Nysa portresi, Faustina Minor modelinden gelişen peruk biçiminde, yanlara uzanan geniş dalgalı dilimlerden oluşan saç tipi, idealize edilmemiş *veristik* yüz hatlarıyla Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Severuslar Dönemi modasına uygundur. Benzer tipteki Afrodisias Müzesi'nde korunan ve Erken Antoninler Dönemi'ne tarihlenen kadın portresi⁶⁹⁰, Faustina Maior modelinde kulakların alt kısmını kapatan saçları, ayrıntıları verilmiş kaş yapısı ve etli, ağır üst göz kapağına bitişik biçimdeki *iris* nedeniyle **K. 30** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nden İS 3. yüzyıl başlarına tarihlenen 63-57 envanter numaralı Claudia Antonia Tatiana portre yontusu⁶⁹¹, önde alın üzerindeki saç tellerinin detaylı işçiliğine rağmen tepede ve arkaya doğru uzanarak yanlarda kulakları kapatan saç modelinin peruk benzeri yapısıyla **K. 30** numaralı Nysa buluntusuyla

⁶⁷⁷ Özgan, 2015, 66, Res. 53 a-b.

⁶⁷⁸ Özgan, 2015, 142, Res. 133 a-b.

⁶⁷⁹ Özgan, 2015, 192.

⁶⁸⁰ Özgan, 2015, 80, Res. 67 a-b.

⁶⁸¹ Özgan, 1999, 135 vd., Nr. K 51, Taf. 47 a-d.

⁶⁸² Özgan, 1999, 167 vd., Nr. GR 21, Taf. 55 b.

⁶⁸³ Dinç, 2013, 159 vd., III. 6. 10.

⁶⁸⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 77, 78, 80, Nr. 60, 62, 66.

⁶⁸⁵ İnan ve Rosenbaum, 1966, 136, Nr. 166, Pl. XCVII, 1, 2.

⁶⁸⁶ Özgan, 2015, 72, Res. 59 a-b-c.

⁶⁸⁷ Lenaghan, 2008, 95, Res. 3.

⁶⁸⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 96, Nr. 82, Pl. LI, 3, 4.

⁶⁸⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 115, 116, Nr. 125, Pl. LXXIV, 3, 4.

⁶⁹⁰ Smith, 2008a, 16, Nr. 15.

⁶⁹¹ Lenaghan, 2008, Res. 3.

benzer modayı yansıtmakta, dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Bodrum Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve Geç Antik Çağ'a tarihlenen 3.4.78 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu kadın büstü⁶⁹², yüz hatlarının genelinde, özellikle şakaklara kadar uzanan geniş gözler, burnun düşey düzleminden yüzün soluna kayan ağız ve kulaklarında görülen asimetri nedeniyle **K. 30** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

7.2.6. Çocuk Tipleri

7.2.6.1. Erkek Çocuk Heykeli Parçası (Lev. XXXI a-c)

Nysa buluntuları içerisinde **K. 31** numaralı yontu, dairesel formlu yüksek kaide üzerinde yunus ve onun üzerinde çıplak, siyahi erkek çocuk heykeli parçasıdır. Çocuk figürü, yunusun baş kısmı üzerinde her iki yandan tutunarak yükselmektedir. Dirsekten bükülen kollarından aldığı güçle tüm vücudu dikey yönde yükselirken, gövdenin arkası cepheden izlenebilmektedir. Kıvrıkcık bukleli ve plastik hatlı kısa saçlar alın kısmında yay formunda her iki kulağı kapatmaktadır. Yüz yuvarlak ve dolgun, alın geniş ve yüksektir. *İris* ve *pupilsin* matkapla işlendiği gözler badem formunda, göz kapakları etli ve ağır, göz pınarları matkapla belirginleştirilmiştir. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Ağız açık, dudak arası derin matkap kanalıyla işlenmiş, çene güçlü ve geniştir. Bel kalın ve güçlü verilirken, hareket nedeniyle kalçada *kontrapost* oluşmuştur. Birbirine bitişik bacaklar kalın ve güçlüdür. Yunus yontusu, dalga motifleri ile deniz izlenimi verilen dairesel kaide üzerinde dikey biçimde ve kuyruğu yukarıda işlenmiştir. Yüz uzun ve dolgundur. Alın geniş ve yüksektir. Gözler badem formunda işlenirken, göz kapakları etli ve ağır verilmiştir. Ağız açık, testere ağzı biçiminde işlenen diş detayları belirgindir. Ağız ortasında dairesel formlu bir açıklık yer almaktadır. Başın her iki yanında diyagonal formlu beş bölümden oluşan yüzgeç bulunmaktadır.

K. 31 numaralı Nysa örneğinde, yunus üzerinde betimlenen erkek çocuk yontusu saç ve yüz hatlarından anlaşıldığı üzere *genre* özellikleri vurgulanmış siyahi bir erkek çocuğun fiziksel özelliklerini yansıtmaktadır. Söz konusu yontu, yunus üzerinde dirsekten bükülen kollarından aldığı güçle yukarıya doğru yükselen gövdesi ve bu hareketle vücudun arkasının cepheden görülebilir duruşuyla akrobat olarak değerlendirilebilir. **K. 31** numaralı yontu kompozisyon olarak, arketipi Hellenistik Dönem'de İÖ 2. yüzyıla uzanan ve Roma İmparatorluk Dönemi heykeltıraşlığında da sıkça karşılaşılan yunus üzerinde betimlenen

⁶⁹² Özgan, 1999, 135 vd., Nr. K 51, Taf. 47 a-d.

Eros yontularının⁶⁹³ varyasyonu olmalıdır. Kaidesinde deniz imgesini yansıtan dalgalı çizgisel bezeme ve ağzında suyun akışı için oluşturulduğu anlaşıl原因 dairesel formlu nokta matkap iziyle yunus yontusu, Caracalla Hamamı⁶⁹⁴ ile Side⁶⁹⁵ ve Sagalassos⁶⁹⁶ *nymphaeum*larından bilinen örneklerde olduğu gibi Nysa antik kentinde su ile ilgili kamusal bir yapı veya bir villanın bahçesinde, tüm yönlerden görülebilecek bir konumda -açık formlu- dekorasyon amaçlı kullanılmış olmalıdır.

Benzer tipteki yontular; Terme Müzesi⁶⁹⁷, British Müzesi⁶⁹⁸, Vatikan Müzesi⁶⁹⁹, Burdur Arkeoloji Müzesi⁷⁰⁰, Bergama Müzesi⁷⁰¹, İzmir Arkeoloji Müzesi⁷⁰² ve Side Müzesi'nde⁷⁰³ yer almaktadır.

K. 31 numaralı örnek, erkek çocuk yontusunda izlenen matkapla birbirinden ayrılan saç bukleleri, etli ve ağır göz kapakları, matkapla işlenmiş *iris* ve *pupilis* uygulaması ve yunus yontusunun açık ağzında detayları işlenmiş dişler ve belirgin biçimde birbirinden ayrılan beş bölümlü yüzgeç ayrıntılarının işlenişleriyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl ikinci yarısının modasına uygundur. Benzer tipteki Bergama Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 1890 envanter numaralı figürlü masa ayağı üzerinde betimlenen yunus yontusu⁷⁰⁴, matkap kullanılmadan yüzeysel verilen hatları, yuvarlak formlu ve göz kapakları işlenmemiş göz yapısı, detayları verilmeden tek bir düzlem olarak işlenen yüzgeçleri ve yumuşak geçişlere sağlanan gövde konturuyla **K. 31** numaralı Nysa buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 553 envanter numaralı yunus üzerinde Eros yontusu⁷⁰⁵, Eros'un kalın ve güçlü bacak yapısı, yunus yontusunun geniş ve badem formlu gözlerinde çift kazıma çizgisiyle belirtilmiş etli ve kalın göz kapakları, dışa taşkın göz akı ve beş bölüme ayrılan yüzgeç detaylarında ve Eros yontusunun gövde hattının ayırım çizgisinde kullanılan matkap derinliğinin benzer düzeyde işlenmesiyle **K. 31** numaralı Nysa örneğiyle benzer özellikler

⁶⁹³ İnan, 1975, 144.

⁶⁹⁴ Brinkerhoff, D. M. (1978). *Hellenistic Statues of Aphrodite. Studies in the History of their Stylistic Development*. New York, 63.

⁶⁹⁵ İnan, 1975, 143, 144.

⁶⁹⁶ Mägele, S., Richard, J. ve Waelkens, M. (2007). A Late-Hadrianic Nymphaeum at Sagalassos (Pisidia, Turkey): A Preliminary Report. *IstMitt* 57, 483, Kat. Nr. 3.

⁶⁹⁷ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2288.

⁶⁹⁸ Smith, 1904, Nr. 1768.

⁶⁹⁹ Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118.

⁷⁰⁰ Mägele, Richard ve Waelkens, 2007, 483, Kat. Nr. 3.

⁷⁰¹ Feuser, 2013, 205, Nr. 20, Taf. 6, 3.

⁷⁰² Feuser, 2013, 222, Nr. 64, Taf. 13, 6.

⁷⁰³ İnan, 1975, 143, 144, Nr. 83, Lev. LXXIII, 3, 4.

⁷⁰⁴ Feuser, 2013, 205, Nr. 20, Taf. 6, 3.

⁷⁰⁵ İnan, 1975, 143, 144, Nr. 83, Lev. LXXIII, 3, 4.

göstermekte, dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nden İS 4. yüzyıl başlarına tarihlenen 272 envanter numaralı siyahi erkek heykeline ait portre⁷⁰⁶, şakaklara kadar uzanan asimetrik, geniş ve büyük gözlerde farklı noktalara konumlandırılmış *iris* uygulamasının yanı sıra İS 3. yüzyıl ortasının portreciliğinden bilinen geometrik, soyut ve kübik üslubun etkisi altında şekillenen Tetrarkhia Dönemi özelliklerini⁷⁰⁷ yansıtan stiliyle **K. 31** numaralı Nysa buluntusu örnekten geç tarihli olmalıdır.

7.2.6.2. Erkek Çocuk/Eros Baş Parçaları (Lev. XXXII a-d, Lev. XXXIII a-d)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık eserlerinden **K. 32** numaralı örnek, erkek çocuk/Eros yontusuna ait baş parçasıdır. Dalgalı ve ince telli plastik hatlı saçlar alın ortasından ikiye ayrılarak yanlarda kulakların önüne uzanırken, bir kısmı alın üzerinde, başın tepesinde toplanmıştır. Yüz yuvarlak ve dolgun verilirken, alın geniş ve yüksek işlenmiştir. *Orbital* derin, gözler badem formunda ve yarı kapalıdır. Üst göz kapakları etli ve ağır, göz pınarları matkapla belirginleştirilmiş, *iris* ve *pupilis* ise işlenmemiştir. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Ağız küçük ve kapalı, dudaklar dolgun ve hareketlidir. Başın altında gövdeye sonradan eklendiğini gösteren dairesel formlu dübel deliği yer almaktadır.

K. 32 numaralı örnekte, dolgun ve yuvarlak yüz, alın ortasından ikiye ayrılarak yanlarda kulakların önüne uzanan dalgalı saçların bir kısmının alın üzerinde, başın tepesinde toplanan modeliyle Kairos⁷⁰⁸, Agon⁷⁰⁹ ve Eros⁷¹⁰ tipolojisini yansıtmaktadır. **K. 32** numaralı yontu, ilk kez tek başına serbest heykel olarak İÖ 4. yüzyılda ortaya çıkarken⁷¹¹, yüzyıl boyunca ergen erkek tipinde⁷¹², Hellenistik Dönem'de ise küçük bir çocuk-bebek⁷¹³ tipolojisine dönüşen Eros tipleri⁷¹⁴ içerisinde, etli ve ağır üst göz kapaklarının yarı kapalı biçimde verilmesiyle *Uyuyan Eros* tipinde⁷¹⁵ olduğu anlaşılmaktadır. M. Çekilmez⁷¹⁶ tarafından detaylı biçimde ele alınan ve *Hypnos-Somnus* olarak bilinen *Uyuyan Eros*

⁷⁰⁶ İnan, 1975, 139, 140, Nr. 79, Lev. LXXII, 3, 4.

⁷⁰⁷ Doğer, 2009, 270.

⁷⁰⁸ Smith, 2013, Nr. 85.

⁷⁰⁹ Ilgım, 2015, 104.

⁷¹⁰ LIMC III-2, 1997b, 627, Eros 348-355.

⁷¹¹ Smith, 2013, 68.

⁷¹² Boardman, 2014, 75.

⁷¹³ Boardman, 2014, 54.

⁷¹⁴ LIMC III-2, 1997b, 609-727.

⁷¹⁵ LIMC III-2, 1997b, 654, Eros 780-791.

⁷¹⁶ Çekilmez, M. (2016). Tralleis'ten Bir Eros Yontusu. *OLBA XXIV*, 297 vd.

yontularının ayakta, oturan ve uzanan tiplerde betimlendiği aktarılmaktadır⁷¹⁷. **K. 32** numaralı örnek, başın herhangi bir yöne dönük olmaması ve bu düşüncenin alt kısımda yer alan dübel deliğinin doğrultusuyla desteklenmesi nedeniyle olasılıkla elinde aşağıya dönük bir meşale tutan *Ayakta Uyuyan Eros* tipinde⁷¹⁸ olduğu düşünülmektedir.

Benzer tipteki yontular; Manisa Müzesi⁷¹⁹, İzmir Arkeoloji Müzesi⁷²⁰, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁷²¹, Side Müzesi⁷²², Afrodiasias Müzesi⁷²³ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde⁷²⁴ yer almaktadır.

Başın tepesinde ve yanlarda yer alan saçların derinlikten uzak çizgisel hatlarla verilmesi, korunan sol tarafta dikey biçimde uzanan saç buklesinin ölçülü düzeyde kullanılarak uzun tutulan ince ve çizgisel matkap kanallarıyla ayrılması, hareketsiz ve geniş yüz yapısı, geniş yüzeyli yanaklar, *iris* ve *pupilisin* işlenmediği badem formlu gözlerde kalın, sert ve keskin konturlu ve göz akından belirgin biçimde ayrışan alt göz kapakları ve küçük, hareketli dudakların aşağıya ve yukarıya kıvrılan biçimde taşkın ve dolgun yapısı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 1. yüzyılın ikinci yarısı portrelerinin⁷²⁵ modasını yansıtmaktadır. Benzer tipteki İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 612 envanter numaralı Ephesos buluntusu *Uyuyan Eros* tipinde yontu⁷²⁶ uyku halini doğal ve başarılı biçimde yansıtan yüz hatları ve saç-deri geçişinde izlenen nispeten yumuşak yapı nedeniyle **K. 32** numaralı Nysa yontusundan erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen Tralleis buluntusu *Oturarak Uyuyan* tipte Eros yontusu⁷²⁷, başın tepesinde ince ve çizgisel hatlı verilen saç yapısı, etli ve dolgun yuvarlak yüz hatları, şişkin ve belirgin elmacık kemikleri, derin *orbital*, etli göz kapakları ve küçük, kapalı ağız yapısıyla **K. 32** numaralı Nysa örneğiyle benzer özelliktedir ve çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nden Constantinus Dönemi'ne tarihlenen 125 envanter numaralı *Eros Centocelle* tipindeki yontu⁷²⁸, asimetrinin hâkim olduğu yüz hatları, hareketsiz ve donuk bakışlar, geniş ve büyük göz yapısı, geniş

⁷¹⁷ *Uyuyan Eros* tipolojisi ve araştırmacıların detaylı değerlendirmeleri için bkz. Çekilmez, 2016, 302, 30. dipnot.

⁷¹⁸ LIMC III-2, 1997b, 666, Eros 981.

⁷¹⁹ Dinç, 2015, 66, Kat. Nr. 26.; Dinç ve Durugönül, 2015, 166, Kat. Nr. 101.

⁷²⁰ Sezer, 2013, 59, 61 vd., Nr. 63, 66, 67.

⁷²¹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, 67, 115, 118, Nr. 48, 49, 106.

⁷²² İnan, 1975, 150, 151, 158 vd., Nr. 89, 90, 98, 99.

⁷²³ Ilgım, 2015, 104.

⁷²⁴ Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

⁷²⁵ Özgan, 1982a, 138.

⁷²⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, Nr. 48.

⁷²⁷ Çekilmez, 2016, 297 vd.

⁷²⁸ İnan, 1975, 89, 90, Nr. 89, Lev. LXXV, 6.

yay çizen üst göz kapağı biçimi ve derin işlenen göz pınarlarıyla **K. 32** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

Nysa antik kenti buluntu örneklerinden **K. 33** numaralı örnek, erkek çocuk/Eros heykeline ait baş parçasıdır. Yanlara taranan ve ensede sonlanan hareketli, hacimli kalın bukleli saçlara karşın başın üzerinde saçlar sade ve çizgisel yapıda işlenmiştir. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksektir. Etili göz kapaklarına sahip, olağan boyutlardan geniş ve şakaklara doğru çekik yapıdaki badem formulu gözlerde göz pınarları matkapla belirginleştirilmiştir. Yanaklar geniş ve dolgun verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin işlenmiştir. Orta kısımda derin matkap kanalıyla verilen kulakların konturu ayrıntıya girilmeden şematik yapıda verilmiştir. Ağız sıkıca kapalı verilirken, dudaklar ince bir yapıda işlenmiştir. Ağızın her iki yanında nokta matkap izleri yer almaktadır. Çene dolgun ve geniş, boyun kalındır.

K. 33 numaralı yontu, Hellenistik Dönem Eros⁷²⁹ tasvirlerinden bilinen 4-5 yaşlarında bir erkek çocuk tipolojisindedir. Alın üzerinde, başın tepesinde toplanmamış saç modelinin yanı sıra çocuklara özgü geniş alın yapısı, *hydrophoros* tipinde⁷³⁰ betimlenen Eros ve erkek çocuklarında görülen ortak özelliklerdir.

Benzer tipteki yontular; Manisa Müzesi⁷³¹, İzmir Arkeoloji Müzesi⁷³², İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁷³³, Side Müzesi⁷³⁴, Afrodiasias Müzesi⁷³⁵ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde⁷³⁶ yer almaktadır.

K. 33 numaralı Nysa örneği, plastik hatlı ve birbirinden derin matkap kanallarıyla ayrılan kalın ve hareketli saç bukleleri, yüz genelinde izlenen gergin, katı ve metalik yapıya dönüşmüş yüz detayları, *iris ve pupilisin* işlenmediği göz yapısı, ağız kenarlarında ve kulaklarda işlenen derin matkap girintisinin yanı sıra ağızın her iki yanında vurgulanan nokta matkap izleriyle Roma İmparatorluk Dönemi heykeltıraşlığında Traianus ve Hadrianus Dönemi⁷³⁷ modasının özelliklerini yansıtmaktadır. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji

⁷²⁹ LIMC III-2, 1997b, 627, Eros 348-355; Boardman, 2014, 54.

⁷³⁰ Dinç, 2013, 57 vd., Nr. III. 3. 1.

⁷³¹ Dinç, 2015, 66, Kat. Nr. 26.; Dinç ve Durugönül, 2015, 166, Kat. Nr. 101.

⁷³² Sezer, 2013, 59, 61 vd., Nr. 63, 66, 67.

⁷³³ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, 67, 115, 118, Nr. 48, 49, 106.

⁷³⁴ İnan, 1975, 150, 151, 158 vd., Nr. 89, 90, 98, 99.

⁷³⁵ Ilgım, 2015, 104.

⁷³⁶ Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

⁷³⁷ Özgan, 1982a, 139.

Müzesi'nde korunan ve Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen Tralleis buluntusu Eros yontusu⁷³⁸, başın tepesinde ince ve çizgisel hatlı verilen saç yapısı, sert ve katı metalik görünümünden uzak etli ve dolgun yuvarlak yüz hatları, şişkin ve belirgin elmacık kemikleri, derin *orbital*, etli göz kapakları ve küçük, kapalı ağız yapısıyla **K. 33** numaralı Nysa örneğine göre erken tarihli olmalıdır. Side Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen 143 envanter numaralı Eros heykeli başı⁷³⁹, oval formlu baş, kalın, hacimli ve plastik yapıdaki saç bukleleri ve buklelerin ayırımında kullanılan matkap düzeyi, gergin ve katı yüz hatları, şakaklara doğru çekik büyük göz yapısı, kulak girintisinin derin matkap kanalıyla oluşturulması ve bunun dışında kalan dış kulak konturunun ayrıntısız ve şematik formunun yanı sıra ince dudak yapısı ve sıkıca kapalı ağzın her iki yanında vurgulanan nokta matkap izleriyle **K. 33** numaralı Nysa buluntusuyla benzer özellikler göstermekte, dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden İS 3. yüzyıla tarihlenen Tralleis buluntusu *hydrophoros* tipinde erkek çocuk heykeli⁷⁴⁰, taşçı kalemi çentikleriyle işlenen hacimsiz saç modeli ve kübik formda verilen yüz hatlarıyla **K. 33** numaralı örneğe göre geç tarihli olmalıdır.

7.2.7. Büstler

7.2.7.1. Kadın Büstü Parçası (Lev. XXXIV a-b)

Nysa antik kenti heykeltıraşlık buluntuları içerisinde **K. 34** numaralı örnek, göğüs altına kadar işlenmiş *khiton* üzerine *himation* giyimli kadın büstü parçasıdır. Boyun ve göğsün üst kısmını açıkta bırakacak biçimde düzenlenen *khiton*, ince kumaş yapısını yansıtan niteliktedir. Sağ omuzdan paralel biçimde aşağı inen keskin kenarlı fakat yumuşak sırtlı, derin çanaklı başlayan iki kıvrım, sağ göğüs üzerinde sade ve yumuşamış geniş yüzeyli kıvrımlara dönüşmüştür. Korunan kısımdan anlaşıldığı üzere sol omuz üzerinde mantonun yaka kısmını oluşturan kıvrımlar diyagonal biçimde, derin kanallı, kalın bantlı ve şematik yapıdadır. Korunan sağ göğüs, giysi altında belirgindir. Arka kısımda destek için oluşturulan iç bükey form ve keski izleri yer almaktadır.

Benzer tipteki örnekler; İzmir Arkeoloji Müzesi⁷⁴¹, Bodrum Müzesi⁷⁴², Aydın Arkeoloji Müzesi⁷⁴³, Afrodisias Müzesi⁷⁴⁴ ve Stratonikeia'da⁷⁴⁵ bulunmaktadır.

⁷³⁸ Çekilmez, 2016, 297 vd.

⁷³⁹ İnan, 1975, 158, 159, Nr. 99, Lev. LXXX, 4, 5.

⁷⁴⁰ Dinç, 2013, 57 vd. Nr. III. 3. 1.

⁷⁴¹ Özgan, 1999, 167, 168, Nr. GR 21, Taf. 55 b; Aybek, 2009, 46, 47, Nr. 13; Sezer, 2013, 77, 78, Nr. 82;

⁷⁴² Özgan, 1999, 135, 136, Nr. K 51, Taf. 47 a-d.

K. 34 numaralı Nysa yontusu, sağ göğüs üzerinde sade ve yumuşamış geniş yüzeyli *khiton* kıvrımları, sol omuz üzerinde ise *himationun* derin kanallı, kalın bantlı ve şematik yapıda işlenen kıvrım düzenlemesiyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın sonu ile 3. yüzyıl başlarının modasına uygundur. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve stilistik açıdan Faustina Minor büstü ile benzerliği vurgulanan Tralleis buluntusu kadın büstü⁷⁴⁶, derin kanallarla ayrılan kalın, plastik hatlı ve keskin kenarlı kıvrım yapısıyla **K. 34** numaralı Nysa örneğine göre erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nden İS 2. yüzyıl sonlarına, Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne, tarihlenen 5758 envanter numaralı kadın büstü⁷⁴⁷, boyun ve köprücük kemiklerini açıkta bırakacak biçimde düzenlenen V yakalı *khiton* ve *khitonun* yaka kısmında keskin kenarlı fakat yumuşak hatlı geniş yüzey biçimindeki kıvrım yapısı ve göğüs üzerinde şematik yapıda kalın bantlı devam eden kıvrımların yanı sıra özellikle sol omuz üzerindeki derin kanallı *himation* kıvrımları **K. 34** numaralı Nysa örneğiyle benzer yapıdadır ve çağdaş olmalıdır. Bodrum Müzesi'nde yer alan ve Geç Antik Dönem'e tarihlenen 3.4.78 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu kadın büstü⁷⁴⁸, yüz hatlarının genelinde, özellikle şakaklara kadar uzanan geniş gözler ve yüz hatlarının tamamında izlenen asimetrisinin yanı sıra stilize düzeyde kalın bant biçimindeki şematik kumaş katlarının kendi içinde kısa tutulan derin matkap kanallarıyla oluşturularak artırılan, düzensiz kıvrım yapısı nedeniyle **K. 34** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

7.2.8. Herme Tipleri

7.2.8.1. Herakles Herme'si Parçası (Lev. XXXV a-d)

Nysa buluntusu heykeltıraşlık eserlerinden **K. 35** numaralı örnek, bir Herme parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniş verilmiştir. Sağ kol, giysi altında dirsekten bükülerek çapraz biçimde sağ göğüs üzerine uzanmış, sağ omuzdan dökülen *himationun* ucundan tutmaktadır. Gövdeye paralel uzanan sol kol ise dirsekten bükülerek bel hizasında öne uzanmış, üzerinde elbise kıvrımlarını taşımaktadır. *Himation* üst gövdeyi kapatarak bel üzerinde sonlanmıştır. *Himationun* bir ucu sol kol altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanmış, tekrar vücudun önüne sarılarak sağ omuz üzerinden karın

⁷⁴³ Dinç, 2013,162 vd., Nr. III. 6. 12, 13.

⁷⁴⁴ Smith, 2013, 236, Nr. 4.

⁷⁴⁵ Özgan, 1999, 163, 164, 170, 171, Nr. GR 17, Taf. 54 b, GR 24, Taf. 56 a.

⁷⁴⁶ Dinç, 2013,162 vd., Nr. III. 6. 12.

⁷⁴⁷ Smith, 2013, 236, Nr. 4.

⁷⁴⁸ Özgan, 1999, 135, 136, Nr. K 51, Taf. 47 a-d.

kısmına atılmıştır. *Himationun* diğer ucu, belin sağ tarafından çapraz tomar şeklinde sol kola uzanmış ve sarılıp açılarak aşağı sarkmıştır. Sağ kolun hareketiyle birlikte sağ kol dirseğinden sol omuza uzanan diyagonal hatlı çizgisel kıvrımlar oluşurken, her iki omuz üzerinde ve elbise tomarında ise derin kanallı plastik hatlı kıvrımlar yer almaktadır.

Hermes'in yanı sıra Aphrodite, Apollon, Athena, Hekate, Pan ve Herakles de Herme biçiminde tasvir edilmiştir⁷⁴⁹. **K. 35** numaralı örnekte, baş kırık ve eksik olmasına rağmen duruş ve giysi düzenlemesi açısından değerlendirildiğinde *Herakles Hermesinin*⁷⁵⁰ betimlendiği anlaşılmaktadır. Bu tipte Herakles, genellikle sakallı ve üst gövdeyi kapatarak bel üzerinde sonlanan *himation* biçiminde *Nemea Aslanı* postu giyimlidir⁷⁵¹. Sağ kolu giysi altında dirseğinden bükülerek çapraz biçimde sağ göğüs üzerine uzanır, sağ omuzdan dökülen *himationun* ucundan tutar. Gövdeye paralel uzanan sol kol ise dirseğinden bükülerek bel hizasında öne uzanır, üzerinde elbise kıvrımlarını taşır. Bazı örneklerde ise elinde *cornucopia*⁷⁵² veya *lobur*⁷⁵³ bulunmaktadır. **K. 35** numaralı Nysa örneğinde betimlendiği gibi bazı örneklerde *Nemea Aslanı* postu yerine *himation*⁷⁵⁴ veya *khlamys*⁷⁵⁵ giyimli betimlenmiştir. Bu bağlamda **K. 35** numaralı Nysa buluntusu yontu, *himation* giyimli olması nedeniyle ana tip olarak değerlendirilebilecek *Nemea Aslanı* postu giyimli örneklerin varyantı olarak değerlendirilebilir. Kökeni İÖ 3. yüzyıla uzanan *Herakles Hermeleri*⁷⁵⁶, heykeltıraşlık sanatında serbest yontu dışında kabartma programları üzerinde mezar stelleri⁷⁵⁷ ve lahitlerde *girland taşıyıcısı*⁷⁵⁸ olarak da betimlenmiştir. Buluntu durumlarına göre *Herakles Hermeleri*; hamam ve *gymnasium*larda bedensel sağlığın koruyucusu, mezar konteksti içinde ise *apotropaik* bir sembol olarak yorumlanmakta ve ikonografik açıdan *aleksikakos*, *apotropaios* ve *soter* epithetleri vurgulanmaktadır⁷⁵⁹.

⁷⁴⁹ Harrison, J. E. (1912). *Themis. A Study of the Social Origins of Greek Religion*. Cambridge, 365.

⁷⁵⁰ LIMC. (1988a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. IV-1, 781 vd.

⁷⁵¹ Mendel, 1914, 308, Kat. Nr. 579; Strocka, 1996, 467, Abb. 29; Işık, 2007, Kat. Nr. 28f, Taf. 28, 8; Yıldırım, 2012, 232, Res. 14.

⁷⁵² LIMC IV-1, 1988a, 1160.

⁷⁵³ LIMC IV-1, 1988a, 1109.

⁷⁵⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 64, Nr. 45.

⁷⁵⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 64, Nr. 46.

⁷⁵⁶ Vorster, C. (1989). Bonner Abguß einer Verschollenen Heraklesherme. Cain, H. U., Gabelmann, H. und Salzmann, D. (Hrsg.). *Festschrift für Nikolaus Himmelmann, Beiträge zur Ikonographie und Hermeneutik*. Mainz am Rhein: P. von Zabern, 281 vd.

⁷⁵⁷ Pfuhl, E. ve Möbius, H. (1977). *Die Ostgriechischen Grabreliefs*. Mainz, Kat. Nr. 141.

⁷⁵⁸ Strocka, 1996, 467, Abb. 29; Işık, 2007, Kat. Nr. 28f, Taf. 28, 8; Yıldırım, 2012, 232, Res. 14.

⁷⁵⁹ Yıldırım, 2012, 234.

Benzer tipteki yontular; Berlin Eski Eserler Müzesi⁷⁶⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁷⁶¹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁷⁶², Bodrum Müzesi⁷⁶³, Aydın Arkeoloji Müzesi⁷⁶⁴ ve Aphrodisias *Sebasteion* güney kabartmalarında⁷⁶⁵ yer almaktadır.

K. 35 numaralı Nysa buluntusu yontu, *himation* ucuna uzanan sağ kolun hareketi nedeniyle dirsek altında oluşan rulo biçiminde yumuşak sırtlı iki şematik kıvrım arasında ve sol el altında yer alan derin ve geniş matkap kanalının yanı sıra omuzlarda oluşan keskin kenarlı fakat yumuşak sırtlı ve derin kanallı kıvrım yapısıyla Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısının modasına uygundur. Ancak mantosunun belinin sağından gelerek sol kolu üzerine uzanan kıvrım tomarı yapısı nedeniyle kökeninin Yüksek Hellenistik Dönem'e ait bir modele dayandığı anlaşılmaktadır. Benzer tipteki İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen 003.458 envanter numaralı Knidos buluntusu *Herakles Hermesi*⁷⁶⁶, giysi altında vurgulanan göğüs ve karın kasları Pergamon heykeltıraşlığı ekolünü yansıtan Barok stil, *khlamysin* derin kanallı ve yumuşak sırtlı plastik kıvrımlarının sol kol üzerinde ince ve koluna yapışan şeffaf kumaş yapısıyla oluşturduğu kontrast nedeniyle **K. 35** numaralı Nysa örneğinden erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen 2656 envanter numaralı Antiocheia ad Maeandrum buluntusu lahit üzerinde *girland* taşıyıcısı olarak betimlenen *Herakles Hermesi*⁷⁶⁷, sağ göğüs üzerinde *Nemea Aslanı* postunun ucuna uzanan sağ kolun hareketi nedeniyle bilekten dirsek altına kadar oluşan kalın bant biçiminde yumuşak sırtlı şematik kıvrımlar arasında diyagonal biçimde derin ve geniş matkap kanalı uygulaması ve giysinin gövdeden derin bir kanalla ayrılan yapısı **K. 35** numaralı örnekle benzer özelliktedir ve dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nden Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 182 envanter numaralı Herakles torsosu⁷⁶⁸, *Nemea Aslanı* postu kıvrımlarında, özellikle pençelerin ayrıntılarında vurgulanan köprü matkap uygulaması nedeniyle **K. 35** numaralı Nysa buluntusundan geç tarihli olmalıdır.

⁷⁶⁰ Pfuhl ve Möbius, 1977, Kat. Nr. 141.

⁷⁶¹ Mendel, 1914, 308, Kat. Nr. 579.

⁷⁶² Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 64, Nr. 45, 46.

⁷⁶³ Özgan, 1999, 39, 40, Nr. H 10, Taf. 9 c.

⁷⁶⁴ Strocka, 1996, 467, Abb. 29; Işık, 2007, Kat. Nr. 28f, Taf. 28, 8; Yıldırım, 2012, 232, Res. 14.

⁷⁶⁵ Stinson, P. (2008). Mimari Süslemeler ve Şehir. Smith, R. R. ve Lenaghan, J. (Editörler.), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (54-69). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 61, Res. 7.

⁷⁶⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 64, Nr. 46.

⁷⁶⁷ Strocka, 1996, 467, Abb. 29; Işık, 2007, Kat. Nr. 28f, Taf. 28, 8; Yıldırım, 2012, 232, Res. 14.

⁷⁶⁸ İnan, 1975, 88, Nr. 34, Lev. XLIII, 3, 4.

7.2.9. Kabartmalar

7.2.9.1. Dionysos Yontusu Parçası (Lev. XXXVI a-d)

Nysa antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 36** numaralı örnek, ayakta ve çıplak yüksek kabartma Dionysos yontusu parçasıdır. Gövdenin sol yanında, arka kısmında kalçanın solunda ve aynı düzlemde sırt kısmında üst gövdenin solunda *sterigma* izleri yer almaktadır. Her iki omuz üzerinden göğüs kısmına dikey yönde, kalın ve hacimli saç buklesi uzanmaktadır. Omuzlar güçlü ve geniş verilirken, hareket nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre yukarıdadır. Sol kol gövdeye paralel biçimde aşağıya uzanmaktadır. Göğüsler yumuşak hatlı ve belirgin verilirken, bel kalın ve güçlü işlenmiştir. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğiktir, kalçanın sağı ise dışa çıkıktır. *Pubis* belirgin, *testikül* gelişmiştir. Bacakların üst kısmı bitişik verilirken, hareketli sol bacak öne uzanmakta, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır.

K. 36 numaralı örnekte betimlendiği biçimde genç atlet heykellerinin gövde şemasının Apolon ve Dionysos yontularında kullanılması İÖ 4. yüzyılda bir moda haline gelmiştir⁷⁶⁹. **K. 36** numaralı örnek, duruş ve hareketiyle Apollon yontularının *Lykeios*⁷⁷⁰ ve *Kitharodos*⁷⁷¹ tiplerini çağrıştırmaktadır. Fakat Apollon, söz konusu tiplerde Tralleis⁷⁷² ve Kyrene⁷⁷³ örneklerinden bilindiği üzere genellikle alt gövdeyi kapatan *himation* giyimlidir. Ayakta ve çıplak betimlenen kopya ve varyantlarda⁷⁷⁴ ise bir kural biçiminde daima sabit/taşıyıcı bacakla paralel biçimde aynı yöndeki kol yukarıda ve hareketlidir. Ayrıca değinilen örneklerde, ikonografisiyle de orantılı biçimde üst gövde belirgin biçimde kaslı ve atletik yapıda verilirken uzun saç bukleleri omuzlardan koltuk altı doğrultusunda diyagonal biçimde uzanmaktadır. Genelde, değinilen Apollon tipleri, **K. 36** numaralı yontuyla duruş ve tipolojik açıdan benzer özellikler gösterse de ayrıntıda farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, **K. 36** numaralı yontu saç, solundaki desteğe yaslanması ve bu nedenle kalçanın sağının dışa taşkınlığıyla oluşan “S” profili veren duruş ve gövde şeması işlenişiyile Dionysos’un farklı tipleri içerisinde⁷⁷⁵ arketipi Geç Klasik Dönem’e -Praxiteles’e- uzanan

⁷⁶⁹ Boardman, 2014, 54.

⁷⁷⁰ Boardman, 2014, Nr. 65.

⁷⁷¹ Michaelis, 1882, 599, Kat. Nr. 5.

⁷⁷² Smith, 2013, Nr. 76.

⁷⁷³ Smith, 2013, Nr. 75.

⁷⁷⁴ Angelicoussis, E. (2001). *The Holkham Collection of Classical Sculptures*. MAR 30, Mainz, 86 vd., Kat. Nr. 5.

⁷⁷⁵ LIMC III-1, 1986a, 414 vd.

Dionysos Richelieu tipindedir⁷⁷⁶. *Richelieu* tipi ve varyasyonlarının *Woburn Abey*⁷⁷⁷ tipinin yansması olduğu düşünölmektedir⁷⁷⁸. Bu tipte *Dionysos*, *nebris* ya da *himation* giymemiş, ayakta ve çıplak biçimde betimlenmiştir. Solunda yer alan *Herme* veya ağaç kütüğü biçimindeki desteğe dayanması nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre yukarıdadır. Sol kol gövdeye paralel biçimde hafifçe yana ve aşağıya uzanır ve dirsekten bükölerek öne uzanan kolu desteğe dayanır, elinde *kantharos* benzeri bir içki kabı tutar. Sağ kol ise vücuda paralel biçimde hafifçe yana ve aşağı uzanır, elinde üzüm salkımı tutar. Sağ bacak vücudun ağırlığını taşıırken sol bacak önde ve hareketlidir. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğiktir, kalçanın saği ise dışa çıkıktır. *Dionysos*, genç ve sakalsız yüz, sarmaşık ve üzümlerden oluşan *diadem* ve alın üzerinde yer alan *mitra* ile arkada toplanan uzun ve dalgalı saçların her iki yandan omuzlara kadar uzanan ve *Apollon* yontularına göre gür ve kalın bukleli saç modeliyle, giderek daha feminen ve şarap etkisiyle kendinden geçmiş biçimde betimlenmiştir⁷⁷⁹. Ayakta ve çıplak biçimde yaslanan tipi aynı kökene dayanan *Apollon* ve *Hermes* gibi Geç Klasik Dönem'e dayanan *Praxiteles* üslubunu taşımaktadır⁷⁸⁰. Genç *Dionysos* tipi ayrıntılarda farklılık gösterse de Hellenistik Dönem'de çok sayıda örnekle temsil edilmiştir⁷⁸¹. Hellenistik Dönem'de bazı tanrısal figürler için orijinal tipler değiştirilmeden sürdürölürken, *Dionysos*'un ikonografi ve karakterinde belirgin değişiklikler izlenmektedir⁷⁸². Hellenistik Dönem *thiasos* karakterleri, Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle küçük ölçekli yontularda konu ve motiflerin değişikliğe uğradığı çok sayıda varyantla temsil edilmektedir⁷⁸³. Özellikle Hellenistik Dönem'de önem kazanan ve toplumsal açıdan geniş bir yayılım alanına sahip evrensel bir tanrı olarak Klasik Dönem'in sakallı tarım ve bağ bozumu tanrısından bereketi sembolize eden sakalsız, yumuşak hatlara sahip *Apollon* tipolojisini yansıtan bir tipolojiye dönüşen⁷⁸⁴ *Dionysos*'un bu tasviri Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde de serbest yontu⁷⁸⁵, *Herme*⁷⁸⁶ ve figürlü masa ayaklarında⁷⁸⁷ geç dönemlere kadar sürdürölümüştür. *Dionysos thiasos*'una ait serbest yontular Hellenistik Dönem'de tapınaklara ve kutsal alanlara adak için sunulurken, Roma

⁷⁷⁶ Boardman, 2014, Nr. 68.

⁷⁷⁷ LIMC III-1, 1986a, 435; LIMC III-2, 1986b, 305, Nr. 120a.

⁷⁷⁸ Dinç ve Durugönöl, 2015, 163.

⁷⁷⁹ Boardman, 2014, 74.

⁷⁸⁰ Boardman, 2014, 74.

⁷⁸¹ Smith, 2013, Nr. 77, 80.

⁷⁸² Smith, 2013, 65.

⁷⁸³ Smith, 2013, 132.

⁷⁸⁴ Smith, 2013, 131.

⁷⁸⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı 2009, 47, Nr. 30.

⁷⁸⁶ Sezer, 2013, 98, Nr. 107.

⁷⁸⁷ Feuser, 2013, 212, Kat. Nr. 40, Taf. 9, 2; Dinç ve Durugönöl, 2015, 162, Kat. Nr. 98.

İmparatorluk Dönemi'nde söz konusu heykellerin kopya ve varyantları seri üretimlerle villa bahçelerinde yaratılan yarı doğal pastoral ortamlarda açık havada sergilenmiştir⁷⁸⁸.

Benzer tipteki yontular; Manisa Müzesi⁷⁸⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁷⁹⁰, Konuralp Müzesi⁷⁹¹ ve Afrodisias Müzesi'nde⁷⁹² yer almaktadır.

K. 36 numaralı Nysa buluntusu örnek, üst gövdenin uzun ve ince yapısının yanı sıra korunan sağ kolun vücuda bitişik yapısı, geniş tutulan kalça-basen hattı ve bacakların kapanarak bitişik biçimde işlenişiyile -İÖ 4. yüzyıl heykeltıraşlığından bilinen tiplerin moda olduğu- Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtmaktadır. Fakat serbest yontulara ulaşan yüksek kabartma düzeyinin yanı sıra sağ omuz üzerinden göğüs kısmına uzanan saç buklelerinin şematik yapısı, gövdeye bitişik sağ kol, *testikül* ve bitişik bacakların arasında konturu vurgulamak amacıyla derin kanallı matkap kullanımı ve üst gövdenin hareketsiz ve dikey hatlı yapısıyla çelişen biçimde kalçanın dışa taşkınlık düzeyi, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın modasına uygundur. **K. 36** numaralı Nysa buluntusu Dionysos yontusunun, ikonografik açıdan Nysa Tiyatrosu frizlerine ait olabileceği düşünülse de söz konusu tiyatronun podyum frizlerinde⁷⁹³ işlenen kabartma programı özneline değerlendirildiğinde frizlere oranla kabartma derinliğinin daha yüksek olması ve friz işçiliğinde *sterigma* kullanılmamasının yanı sıra ölçek ve *sterigma* izi konumları nedeniyle mitolojik konulu bir lahit ya da *monopodial* figürlü bir masa ayağı üzerinde betimlenmiş olmalıdır. Önerilen tarihi destekler biçimde, mitolojik betimli lahit gruplarının İS 2. yüzyılın ilk yarısında -yaklaşık İS 120/130 yılları- ortaya çıktığı ve Orta Antoninler Dönemi'nde sayıca zirveye ulaştığı ve bu lahit grubu içerisinde Dionysos ve *thiasos*unun betimlendiği örneklerde İS 2. yüzyıl boyunca sayı ve konularında artış gözlemlendiği, İS 3. yüzyılın ilk yarısında ise azalarak sonlanmaya başladığı bilinmektedir⁷⁹⁴. Figürlü masa ayakları üzerinde betimlenen Dionysos tasvirleri de lahitlerle koşut biçimde İS 2. yüzyıl ilk yarısından itibaren yoğunluk göstermektedir⁷⁹⁵. Benzer tipteki Manisa Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 334 envanter numaralı Dionysos yontusu⁷⁹⁶, üst gövdede sert, katı ve aynı düzlemde işlenerek belli bir şablona bağlı

⁷⁸⁸ Smith, 2013, 144.

⁷⁸⁹ Dinç, 2015, 61, Kat. Nr. 23.

⁷⁹⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 37, Nr. 20.

⁷⁹¹ Sezer, 2016, 48, Nr. 29.

⁷⁹² Smith, 2008a, 31, Nr. 42; Ilgım, 2015, 106, 107.

⁷⁹³ Kadioğlu, M. (2006). *Die Scaenae Frons des Theaters von Nysa am Mäander*. Mainz, 314 vd.

⁷⁹⁴ Koch, 2001, 102 vd.

⁷⁹⁵ Feuser, 2013, 212, 213, Nr. 40-42.

⁷⁹⁶ Dinç, 2015, 61, Kat. Nr. 23.

kalındığını gösteren belirgin göğüs kaslarının yatay ve düşey yönlü kesişen ayırım çizgileri ve belden kalçaya keskin konturlu geçiş nedeniyle **K. 36** numaralı Nysa buluntusu örnekten erken tarihli olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen 03.561 envanter numaralı Nysa buluntusu Dionysos yontusu⁷⁹⁷, sağ omuzdan göğüs üzerine uzanan saç buklesinin ayırımında kullanılan ince kanallı matkap uygulaması, gövdeye bitişik kolların üst kısmında konturu vurgulamak amacıyla kullanılan derin matkap kanalı ve sağ kalçanın dışa taşkınlığıyla tezat biçimde harekete karşılık vermeyen durağanlıkta işlenen yumuşak hatlı üst gövde yapısı **K. 36** numaralı örnekle benzer yapıdadır ve dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Afrodiasias Müzesi'nden İS 2. yüzyılın sonu ile 3. yüzyılın başlarına tarihlenen 5468 envanter numaralı Dionysos yontusu⁷⁹⁸, saç buklelerinin ayırımında kullanılan derin ve köprülü matkap kanalları uygulamasının yanı sıra gövdeyle ayırımı derin ve geniş kanallarla belirtilmiş korunan sol kol konturu nedeniyle **K. 36** numaralı Nysa buluntusu yontudan geç tarihli olmalıdır.

7.2.9.2. Herakles Yontusu Başı (Lev. XXXVII a-d)

Nysa antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 37** numaralı örnekte, yüksek kabartma Herakles başı betimlenmiştir. Baş hafifçe sağına ve aşağı dönüktür. Saçlar alın üzerinden kulakları açıkta bırakarak yanlara ve arkaya yönelen, üst üste hareketli, hacimli ve kalın buklelidir. Saçlar, başın arkasında işlenmemiştir. Yanakların büyük bölümünü kapatan hacimli ve bukleli sakallar çene kısmını kapatmış, sakallarla birleşen bıyıklar ise uzun ve gür yapıda işlenmiştir. Yüz oval ve dolgun verilirken, alın ve şakaklar şişkin, hareketli, geniş ve yüksektir. Kaş kasları şişkin ve belirgin verilirken, gözler badem formunda kısık ve yarı kapalı biçimde işlenmiştir. Göz kapakları etli ve ağır verilirken, *iris* ve *pupilis* işlenmemiştir. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. *Nasolabial* derin fakat yumuşak hatlı işlenirken, ağız küçük, açık ve aralı, alt dudak dolgundur. Çene geniş ve güçlüdür. Başın arkasında *sterigma* kalıntısı yer almaktadır.

K. 37 numaralı Nysa örneği, başın hafifçe sağına ve aşağı dönük yapısı, saç, sakal ve bıyık işlenişinin yanı sıra şişkin ve hareketli alın, yüz genelinde izlenen yorgun ve dinlenen ifadeyi destekleyen ağır göz kapakları ve yarı kapalı gözlerle birlikte açığağız yapısıyla ikonografik ve tipolojik açıdan Herakles⁷⁹⁹ yontularından bilinen özelliktedir. Herakles, Arkaik Dönem'de mimari heykeltıraşlıkta Athena Tapınağı başta olmak üzere Atina

⁷⁹⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 37, Nr. 20.

⁷⁹⁸ Smith, 2008a, 31, Nr. 42.

⁷⁹⁹ LIMC. (1988). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. IV-2, Nr. 243 vd.

Akropolisinde yıkılan çok sayıda yapıda mimari heykeltıraşlık eserleri içinde en çok kullanılan mitolojik figür iken⁸⁰⁰ İÖ 5. yüzyılda *on iki işi*, *Gigantomakhia* ve *Amazonamakhia* kompozisyonlarında betimlendiği Olympia Zeus Tapınağı metopları⁸⁰¹, Parthenon Tapınağı doğu alınlığı⁸⁰² ve Hephaisteion metopları⁸⁰³ sonrası serbest yontularda *Dinlenen Herakles* tipinin öncülü olarak -Myron'a atfedilen- Samos grubunda⁸⁰⁴ betimlenmiştir. Herakles yontuları, İÖ 4. yüzyılda ise mimari açıdan tarihi tartışmalı da olsa heykeltıraşlığının bu yüzyıl içlerine verildiği Bassai Apollon Tapınağı frizleriyle⁸⁰⁵ başlayan ve Ephesos Artemis Tapınağı kabartma programında⁸⁰⁶ betimlenmeye devam edilirken serbest yontu biçiminde *Farnese*⁸⁰⁷, *Albertini*⁸⁰⁸, *Lenbach*⁸⁰⁹ ve *Lansdowne*⁸¹⁰ tipleri replik ve varyantlarıyla temsil edilmiştir. Hellenistik Dönem'de *Antaios*⁸¹¹, *Prometheus*⁸¹² ve *Telephos*⁸¹³ konu ve kompozisyonları içerisinde betimlenmiş, Roma İmparatorluk Dönemi heykeltıraşlığında ise değinilen tip ve konuların kopya ve varyantları sürdürülmüştür.

Benzer tipteki yontular, Berlin Eski Eserler Müzesi⁸¹⁴, Konuralp Müzesi⁸¹⁵, İzmir Arkeoloji Müzesi⁸¹⁶, Side Müzesi⁸¹⁷, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁸¹⁸ ve Afrodiasias Müzesi'nde⁸¹⁹ yer almaktadır.

K. 37 numaralı örnek, yarı kapalı gözler ve soluklanır biçimde aralı verilen dudakların desteklediği yorgun ve dinlenir ifadeyle köken olarak Geç Klasik Dönem'de Lysippos'un *Farnese*⁸²⁰ tipi Herakles yontusuna uzanmaktadır. Özellikle şakaklar ve burun kökünün hemen üzerinde izlenen dışa taşkın hareketli alın ve üst göz kapaklarına düşen yumuşak ve ağır *orbital* işlenişiyile vurgulanan *pathetik* ifade, Hellenistik Dönem Pergamon

⁸⁰⁰ Boardman, 2013, 168.

⁸⁰¹ Boardman, 2013, Nr. 22.

⁸⁰² Boardman, 2013, Nr. 78.

⁸⁰³ Boardman, 2013, Nr. 111.

⁸⁰⁴ Boardman, 2013, Nr. 72.

⁸⁰⁵ Boardman, 2014, Nr. 5.3.

⁸⁰⁶ Boardman, 2014, 29.

⁸⁰⁷ İnan, 1975, 78 vd., Nr. 29, Lev. XL.

⁸⁰⁸ LIMC IV-2, 1990b, 753, Nr. 462.

⁸⁰⁹ Kansteiner, 2000, 25 vd., Kat. Nr. Lb. 1-14.

⁸¹⁰ Stemmer, 1995, 404, Fig. D 3.

⁸¹¹ Smith, 2013, Nr. 138.

⁸¹² Smith, 2013, Nr. 188.

⁸¹³ Özgan, 2018, Nr. 170.

⁸¹⁴ Feuser, 2013, 225, 226, Nr. 71, Taf. 16, 1.

⁸¹⁵ Sezer, 2016, 46, Nr. 26.

⁸¹⁶ Sezer, 2013, 57, Nr. 60.

⁸¹⁷ İnan, 1975, 78 vd., Nr. 29, 31 Lev. XL-XLI.

⁸¹⁸ Erım, 2000, 50, Nr. 67.

⁸¹⁹ Ilgım, 2015, 120, 121.

⁸²⁰ İnan, 1975, 78 vd., Nr. 29, Lev. XL.

ekolü etkisinde Barok stil özelliği göstermektedir. Fakat, serbest yontu düzeyine ulaşan yüksek kabartma derinliği, çoğunluğu aşınmış olsa da korunan sol tarafta kulağın üst kısmında ve boynun solunda saç-deri geçişinin sert biçimde işlendiği saçların başın tepesinde üst üste kısa ve hacimli buklelerin özellikle sol kulağın üzerinde iki bukle arasında ve çenenin sol kısmındaki sakallarda derin ve şematik matkap kanalı, etli ve kalın göz kapakları, göz pınarlarının matkapla belirginleştirilmesi ve ağız açıklığının derin ve geniş biçimde yatay yönlü matkap kanalıyla verilmesi Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın modasına uygundur. Ayrıca Nysa yontusu, boyut ve başın arkasındaki *sterigma* izi nedeniyle mitolojik konulu bir lahit ya da *monopodial* figürlü masa ayağı üzerinde betimlenmiş olmalıdır. Önerilen tarihi destekler biçimde, mitolojik betimli lahit gruplarının İS 2. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıktığı ve Orta Antoninler Dönemi'nde sayıca zirveye ulaştığı, bu grup içerisinde ise Herakles'in özellikle *on iki işi* ve diğer kompozisyonlardaki betimlemelerinin İS 2. yüzyıl ortalarından İS 230-240 yıllarına kadar sütunlu ve frizli lahitlerde çok sayıda örneği bulunmaktadır⁸²¹. Figürlü masa ayakları üzerinde betimlenen Herakles yontuları da lahitlerle benzer biçimde İS 2. yüzyıl içerisinde yoğunluk göstermektedir⁸²². Değinen özellikler nedeniyle **K. 37** numaralı Nysa örneği, Geç Klasik Dönem tipinin Hellenistik Dönem özellikleri yansıtan Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak değerlendirilebilir. Benzer tipteki Afrodisias Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyıla tarihlenen *Sebasteion* kabartma programında betimlenen Herakles yontusu⁸²³, Iulius Claudiuslar Dönemi modasını yansıtan alın üzerindeki virgül biçimli kısa bukleli saç modeli, ince ve keskin göz kapakları ve *pathetik* ifadeden uzak idealize yüz hatlarıyla **K. 37** numaralı Nysa yontusundan erken tarihli olmalıdır. Side Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen 273 envanter numaralı Herakles yontusu başı⁸²⁴, özellikle şakaklardan kulakların üzerine uzanan saç buklelerinin derin ve şematik kanallı ayrımı, sakalların çenenin yanlarında geniş ve derin kanallarla ayrılan birbirinden ayrılan geniş yüzeyli ve kalın bukleli yapısı, etli ve kalın, ağır göz kapakları ve göz pınarlarında uygulanan matkap düzeyi ve *nasolabial* hattında izlenen derin ve yumuşak yapı **K. 37** numaralı Nysa buluntusu örnekle benzer özelliktedir, dolayısıyla çağdaş olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nden İS 3. yüzyıla tarihlenen 709 envanter numaralı Herakles yontusu⁸²⁵, şematik yüz hatlarında izlenen proporsiyon bozukluğu ve her iki yanda şakak düzleminden aşağıya uzanan saç-deri geçişi

⁸²¹ Koch, 2001, 102 vd.

⁸²² Feuser, 2013, 224-227, Nr. 69-74.

⁸²³ Ilgım, 2015, 120, 121.

⁸²⁴ İnan, 1975, 84, Nr. 31 Lev. XLI, 2, 4.

⁸²⁵ Sezer, 2013, 57, Nr. 60.

hattında kullanılan derin kanallı matkap uygulaması nedeniyle **K. 37** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

7.2.10. Parçalar

7.2.10.1. El Parçaları (Lev. XXXVIII a-c, Lev. XXXIX)

K. 38 numaralı örnek ise erkek heykeline ait elinde bir obje tutan sağ el parçasıdır. Tırnak detayları işlenmiştir.

Aşağıya dönük elin aya kısmı ve parmaklarla kavranan, üst ve altta profilli, ön kısmı silindirik, arka kısmı ise aşağıya doğru genişleyen nesne olasılıkla bir *lobut* olmalıdır. Aynı biçimde ve sağ elde tutulan *lobut*, *Herakles Albertini*⁸²⁶ tipinde görülmektedir. Bu tipte Herakles, ayakta ve çıplak betimlenirken, sağ kol gövdeye paralel biçimde aşağıya ve öne uzanır, dikey biçimde duran *lobut*'un üst kısmını aşağıya dönük elin ayasıyla tutar ve parmaklarıyla kavrayarak yaslanır. Sol kol ise yana açılır, dirsekten bükülerek öne uzanır ve dirsekten itibaren el bileğini kapsayan bölümden *Nemea Aslanı* postu sarkar.

K. 38 numaralı Nysa buluntusu, elin konturu ve dış kısmından izlenebilen avuç içi çizgisi, parmak işlenişindeki özenli yapı, parmak başlangıç çıkıntıları ve bu noktaların elin üst yüzey uzantılarının detaylı verilmesinin yanı sıra tırnak ayrıntılarına karşın el ve *lobut*'un ayırım hattı ile parmak aralarında uygulanan derin kanallı matkap uygulaması Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl modasına uygundur.

Nysa antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri arasında **K. 39** numaralı örnek, elinde üst kısmı profilli bir obje tutan sağ el parçasıdır. Elin üst kısmının dar, parmakların nispeten ince ve uzun işlenmesi nedeniyle olasılıkla kadın yontusuna ait olmalıdır. Parmak detaylarının yanı sıra parmakların işlenişindeki doğallıktan uzak ve birbirinden farklı boyutta, keskin ve şematik yapı nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde, İS 1.-3. yüzyıllar arası uygun görülmektedir.

7.2.10.2. Bacak Parçası (Lev. XL a-d)

Nysa antik buluntusu **K. 40** numaralı yontu, oval formlu ve profilsiz yüksek bir kaidede, üzerinde giysi parçası bulunan ağaç kütüğü desteğine yaslanan ayakta ve çıplak

⁸²⁶ LIMC IV-2, 1990b, 753, Nr. 462; Çekilmez, M. (2013). Aydın Mesutlu Köyü'nden Terrakotta Figürinler. *CEDRUS I*, 202, Fig. 2.

erkek heykeline ait sol bacak parçasıdır. Desteğe bitişik sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Bacak kasları belirgin verilirken, ayak parmakları detaylandırılmıştır. Heykel desteği üzerinde, geniş yüzeyli ve derin kanallı plastik hatlı giysi kıvrımları oluşmuştur.

K. 40 numaralı örnek, oval formlu kaidenin geniş kısmının aksine dar kenarının kullanılması, desteğin konumlandırılmasında seçilen yerle birlikte destek arkasında boş, geniş ve kullanım dışı kalan bir alan oluşmasının yanı sıra yontunun sağ bacağı için kaide yüzeyinde yeterli alan kalmaması nedeniyle heykeltıraşlık eğitiminde çırak prova eseri olarak değerlendirilebilir.

Bacak ve desteğin ayırım hattında kullanılan derin kanallı matkap uygulaması ve özellikle bacak yontusunda yoğun raspa kullanımıyla pürüzsüzleştirilerek parlatılmış yüzeyle kontrast biçimde çentikli-pürüzlü ağaç kütüğü desteği yüzeyi, derin kanallı, yumuşak sırtlı ve keskin kenarlı plastik hatlı giysi kıvrımları Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde, İS 2. yüzyıl-Antoninler Dönemi- modasına uygundur.

K. 40 numaralı yontu, Roma İmparatorluk Dönemi'nde Nysa antik kentinde heykeltıraşlık atölyesini/okulunu temsil etmesi açısından önemlidir.

7.2.10.3. Ayak Parçası (Lev. XLI)

Nysa antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserlerinden **K. 41** numaralı örnek, profilsiz yüksek kaide üzerinde erkek heykeline ait sağ ayak parçasıdır. Parmak eklem ve deri kırışıklığının yanı sıra tırnak detayları işlenmiştir. Kaidenin ön kısmında konumlandırılması nedeniyle vücudun ağırlığını taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu hareket, vücut ağırlığının aktarılmasını yansıtan parmak kıvrımlarının detaylarında izlenebilir.

K. 41 numaralı yontu, değinilen detaylı işçiliğe karşın kırık ve eksik olmasına rağmen izlenebilen konturunda parmaklardan itibaren bilek kısmına doğru dar açıyla keskin bir biçimde incilmesiyle olağan anatomik yapıdan uzaklaşmaktadır. Ayrıca başparmaktan topuk kısmına uzanan konturun iç açılı hattı, kıvrım ve duruş açısından diğer parmakların sağ yöne hareketine karşılık vermeyen baş parmağın şematik yapısı ve küçük parmandan itibaren oluşan sert ve dışa taşkın yapının yanı sıra özellikle konumlandırılma hatasını yansıtır nitelikte baş parmağın kaide hattını aşarak geçmesi nedeniyle heykeltıraşlık eğitiminde ayak detay çalışan çırak alıştırma modeli olarak değerlendirilebilir.

Ayrıntılarda izlenen detaylı işçiliğe rağmen genele yansıyan proporsiyon bozukluğu ve parmak aralarının ayırım hattında kullanılan derin matkap kanallarının bitiminde görülen taşırılmış noktasal girintiler Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl ikinci yarısı özelliği göstermektedir.

K. 41 numaralı yontu, **K. 40** örneğiyle benzer biçimde Roma İmparatorluk Dönemi'nde Nysa antik kenti heykeltıraşlık atölyesi işçiliğini yansıtan bir parça olması nedeniyle oldukça önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir.

7.2.10.4. Giysi Parçası (Lev. XLII a-b)

Nysa antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 42** numaralı örnek, aşağıya doğru keskin bir hatla genişleyen formuyla olasılıkla giyimli kadın yontusuna ait alt gövde parçasıdır. Parça üzerinde dikey ve diyagonal hatlı, birbirine paralel biçimde uzanan şematik giysi kıvrımları oluşmuştur.

K. 42 numaralı yontu, stilize düzeyde kalın bantlı ve geniş yüzeyli şematik kumaş katlarının kendi içinde kısa tutulan ince ve derin matkap kanallarıyla çatallanarak sayıca artırılan dikey ve diyagonal yönde düzensiz uzanan kıvrım yapısı nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 3. yüzyıl ve sonrasında modasını yansıtan niteliktedir.

8. BÖLÜM

8. ORTHOSIA ANTİK KENTİ HEYKELTİRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

8.1. Orthosia Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Orthosia antik kenti ile ilgili literatür taraması sonucunda; Aydın ili, Yenipazar ilçesi Donduran Mahallesi sınırlarında yer alan kentle ilgili az sayıda araştırma gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. 1942 yılında, kent ile ilgili ilk çalışma W. Ruge tarafından yapılmıştır⁸²⁷. 1997 yılında ise E. Yener ve F. Ölmez, Orthosia antik kentinde mozaik kurtarma kazısı ve mozaik kaldırma çalışmaları gerçekleştirmiştir⁸²⁸. 1998 yılından itibaren en kapsamlı çalışma, Aydın Arkeoloji Müzesi'nin sürdürdüğü çalışmalara katılan Türk-Fransız ekibi tarafından 15 yıl süreli Karia Bölgesi'nin orta Menderes hattının ve özellikle üç kentin incelenmesidir: Harpasa, Bargasa ve Orthosia. Söz konusu çalışmada, Orthosia antik kentinin tiyatro, *agora*, *gymnasion*, *nekropolis* ve Bizans Dönemi surlarını içeren arkeolojik, epigrafik ve nüvizmatik açıdan değerlendirilerek kentin planının çıkarılması amaçlanmıştır⁸²⁹. Günümüzde arkeolojik yüzey araştırmaları Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. S. Akkurnaz tarafından sürdürülmektedir.

8.2. Orthosia Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

Literatür taraması sonucunda, Orthosia antik kentinin plastik eserleriyle ilgili herhangi bir çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir.

8.2.1. Diğer Mitolojik Tipler

8.2.1.1. Attis Heykeli Parçası (Lev. XLIII a-d)

Orthosia antik kenti heykeltıraşlığını temsil eden **K 43** numaralı örnek, ayakta, *anaxyrides* ve *tunica manicata* giyimli Attis yontusu parçasıdır. Omuzlar geniş verilirken, göğüs şişkin ve belirgin yapıda işlenmiştir. Bel güçlü ve geniştir. Bacaklar giysi altında

⁸²⁷ Ruge, W. (1942). Orthosia. *RE* XVII.

⁸²⁸ Yener ve Ölmez, 1997, 275-298.

⁸²⁹ Varinlioğlu, E. ve Debord, P. (1999). Mission Archéologique et Épigraphique en Carie Campagne 1998. 21. *KST*, Cilt 2, 135-138; Debord, P. ve Varinlioğlu, E. (2011). *Cités de Carie Harpasa, Bargasa, Orthosia dans l'Antiquité*. Rennes, PUR.

belirgin, sağ bacak geride, sol bacak ise öne uzanmaktadır. *Tunica manicata* göğüs altından kalın bir kuşak-kemer ile bağlanmıştır. Kuşak altından birbirine paralel biçimde aşağıya uzanan şematik, kalın bantlı kıvrımlar, sol tarafında hareketli bacak nedeniyle yana açılarak uçuşan kıvrımlara dönüşmüştür.

K. 43 numaralı Orthosia örneği, Attis tipolojisi⁸³⁰ içerisinde *Dans Eden Attis* tipindedir⁸³¹. Bu tipte Attis, ayakta, *anaxyrides* ve *tunica manicata* giyimli olarak betimlenirken göğüs altından kalın bir kuşak-kemer ile bağlanmıştır. Kollar yukarıya uzanır ve eller başın üzerinde birleşir. Diğer örneklerde ise sağ kol öne ve yana uzanırken sol kol vücuda paralel biçimde yukarıya ve/veya yana açılır ve sağ elinde bir *pedum*, sol elinde ise *tympanon* tutar. **K. 43** numaralı Orthosia buluntusu Attis yontusu, ikonografik olarak yastan sevince dönüşüm *hilaria* veya *galloi* temsili biçiminde kendinden geçerek esrimeyi simgeleyen dans ile iğdiş/hadımla sonuçlanan Kybele kültü dinsel törenlerini yansıtmaktadır⁸³².

Benzer tipteki örnekler; Roma Kapitol Müzesi⁸³³, İzmir Arkeoloji Müzesi⁸³⁴, Muğla Müzesi⁸³⁵ ve Afrodisias Müzesi'nde⁸³⁶ yer almaktadır.

K. 43 numaralı örnek, geniş ve kalın kuşak altından aşağıya dikey yönlü ve paralel biçimde uzanan plastik yapıdan uzak, geniş yüzeyli ve kalın bant biçiminde şematik *tunica manicata* kıvrımlarının yanı sıra, sol tarafında uçuşan biçimde verilmeye çalışılan giysi sol alt köşesinin harekete karşılık vermeyen durağanlıkta şematik biçimde yana açılışı, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Severuslar Dönemi modasına uygundur. Benzer tipteki Muğla Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 220 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu Attis torsosu⁸³⁷, şematik yapıdan uzak detayları işlenmiş kuşak-kemer, vücut hattının biçimine uygun keskin sırtlı kıvrımlar ve bu kıvrım hattının arasında küçük parçalar biçiminde dağılan hacimli kıvrım noktaları nedeniyle **K. 43** numaralı Orthosia yontusundan erken tarihli olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıl sonuna tarihlenen 3289 envanter numaralı Attis yontusu⁸³⁸, özellikle bel

⁸³⁰ LIMC III-1, 1986a, 22-44.

⁸³¹ LIMC III-1, 1986a, 33-35, Nr. 240-278.

⁸³² Burkert, W. (2018). *Antikçağ Gizem Kültleri*. İstanbul: Alfa Yayınları, 16 vd.

⁸³³ LIMC III-1, 1986a, Nr. 90.

⁸³⁴ Sezer, 2013, 108, 109, Nr. 119, 120.

⁸³⁵ Özgan, 1999, 122, 123, Nr. K 27, Taf. 39 a-b.

⁸³⁶ Feuser, 2013, 242, Nr. 103, Taf. 24, 3.

⁸³⁷ Özgan, 1999, 122, 123, Nr. K 27, Taf. 39 a-b.

⁸³⁸ Sezer, 2013, 109, Nr. 120.

üzerine sarkan *tunica manicata* kıvrımlarının dökümlü ve hareketli yapıdan uzak durağan biçimde düz bir hat izleyen yapıda birbirine paralel biçimde uzanan geniş yüzeyli yumuşak sırtlı kıvrımlar ve alt gövdeye dikey biçimde sarkan plastik yapıdan uzak geniş yüzeyli kalın bant biçimli kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 43** numaralı örnekle benzer özelliktedir, dolayısıyla yakın tarihli olmalıdır.

9. BÖLÜM

9. TRALLEIS ANTİK KENTİ HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ, TİPOLOJİ VE İKONOĞRAFI

9.1. Tralleis Antik Kenti'nde Yapılan Kazı ve Araştırmalar

Bu çalışma kapsamında başlangıcından itibaren günümüze kadar Tralleis antik kenti ile ilgili literatür taranmış ve detaylı bilgi elde edilmiştir. Aydın ili sınırlarında yer alan kentte ilk kez 1824 yılında W. M. Leake, tiyatro ve *gymnasion* başta olmak üzere yapı kalıntılarından yola çıkarak Tralleis'in konumunu saptamıştır⁸³⁹. 1825 yılında ise R. Chandler, harç kullanımına değindiği yapı kalıntılarından bahsetmektedir⁸⁴⁰. 1852 yılında C. Fellows, *gymnasion* ya da saray olduğunu düşündüğü büyük bir yapı kalıntısı ve Aydın ilinde çok sayıdaki devşirme malzemenin yanı sıra nitelikli heykeltıraşlık eserlerinin korunduğu Tahir Paşa Köşkü ile ilgili bilgiler aktarmaktadır⁸⁴¹. 1862 yılında C. Texier, kentteki yapı kalıntılarının taş ocağı olarak görüldüğü ve antik kentin tahrip edilerek blokların çevredeki modern yapılarda kullanıldığından bahsetmektedir⁸⁴². Aydın ili ve Tralleis antik kenti ile ilgili en kapsamlı araştırma 1877 yılında O. Rayet ve A. Thomas tarafından gerçekleştirilmiştir⁸⁴³.

Tralleis kazıları, kentte daha önce bulunan kolosal Apollon ve *Knidoslu Aphrodite* yontusu başı ve giyimli kadın yontusu nedeniyle 1888 yılında kısa süreli olarak C. Humann ve W. Dörpfeld tarafından Alman Orient Komite adına başlatılan araştırmalar başta değinilen buluntu yerlerini kapsayan alanlar olmak üzere tiyatro, *gymnasion* ve çeşitli alanlarda sondaj çalışmalarıyla sürdürülmüştür⁸⁴⁴. 1902 yılında bulunan *Ephebos*, *Nymphe* ve *Karyatid* yontularının İstanbul Arkeoloji Müzesi tarafından teslim alınmasının ardından Osman Hamdi Bey tarafından görevlendirilen Halil Edhem Bey başkanlığında aynı yıl *gymnasion* ve *stoa* alanlarında kazı çalışmaları başlatılmıştır⁸⁴⁵. 1996 yılında Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığında ve R. Dinç bilimsel danışmanlığında başlatılan kazı

⁸³⁹ Leake, 1824, 247 vd.

⁸⁴⁰ Chandler, R. (1825). *Travels in Asia Minor and Greece*. Oxford, 260 vd.

⁸⁴¹ Fellows, C. (1852). *Travels and Researches in Asia Minor, More Particularly in the Province of Lycia*. London, 242 vd.

⁸⁴² Texier, 1862, 280 vd.

⁸⁴³ Rayet, O. ve Thomas, A. (1997). *Bir Karia Kenti Tralleis*. Aydın, 1 vd.

⁸⁴⁴ Humann, C. ve Dörpfeld, W. (1893). *Ausgrabungen in Tralles*. *AM XVIII*, 395.

⁸⁴⁵ Edhem Bey, H. (1904). *Fouilles de Tralles (1902-1903)*. *BCH 28,1*, 55 vd.

çalışmaları 2002 yılına kadar sürdürülmüştür⁸⁴⁶. 2006 yılında A. Yaylalı başkanlığında yeniden başlayan kazılar 2008 yılında sonlanmıştır⁸⁴⁷. 2009-2010 yıllarını kapsayan sezonda Dinç başkanlığında devam eden kazı çalışmaları, 2012-2016 yıllarında Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığında ve A. Saraçoğlu bilimsel danışmanlığında sürdürülmüştür⁸⁴⁸. 2017 yılında Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığı ve N. Öztürk bilimsel danışmanlığında sürdürülen çalışmalar⁸⁴⁹, 2018 yılından itibaren Öztürk başkanlığında devam etmektedir⁸⁵⁰.

9.2. Tralleis Antik Kenti Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri

Bu çalışma kapsamında Tralleis antik kenti buluntusu olan ve yayınlanan tüm eserlerle ilgili literatür taranmış ve detaylı olarak sunulmuştur. Humann ve Dörpfeld tarafından tiyatro buluntusu bir Eros yontusu 1893 yılında yayınlanmıştır⁸⁵¹. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan diğer bir buluntu olan *Ephebos* heykeli G. Mendel⁸⁵², H. Sichtermann⁸⁵³, H. von Steuben⁸⁵⁴, P. Zanker⁸⁵⁵, R. Özgan⁸⁵⁶, B. Andreae⁸⁵⁷ ve R. R. R. Smith⁸⁵⁸ tarafından yayımlanmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde bulunan *Karyatid* heykeli ise Mendel⁸⁵⁹ ve Özgan⁸⁶⁰ tarafından incelenmiştir. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde yer alan *klasistik* kabartma H. P. Laubscher⁸⁶¹ ve Özgan⁸⁶² tarafından çalışılmıştır. İstanbul

⁸⁴⁶ Dinç, R. (1998). Tralleis (1996). *KST XIX*, Cilt 2, 205-236; Dinç, R. ve Özkan, H. (2000). Tralleis Kazı Çalışmaları 1997-1998. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 95, 26-43; Dinç, R. ve Dede, E. (2003). Tralleis (2000) Kazı Raporu. *KST XXIV*, Cilt 1, 405-418; Dinç, R. ve Dede, E. (2004). Tralleis 2002 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST XXV*, Cilt 1, 339-418.

⁸⁴⁷ Yaylalı, A. (2008). 2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST 29*, Cilt 1, 561-566; Yaylalı, A. (2009). 2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları. *KST 30*, Cilt 3, 27-34; Yaylalı, A. (2010). 208 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST 31*, Cilt 2, 375-385.

⁸⁴⁸ Yener, E. ve Saraçoğlu, A. (2014). 2012 Yılı Tralleis Kurtarma Kazıları. *KST 35*, Cilt 2, 52-61; Yener, E., Saraçoğlu, A., Civelek, A., Gülçin, Y., Aydın, O., Atıcı, Ş. ve Tokgöz, M. N. (2014). 2013 Yılı Tralleis Kazıları. *KST 36*, Cilt 1, 425-440; Akkan, Y. ve Saraçoğlu, A. (2016). 2014 Yılı Tralleis Kazı Çalışmaları. *KST 37*, Cilt 1, 341-356; Akkan, Y., Saraçoğlu, A. ve Özver, A. (2017). 2015 Yılı Tralleis Antik Kenti Restorasyon ve Alt Yapı Çalışmaları. *KST 38*, Cilt 1, 265-278; Akkan, Y. ve Saraçoğlu, A. (2018). Tralleis 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST 39*, Cilt 2, 367-380.

⁸⁴⁹ Akkan, Y., Öztürk, N. ve Karaosmanoğlu, M. (2019). 2017 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST 40*, Cilt 3, 173-184.

⁸⁵⁰ Öztürk, N., Kavaz Kındığılı, B., Güloğlu, G. ve Özcihan, İ. (2020). 2018 Yılı Tralleis Kazıları. *KST 41*, Cilt 3, 559-570.

⁸⁵¹ Humann ve Dörpfeld, 1893, 401.

⁸⁵² Mendel, 1914, 263 vd., Kat. Nr. 542.

⁸⁵³ Sichtermann, H. (1965). Der Knabe von Tralles. *AntPl* 4, 71 vd.

⁸⁵⁴ Steuben, H. (1972). Der Knabe von Tralles-Hellenistisches und Klassizistisches. *IstMitt* 22, 133 vd.

⁸⁵⁵ Zanker, P. (1974). *Klassizistische Stauten*. Mainz, 38.

⁸⁵⁶ Özgan, 1995, 114 vd., Kat. Nr. TR 69.

⁸⁵⁷ Andreae, B. (2001). *Skulpture des Hellenismus*. Munchen, 60 vd.

⁸⁵⁸ Smith, 2013, Nr. 51.

⁸⁵⁹ Mendel, 1914, 257 vd., Kat. Nr. 541.

⁸⁶⁰ Özgan, 1995, 125 vd., Kat. Nr. TR 70.

⁸⁶¹ Laubscher, 1966, 115 vd.

⁸⁶² Özgan, 1995, 45 vd., Kat. Nr. 18.

Arkeoloji Müzesi'nde korunan *Apollon Kitharodos* yontusu Mendel⁸⁶³, Özgan⁸⁶⁴ ve Smith⁸⁶⁵ tarafından yayımlanmıştır. Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan *Nymphe* ve *Pan Herme*'si betimli yazıtlı kabartma Özgan⁸⁶⁶ tarafından yayımlanmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan *Nymphe* heykeli Mendel⁸⁶⁷ ve Özgan'ın⁸⁶⁸ çalışmalarından bilinmektedir. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan Drusus Maior portre parçası Özgan⁸⁶⁹, K. Fittschen ve Zanker⁸⁷⁰ ve D. Boschung'un⁸⁷¹ çalışma içeriğini oluşturmaktadır. M. Şahan Dinç⁸⁷², Tralleis antik kenti hamam rölyefleri ve heykeltıraşlık eserlerini içeren çalışmalar gerçekleştirmiştir. A. Yaylalı ve M. Çekilmez tarafından Tralleis Hamam Gymnasium yapısından bulunan bir kadın yontusu değerlendirilmiştir⁸⁷³. A. Saraçoğlu, Tralleis buluntusu Mysa yontusunu Tralleis ve adalar etkileşimi özneline incelemiştir⁸⁷⁴. Çekilmez⁸⁷⁵, Tralleis buluntusu *Hypnos-Somnus* tipinde Eros yontusunu yayımlamıştır. Değinen Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserlerinin çoğunluğunun dahil olduğu Tralleis heykeltıraşlığı konusunda en kapsamlı çalışmalar Özgan tarafından gerçekleştirilmiştir⁸⁷⁶.

9.2.1. Tanrı Tipleri

9.2.1.1. Dionysos Başı (Lev. XLIV a-d)

Tralleis antik kenti heykeltıraşlık eserlerinden **K. 44** numaralı ilk örnekte, bir Dionysos yontusu başı betimlenmiştir. Baş hafifçe soluna ve yukarıya dönüktür. Kısa, hacimli ve dalgalı saçlar, alın üzerinde ortadan ikiye ayırdıktan sonra kulakların üzerinden arkaya uzanmaktadır. Sakallar uzun ve bukleli işlenirken, yüz yuvarlak ve dolgun hatlıdır. Alın dar verilirken, üzerinde bir bant ile saçların ön ve yan kısmını kapatan sarmaşık

⁸⁶³ Mendel, 1914, 269 vd., Kat. Nr. 548.

⁸⁶⁴ Özgan, 1995, 50 vd., Kat. Nr. TR 20.

⁸⁶⁵ Smith, 2013, Nr. 76.

⁸⁶⁶ Özgan, 1995, 41 vd., Kat. Nr. TR 15.

⁸⁶⁷ Mendel, 1914, 263 vd., Kat. Nr. 543.

⁸⁶⁸ Özgan, 1995, 18.

⁸⁶⁹ Özgan, 1982a, 91 vd. Kat. Nr. K 30; Özgan, 1990, 261 vd., Kat. Nr. 2; Özgan, 1995, 72 vd., Kat. Nr. TR 30.

⁸⁷⁰ Fittschen ve Zanker, 1985, 28, Nr. 14.

⁸⁷¹ Boschung, D. (1990). Prinzenportrat des Tiberius. in: Berger, E. (Hrsg.). *Antike Kunstwerke aus der Sammlung Ludwig III. Skulptur*. Basel, 372, Nr. 4.

⁸⁷² Şahan, M. (2006). *Yeni Tralleis Kazılarında Bulunan Hamam Rölyefleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın; Dinç, 2013, 1 vd.

⁸⁷³ Yaylalı, A. ve Çekilmez, M. (2012). Eine-Weibliche Gewandstatue aus Tralles ,Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal 100 Yaşında, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Anı - Armağan Serisi, Ek. III. 1*, 223-234.

⁸⁷⁴ Saraçoğlu, A. (2004). Bir Musa Heykeli Işığında Tralleis ve Rhodos Etkileşimi. Korkut, T. (Editör), *Anadolu'da Doğdu-60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan* içinde (157-169). İstanbul: Ege Yayınları, 649-657.

⁸⁷⁵ Çekilmez, 2016, 297-322.

⁸⁷⁶ Özgan, 1982a, 1 vd.; Özgan, 1990, 247-284; Özgan, 1995, 1 vd.

yapraklarından oluşan *diadem* yer almaktadır. *Orbital* derin, gözler badem formunda, göz kapakları etli ve ağır, *iris* ve *pupilis* matkapla işlenmiş, göz pınarları belirgindir. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Her iki kulak, diyagonal biçimde geriye çekilmiştir. Ağız küçük ve kapalı, *nasolabial* yumuşak ve yüzeysel işlenmiştir. Ağız kenarlarında nokta matkap izleri yer alırken çene geniş ve güçlüdür.

K. 44 numaralı Tralleis örneği, Dionysos tipolojisi⁸⁷⁷ içerisinde serbest heykeller dışında daha çok *herme* yontularından bilinen ve arketipi İÖ 5. yüzyılın ortalarına⁸⁷⁸ uzanan sakallı Yaşlı Dionysos⁸⁷⁹ grubunda değerlendirilmektedir.

Benzer örnekler; Vatikan Müzesi⁸⁸⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁸⁸¹, İzmir Arkeoloji Müzesi⁸⁸² ve Side Müzesi'nde⁸⁸³ yer almaktadır.

K. 44 numaralı Tralleis yontusu, daha önce R. Özgan tarafından değerlendirilmiştir⁸⁸⁴. Söz konusu yontu, aşınmış olsa da korunan hacimli ve hareketli saç-sakal buklelerinde izlenen matkap işçiliğinin ağız kenarlarında nokta biçiminde kullanılması ve ağır üst göz kapağına bitişik konumda yerleştirilen *iris* nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın üçüncü çeyreği içerisinde Erken Antoninler Dönemi modasına uygundur. Tralleis örneği, *klasistik* biçimde sakallı ve yaşlı betimlenmesiyle Roma İmparatorluk Dönemi'nde ikonografik açıdan Klasik Dönem'in sakallı tarım ve bağ bozumu tanrısına⁸⁸⁵ geri dönen Bacchus tipolojisini yansıtmaktadır. Benzer tipteki İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyıla tarihlenen 5923 envanter numaralı *Dionysos Hermes*⁸⁸⁶, alın çizgisinin devamı niteliğinde işlenen ve klasik düzeyde idealize edilmiş burun yapısı ile uzun ve dalgalı sakal buklelerinin spiral biçimde sonlanan uçları nedeniyle **K. 44** numaralı Tralleis buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. Side Müzesi'nden İS 2. yüzyıl ortalarına tarihlenen 2 envanter numaralı Dionysos başı⁸⁸⁷, şematik yapıdan uzak ve birbirini tekrar etmeyen hacimli ve hareketli asimetrik saç ve sakal bukleleri, derin *orbital*, yumuşak ve yüzeysel verilen *nasolabial* ve gözlerin dış köşelerinde izlenen çizgisel hatlı,

⁸⁷⁷ LIMC III-1, 1986a, 414-566.

⁸⁷⁸ Pochmarski, E. (1974). *Das Bild des Dionysos in der Rundplastik der Klassischen Zeit Griechenlands*. Wien, 44.

⁸⁷⁹ LIMC III-2, 1986b, 315-318, Nr. 176-187.

⁸⁸⁰ Amelung, 1908, Nr. 16.

⁸⁸¹ Mendel, 1914, 296 vd., Kat. Nr. 574.

⁸⁸² Sezer, 2013, 97, 98, 111, Nr. 106, 123.

⁸⁸³ İnan, 1975, 103-105, Nr. 48, Lev. LIII, 1-4.

⁸⁸⁴ Özgan, 1982a, 149, Nr. 142, 143.

⁸⁸⁵ Smith, 2013, 131.

⁸⁸⁶ Sezer, 2013, 97, 98, Nr. 106.

⁸⁸⁷ İnan, 1975, 103-105, Nr. 48, Lev. LIII, 1-4.

yüzeysel kırışıklıklar **K. 44** numaralı Tralleis örneğiyle oldukça benzer özellikler yansıtmakta, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Vatikan Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyılın sonlarına tarihlenen Dionysos yontusu⁸⁸⁸, derin ve geniş matkap kanallarıyla ayrılan, düzenli ve birbirini izleyen plastik hatlı saç ve sakal buklelerinin yapısı nedeniyle **K. 44** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

9.2.1.2. Herakles Heykeli Parçası (Lev. XLV a-d)

K. 45 numaralı Tralleis buluntusu örnek, Herakles heykeline ait üst gövde parçasıdır. Omuzlar geniş işlenirken, hareket nedeniyle sol omuz sağına göre hafif yukarıda verilmiştir. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel soluna eğik, gövdenin sağı ise dışa çıkık betimlenmiştir. Sol kol aşağıya ve yana uzanmakta, dirseğin hemen altında sarılmış olan *Nemea Aslanı* postunu taşımaktadır. Post, ön pençeleri göğüs üzerinde düğümlenmiş, uçları her iki göğüs üzerine sarkmış ve sırt kısmından sol kola uzanarak dolanmıştır. Arkada yer alan postun tüy detayları işlenmiştir.

Tralleis buluntusu **K. 45** numaralı örneğin, Herakles tipleri⁸⁸⁹ içerisinde; ayakta, *Nemea Aslanı* giyimli ve başı örten postun ön pençelerinin göğüs üzerinde Herakles düğümü ile bağlandığı, sağ elinde lobut, sol elinde ise *cornucopia*⁸⁹⁰ taşıdığı tipolojide olduğu anlaşılmaktadır. Arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan Herakles'in bu tipolojisi⁸⁹¹, İÖ 3. yüzyılın başlarında *Marsyas Zagrep*⁸⁹² tipinde karşımıza çıkmaktadır. Bu tipolojide Marsyas, ayakta, pars postu giyimlidir ve postun ön pençeleri göğüs üzerinde düğümlenmiştir. Postun alt kısmı ise arkadan uzanmakta, dirsekten bükülen sol kola sarılarak aşağıya sarkmaktadır. Figür, sol kolu ile bir desteğe dayanırken, sağ elinde *syriks* veya *pedum* tutmaktadır. Herakles ve Marsyas yontularının ayrımı ise yontu gövde şemalarında ortaya çıkmaktadır. Marsyas yontuları, Satyros doğasını yansıtan biçimde göğüs ve sırt kaslarında görülen abartılı kas yapısı ile Herakles yontularından farklılık göstermektedir. Ayrıca iki tip arasında belirgin bir diğer fark, post yapısında açıkça görülmektedir. Marsyas yontularında kullanılan pars postu, omuzlardan göğüs üzerine geniş ve katlı yapıda uzanmakta, genellikle bu bölümde tüy detayları vurgulanmaktadır.

⁸⁸⁸ Amelung, 1908, Nr. 16.

⁸⁸⁹ LIMC IV-2, 1988b, Nr. 243 vd.

⁸⁹⁰ LIMC IV-1, 1988a, 1160.

⁸⁹¹ İnan, 1975, 89.

⁸⁹² Lippold, G. (1950). Griechische Plastik, *Handbuch der Archäologie* III, 1, München, 298.

Benzer tipteki yontular; Berlin Eski Eserler Müzesi⁸⁹³, İzmir Arkeoloji Müzesi⁸⁹⁴, Side Müzesi⁸⁹⁵ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde⁸⁹⁶ yer almaktadır.

Nemea Aslanı postunun; özellikle göğüs üzerinde düğümlenen pençe detaylarının şematik yapıdan uzak formu, sol kola sarılı post kıvrımlarının derin matkap kanallarıyla ayrılan plastik yapısının yanı sıra yoğun raspa uygulaması sonucunda cilalı ve parlatılmış gövde ile kontrast oluşturacak düzeyde postun çentikli ve pürüzlü yapısı, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısında görülen Antoninler Dönemi modasına uygundur. Orijinali Geç Klasik Dönem'e uzanan⁸⁹⁷ ve tipolojisi Hellenistik Dönem'de Telephos Frizi kabartmalarında⁸⁹⁸ sürdürülen **K. 45** numaralı Tralleis buluntusu yontu, Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak değerlendirilmektedir. Benzer tipteki Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 1068 envanter numaralı Ephesos buluntusu figürlü masa ayağı üzerinde betimlenen Herakles yontusu⁸⁹⁹, derinlikten uzak, ölçülü düzeyde kullanılan matkap işçiliği ve idealize edilen yüz ve gövde hatlarında belirgin biçimde izlenen *klasistik* yapı nedeniyle **K. 45** numaralı Tralleis buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nden İS 2. yüzyılın sonlarına tarihlenen 709 envanter numaralı Herakles büstü⁹⁰⁰, post düzenlemesi, kontrast oluşturacak düzeyde derin matkap uygulamasının yanı sıra omuz ve göğüs kaslarının yüzeye hareket kazandıran plastik yapısı, **K. 45** numaralı örnekle benzer özelliktedir, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen Tralleis buluntusu Herakles torsosu⁹⁰¹, korunan üst gövdede izlenen post düzenlemesiyle **K. 45** numaralı örnekle benzerlik göstermektedir. Ancak karşılaştırma örneğinde, göğüs üzerinde düğümlenen postun pençelerinde açıkça görülen stilize yapı ve üst gövdenin geneline yansıyan plastik hatlardan uzaklaşmış şematik yapı nedeniyle **K. 45** numaralı örnekten daha geç olmalıdır.

⁸⁹³ Feuser, 2013, 225, 226, Nr. 71, Taf. 16, 1.

⁸⁹⁴ Sezer, 2013, 57, Nr. 60.

⁸⁹⁵ İnan, 1975, 88, 89, Nr. 34, Lev. XLIII, 3-4.

⁸⁹⁶ Dinç, 2013, 119-121, Nr. III. 5. 1, Lev. XVII a-b.

⁸⁹⁷ İnan, 1975, 89.

⁸⁹⁸ Smith, 2013, Nr. 199. 3.

⁸⁹⁹ Feuser, 2013, 225, 226, Nr. 71, Taf. 16, 1.

⁹⁰⁰ Sezer, 2013, 57, Nr. 60.

⁹⁰¹ Dinç, 2013, 119-121, Nr. III. 5. 1, Lev. XVII a-b.

9.2.1.3. Dionysos Heykeli Parçası (Lev. XLVI a-d)

K. 46 numaralı Tralleis buluntusu, ayakta ve çıplak Dionysos heykeli parçasıdır. Her iki omuzdan göğüs üzerine dikey yönde uzanan dalgalı ve hacimli iki saç örgüsü sarkmaktadır. Omuzlar güçlü ve geniş, hareket nedeniyle sol omzu sağına göre yukarıda verilmiştir. Her iki kol gövdeye bitişik, paralel biçimde aşağıya uzanmaktadır. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel kalın ve güçlüdür. Göbek deliği, nokta matkap uygulamasıyla belirginleştirilmiştir. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı ise dışa çıkık işlenmiştir. *Pubis* belirgin, *testikül* gelişmiştir. Bacaklar bitişik, hareketli sol bacak öne uzanırken, sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. *Kontrapost* etkisiyle kalçanın solu, sağına göre yukarıda işlenmiştir.

K. 36 numaralı Nysa buluntusu örnekte değinildiği üzere; genç atlet heykellerinin gövde şemasının Apollon ve Dionysos yontularında kullanılması İÖ 4. yüzyılda bir moda haline gelmiştir⁹⁰². **K. 46** numaralı Tralleis buluntusu, duruş ve hareketiyle Apollon yontularının *Lykeios*⁹⁰³ ve *Kitharodos*⁹⁰⁴ tiplerini çağrıştırmaktadır. Fakat Apollon, söz konusu tiplerde Tralleis⁹⁰⁵ ve Kyrene⁹⁰⁶ örneklerinden bilindiği üzere genellikle alt gövdeyi kapatan *himation* giyimlidir. Ayakta ve çıplak betimlenen replik ve varyantlarda⁹⁰⁷ ise bir kural biçiminde daima sabit/taşıyıcı bacakla paralel biçimde aynı yöndeki kol yukarıda ve hareketlidir. Ayrıca değinilen örneklerde, ikonografisiyle de orantılı biçimde üst gövde belirgin biçimde kaslı ve atletik yapıda verilirken uzun saç bukleleri omuzlardan koltuk altı doğrultusunda diyagonal biçimde uzanmaktadır. Genelde, değinilen Apollon tipleri, **K. 46** numaralı yontuyla duruş ve tipolojik açıdan benzer özellikler gösterse de ayrıntıda farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, **K. 46** numaralı yontu saç formu, solundaki desteğe yaslanması ve bu nedenle kalçanın sağının dışa taşkınlığıyla oluşan “S” profili veren duruş ve gövde şemasıyla Dionysos’un farklı tipleri içerisinde⁹⁰⁸ arketipi Geç Klasik Dönem’e - Praxiteles’e- uzanan *Dionysos Richelieu* tipindedir⁹⁰⁹. *Richelieu* tipi ve varyasyonlarının *Woburn Abey*⁹¹⁰ tipinin yansıması olduğu düşünülmektedir⁹¹¹. Bu tipte Dionysos, *nebris* ya

⁹⁰² Boardman, 2014, 54.

⁹⁰³ Boardman, 2014, Nr. 65.

⁹⁰⁴ Michaelis, 1882, 599, Kat. Nr. 5.

⁹⁰⁵ Smith, 2013, Nr. 76.

⁹⁰⁶ Smith, 2013, Nr. 75.

⁹⁰⁷ Angelicoussis, 2001, 86 vd., Kat. Nr. 5.

⁹⁰⁸ LIMC III-1, 1986a, 414 vd.

⁹⁰⁹ Boardman, 2014, Nr. 68.

⁹¹⁰ LIMC III-1, 1986a, 435; LIMC III-2, 1986b, 305, Nr. 120a.

⁹¹¹ Dinç ve Durugönül, 2015, 163.

da *himation* giymemiş, ayakta ve çıplak biçimde betimlenmiştir. Solunda yer alan Herme veya ağaç kütüğü biçimindeki desteğe dayanması nedeniyle sol omzu sağına göre yukarıdadır. Sol kol gövdeye paralel biçimde hafifçe yana ve aşağıya uzanır ve dirsekten bükülerek öne uzanan kolu desteğe dayanır, elinde *kantharos* benzeri bir içki kabı tutar. Sağ kol ise vücuda paralel biçimde hafifçe yana ve aşağı uzanır, elinde üzüm salkımı tutar. Sağ bacak vücudun ağırlığını taşıırken sol bacak önde ve hareketlidir. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğiktir, kalçanın sağı ise dışa çıktır. Dionysos, genç ve sakalsız yüz, sarmaşık ve üzümlerden oluşan *diadem* ve alın üzerinde yer alan *mitra* ile arkada toplanan uzun ve dalgalı saçların her iki yandan omuzlara kadar uzanan ve Apollon yontularına göre gür ve kalın bukleli saç modeliyle, giderek daha feminem ve şarap etkisiyle kendinden geçmiş biçimde betimlenmiştir⁹¹². Ayakta ve çıplak biçimde yaslanan tipi aynı kökene dayanan Apollon ve Hermes gibi Geç Klasik Dönem'e dayanan Praxiteles üslubunu taşımaktadır⁹¹³. Genç Dionysos tipi ayrıntılarda farklılık gösterse de Hellenistik Dönem'de çok sayıda örnekle temsil edilmiştir⁹¹⁴. Hellenistik Dönem'de bazı tanrısal figürler için orijinal tipler değiştirilmeden sürdürülürken, Dionysos'un ikonografi ve karakterinde belirgin değişiklikler izlenmektedir⁹¹⁵. Hellenistik Dönem *thiasos* karakterleri, Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle küçük ölçekli yontularda konu ve motiflerin değişikliğe uğradığı çok sayıda varyantla temsil edilmektedir⁹¹⁶. Özellikle Hellenistik Dönem'de önem kazanan ve toplumsal açıdan geniş bir yayılım alanına sahip evrensel bir tanrı olarak Klasik Dönem'in sakallı tarım ve bağ bozumu tanrısından bereketi sembolize eden sakalsız, yumuşak hatlara sahip Apollon tipolojisini yansıtan bir tipolojiye dönüşen⁹¹⁷ Dionysos'un bu tasviri Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde de serbest yontu⁹¹⁸, Herme⁹¹⁹ ve figürlü masa ayaklarında⁹²⁰ geç dönemlere kadar sürdürülmüştür. Dionysos *thiasos*'una ait serbest yontular Hellenistik Dönem'de tapınaklara ve kutsal alanlara adak için sunulurken, Roma İmparatorluk Dönemi'nde söz konusu heykellerin kopya ve varyantları seri üretimlerle villa bahçelerinde yaratılan yarı doğal pastoral ortamlarda açık havada sergilenmiştir⁹²¹.

⁹¹² Boardman, 2014, 74.

⁹¹³ Boardman, 2014, 74.

⁹¹⁴ Smith, 2013, Nr. 77, 80.

⁹¹⁵ Smith, 2013, 65.

⁹¹⁶ Smith, 2013, 132.

⁹¹⁷ Smith, 2013, 131.

⁹¹⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı 2009, 47, Nr. 30.

⁹¹⁹ Sezer, 2013, 98, Nr. 107.

⁹²⁰ Feuser, 2013, 212, Kat. Nr. 40, Taf. 9, 2; Dinç ve Durugönül, 2015, 162, Kat. Nr. 98.

⁹²¹ Smith, 2013, 144.

Benzer tipteki yontular; Aydın Arkeoloji Müzesi⁹²², Manisa Müzesi⁹²³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁹²⁴, Konuralp Müzesi⁹²⁵ ve Afrodiasias Müzesi'nde⁹²⁶ yer almaktadır.

K. 46 numaralı Tralleis buluntusu örnek, üst gövdenin uzun ve ince yapısının yanı sıra korunan sağ kolun vücuda bitişik yapısı, geniş tutulan kalça-basen hattı ve bacakların kapanarak bitişik biçimde işlenişleriyle -İÖ 4. yüzyıl heykeltıraşlığından bilinen tiplerin moda olduğu- Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtmaktadır. Ancak sağ omuz üzerinden göğüs kısmına uzanan saç buklelerinin şematik yapısı, gövdeye bitişik sağ kol, *testikül* ve bitişik bacakların arasında konturu vurgulamak amacıyla derin kanallı matkap kullanımı ve üst gövdenin hareketsiz ve dikey hatlı yapısıyla çelişen biçimde kalçanın dışa taşkınlık düzeyi, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın modasına uygundur. Benzer tipteki Manisa Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 334 envanter numaralı Dionysos yontusu⁹²⁷, üst gövdede sert, katı ve aynı düzlemde işlenerek belli bir şablona bağlı kalındığını gösteren belirgin göğüs kaslarının yatay ve düşey yönlü kesişen ayırım çizgileri ve belden kalçaya keskin konturlu geçiş nedeniyle **K. 46** numaralı Tralleis buluntusu örnekten erken tarihli olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen 03.561 envanter numaralı Nysa buluntusu Dionysos yontusu⁹²⁸, sağ omuzdan göğüs üzerine uzanan saç buklelerinin ayırımında kullanılan ince kanallı matkap uygulaması, gövdeye bitişik kolların üst kısmında konturu vurgulamak amacıyla kullanılan derin matkap kanalı ve sağ kalçanın dışa taşkınlığıyla tezat biçimde harekete karşılık vermeyen durağanlıkta işlenen yumuşak hatlı üst gövde yapısı **K. 46** numaralı örnekle benzer yapıdadır ve dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Afrodiasias Müzesi'nden İS 2. yüzyılın sonu ile 3. yüzyılın başlarına tarihlenen 5468 envanter numaralı Dionysos yontusu⁹²⁹, saç buklelerinin ayırımında kullanılan derin ve köprülü matkap kanalları uygulamasının yanı sıra gövdeyle ayırımı derin ve geniş kanallarla belirtilmiş korunan sol kol konturu nedeniyle **K. 46** numaralı Tralleis buluntusu yontudan geç tarihli olmalıdır.

⁹²² Bkz. Nysa buluntusu **K. 36** numaralı Dionysos yontusu.

⁹²³ Dinç, 2015, 61, Kat. Nr. 23.

⁹²⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 37, Nr. 20.

⁹²⁵ Sezer, 2016, 48, Nr. 29.

⁹²⁶ Smith, 2008a, 31, Nr. 42; Ilgım, 2015, 106, 107.

⁹²⁷ Dinç, 2015, 61, Kat. Nr. 23.

⁹²⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 37, Nr. 20.

⁹²⁹ Smith, 2008a, 31, Nr. 42.

9.2.2. Tanrıça Tipleri

9.2.2.1. Versailles Artemisi Heykeli Parçası (Lev. XLVII a-c)

Tralleis antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 47** numaralı yontu, tamamlanmamış, ayakta, *khiton* giyimli Artemis heykeli parçasıdır. Saçlar, yüz, boyun ve sadak işlenmeden bırakılmıştır. Omuzlar geniş, göğüsler belirgindir. Kalın ve güçlü bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik verilirken, kalçanın sağı dışa çıkık işlenmiştir. Giysi altında belirgin bacaklar kalın ve hareketli, sağ bacak geride, sol bacak ise öne uzanmaktadır. Sağ göğüs üzerinde, diyagonal biçimde sağ omuz arkasındaki sadağa uzanan deri kemer yer almaktadır. Dizlere kadar uzanan yuvarlak yakalı, kısa, kolsuz ve ince *khiton*, göğüs altında *kolpos* oluşturmuştur. Yaka kısmından göğüslere kadar dikey yönlü uzanan *khiton* kıvrımları, alt gövdede sol bacak üzerine yapışarak transparan yapıda ve diyagonal biçimde uzanırken sağ bacak üzerinde uçuşarak kalın bantlı ve dikey yönlü sonlanmaktadır. *Khlania*, sağ göğsü açıkta bırakarak karın üzerinden bacak arasında diz hizasına kadar uzanmaktadır. Sol omuz üzerinden iki parça halinde inen *khlanianın* sağ parçası göğüs üzerinden, sol parçası ise sol göğüs altında yer alan tomarın içinden geçirilerek sol bacağı kapatmaktadır. Sağ tarafta da *khlania* kıvrımlarının tomar üzerinden dökülen kısmı sağ bacak üzerine sarmaktadır. Sol göğüs üzerinden diyagonal biçimde inen paralel kalın bantlı *khlania* kıvrımları, bacak arasında ve belin her iki yanında hareketli ve plastik bir yapıya dönüşürken bel üzerinde yer alan tomarda yatay yönlü kalın bant biçiminde sonlanmaktadır. Giysi kıvrımları, yontunun arka kısmında paralel uzanan şematik kalın bant biçiminde işlenmiştir.

Daha önce R. Özgan⁹³⁰ tarafından incelenen **K. 47** numaralı örnek, Artemis tipolojisi⁹³¹ içerisinde *Versailles*⁹³² tipindedir. Bu tipte Artemis, soluna hareketli iken kontrast biçimde başı ters yöne dönüktür. Omuz düzleminde yana ve geriye açılarak dirsekten bükülen sağ kol, sırt kısmında bulunan sadağa uzanır, sol kol ise diyagonal biçimde yana ve aşağıya açılır, elinde ok ya da bazı örneklerde görüldüğü üzere bir geyiğin boynuzunu tutmaktadır. Arketipi için genel görüş, Geç Klasik Dönem'de *-Belvedere Apollonu* stili üzerinden- Leokhares'e atfedilmekte, bazı araştırmacılar ise Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ni önermektedir⁹³³. İkonografik açıdan bu tipolojide,

⁹³⁰ Özgan, 1982a, 155, Nr. 67, Res. 158.

⁹³¹ LIMC II-2 1984b, 442-628.

⁹³² LIMC II-2, 1984b, 465-467.

⁹³³ Tipin orijinali konusunda farklı araştırmacılar ve görüşleri için bkz. Özgan, 1982a, 155; İnan, 2003, 20 vd.

tanrıçanın bereketle ilişkili olarak avcılık yönünün yanı sıra *potnia theron* sıfatı vurgulanmaktadır.

Benzer tipteki yontular; Side Müzesi⁹³⁴, Antalya Müzesi⁹³⁵, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁹³⁶, Roma Kapitol Müzesi⁹³⁷, Vatikan Müzesi⁹³⁸ ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde⁹³⁹ yer almaktadır.

Louvre Müzesi'nde korunan ve *Versailles* tipinin temsilcisi olan yontunun⁹⁴⁰, hareket yönüne eğimli üst gövde yapısıyla birlikte profilden verilen başın sert ve keskin biçimde geriye dönüşü Tralleis yontusunda karşılık bulmamaktadır. Ayrıca Tralleis örneğinde, soluna hareketlenen bir yapıda olmamasına rağmen orijinal ve repliklerden bilinen hareket yönüne karşılık veren *khiton* ve *khlania* uçlarının aksi yönde dalgalanarak uçtuğu görülmektedir. Cepheden verilen durağan gövde yapısı ve başın zıt yöne hafif dönüşü nedeniyle Tralleis buluntusu **K. 47** numaralı örnek, orijinal ve repliklerden ayrılmakta, dolayısıyla varyant olarak değerlendirilmektedir. *Versailles* tipinde betimlenen ve Antalya Müzesi'nde korunan Perge buluntusu bir yontuda⁹⁴¹ Vibia Sabina, diğer bir örnekte⁹⁴² ise bir kız çocuğu tasvir edilmiştir. Söz konusu yontuların başları, orijinal ve repliklerin aksine Tralleis örneğinde de görüldüğü üzere sert ve keskin dönüşle profilden işlenmemekte, portre sahibinin kimliğini açığa çıkaracak biçimde $\frac{3}{4}$ cepheden verilmektedir⁹⁴³. Bu bağlamda Tralleis örneğinin de portre yontusu olarak orijinal ve repliklerden ayrılan yönü değiştirilmiş başının, istek doğrultusunda *privat* portre olarak işlenebilmesi amacıyla tamamlanmadan bırakıldığı anlaşılmaktadır⁹⁴⁴. **K. 47** numaralı Tralleis buluntusu, bürümcek kumaş dokusu izlenimi veren yumuşak yapıda, dökümlü ve hareketli bacaklara yapışan ince *khiton* ile kalın ve plastik hatlı *khlania* kumaşının kontrastı, ölçülü düzeyde kullanılan matkap kanallarıyla ayrılan ve tek bir noktadan düzenli biçimde çatallanarak artan keskin sırtlı ve plastik hatlı kıvrım düzenlemesi, *khiton* altında doğal ölçekte ve belirgin göğüs hatlarının yanı sıra Geç Klasik Dönem yarattığı olan bir tipolojiye öykünen *klasistik* düşünce nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılda

⁹³⁴ İnan, 1975, 124, Nr. 66, Lev. LXVIII, 1.

⁹³⁵ İnan, J. (2003). *Perge'nin Roma Devri Heykeltraşlığı II*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 13-30.

⁹³⁶ Mendel, 1914, 362, Kat. Nr. 619.

⁹³⁷ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1493.

⁹³⁸ Bieber, 1977, 75.

⁹³⁹ Kaltsas, 2002, 250, Kat. Nr. 520.

⁹⁴⁰ Bieber, 1977, 71 vd.

⁹⁴¹ İnan, 2003, 20.

⁹⁴² LIMC II-2 1984b, 805.

⁹⁴³ İnan, 2003, 20, 21.

⁹⁴⁴ İnan, 2003, 21.

Hadrianus Dönemi modasına uygundur. Ayrıca değinildiği üzere Perge buluntusu bir örneğin Vibia Sabina'nın portre özelliklerini yansıtması ve diğer bir örnekte betimlenen kız çocuğu portre yontusunun da saç düzenlemesiyle Hadrianus Dönemi'ne tarihlenmesi, söz konusu dönemde portre yontularında bu tipolojinin sıkça kullanıldığını göstermektedir. Tralleis buluntusu yontunun; bacaklarının dizlerden itibaren kırık ve eksik olması, A. Furtwängler⁹⁴⁵, M. Pfrommer⁹⁴⁶ ve M. Wallace⁹⁴⁷ tarafından sandalet tipolojisi üzerinden tarihleme önerisi metodunun irdelenmesini olanaksız kılmaktadır. Benzer tipteki Vatikan Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 1786 envanter numaralı yontu⁹⁴⁸, hareketi engelleyecek düzeyde vücuda sıkıca sarılan *khiton* altında ince, zayıf ve uzun gövde formu, harekete bağlı sade ve şematik kalın bant biçiminde hareketsiz kıvrımlar ve göğüs altından sıkılan sicim biçiminde kemere rağmen belirsiz göğüs işlenişi nedeniyle **K. 47** numaralı Tralleis buluntusu örnekten erken olmalıdır. Antalya Müzesi'nde yer alan ve Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen 3731 envanter numaralı Perge buluntusu yontu⁹⁴⁹, doku detayları belirgin bürümcek kumaştan *khitonun* harekete karşılık veren biçimde alt gövdeye yapışarak aksi yönde uçuşan dalgalı kıvrımları, ince *khiton* ile kontrast oluşturan kalın ve ağır yapıda verilen *khlanianın* plastik hatlı kıvrımlarının ölçülü düzeyde belirgin matkap kanallarıyla ayrılmasının yanı sıra üst gövdede düzenlenme biçimi **K. 47** numaralı örnekle benzer özellikler göstermektedir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 4. yüzyıla tarihlenen 5058 envanter numaralı yontu⁹⁵⁰, birbirinin tekrarı ile oluşturulan ve stilize düzeyde şematik işlenen paralel *khiton* kıvrımları ve proporsiyon bozukluğu açıkça görülen gövde şeması nedeniyle **K. 47** numaralı Tralleis örneğine göre geç tarihli olmalıdır.

9.2.2.2. Athena Heykeli Parçaları (Lev. XLVIII a-d, Lev. XLIX a-d)

Tralleis antik kenti heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 48** numaralı örnek, Attika formu miğfere sahip olan tanrıça Athena başıdır. Baş hafifçe sağına dönük, saç-deri geçişi sert ve keskin verilirken, saç bukleleri ince matkap kanallarıyla ayrılmıştır. *Ranke* ve *palmet* bezekli Attika tipi miğfer altında, alın ortasından ikiye ayrılan uzun ve dalgalı saçlar her iki yanda bir çift bukle şeklinde omuzlara dökülürken, kulakların önünde ise virgül biçimli ikişer kısa saç tutamı yer almaktadır. Yüz oval ve geniş, üçgen formu alın dar ve yüksektir.

⁹⁴⁵ Furtwängler, A. (1893). *Meisterwerke der griechischen Plastik*. Leipzig, 665.

⁹⁴⁶ Pfrommer, M. (1984). Leochares? Die hellenistischen Schuhe der Artemis Versailles. *IstMitt* 34, 172 vd.

⁹⁴⁷ Wallace, M. (1940). Sutor Supra Crepidam. *AJA* 44, 2, 213-221.

⁹⁴⁸ Bieber, 1977, 75.

⁹⁴⁹ İnan, 2003, 13-30.

⁹⁵⁰ de Chaisemartin, N. ve Örgen, E. (1984). *Les Documents Sculptés de Silahtaraga*. Paris, 16 vd., Kat. Nr. 3, Taf. 9-11.

Badem formulu gözlerde konturları keskin göz kapakları etli ve kalın verilirken, göz pınarları matkapla işlenmiştir. Yanaklar geniş ve dolgun, detayları matkapla işlenen ve geriye çekilen kulaklar büyük ve şematiktir. Ağız hafif aralı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü, boynu kalındır.

Benzer tipteki yontular; İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁹⁵¹, Side Müzesi⁹⁵², Antalya Müzesi⁹⁵³, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁹⁵⁴, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi⁹⁵⁵, Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi⁹⁵⁶, Vatikan Müzesi⁹⁵⁷, Roma Metropolitan Müzesi⁹⁵⁸ ve Uffizi Galerisi'nde⁹⁵⁹ yer almaktadır.

Arketipi Arkaik Dönem'e uzanan⁹⁶⁰ **K. 48** numaralı Tralleis yontusu, daha önce R. Özgan⁹⁶¹ tarafından değerlendirilmiş, üçgen formulu dar alın, geniş yüzeyli yanaklar, deriden belirgin biçimde ayrılan alt göz kapaklarının yanı sıra dudakların derin bir yarıkla birbirinden ayrılması ile Traianus ve Hadrianus Dönemi'nde görülen katı ve metalik yüz hatlarından uzak geniş ve durağan yüz ifadesi nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 1. yüzyılda Flaviuslar Dönemi kadın portrelerinin özelliklerini yansıttığı belirlenmiştir. Benzer tipteki İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 005.403 envanter numaralı Kyme buluntusu Athena yontusu⁹⁶², alın çizgisinin devamı niteliğinde işlenen ideal Hellen tarzı burun biçimi ve sıkıca kapalı ağız yapısıyla ciddi ifadenin vurgulandığı *klasistik* üslupta idealize edilen yüz hatları nedeniyle **K. 48** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Uffizi Galerisi'nde korunan ve Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen 238 envanter numaralı Athena yontusu⁹⁶³, miğfer formunda şekillenen saçların sınırlandırdığı üçgen formulu alın yapısı, göz kapaklarının deriden ve göz akından keskin bir hatla ayrılması, geniş yüzeyli yanaklar, ağzın derin bir kanalla ayrılan açık biçimi ve geniş tutulan yüz hatlarıyla durağan, hareketsiz ifade **K. 48** numaralı Tralleis buluntusu Athena başı ile benzer dönem modasını

⁹⁵¹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 45, Nr. 27.

⁹⁵² İnan, 1975, 164, Nr. 118, Lev. LXXXIV, 2.

⁹⁵³ Özgür, 1996, Nr. 19.

⁹⁵⁴ Mendel, 1914, 241 vd., Kat. Nr. 532.

⁹⁵⁵ Kaltsas, 2002, 111, Kat. Nr. 200.

⁹⁵⁶ Pozzi, 1989, 124, Kat. Nr. 140.

⁹⁵⁷ Amelung, 1903, 18, Kat. Nr. 13.

⁹⁵⁸ Michaelis, 1882, 529, Kat. Nr. 23.

⁹⁵⁹ Schürmann, W. (2000). Der Typus der Athena Vescovali und seine Umbildungen. *AntPl* 27, 69, Kat. Nr. K9.

⁹⁶⁰ Boardman, 2013, Nr. 212.1.

⁹⁶¹ Özgan, 1982, 138, 139, Res. 121-122

⁹⁶² Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 45, Nr. 27.

⁹⁶³ Schürmann, 2000, 69, Kat. Nr. K9.

yansıtmaktadır. Antalya Müzesi'nden Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 1.22.82 envanter numaralı Perge buluntusu Athena yontusu⁹⁶⁴, saç buklelerinin ayırımında izlenen derin kanallı köprülü matkap kanalları, etli ve ağır üst göz kapağına bitişik verilen *iris* işlenişi nedeniyle **K. 48** numaralı örnekten geç olmalıdır.

Tralleis antik kenti buluntularından **K. 49** numaralı yontu, ayakta, *peplos* ve *himation* giyimli Athena heykeline ait alt gövde parçasıdır. Bel kalın ve güçlü verilirken, sol bacağı hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın solu ise dışa çıkık işlenmiştir. Bacaklar ince ve uzun, sol bacak dizden hafifçe bükülerek yana uzanmakta, sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. *Peplos*, hareketli sağ baktan sıyrılmış, bacakların arasında ve taşıyıcı sol bacak üzerinde çatallanan kalın bantlı şematik kıvrımlar oluşmuştur. Manto kıvrımları, gövde konturlarını vurgulayarak yontuyu her iki yandan sınırlayan biçimde ağır ve dökümlü yapıdadır. Arka yüz işlenmeden bırakılmıştır

K. 49 numaralı Tralleis yontusu, *peplosun* sabit/taşıyıcı bacağı tamamen kapatan dikey yönlü ve paralel uzanan kıvrımların, hareketli sol bacağı açıkta bırakacak biçimde düzenlenmesi, arketipi Klasik Dönem'e uzanan ve Pheidias'a atfedilen *Athena Parthenos*⁹⁶⁵ ve aynı dönem içerisinde Myron ya da Pheidias'ın *Athena Parthenos* yontusuyla ilişkilendirilen⁹⁶⁶ *Athena Ince Blundell*⁹⁶⁷ tipolojisinde görülmektedir. Üst gövdenin kırık ve eksik olması nedeniyle tipolojik açıdan kesin bir yargıya varmak güçtür.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi⁹⁶⁸, İstanbul Arkeoloji Müzesi⁹⁶⁹, Side Müzesi⁹⁷⁰, Antalya Müzesi⁹⁷¹ ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde⁹⁷² korunmaktadır.

K. 49 numaralı örnek, ince ve uzun bacak yapısıyla Pergamon buluntusu Athena yontusundan bilinen⁹⁷³ Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtmamasına rağmen *apoptygmanın* şematik düzenlenme biçiminin yanı sıra sabit/taşıyıcı bacak üzerinde yumuşak sırtlı ve geniş yüzeyli rulo biçiminde plastik hatlı kıvrımların derine işleyen matkap kanallarıyla ayrılan yapısı nedeniyle Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2.

⁹⁶⁴ Özgür, 1996, Nr. 19.

⁹⁶⁵ Boardman, 2013, 110, Nr. 106.

⁹⁶⁶ Dinç, 2015, 34.

⁹⁶⁷ İnan, 1975, 49, Nr. 13, Lev. XXIV, 1; Dinç, 2015, 33, 34, Kat. Nr. 3.

⁹⁶⁸ Dinç, 2013, 28-33, Kat. Nr. III. 1. 1, Lev. I a-c.

⁹⁶⁹ Mendel, 1914, 276, Nr. 552.

⁹⁷⁰ İnan, 1975, 131-133, Nr. 72, Lev. LXVIII, 2-4.

⁹⁷¹ Özgür, 1996, Nr. 20.

⁹⁷² Niemeier, J. P. (1985). *Kopien und Nachahmungen im Hellenismus. Ein Beitrag zum Klassizismus des 2. Und frühen 1. Jhs. V. Chr.* Reihe Klassische Archäologie 20. Bonn: R. Habelt, 24 vd.

⁹⁷³ Niemeier, 1985, 24 vd.

yüzyılda Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi modasına uygundur. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen Tralleis buluntusu Athena yontusu⁹⁷⁴, alt gövdede ince ve transparan yapıda verilen kumaş dokusunun harekete bağlı kalın ve ağır kıvrımlarla bir arada verilmesiyle oluşan kontrast nedeniyle **K. 49** numaralı Tralleis yontusundan erken tarihli olmalıdır. Antalya Müzesi'nde korunan ve Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 2.22.82 envanter numaralı Perge buluntusu Athena yontusu⁹⁷⁵, sağ bacak başlangıç noktasında çatallanan ve ardından birleşerek tek bir hat halinde aşağıya doğru daralan ve sivrilen yapıda ayak üzerine dek uzanan kıvrım hattının yanı sıra giysi düzenlemesi geneline yansıyan yumuşak sırtlı rulo biçimindeki plastik hatlı kıvrımların derin ve düzenli matkap kanallarıyla ayrılan yapısı **K. 49** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzer özelliktedir. Side Müzesi'nde korunan ve İS 3. yüzyıla tarihlenen 267 envanter numaralı Athena torsosu⁹⁷⁶, alt gövdede, sağ bacak üzerinde izlenen geniş yüzeyli yumuşak sırtlı kıvrım hattının köprülü matkap kanallarıyla ayrılan işçiliği nedeniyle **K. 49** numaralı örnekten geç olmalıdır.

9.2.2.3. Aphrodite Heykeli Parçaları (Lev. XLIX a-d, Lev. LI a-d, Lev. LII a-d, Lev. LIII a-d)

Tralleis buluntusu yontu grubu içerisinde **K. 50** numaralı örnek, ayakta, *khiton* giyimli Aphrodite yontusuna ait üst gövde parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniş verilirken, hareket nedeniyle sol omuz yukarıda, sağ omuz ise aşağıda işlenmiştir. Göğüsler dolgun ve belirgindir. Sağ kol vücuda paralel biçimde yana açılırken, sol kol hafif geriye çekilerek aşağıya uzanmaktadır. Sol omuzdan düğmeli kolsuz, kalın kumaştan *khiton* sol göğsü tamamen kapatırken, yaka sağ göğsün hemen üzerinden sıyrılarak sağ kol altına uzanmaktadır. Göğüs altında sıkılan sicim biçiminde kemer nedeniyle *kolpos* oluşmuştur. Göğüs üzerinde diyagonal hatlı başlayan kıvrımlar, göğüs altında kemer etkisiyle üst üste binen torba kıvrımlara dönüşmüştür. Arka yüz işlenmeden bırakılmıştır.

K. 50 numaralı yontu, korunan üst gövdenin frontalitesi, sağ kolun vücuda paralel biçimde yana açılması, sol kolun hafif geriye çekilerek aşağıya uzanması ve tek omuzdan düğmeli kolsuz *khitonun* sol göğsü tamamen kapatması, yaka kısmının ise sağ göğsün hemen üzerinden sıyrılarak sağ kol altına uzanmasıyla oluşturulan *khiton* düzenlemesi

⁹⁷⁴ Dinç, 2013, 28-33, Kat. Nr. III. 1. 1, Lev. I a-c.

⁹⁷⁵ Özgür, 1996, Nr. 20.

⁹⁷⁶ İnan, 1975, 131-133, Nr. 72, Lev. LXVIII, 2-4.

öznelinde değerlendirildiğinde Aphrodite tipolojisi⁹⁷⁷ içerisinde arketipi Klasik Dönem'e (İÖ 420)⁹⁷⁸ uzanan Yaslanan Aphrodite⁹⁷⁹ tipinde olduğu anlaşılmaktadır. Anılan tanrıçanın *Doria*⁹⁸⁰, *Louvre-Napoli (Frejus)*⁹⁸¹, *Tiepolo*⁹⁸² ve *Urania*⁹⁸³ tipleri **K. 50** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzerlik gösterse de ayrıntıda farklılıklar bulunmaktadır. *Aphrodite Doria* tipinde cepheden verilen üst gövde ve *khiton* yakasının sıyrılarak sağ göğüs üzerinden geçen modeli, Tralleis yontusuyla benzerlik göstermektedir. Ancak *Doria* tipinde sağ kol öne ve aşağıya uzanmakta, dirsekten bükülerek omuz düzlemine kaldırılmaktadır. *Khiton* ise uzun kolludur ve dirseklere kadar uzanmaktadır. *Aphrodite Louvre-Napoli (Frejus)* tipinin, üst gövdenin duruşu, sağ kolun omuz düzleminde yana açılması ve sol kolun geriye çekilerek aşağıya uzanmasının yanı sıra omuzlardan düğmeli kolsuz *khiton* düzenlemesi, Tralleis yontusuyla benzerlik göstermesine rağmen *khitonun* sol omuzdan çözülerek aynı yöndeki göğsü açıkta bırakan modeliyle **K. 50** numaralı Tralleis örneğinden ayrılmaktadır. *Aphrodite Tiepolo* tipi, üst gövde formu, sağ kolun yana açılması ve sol kolun aşağıya uzanmasıyla birlikte omuzlardan düğmeli kolsuz *khitonun* göğüs altından sicim biçiminde kemerle sıkılması ve dolayısıyla belirginleşen göğüs yapısı, Tralleis buluntusuyla benzer özelliktedir. Ancak, sol omzu ve aynı yöndeki kolun üst kısmını kapatan *himation* düzenlemesi **K. 50** numaralı örnekten farklılık göstermektedir. *Aphrodite Urania* tipolojisinde ise üst gövde şeması, kolların biçimi ve omuzlardan düğmeli kolsuz *khitonun* göğüs altından sicim biçiminde kemerle sıkılması, Tralleis yontusuyla benzerlik göstermesine rağmen alt gövdeyi kapatan mantonun bir ucunun sol omzu düşey yönde kapatması nedeniyle **K. 50** numaralı örnekten ayrılmaktadır. Değinilen tipolojik özellikler ve giysi düzenlemesi Aphrodite etkisiyle Mysa⁹⁸⁴ ve *Niobid Trophos*⁹⁸⁵ yontularında da görülmektedir.

Benzer tipteki yontular; İzmir Arkeoloji Müzesi⁹⁸⁶, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi⁹⁸⁷, Brindisi Müzesi⁹⁸⁸, Terme Müzesi⁹⁸⁹ ve British Müzesi'nde⁹⁹⁰ korunmaktadır.

⁹⁷⁷ LIMC II-1, 1984a, 2-176; LIMC II-2, 1984b, 6-175.

⁹⁷⁸ Hakman, 2020, 84.

⁹⁷⁹ LIMC II-2, 1984b, 32.

⁹⁸⁰ LIMC II-2, 1984b, 18-19.

⁹⁸¹ LIMC II-2, 1984b, 25-27.

⁹⁸² LIMC II-2, 1984b, 30, 31.

⁹⁸³ LIMC II-2, 1984b, 31, 32.

⁹⁸⁴ Özgan, R. (2020). *Hellenistik Devir Heykeltraşılığı IV*. Aydın: Aydın Tuna Matbaacılık, 58, Res. 54, 55.

⁹⁸⁵ Linfert, 1976, 92, Abb. 201-204.

⁹⁸⁶ Koçak, 2013, 86, Nr. L3.9, Taf. 29.

⁹⁸⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 28, Nr. 10.

⁹⁸⁸ Linfert, 1976, 89, 90, Abb. 196, Taf. 37.

K. 50 numaralı Tralleis buluntusu yontu, kolların üst kısmının dübelle sonradan eklenmesi, göğüs altından sıkılan kemer ve dolayısıyla belirgin yapıda işlenen dolgun göğüsler, transparan yapıda vücuda yapışan *khiton*, göğüs üzerinde üst üste binen derin kanallı torba biçiminde, belden aşağıya kadar ise yumuşak sırtlı, buruşuk kumaş katı görünümünde derin çanaklı ve şematik kıvrım yapısıyla Geç Hellenistik Dönem içerisinde İÖ 150-100 yılları arasında görülen dönem modasını yansıtmaktadır. Berlin'deki Pergamon Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Pergamon Altarı kuzey frizinde betimlenen Aphrodite kabartması⁹⁹¹, Barok stilde hareketin şiddetini yansıtan düzeyde aksi yöne uçuşan plastik hatlı giysi kıvrımları nedeniyle **K. 50** numaralı Tralleis yontusundan erken tarihli olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 002.974 envanter numaralı Tralleis buluntusu mezar steli üzerinde betimlenen kadın yontusunun⁹⁹², göğüs üzerinde üst üste binen derin kanallı torba biçiminde, belden aşağıya kadar ise yumuşak sırtlı, buruşuk kumaş katı görünümünde derin çanaklı ve hareketli şematik kıvrım yapısı **K. 50** numaralı Tralleis yontusu ile benzer moda özelliği yansıtmaktadır ve çağdaş olmalıdır. Lagina Hekate Tapınağı güney frizinde betimlenen ve İÖ 1. yüzyıla tarihlenen Aphrodite kabartma⁹⁹³, *klasistik* üslupta ince uzun vücut hatları ve şematik kalın bant biçiminde kıvrım düzenlemesiyle **K. 50** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

Tralleis heykeltıraşlık eserlerinden **K. 51** numaralı örnek, *himationa* sarınmış bir Aphrodite heykeline ait alt gövde parçasıdır. Göbek hafif dışa taşkın ve belirgin verilirken, göbek deliği işlenmiştir. Güçlü ve geniş yapıdaki bel, sağ bacağın öne hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu ise dışa çıkıktır. Bacaklar kalın, sağ bacak öne, sol bacak ise sağ bacağın arkasından çapraz biçimde geriye hareketlidir. Bel üzerinden sarılarak alt gövdeyi kapatan manto kıvrımları şematik, kalın bant biçiminde kıvrımlara sahipken, sağ bacak üzerinde daha sade ve kıvrımsız geniş yüzeyler yer almaktadır. Manto, arkada kalçaları açıkta bırakarak şematik kalın bantlı üç kıvrımla devam etmektedir. Hareket nedeniyle kalçada *kontrapost* oluşmuştur.

⁹⁸⁹ Linfert, 1976, 92, Abb.198.

⁹⁹⁰ Linfert, 1976, 92, Abb. 201-204.

⁹⁹¹ Özgan, 2018, 162, Nr. 159.

⁹⁹² Özgan, 1995, 38, Taf. 7, 3, 4; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 156, Nr. 138.

⁹⁹³ Özgan, 2020, 291, Res. 317.

K. 51 numaralı örnek, Nymphe yontularında⁹⁹⁴ da görülen üst gövdenin çıplak verilmesine karşın arka kısımda kalçayı açıkta bırakacak biçimde alt gövdeye sarılan manto düzenlemesi ve bacakların çapraz biçimde işlenmesiyle Aphrodite tipolojisi⁹⁹⁵ içerisinde arketipi Hellenistik Dönem'e⁹⁹⁶ uzanan *Anadyomene*⁹⁹⁷ veya *Diadumene*⁹⁹⁸ grubuna ait olmalıdır. M. Hakman'ın⁹⁹⁹ değindiği üzere üst gövdenin dolayısıyla başın korunmadığı yontularda, *Anadyomene* ve *Diadumene* tipinin ayrımı konusunda problemler bulunmaktadır. Her iki tipte de tanrıça, çıplak veya alt gövdeyi kapatan manto giyimlidir ve ıslak/köpüklü saçlarını kurutmak için sıkılmaktadır¹⁰⁰⁰. **K. 51** numaralı Tralleis buluntusunda betimlenen *Anadyomene-Diadumene* tipi, Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde Lykia ve İonia ile birlikte Karia Bölgesi kentlerinde de adak eşyası niteliğinde yoğun buluntu grubu içerisinde yer almaktadır¹⁰⁰¹.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁰⁰², İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁰⁰³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁰⁰⁴, Side Müzesi¹⁰⁰⁵, Antalya Müzesi¹⁰⁰⁶ ve Rhodos'ta¹⁰⁰⁷ yer almaktadır.

K. 51 numaralı yontu, derin matkap kanallarıyla ayrılan yumuşak ve geniş yüzeyli şematik kalın bant biçimindeki kıvrım hatlarının yapısının yanı sıra derin matkap kanallarının bitiminde görülen taşırılmış noktasal girintiler Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısı/sonları özelliği göstermektedir. Basenler üzerinde şeffaf ve vücuda yapışan ince kumaş dokusuyla ağır ve hacimli kıvrım düzenlemesinin bir arada verilmesiyle oluşan kontrast yapı, **K. 51** numaralı örneğin Geç Hellenistik Dönem'den köken alan Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olduğunu düşündürmektedir. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 1.-2. yüzyıla tarihlenen 5967 envanter numaralı Tralleis buluntusu *Anadyomene* tipindeki Aphrodite yontusu¹⁰⁰⁸, manto kumaşının hacimli

⁹⁹⁴ Mendel, 1914, 263, Kat. Nr. 543.

⁹⁹⁵ LIMC II-1, 1984a, 2-176; LIMC II-2, 1984b, 6-175.

⁹⁹⁶ Smith, 2002, 83.

⁹⁹⁷ LIMC II-2, 1984b, 66-68.

⁹⁹⁸ LIMC II-2, 1984b, 49.

⁹⁹⁹ Hakman, 2020, 88.

¹⁰⁰⁰ Havelock, C. M. (2007). *The Aphrodite of Knidos and Her successors: A historical review of the female nude in Greek Art*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 87 vd.

¹⁰⁰¹ 84 vd.

¹⁰⁰² Dinç, 2013, 84-90, Kat. Nr. III.4.5, Lev. XI a-d.

¹⁰⁰³ Aybek, 2009, 85-87, Nr. 76, 80, Lev. 38, 39.

¹⁰⁰⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 31, Nr. 13.

¹⁰⁰⁵ İnan, 1975, 142, 143, Nr. 82, Lev. LXXIII, 2.

¹⁰⁰⁶ Özgür, 1996, Nr. 17.

¹⁰⁰⁷ Koçak, 2013, 105, Nr. K 11, Taf. 39. 5-8.

¹⁰⁰⁸ Dinç, 2013, 84-90, Kat. Nr. III.4.5, Lev. XI a-d.

ve dökümlü yapısının yanı sıra ölçülü düzeyde kullanılmış matkap kanallarıyla ayrılan plastik hatlı ve hareketli kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 51** numaralı Tralleis örneğinden erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen Tralleis buluntusu Aphrodite yontusu¹⁰⁰⁹, bacaklara sıkıca sarılan *khitonun* kıvrımsız geniş yüzeyleriyle kontrast biçimde bel ve bacak arasında derin matkap kanallarıyla ayrılan şematik, ağır kıvrım düzenlemesi **K. 51** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir. Side Müzesi'nde korunan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 232 envanter numaralı Aphrodite heykeli¹⁰¹⁰, ana hatlarıyla belirtilen stilize düzeyde az sayıda şematik kıvrım düzenlemesi, bel üzerinde birbirinin tekrarı ile oluşturulan iki dairesel kıvrım ve bacak arasından bir sütun düzlemi biçiminde aşağıya uzanan kıvrım hattı nedeniyle **K. 51** numaralı Tralleis buluntusu yontudan geç tarihli olmalıdır.

Tralleis antik kenti plastik buluntuları içerisinde **K. 52** numaralı yontu, yüksek bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* ve *himation* giyimli Aphrodite heykeli parçasıdır. Tüm yüzey, yoğun raspa uygulaması sonrası *ganosis* benzeri bir uygulama sonucunda pürüzsüzleştirilerek parlatılmıştır. Omuzlar dar, hareket nedeniyle sağ omuz soluna göre hafif yukarıda verilmiştir. Arası açık, birbirinden uzak göğüsler küçük işlenirken, sağ kolun hareketiyle sağ göğüs, soluna oranla yukarıda betimlenmiştir. Sol kol, dirsekten bükülerek öne uzanmakta, dirsek kısmına dolanan mantonun bir ucunu taşımaktadır. Güçlü ve geniş bel, sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu ise dışa çıkmıştır. Hareketli sağ bacak, dizden bükülerek geriye ve yana açılırken, sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Sol omzu ve sol göğsü açıkta bırakan ince ve uzun *khitonun* yakası şematik bir bant halinde yay biçiminde sağ omuzdan sol omuza uzanmaktadır. Üst gövdede, sağ göğüs üzerindeki diyagonal hatlı şematik iki kıvrım dışında kıvrımsız geniş bir yüzey yer alırken, iki bacak arasında birbirine paralel uzanan dikey yönlü şematik kıvrım hattı yer almaktadır. Bu kıvrımdan, hareketli sağ bacağın ayak bileğine şematik, diyagonal bir kıvrım uzanmaktadır. Sol kol üzerinde taşınan mantonun bir ucu sabit olan sol bacağın dış tarafından vücuda paralel biçimde sarmakta ve arkadan sol ayak bileğine dolanarak kaidenin sol tarafında sonlanmaktadır. Yontu, ön kısmı dairesel, arkası düz kesilmiş oval formlu, iki *torus* ve *trokilostan* oluşan yüksek bir kaide üzerinde yer almaktadır. Arka yüz işlenmemiştir.

¹⁰⁰⁹ Dinç, 2013, 101-106, Kat. Nr. III.4.8, Lev. XIII d-e.

¹⁰¹⁰ İnan, 1975, 140, 141, Nr. 80, Lev. LXXII, 2.

K. 52 numaralı Tralleis antik kenti buluntusu yontunun, tipolojik açıdan ve *khiton* düzenlemesiyle Aphrodite'nin farklı tipleri¹⁰¹¹ içerisinde; sol göğsü açıkta bırakıp omuzdan sıyrılarak kolun üst kısmına düşen *khiton* düzenlemesinin yanı sıra sağ kolun yana açılarak geriye uzanıp mantosunu çekmesi ve sol kolun gövdeye bitişik biçimde dirsekten bükülerek öne uzanması, *Aphrodite Frejus-Venus Genetrix* tipinde¹⁰¹² olduğunu gösteren özellikleridir. Bu tipin en iyi korunmuş kopyası olarak bilinen Louvre Müzesi 525 envanter numaralı örneğinin Frejus'da bulunduğu dair hatalı bilgi nedeniyle *Aphrodite Frejus* olarak anılsa da daha sonra bu repliğin Napoli'de bulunduğu anlaşılmış W. Fuchs¹⁰¹³ tarafından *Louvre-Napoli* olarak yeniden adlandırılmıştır¹⁰¹⁴. Tipin kökeni hakkında araştırmacıların farklı görüşleri bulunmaktadır; buna göre G. C. Picard¹⁰¹⁵, İÖ 5. yüzyılın son çeyreğinde Alkamenes'e verirken, H. Schrader¹⁰¹⁶ ve W. Fuchs¹⁰¹⁷ ise Kallimakhos'a dayandırmaktadır.

Benzer tipteki yontular; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁰¹⁸, Side Müzesi¹⁰¹⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁰²⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁰²¹ ve Uffizi Galerisi'nde¹⁰²² yer almaktadır.

K. 52 numaralı Tralleis örneği; birbirinden uzak işlenen ve proporsiyon bozukluğu izlenen göğüs işlenişinin yanı sıra yumuşak hatlı, kalın bant biçiminde şematik kıvrımlar ve transparan *khiton* altında izlenebilen vücut hatları işlenişiyile Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısı modasına uygundur. Ayrıca Roma İmparatorluk Dönemi plastiğinde iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan oval formlu kaide tipini F. Muthmann¹⁰²³ Hadrianus Dönemi'ne, A. Filges¹⁰²⁴ ise Hadrianus ve Antoninler Dönemi'ne vermektedir. Değinen özellikler nedeniyle **K. 52** numaralı örnek, Klasik Dönem orijinalinin Roma İmparatorluk Dönemi repliği olarak nitelendirilebilir. Benzer tipteki İzmir

¹⁰¹¹ LIMC II-1, 1984a, 2-176; LIMC II-2, 1984b, 6-175.

¹⁰¹² LIMC II-1, 1984a, 34 vd., Kat. Nr. 224-242.

¹⁰¹³ Fuchs, W. (1954). Zum Aphrodite-Typus Louvre-Neapel und Seinen Neuattischen Umbildungen. in: Reinhard, L. (Hrsg.), Neue Beiträge zur Klassischen Altertumswissenschaft. *Festschrift zum 60. Geburtstag von Bernhard Schweitzer*. Stuttgart, 206-217.

¹⁰¹⁴ Söz konusu görüşler için bkz. İnan, 1975, 39, 191. dipnot.

¹⁰¹⁵ Picard, C. (1935). *Manuel d'archéologie Grecque I*, 615 vd.

¹⁰¹⁶ Schrader, H. (1924). *Phidias*, 311 vd.

¹⁰¹⁷ Fuchs, 1954, 206 vd.

¹⁰¹⁸ Bkz. **K. 17** numaralı Menderes Magnesiası buluntusu.

¹⁰¹⁹ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

¹⁰²⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

¹⁰²¹ Mendel, 1914, 352, Kat. Nr. 1114.

¹⁰²² Mansuelli, 1958, 38 vd., Kat. Nr. 13.

¹⁰²³ Muthmann, 1951, 120 vd.

¹⁰²⁴ Filges, A. (1999). Marmorstatuen aus Kleinasien. Zu Ikonographie, Funktion und Produktion Antoninischer, Severischer und Späterer Plastik. *IstMitt* 49, 402 vd.

Tarih ve Sanat Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 453 envanter numaralı Miletos buluntusu yontu¹⁰²⁵, üst gövde proporsiyonunda özellikle omuz ve göğüs kısmında izlenen ölçeklendirme ve yumuşak hatlı geçiş çizgileriyle ve plastik hatlı *khiton* kıvrımlarıyla **K. 52** numaralı örneğe göre erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen 856 envanter numaralı yontu¹⁰²⁶, özellikle üst gövde hatlarını açığa çıkararak nitelikte ince, transparan ve vücuda yapışan elbisenin yanı sıra kumaşın katlanan yerlerinde şematik kalın bant biçimindeyken özellikle sağ göğüs altından aşağıya uzanan az sayıdaki çizgisel kıvrım yapısıyla **K. 52** numaralı Tralleis yontusu ile oldukça benzer stil özelliği yansıtmaktadır ve dolayısıyla çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyıl sonlarına tarihlenen 471 envanter numaralı *Venus Genetrix* yontusu¹⁰²⁷, yoğun olarak kullanılan derin kanallı matkap uygulaması ve feminen yapıdan uzaklaşan yüz ifadesiyle **K. 52** numaralı yontudan daha geç olmalıdır.

Tralleis buluntu grubu içerisinde **K. 53** numaralı yontu, ayakta ve çıplak Aphrodite heykeli parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniş verilmiştir. Hareket nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre hafif yukarıda işlenmiştir. Kollar gövdeye paralel biçimde aşağıya ve öne uzanmaktadır. Göğüsler belirgin, göbek hafif dışa taşkındır. Bel, soluna eğiktir.

K. 53 numaralı Tralleis buluntusu yontunun, korunan üst gövdesinin çıplak betimlenmesiyle Aphrodite'nin farklı tipleri¹⁰²⁸ içerisinde Praxiteles stilini yansıtan omuzlardaki oran, kolların vücuda paralel biçimde aşağıya ve öne uzanması ve belin soluna verilen eğim, *Knidoslu Aphrodite* ya da *Medici Venüsü* tipinde¹⁰²⁹ olduğunu gösteren belirteçlerdir. Ayrıca tanrıçanın üst gövdesinin giysisiz işlendiği tipler içerisinde, **K. 53** numaralı Tralleis örneğinde de görüldüğü üzere özellikle omuzlarda ve sırt kısmında saç bukleleri izine rastlanmaması, saçlarının toplandığını göstermekte¹⁰³⁰ ve bu özellikler dolayısıyla önerilen tipolojiyi desteklemektedir. Bu tipte, sol tarafında bir *hydria/vb* kap bulunan Aphrodite, yıkandıktan sonra giyinmek üzere olduğu *pudica*¹⁰³¹ ifadesini anlatan bir anda betimlenmiştir. Ayakta ve tamamen çıplak biçimde sağına eğik durmakta, sağ eli ile genital bölgesini kapatmaya çalışırken – *pudica*- sol elinde giysisini tutmaktadır. Söz

¹⁰²⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

¹⁰²⁶ Bkz. **K. 17** numaralı Menderes Magnesiası buluntusu.

¹⁰²⁷ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

¹⁰²⁸ LIMC II-1, 1984a, 2-176; LIMC II-2, 1984b, 6-175.

¹⁰²⁹ LIMC II-1, 1984a, 49-52.

¹⁰³⁰ Aybek, 2009, 87.

¹⁰³¹ LIMC II-1, 1984a, 49 vd.

konusu tipte hareketli sol bacak dizden kırılarak hafif yana uzanırken sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır.

Tanrıçayı ilk kez çıplak gösterdiği bilinen *Knidoslu Aphrodite* için Phryne, hem Praxiteles'e hem de *Anadyomene* tipini oluşturan ressam Apelles'e modellik yapmıştır¹⁰³². Tanrıçanın çıplak betimlenme düşüncesinin öncülünü oluşturduğu düşünülen örnekler, İÖ 5. yüzyıl sonlarında Zengin/Islak Stil özellikleriyle Aphrodite'nin vücuduna yapışan giysilerle verildiği yontular olarak görülür¹⁰³³. Söz konusu tipin çok sayıda repliği içinde en iyi bilinen örnek Vatikan Müzesi'ndedir¹⁰³⁴. Kopyalar içerisinde gerçeğe en yakın nitelendirilebilecek baş ise daha önce Berlin Eski Eserler Müzesi'nde bulunan ve Louvre Müzesi'nde yer alan *Kaufmann Koleksiyonu*'ndaki Tralleis buluntusu bir replikadır¹⁰³⁵.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁰³⁶, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁰³⁷, Side Müzesi¹⁰³⁸, Silifke Müzesi¹⁰³⁹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁰⁴⁰, Roma Klasik Sanat Müzesi¹⁰⁴¹, Münih Glyptothek¹⁰⁴², Terme Müzesi¹⁰⁴³, Tivoli Hadrianus Villası¹⁰⁴⁴, Vatikan Müzesi¹⁰⁴⁵, Torlonia Müzesi¹⁰⁴⁶, Roma Ulusal Müzesi¹⁰⁴⁷ ve Paul Getty Müzesi'nde¹⁰⁴⁸ yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 53** numaralı örnekte, Aphrodite'nin orijinal yontusunda daha yumuşak geçişlerle betimlenen vücut hatlarına karşın sert ve şematik yapısının yanı sıra göğüslerde görülen orantısızlık ve üst gövdenin *Knidoslu Aphrodite*'nin karakteristik duruş ve hareketine karşılık vermeyen frontalitesi ile belirgin bir durağanlık söz konusudur. Tralleis yontusunun normal boyutların çok altında küçük ölçekte işlenmiş

¹⁰³² Boardman, 2014, 13.

¹⁰³³ Smith, 2013, 81.

¹⁰³⁴ Bieber, M. (1981). *The Sculpture of the Hellenistic Age*. New York: Hacker Art Books, Inc, 19, Figs. 24-25.

¹⁰³⁵ Bieber, 1981, 19.

¹⁰³⁶ Dinç, 2013, 91-96, Kat. Nr. III.4.6, Lev. XII a-b; Bkz. **K. 2** numaralı Alabanda buluntusu.

¹⁰³⁷ Aybek, 2009, 86, 87, Nr. 78, Lev. 39.

¹⁰³⁸ İnan, 1975, 168, Nr. 132, Lev. LXXXVII, 6.

¹⁰³⁹ Tepebaş ve Durugönül, 2013, 38, Kat. Nr. 1.

¹⁰⁴⁰ Blinkenberg, 1933, 175, Nr. IV 9 B Abb. 62; Laubscher, 1966, 124, Anm. 49; Vierneisel-Schlörb, 1979, 331, 333, 345, Anm. 49; Steuben, 1989, 545, Anm. 34; Özgan, 1995, 54, Taf. 11, 4; Stemmer, 2002, 472; Maderna, 2004, 15, 576, Nr. 138; Corso, 2007, 207, Anm. 8, Nr. 6.

¹⁰⁴¹ Pasquier ve Martinez 2007, 144, Abb. 105.

¹⁰⁴² Vierneisel-Schlörb, 1979, Nr. 31, Abb. 158-164; Furtwängler ve Wolters, 1910, 266-269, Nr. 258.

¹⁰⁴³ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2216.

¹⁰⁴⁴ Raeder, 1983, 97, Kat. Nr. I.

¹⁰⁴⁵ Helbig, 1963, Kat. Nr. 207; Stemmer, 1995, 241, Nr. B79.

¹⁰⁴⁶ Visconti, 1883, Nr. 106-146.

¹⁰⁴⁷ Blinkenberg, 1933, 156.

¹⁰⁴⁸ Havelock, 1995, 171.

olması nedeniyle proporsiyonu bozulmuş olmalıdır. Bu bağlamda Tralleis yontusunun şematik, sert, katı hatları ve durağanlığı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl sonlarının modasına uygundur. Benzer tipteki Münih Glyptothek'te yer alan ve İÖ 1. yüzyıl sonlarına tarihlenen 258 envanter numaralı *Knidos Aphroditesi* tipinde heykel¹⁰⁴⁹, **K. 53** numaralı örneğe göre duruşu, hareketi ve yumuşak hatlı vücut yapısı nedeniyle daha erken olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 6412 envanter numaralı Alabanda buluntusu *Knidos Aphroditesi* tipinde torso¹⁰⁵⁰ boyutu, duruşu, üst gövde şemasında izlenen frontalite ve sert, katı vücut hatlarının yansıttığı durağan yapı nedeniyle **K. 53** numaralı Tralleis yontusu ile benzer özelliktedir, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 5967 envanter numaralı Tralleis buluntusu *Knidos Aphroditesi* tipinde torso¹⁰⁵¹, gövde genelinde izlenen proporsiyon bozukluğu, stilize düzeyde derinlikten uzak formu nedeniyle **K. 53** numaralı yontudan geç tarihli olmalıdır.

9.2.2.4. Hera Heykeli Parçası (Lev. LIV a-d)

Tralleis antik kenti plastik buluntuları içerisinde **K. 54** numaralı yontu, ayakta, *peplos* giyimli Hera heykeli parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniş verilirken, hareket nedeniyle sağ omuz soluna göre hafif yukarıda işlenmiştir. Göğüsler dolgun ve belirgin, bel kalın ve güçlüdür. Sol kol, gövdeye paralel biçimde aşağıya uzanmaktadır. Sol kolun üst kısmında aplik için oluşturulduğu anlaşılan nokta matkap izi yer almaktadır. Sol bacağın hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın sağı ise dışa çıkmıştır. Bacaklar ince ve uzun, sol bacak dizden hafifçe bükülerek yana uzanmakta, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Dökümlü *peplos* ayaklara kadar uzanmaktadır. Göğüs üzerinde üst üste binen V biçimli kıvrımlar, alt gövde boyunca devam ederken, karın üzerinde *apoptygma* yer almaktadır. Hareketli sol bacağı açıkta bırakan *peplos*, bacak arası ve sabit/taşıyıcı sağ bacak üzerinde birbirine paralel, dikey yönlü kıvrımlar oluşturmaktadır. Arka yüz kabaca işlenmiştir.

K. 54 numaralı örnek, *peplos* düzenlemesi öznelinde Hera¹⁰⁵², Demeter¹⁰⁵³ ve *peplophoros* tipi kadın yontularından bilinen şemaya sahiptir. Demeter tipolojisinde genellikle manto başı örtmekte, kolların hareketli olduğu örneklerde ise karakteristik

¹⁰⁴⁹ Vierendeis-Schlörb, 1979, Nr. 31 Abb. 158-164.

¹⁰⁵⁰ Bkz. **K. 2** numaralı Alabanda buluntusu.

¹⁰⁵¹ Dinç, 2013, 91-96, Kat. Nr. III.4.6, Lev. XII a-b

¹⁰⁵² LIMC IV-2, 1990b, 672.

¹⁰⁵³ LIMC IV-2, 1990b, 566-579.

biçimde daima sol kol yukarıda betimlenmektedir. Hera yontularında ise **K. 54** numaralı buluntuda da görülen biçimde sağ kol, omuz düzleminde yana ve yukarıya uzanmaktadır. Duruş benzerliğinin yanı sıra omuzlarda başı örtebilecek manto izi de tespit edilememiştir. Tralleis yontusu *peplos* düzenlemesi öznelinde değerlendirildiğinde, Alkamenes'e atfedilen Prokne yontusuyla benzer tipteki *Samos Hera*¹⁰⁵⁴ tipolojisini yansıtmaktadır. Bu tipte Hera'nın, omuz düzleminde yana açılan sağ kolu dirsekten bükülerek yukarıya uzanırken, elinde uzun asa tutmaktadır. Vücuda paralel aşağıya uzanan sol kolu ise dirsekten bükülerek bel hizasında öne uzanmakta, elinde *patera* bulunmaktadır.

Benzer tipteki örnekler; İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁰⁵⁵, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁰⁵⁶, Side Müzesi¹⁰⁵⁷, Antalya Müzesi¹⁰⁵⁸, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁰⁵⁹ ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde¹⁰⁶⁰ korunmaktadır.

Tralleis buluntusu **K. 54** numaralı Hera yontusu, ince ve uzun vücut hatları, vücudu saran *peplosun* sade ve kalın bant biçiminde hareketsiz kıvrım yapısı Geç Hellenistik Dönem özelliği göstermektedir. Ancak bel üzerinde ve bacak arasında yer alan kıvrım hattının derin kanallı matkap uygulamasıyla birbirinden ayrılan yapısı, bacak arasında konumlandırılan ve dikey yönlü şematik kıvrım hattı ile sol bacak üzerinde şematik üst üste binen derin çanaklı torba kıvrımların orijinali Erken Hellenistik Dönem'e tarihlenir, ancak bu örnekte Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın modasını yansıtmaktadır. Değinen özellikler doğrultusunda **K. 54** numaralı Tralleis yontusu, Erken Hellenistik Dönem'den itibaren bilinen bir tipin Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak değerlendirilebilir. Benzer tipteki Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyıla tarihlenen Pergamon buluntusu Hera yontusu¹⁰⁶¹, alt gövdede izlenen derin kanallı ve yumuşak sırtlı plastik kıvrımlarının, üst gövde üzerinde ince, buruşuk görümlü ve göğüs hatlarını belirginleştiren şeffaf kumaş yapısıyla oluşturduğu kontrast ve *kolposun* uzatılmış, birbirinden ayrılan detaylı işçiliği nedeniyle **K. 54** numaralı Tralleis yontusundan erken tarihli olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nden İS 2. yüzyıla tarihlenen 568 envanter numaralı *peplophoros* tipindeki kadın yontusu, göğüs üzerinde başlayan ve alt gövdeye

¹⁰⁵⁴ LIMC IV-2, 1988b, 672, Nr. 108.

¹⁰⁵⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 49, Nr. 32.

¹⁰⁵⁶ Sezer, 2013, 67, 68, Nr. 72.

¹⁰⁵⁷ İnan, 1975, 46-48, Nr. 11, Lev. XXIII, 1.

¹⁰⁵⁸ Özgür, 1996, Nr. 2, 3.

¹⁰⁵⁹ Linfert, 1976, 130, Abb. 330-332, Taf. 61.

¹⁰⁶⁰ Niemeier, 1985, 111 vd.

¹⁰⁶¹ Niemeier, 1985, 111 vd.

kadar uzanan, üst üste V biçiminde düzenlenen yumuşak sırtlı kıvrım hattının, alt gövdede sabit/taşıyıcı bacak üzerinde derin kanallarla ayrılan paralel biçimde birbirini takip eden şematik ve hareketsiz kalın bant biçiminde devam eden yapısının yanı sıra bel üzerinde yay çizen *kolposun* katlı ve kabarık kumaş dokusunu yansıtan yumuşak sırtlı ve geniş yüzeyle kısa ve hacimli kıvrım hattı, **K. 54** numaralı Tralleis buluntusu Hera yontusuyla benzer özelliktedir, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Antalya Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen A-95 envanter numaralı Hera yontusu¹⁰⁶², derin yarıklar oluşturan matkap kanallarıyla ayrılan sert, metalik ve keskin sırtlı kıvrım yapısı ve özellikle sol ayak bileği üzerine dökülen giysi kıvrımlarında izlenen köprülü matkap kanalları nedeniyle **K. 54** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

9.2.3. Diğer Mitolojik Tipler

9.2.3.1. Attis Heykeli Parçaları (Lev. LV a-d, Lev. LVI a-c)

Tralleis antik kenti heykeltıraşlık eserleri buluntu grubu içerisinde **K. 55** numaralı yontu, ayakta, *anaxyrides* giyimli Attis heykeline ait alt gövde parçasıdır. Göbek belirgin ve öne taşkın verilirken, göbek deliği işlenmiştir. Kalın ve güçlü bel, sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu ise dışa çıkıktır. Bacaklar kalın ve güçlü, sağ bacak öne, sol bacak ise arkaya doğru hareketlidir. Kontrast bacak hareketi nedeniyle kalçada *kontrapost* oluşmuştur. Bacakları sıkıca saran *anaxyrides*, sağ bacak üzerinde harekete bağlı olarak gerilmiş ve bu nedenle çok sayıda üst üste binen ve çatallanan kıvrım çanakları oluşturmuştur. Geriye çekilen sol bacak üzerinde ise sağ bacakla kontrast oluşturacak düzeyde az sayıda diyagonal hatlı sade kıvrım yer almaktadır.

K. 55 numaralı Tralleis örneği, Attis tipolojisi¹⁰⁶³ içerisinde *Dans Eden Attis* tipindedir¹⁰⁶⁴. Bu tipte Attis, ayakta, *anaxyrides* giyimli olarak betimlenirken *anaxyrides*, şematik kıvrım tomarı ile karın kısmını açıkta bırakarak gövdenin her iki yanından yukarıya uzanır ve göğüsleri örterek iki göğüs arasında tutturulur. Kollar yukarıya uzanır ve eller başın üzerinde birleşir. Diğer örneklerde ise sağ kol öne ve yana uzanırken sol kol vücuda paralel biçimde yukarıya ve/veya yana açılır ve sağ elinde bir *pedum*, sol elinde ise *tympanon* tutar. **K. 55** numaralı Tralleis buluntusu Attis yontusu, ikonografik olarak yastan sevince dönüşüm *hilaria* veya *galloi* temsili biçiminde kendinden geçerek esrimeyi

¹⁰⁶² Özgür, 1996, Nr. 3.

¹⁰⁶³ LIMC III-1, 1986a, 22-44.

¹⁰⁶⁴ LIMC III-1, 1986a, 33-35, Nr. 240-278.

simgeleyen dans ile iğdiş/hadımla sonuçlanan Kybele kültü dinsel törenlerini yansıtmaktadır¹⁰⁶⁵.

Benzer tipteki yontular; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁰⁶⁶, Muğla Müzesi¹⁰⁶⁷, Afrodisias Müzesi¹⁰⁶⁸, Vatikan Müzesi¹⁰⁶⁹, Uffizi Galerisi¹⁰⁷⁰, Ny Carlsberg Glyptothek¹⁰⁷¹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁰⁷² ve Roma Kapitol Müzesi'nde¹⁰⁷³ korunmaktadır.

K. 55 numaralı Tralleis yontusu, gövdenin alt kısmında, hareket nedeniyle oluşan hava akımıyla bacaklara itilerek kasıkları belli edecek düzeyde ince, yumuşak ve vücuda sıkıca sarılan gergin *anaxyrides* üzerinde harekete bağlı, derin kanallı ve yumuşak sırtlı, şematik kalın bant biçiminde kıvrım düzenlemesiyle Geç Hellenistik Dönem içerisinde İÖ 150-100 yıllarının dönem modasını yansıtmaktadır. Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyıla tarihlenen Pergamon buluntusu Attis yontusu¹⁰⁷⁴, bürümcek kumaş dokusunu yansıtan yüzey detayları, sol bacak üzerindeki sade ve kıvrımsız geniş yüzeyle kontrast oluşturacak düzeyde üst gövdenin dökümlü kumaş yapısında izlenen derin kanallı, hacimli ve plastik hatlı hareketli kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 55** numaralı Tralleis örneğinden erken tarihli olmalıdır. Ny Carlsberg Glyptothek'te yer alan 715 envanter numaralı Kyzikos buluntusu Attis yontusunun¹⁰⁷⁵, şeffaf ve bacaklara yapışan *anaxyrides* üzerinde harekete bağlı, yumuşak sırtlı ve şematik kalın bant biçiminde kıvrım hattı, **K. 55** numaralı örnekle benzer özelliktedir. Muğla Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 220 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu Attis torsosu¹⁰⁷⁶, vücut hattının biçimine uygun keskin sırtlı kıvrımlar ve bu kıvrım hattının arasında küçük parçalar biçiminde dağılan plastik hatlı, hacimli kıvrım noktaları nedeniyle **K. 55** numaralı Tralleis yontusundan erken tarihli olmalıdır.

Tralleis plastik buluntularından **K. 56** numaralı yontu, ayakta, alçak bir kaide üzerinde *anaxyrides* ve *tunica manicata* giyimli, bir sütuna yaslanan Attis figürlü *monopodial* masa ayağı parçasıdır. Omuzlar geniş, kollar geride bağlı, göğüs ise giysi

¹⁰⁶⁵ Burkert, 2018, 16 vd.

¹⁰⁶⁶ Bkz. **K. 43** numaralı Orthosia buluntusu.

¹⁰⁶⁷ Özgan, 1999, 122, 123, Nr. K 27, Taf. 39 a-b.

¹⁰⁶⁸ Feuser, 2013, 242, Nr. 103, Taf. 24, 3.

¹⁰⁶⁹ Amelung, 1903, Nr. 647.

¹⁰⁷⁰ Mansuelli, 1958, 170, Nr. 148.

¹⁰⁷¹ Poulsen, 1951, 105, Kat. Nr. 121.

¹⁰⁷² Vermaseren, 1987, Nr. 359.

¹⁰⁷³ LIMC III-1, 1986a, Nr. 90.

¹⁰⁷⁴ Vermaseren, 1987, Nr. 359.

¹⁰⁷⁵ Poulsen, 1951, 105, Kat. Nr. 121.

¹⁰⁷⁶ Özgan, 1999, 122, 123, Nr. K 27, Taf. 39 a-b.

altından belirgin yapıda işlenmiştir. Bel güçlü ve geniş verilirken, sağ bacak önde, sol bacak ise çapraz biçimde geriye hareketlidir. Göğüs altından kalın bir kuşak-kemer ile bağlı ve sağ omuz üzerinde düğmeli *Tunica manicatanın* yüzey geneli sade ve kıvrımsız yapıdadır. Yaka kısmı, boyun çevresinde katlı, kalın ve şematik işlenmiş, kuşak altından birbirine paralel biçimde aşağıya uzanarak uçuşan şematik kalın bantlı kıvrımlar yer almaktadır. *Anaxyrides*, bacaklar üzerinde dar ve sıkı yapıda verilmiş, bu nedenle diz üzerinden *kothornos* konçuna uzanan, üst üste plastik hatlı, hacimli yatay kıvrımlar oluşmuştur. Altta dörtgen formlu kaide yer almaktadır. Arka yüz işlenmeden bırakılmıştır.

K. 56 numaralı Tralleis örneği, kollarının geride bağlı olması nedeniyle Attis tipolojisi¹⁰⁷⁷ içerisinde sütuna yaslanan *Tutsak Attis*¹⁰⁷⁸ grubunda değerlendirilmektedir. Kolları geride bağlı yontunun hareketsiz olmasına rağmen bir sütuna dayanması, *tunica manicatanın* karın ve üst bacak üzerinde sağ yöne uçuşan yapısı ve *anaxyridesin* diz altına itilerek yapışan görünümü, rüzgârlı açık hava ve pastoral imge temsili olarak yorumlanabilir.

Benzer tipteki yontular; Afyon Arkeoloji Müzesi¹⁰⁷⁹, Afrodisias Müzesi¹⁰⁸⁰, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁰⁸¹, Roma Kapitol Müzesi¹⁰⁸², Ny Carlsberg Glyptothek¹⁰⁸³, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁰⁸⁴, Hierapolis¹⁰⁸⁵ ve Samos'ta¹⁰⁸⁶ bulunmaktadır.

K. 56 numaralı Tralleis yontusu, *tunica manicatanın* sade ve kıvrımsız yapısına karşın yaka kısmında ve karın üzerinde görülen az sayıda katlı, kalın ve yumuşak sırtlı, geniş yüzeyli şematik kalın bant biçimindeki kıvrım düzenlemesi ve *anaxyridesin* üst üste binen plastik hatlı, hacimli kıvrım hattı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl sonlarının modasına uygundur. Hierapolis'ten İS 1. yüzyıla tarihlenen 4322 envanter numaralı yontu¹⁰⁸⁷, *tunica manicata* üzerinde yüzey geneline yayılan ve tek merkezden çatallanan keskin sırtlı kıvrım hattı ve karın üzerinde derin matkap kanallarıyla ayrılan plastik hatlı kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 56** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır.

¹⁰⁷⁷ LIMC III-1, 1986a, 22-44.

¹⁰⁷⁸ LIMC III-2, 1986b, 20.

¹⁰⁷⁹ Feuser, 2013, 241, 242, Kat. Nr. 102, Taf. 24, 2.

¹⁰⁸⁰ Feuser, 2013, 242, Kat. Nr. 103, Taf. 24, 3.

¹⁰⁸¹ Feuser, 2013, 243, Kat. Nr. 106, Taf. 24, 6.

¹⁰⁸² LIMC III-1, 1986a, Nr. 90.

¹⁰⁸³ Poulsen, 1951, 105, Kat. Nr. 121.

¹⁰⁸⁴ Vermaseren, 1987, Nr. 359.

¹⁰⁸⁵ Feuser, 2013, 242, 243, Kat. Nr. 104, Taf. 24, 5.

¹⁰⁸⁶ Feuser, 2013, 244, Kat. Nr. 107 Taf. 25, 1.

¹⁰⁸⁷ Feuser, 2013, 242, 243, Kat. Nr. 104, Taf. 24, 5.

İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen Attis yontusunun¹⁰⁸⁸, *tunica manicata* üzerinde geniş yüzeyle ve yumuşak sırtlı, katlı kıvrım düzenlemesi, **K. 56** numaralı Tralleis buluntusu Attis yontusuyla benzer özelliktedir. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 5045 envanter numaralı Orthosia buluntusu Attis yontusu¹⁰⁸⁹, plastik hatlardan uzak stilize düzeyde şematik kıvrım hattının yanı sıra sol tarafında uçuşan giysinin sol alt köşesinin harekete karşılık vermeyen durağanlıkta şematik biçimde kıvrılarak yana açılışı nedeniyle **K. 56** numaralı Tralleis örneğinden geç tarihli olmalıdır.

9.2.3.2. Hermaphrodite Heykeli Parçası (Lev. LVII a-d)

Tralleis antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 57** numaralı örnek, ayakta ve çıplak bir Hermaphrodite heykeli parçasıdır. Üst gövde keskin biçimde sağına dönük verilirken, vücudun sağında S profilli *torsion* oluşmuştur. Omuzlar güçlü ve geniş işlenirken, hareket nedeniyle sol omzu sağına göre hafif yukarıdadır. Dübel delikleri bulunan kollar, vücuda paralel biçimde aşağıya ve geriye uzanmaktadır. Göğüsler belirgin verilirken, göbek hafif dışa taşkındır. Bel, güçlü ve kalın, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkıktır. *Kontrapost* etkisiyle kalçanın sağı, soluna göre hafif yukarıdadır. Korunan bacakların üst kısmı bitişik işlenirken, hareketli sol bacak öne uzanmakta, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır.

K. 57 numaralı örnekte betimlenen Hermaphrodite yontusu, çıplak ya da kasıkları açıkta bırakacak biçimde düzenlenen yarı giyimli tipolojide, tekil örneklerin yanı sıra Satyros ve Silenos'larla birlikte *symplegmata* tipi yontu gruplarında betimlenmiştir¹⁰⁹⁰. Tralleis örneği, duruş ve tipoloji açısından Geç Klasik Dönem'de Skopas'ın *Dans Eden Maenad*¹⁰⁹¹ yontusunun yanı sıra *Aphrodite Kallipygos*¹⁰⁹² ile oldukça benzerlik göstermekte ve tartışmalı arketipi, araştırmacılar tarafından Kephisodotos, Pergamon ekolü, *Laokoon Grubu* ve antik resim sanatı ile ilişkilendirilen¹⁰⁹³ *Dresden Hermaphrodite-Silenos Grubunda*¹⁰⁹⁴ betimlenen Hermaphrodite tipinde değerlendirilmektedir. Bu tipte Hermaphrodite, üst gövdesi belden itibaren geriye ve sağına sert bir burulma gösterir,

¹⁰⁸⁸ Sezer, 2013, 108, 109, Nr. 119.

¹⁰⁸⁹ Bkz. **K. 43** numaralı Orthosia buluntusu.

¹⁰⁹⁰ LIMC III-2, 1986b, 190-196.

¹⁰⁹¹ Boardman, 2014, Nr. 33.

¹⁰⁹² Boardman, 2014, Nr. 82.

¹⁰⁹³ Araştırmacıların farklı görüşleri için bkz. İnan, 1975,

¹⁰⁹⁴ İnan, 1975, 113-115, Nr. 56, Lev. LIX, 1-3.

gövdeye paralel uzanan kollar dirsekten bükülerek öne uzanır, sağ bacak önde ve hareketli verilirken sol bacak geride, vücudun ağırlığını taşımaktadır.

İkonografik açıdan, çift cinsiyeti temsiliyle kült ya da mitolojik karakterlerden ayrılan ve Kentauros örnekleri gibi kendi içerisinde bütünlüğünü sembolize eden¹⁰⁹⁵ Hermaphrodite tasvirleri, Hellenistik Dönem’de Satyros, Pan ve Nymphe yontularıyla birlikte Dionysos’un Hellenistik *thiasosunun* bir parçası olarak görülmektedir¹⁰⁹⁶.

Benzer tipteki örnekler; Side Müzesi¹⁰⁹⁷, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁰⁹⁸, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁰⁹⁹ ve Ny Carlsberg Glyptothek’te¹¹⁰⁰ korunmaktadır.

K. 57 numaralı Tralleis Hermaphrodite’si için yukarıda değinilen görüşler içerisinde II. Eumenes Dönemi’ndeki Pergamon okulu tutarlı görünmektedir. Yüksek Hellenistik Dönem’de *Zeus Sunağı* figürleriyle benzer özellikler göstermekte, dolayısıyla Pergamon Barok stilini yansıtmaktadır. Zorlayıcı *torsion* ve kontrast hareketin tamamlanmamış olması ve kalçanın dışa taşkınlık düzeyi nedeniyle **K. 57** numaralı yontu, İÖ 2. yüzyıl ikinci yarısının modasına uygundur. Benzer tipteki Berlin Pergamon Müzesi’nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Pergamon Zeus Sunağı *akroter* figürü Apollon yontusu¹¹⁰¹, üst gövdede burulma ve kontrast hareketlerde izlenen yumuşak hatlar nedeniyle **K. 57** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve Geç Hellenistik Dönem’e tarihlenen Metropolis buluntusu Hermaphrodite yontusu¹¹⁰², ince ve uzun gövde formu ile durağan yapıda *torsionun* tereddütlü ve temkinli ifadesi nedeniyle **K. 57** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzer özellikler göstermektedir. Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi’nden Erken Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen 3356 envanter numaralı Hermaphrodite yontusu¹¹⁰³, vücut geneline yansıyan ince ve uzun formun yanı sıra keskin, sert ve köşeli gövde konturu nedeniyle **K. 57** numaralı Tralleis örneğinden geç tarihli olmalıdır.

¹⁰⁹⁵ Smith, 2013, 137.

¹⁰⁹⁶ Smith, 2013, 131.

¹⁰⁹⁷ İnan, 1975, 113-115, Nr. 56, Lev. LIX, 1-3.

¹⁰⁹⁸ Aybek, 2009, 81, 82, Nr. 71, Lev. 36.

¹⁰⁹⁹ Mendel, 1914, 83, Kat. Nr. 322; Özgan, 2018, 182, 183, Nr. 115, Res. 183.

¹¹⁰⁰ Poulsen, 1951, Kat. Nr. 488.

¹¹⁰¹ Özgan, 2018, 190, Res. 192.

¹¹⁰² Aybek, 2009, 81, 82, Nr. 71, Lev. 36.

¹¹⁰³ Walter, O. (1923). *Beschreibung der Reliefs im Kleinen Akropolismuseum in Athen*. Wien, 222, Kat. Nr. 451.

9.2.3.3. Satyros/Pan Başı Parçası (Lev. LVIII a-c)

Tralleis antik kenti plastik buluntu grubu içerisinde **K. 58** numaralı baş parçası çalışmaya dahil edilmiştir. Baş sert biçimde sağına ve yukarı dönüktür. Yanaklar yumuşak, geniş ve dolgun verilirken, ağız hafif aralıklı, dudaklar ise ince ve hareketli işlenmiştir. Çene dar ve yuvarlatılmış, boynu kalındır.

Başın keskin hatlarla dönüşü, burun ve üst dudak arasında bırakılan geniş alan ve açık ağız ile ince, kıvrımlı ve hareketli dudak yapısının yansıttığı gülümseme ifadesi, Satyros ve Pan yontularının kontrolsüz duyu durumunun karakteristik özelliğidir. Başın sert biçimde sağına ve yukarıya dönüşü *Berberini Faunu*¹¹⁰⁴ örneklerinden bilinen *Uyuyan Satyros* ve *Dansa Davet Grubu*¹¹⁰⁵ yontularından bilinen *Dans Eden Satyros* tipolojisini yansıtmaktadır.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹¹⁰⁶, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹¹⁰⁷, İzmir Arkeoloji Müzesi¹¹⁰⁸, Berlin Eski Eserler Müzesi¹¹⁰⁹, Roma Metropolitan Müzesi¹¹¹⁰ ve Vatikan Müzesi'nde¹¹¹¹ korunmaktadır.

K. 58 numaralı Tralleis yontusu, Büyük Galatlar yontu grubu ve Zeus Sunağı frizlerinden bilinen başın sert biçimde dönüş hareketine karşılık veren boyun kaslarında izlenen gerilim, ağzın açık ve dudakların hareketli yapısıyla vurgulanan *pathetik* ifade nedeniyle II. Eumenes Dönemi'ndeki Pergamon ikinci okulunun etkisi altında Barok stil özellikleri yansıtmakta, dolayısıyla İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına ait olmalıdır. Ayrıca yanakların yumuşak ve dolgun, çenenin küçük ve yuvarlatılmış formu II. Eumenes Dönemi'ndeki II. Pergamon okulu özellikleridir. Benzer tipteki Roma Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 3. yüzyılın sonlarına tarihlenen Satyros yontusu¹¹¹², başın keskin biçimde dönüşüyle vurgulanan mimiklere eşlik eden boyun kaslarının gerilimi ve aynı yöndeki yanak gerginliğine tezat oluşturan aşağıya dönük yanağın sarkık yumuşak formu nedeniyle **K. 58** numaralı Tralleis örneğinden erken tarihli olmalıdır. *Büyük Galatlar Yontu*

¹¹⁰⁴ Smith, 2013, Nr. 168.

¹¹⁰⁵ Smith, 2013, Nr. 157, 1-4.

¹¹⁰⁶ Özgan, 1982a, 86, 87, Nr. K 28, Res. 64-66.

¹¹⁰⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 69, Nr. 52.

¹¹⁰⁸ Sezer, 2013, 100, 101, Nr. 110.

¹¹⁰⁹ Pinkwart, 1973, 153, Abb. 3-4.

¹¹¹⁰ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2232.

¹¹¹¹ Amelung, 1903, Nr. 339.

¹¹¹² Özgan, 2018, 83, Res. 88 a-b.

Grubu figürlerinin¹¹¹³, baş dönüş açıları ve harekete karşılık veren boyun gerilimleri ve açık ağız yapılarının yansıttığı *pathetik* ifadenin yanı sıra yuvarlatılmış küçük, dar çene biçimi, **K. 58** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özelliktedir. Berlin Eski Eserler Müzesi'nde yer alan ve İÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlenen 1919 envanter numaralı Menderes Magnesiası buluntusu Satyros yontusu¹¹¹⁴, baş ve gözlerin yukarıya dönük verilmesine rağmen kırışksız alnın harekete karşılık vermeyen yapısı ve açık ağız işlenişine karşın hareketsiz dudaklarla durağanlaşan yüz hatları nedeniyle **K. 58** numaralı Tralleis örneğinden geç tarihli olmalıdır.

9.2.3.4. Mysa Heykeli Parçası (Lev. LIX a-d)

Tralleis antik kenti heykeltıraşlık eserlerinden **K. 59** numaralı yontu, alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli Mysa heykeli parçasıdır. Omuzlar dar verilirken, kolların hareketi nedeniyle sol omuz sağına oranla hafif yukarıda işlenmiştir. Göğüsler giysi altında belirsizdir. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın saği ise dışa çıkmıştır. Elbise altında dirsekten bükülen sağ kol, göğüs üzerine uzanmakta, giysi kıvrımlarını taşımaktadır. Sol kol, giysi altında gövdeye paralel aşağıya uzanırken, bilek kısmında dübel deliği bulunmaktadır. Bacaklar ince, uzun verilirken, giysi altında hareketli sol bacak dizden hafifçe bükülerek yana uzanmakta, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. *Khitonun* açıkta bıraktığı sol ayağında, *kothornos* tipinde parmak arasından bilek kısmına uzanan bantlı ve açık sandalet yer almaktadır. *Himation* altında kıvrımları belirgin uzun *khiton*, sol bacağı açıkta bırakacak biçimde kaideye kadar uzanmaktadır. Sağ kalça ve aynı yöndeki bacak üzerinde diyagonal hatlı başlayan sicim biçiminde *khiton* kıvrımları, sağ dizden itibaren birbirine paralel, dikey yönde ve sağ ayağı tamamen kapatarak, kaide üzerinde sonlanmaktadır. *Khiton* kıvrımları, sol bacağı hareketi nedeniyle bacak arasında diyagonal biçimde çatallanarak, torba kıvrımlarla sol ayak bileğinin üzerine dökülmektedir. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanırken, tekrar vücudun önüne sarılarak, sol omuz üzerinden arkaya atılır ve sol kola uzanır, sarılıp açılarak belin sol tarafından kalçanın yanında zigzag kıvrımlarla kaide üzerine dökülerek sonlanır. *Himation*, sol bacağı açıkta bırakacak biçimde sol kalça üzerinden sağ diz üzerine uzanmakta, sol elin kumaşı çekmesi nedeniyle sağ göğüs üzerinde ve sol bacağı hareketiyle sağ diz üzerinde üç şematik, kalın bantlı kıvrım oluşmuştur. Arka yüz işlenmemiştir.

¹¹¹³ Özgan, 2018, 117-126.

¹¹¹⁴ Pinkwart, 1973, 153, Abb. 3-4.

K. 59 numaralı Tralleis yontusu, İÖ 4. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşan *khiton poderes* üzerine uzun *himation* modasını yansıtmaktadır¹¹¹⁵. Bu tipoloji, Geç Klasik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi içlerine kadar tanrıça ve kadın portre yontularında çok sayıda örnekle temsil edilmiştir. Tralleis örneği, duruş ve *khiton-himation* düzenlemesi öznelinde değerlendirildiğinde, örnekleri İ.Ö. 160-150 civarına tarihlenen Priene Arkhelaos Kabartması¹¹¹⁶ üzerinde görülen Polyhymnia¹¹¹⁷ tipolojisinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu tipte Polyhymnia, ayakta, uzun *khiton* üzerine *himation* giyimlidir. *Himation* altında dirsekten bükülen sağ kolu, göğüs üzerine uzanırken, sol kolu giysi altında gövdeye paralel biçimde aşağıya uzanmaktadır. Elinde *kithara* tutmaktadır. Mantonun açıkta bıraktığı sol bacağı hareketli verilirken, sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. **K. 59** numaralı Tralleis yontusunun sol elinin manto kumaşı ile birleşim noktasında bulunan dübel deliği, *kithara* apliği amacıyla oluşturulmuş olmalıdır.

Benzer tipteki yontular; Afrodias Müzesi¹¹¹⁸, Bergama Müzesi¹¹¹⁹, Ödemiş Müzesi¹¹²⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹¹²¹, Side Müzesi¹¹²², British Müzesi¹¹²³ ve Vatikan Müzesi'nde¹¹²⁴ yer almaktadır.

K. 59 numaralı Tralleis buluntusu, İÖ 4. yüzyıl ortalarından itibaren yaygınlaşan *khiton poderes* üzerine uzun *himation* modasını¹¹²⁵ yansıtsa da yontunun giysi altında ince, zayıf ve uzun gövde formunun yanı sıra belirsiz göğüs hattı ve mantonun hareketi engelleyecek biçimde vücuda sıkıca sarılarak açmaya çalıştığı sol bacağına, ayak bileğinden itibaren gergin bir yapı oluşturması ve sicim biçiminde *khiton* kıvrımlarının yanı sıra *himation* üzerinde harekete bağlı sade ve şematik kalın bant biçimindeki hareketsiz kıvrımlar, Geç Hellenistik Dönem'de İÖ 1. yüzyılın ilk yarısının dönem modasını yansıtmaktadır. Değinen Geç Klasik Dönem özelliklerinin Geç Hellenistik Dönem'de *neo klasik* olarak değerlendirilebilecek düzeyde tekrarlanan bir moda dönüşüğü bilinmektedir¹¹²⁶. Bu bağlamda Tralleis buluntusu **K. 59** numaralı yontu, İÖ 4. yüzyıl

¹¹¹⁵ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

¹¹¹⁶ Smith, 2013, Nr. 216.

¹¹¹⁷ Kruse, 1975, 397, Kat. Nr. D 132.

¹¹¹⁸ Smith ve Ratte, 1996, 29, Fig. 26.

¹¹¹⁹ Kruse, 1975, 397, Kat. Nr. D 132.

¹¹²⁰ Linfert, 1976, 100.

¹¹²¹ Mendel, 1914, 11, Kat. Nr. 809.

¹¹²² İnan, 1975, 125, 126, Nr. 67, Lev. LXV, 1-2.

¹¹²³ Smith, 2013, Nr. 216.

¹¹²⁴ Helbig, 1963, Kat. Nr. 378.

¹¹²⁵ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

¹¹²⁶ Smith, 2013, 259.

orijinalinin Geç Hellenistik Dönem repliği olarak yorumlanabilir. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın sonuna tarihlenen 335 envanter numaralı Lindos buluntusu Polyhymnia yontusu¹¹²⁷, ince, şeffaf bürümcek kumaştan *khiton* altında belirgin dolgun göğüs yapısı ve basen üzerinde *himation* altından belirgin sicim *khiton* kıvrımlarının hacimli ve plastik yapısı nedeniyle **K. 59** numaralı Tralleis yontusundan erken tarihli olmalıdır. Ödemiş Müzesi'nden Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen 710 envanter numaralı Aphrodisias buluntusu Polyhymnia yontusu¹¹²⁸, sıkıca sarılan giysi altında ince ve uzun gövde formu, dar tutulan omuzlar, manto altında belirsiz göğüs yapısı ve *himationuun* sol bacağı açıkta bırakacak biçimde sol kalça üzerinden sağ diz üzerine uzanan bölümünde görülen şematik, kalın bant biçiminde hareketsiz kıvrımlar, **K. 59** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzer özelliktedir, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 2002 envanter numaralı Miletos buluntusu Polyhymnia yontusu¹¹²⁹, derin matkap kanallarıyla ayrılan keskin sırtlı, plastik *khiton* ve manto kıvrımları nedeniyle **K. 59** numaralı yontudan geç tarihli olmalıdır.

9.2.3.5. Maenad Baş Parçaları (Lev. LX a-d, Lev. LXI a-d)

Tralleis buluntusu **K. 60** numaralı yontu, Maenad heykeline ait baş parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönüktür. Yüzün tamamına yakın kısmı kırık ve eksiktir. Korunan kısımdan anlaşıldığı üzere *sakkos* altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların üst kısmını kapatıp arkaya uzanır ve gevşek bir topuzla sonlanmaktadır. Sağ kulağın üst kısmında, sarmaşık yaprağı altında yatay yönlü öne hareketli üç saç buklesi yer almaktadır. Alın üzerinden geçtiği anlaşılan ve başın arkasına kadar uzanan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem* ve başın sağ tarafında, sağ kulak üzerinde sarmaşık yaprağı bulunmaktadır. Korunan sağ kulak şematik işlenirken, kulak memesi sarkık ve belirgin, boyun kalındır.

K. 60 numaralı Tralleis buluntusu yontu, *sakkos* ile örtülü baş üzerinde *mitra* ve sarmaşık yapraklarından oluşan *diademiyle* tipolojik ve ikonografik olarak Maenad¹¹³⁰ tipolojisini yansıtmaktadır. Maenad yontularında genellikle baş, **K. 60** numaralı örnekte de

¹¹²⁷ Mendel, 1914, 11, Kat. Nr. 809.

¹¹²⁸ Linfert, 1976, 100.

¹¹²⁹ Schneider, C. (1999). *Die Musengruppe von Milet*. Milesische Forschungen 1. Mainz: P. von Zabern, 10 vd. Taf. 10-12, 58.

¹¹³⁰ LIMC VIII-2, 1997b, 524-550, "Mainades" 1-149.

görüldüğü üzere basık ve yuvarlatılmış hatlarla hareketli verilirken *mitra* başın ön kısmında tepede, saçların üzerinde yer alır veya saçlar *sakkos* ile örtülüdür¹¹³¹.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹¹³², Perge Müzesi¹¹³³ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹¹³⁴ yer almaktadır.

K. 60 numaralı yontu, saç-deri geçişinin sert ve keskin verilmesinin yanı sıra yanlarda, kulak üzerinde hacimli ve plastik hatlı buklelerin ayrımının ince fakat derine inen matkap kanallarıyla ayrılan yapısına tezat biçimde saçların başın üzerinde taraklı keski uygulamasıyla oluşturulduğu anlaşılan çizgisel şematik yapısı, korunan sağ kulağın ayrıntıya girilmeden konturlarının belirlendiği şematik formu ve korunan sağ yanağın arka kısmından anlaşıldığı üzere pürüzsüz ten yapısıyla kontrast oluşturan kulak üzerindeki sert ve metalik hacimli bukleler, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Geç Hadrianus-Erken Antoninler Dönemi modasını yansıtmaktadır. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 5968 envanter numaralı Tralleis buluntusu Maenad başı¹¹³⁵, kütle biçiminde başa oturtulan ve derin kanallarla ayrılan plastik yapıdan uzak, sert ve şematik saç bukleleriyle **K. 60** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 447 envanter numaralı Maenad başı¹¹³⁶, kulaklar üzerinde korunan ince ve derin kanallı matkap uygulamasıyla ayrılan hacimli ve plastik bukleler, **K. 60** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özelliktedir. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 847 envanter numaralı Muğla buluntusu Maenad başı¹¹³⁷, ışık-gölge kontrastı oluşturacak düzeyde derin ve köprülü matkap kanallarıyla ayrılan saç bukleleri nedeniyle **K. 60** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

Tralleis buluntusu **K. 61** numaralı örnek, Maenad yontusuna ait baş parçasıdır. Uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kalın ve geniş yüzeyli bir bant biçiminde kapatarak arkaya uzanmaktadır. Saçlar, başın tepesinde yatay yönde uzanırken kulakların üzerinde ince ve derin kanallarla ayrılan hacimli ve kalın bukleler biçiminde işlenmiştir. Yüz oval ve dolgundur. Alın dar ve yüksek verilirken, alın

¹¹³¹ LIMC VIII-2, 1997b, 524-550, "Mainades" 1-149.

¹¹³² Özgün, 1982a, 148, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹¹³³ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹¹³⁴ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

¹¹³⁵ Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹¹³⁶ Sezer, 2013, 32, Nr. 35.

¹¹³⁷ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yaprakları ve rozet biçiminde çiçeklerden oluşan *diadem* yer almaktadır. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Ağız kapalı, dudaklar ince, çene geniş ve güçlüdür.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹¹³⁸, Perge Müzesi¹¹³⁹ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹¹⁴⁰ yer almaktadır.

K. 61 numaralı Tralleis yontusu, gergin, katı ve metalik yüz hatlarıyla en erken Traianus Dönemi modasını yansıtsa da **K. 60** numaralı Maenad yontusuyla benzer biçimde yüz konturundan derin matkap kanalıyla ayrılan saç-deri geçişinin sert ve keskin yapıda verilmesi, yanlarda, kulak üzerinde hacimli ve kalın buklelerin ince, derin kanallarla ayrılan yapısıyla kontrast oluşturacak düzeyde, saçların başın üzerinde taraklı keskiyle yüzeysel işlenen şematik yapısı, Traianus Dönemi'ni aşarak bir önceki Maenad başı örneğinde görüldüğü üzere Geç Hadrianus-Erken Antoninler Dönemi'ne girmiş olmalıdır. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 5968 envanter numaralı Tralleis buluntusu Maenad başı¹¹⁴¹, hareketsiz, katı ve şematik saç bukleleriyle **K. 61** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 447 envanter numaralı Maenad başı¹¹⁴², yanlarda ince ve derin kanallarla ayrılan hareketli ve hacimli bukleler, **K. 61** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özelliktedir. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 847 envanter numaralı Muğla buluntusu Maenad başı¹¹⁴³, derin kanallarla ayrılan saç buklelerinin bağlantılarının köprülerle oluşturulan yapısı nedeniyle **K. 61** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

9.2.4. Erkek Tipleri

9.2.4.1. Erkek Heykeli Parçaları (Lev. LXII a-c, Lev. LXIII a-d)

Tralleis antik kenti heykeltıraşlık buluntu grubu içerisinde ele alınan **K. 62** numaralı yontu, ayakta, *himation* giyimli erkek heykeli parçasıdır. Korunan sol göğüs, kaslı ve belirgin yapıda verilmiştir. Bel kalın ve güçlü, sağ bacağın hareketi nedeniyle sağına eğik,

¹¹³⁸ Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d; Bkz. **K. 60** numaralı Tralleis buluntusu.

¹¹³⁹ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹¹⁴⁰ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

¹¹⁴¹ Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹¹⁴² Sezer, 2013, 32, Nr. 35.

¹¹⁴³ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

kalçanın solu dışa çıkıktır. Manto altından belirgin, kalın yapıdaki sağ bacak, dizden bükülerek yana açılırken, sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. *Himation*, üst gövdeyi açıkta bırakarak ayaklara kadar uzanmaktadır. Manto, bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun arkasından dolanan ve sol koltuk altından tekrar sarılarak arkadan, sol omuz üzerinden öne atılan biçimde düzenlenmiştir. Gövdenin sol tarafında üst üste binen ağır *himation* kıvrımları sol bacak üzerinde geniş alanlar bırakarak tek bir hatla kalın, yumuşak sırtlı ve hacimli bir yapıda devam ederken, kontrast biçimde hareketli sağ bacak üzerinde ince, transparan ve çatallanan yapıda kıvrım hattı bulunmaktadır. Yontunun arkası detaylı biçimde işlenmiş, ön yüzde olduğu gibi manto kıvrımları sırt kısmında, sol tarafta ağır ve katlı yapıda iken sağ tarafta aynı tezatlıkta ince verilen kumaş ve üst üste binen plastik hatlı kıvrım çanakları yer almaktadır.

K. 62 numaralı Tralleis yontusunun, *himationun* vücudun üst kısmını açıkta bırakarak belden itibaren alt gövdeyi kapatacak biçimde düzenlenmesi, Klasik Dönem mezar stellerinde betimlenen yaşlı erkek ve hatip/filozof¹¹⁴⁴, atlet¹¹⁴⁵, Zeus¹¹⁴⁶, Poseidon¹¹⁴⁷ ve Asklepios¹¹⁴⁸ tipolojisini yansıtmaktadır. Söz konusu tipoloji, Hellenistik Dönem’de yönetici yontularında¹¹⁴⁹, Roma İmparatorluk Dönemi’nde ise *Ara Pacis Sunağı* frizlerinden¹¹⁵⁰ itibaren imparator temsillerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹¹⁵¹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹¹⁵², İzmir Arkeoloji Müzesi¹¹⁵³, Kos Arkeoloji Müzesi¹¹⁵⁴, Delos Arkeoloji Müzesi¹¹⁵⁵ ve Berlin Pergamon Müzesi’nde¹¹⁵⁶ korunmaktadır.

Tralleis örneği, daha önce A. Linfert¹¹⁵⁷ ve R. Özgan¹¹⁵⁸ tarafından değerlendirilmiştir. R. Özgan¹¹⁵⁹, alt gövdede kıvrımsız geniş yüzey oluşturan *himation*

¹¹⁴⁴ Söz konusu tipoloji için bkz. Özgan, 1982a, 32, 221-223. dipnot.

¹¹⁴⁵ Özgan, 2020, 177, Res. 193.

¹¹⁴⁶ Bkz. **K. 9** numaralı Aphrodisias buluntusu.

¹¹⁴⁷ Özgan, 2020, 71, Res. 66.

¹¹⁴⁸ Bkz. **K. 1** numaralı Alabanda buluntusu.

¹¹⁴⁹ Özgan, 2020, 217, Res. 240.

¹¹⁵⁰ Özgan, 2013, 181, Res. 118 b.

¹¹⁵¹ Özgan, 1982a, 17-19, Nr. K 3, Res. 7-8; Uluşık Öncü, 2004, 41-47, Lev. XXIII-XXIV.

¹¹⁵² Linfert, 1976, Abb. 41, 42, Taf. 8.

¹¹⁵³ Linfert, 1976, Abb. 46-48, 67-69, 235, Taf. 9, 13, 45.

¹¹⁵⁴ Linfert, 1976, Abb. 137, 139, 149-151, Taf. 27, 29.

¹¹⁵⁵ Linfert, 1976, Abb. 271, Taf. 52.

¹¹⁵⁶ Özgan, 2018, Res. 32

¹¹⁵⁷ Linfert, 1976, Nr. 236, Taf. 45

¹¹⁵⁸ Özgan, 1982a, 31, 32, Res. 20-22.

¹¹⁵⁹ Özgan, 1982a, 32.

kumaşının tek bir hatla verilen ve aşağıya doğru genişleyen kıvrım düzenlemesi nedeniyle orijinalinin bronz yontularda aranması gerektiğini aktarmakta, bu düşüncesini de heykelin arka kısmının da detaylı biçimde işlenmesi doğrultusunda desteklemektedir. Söz konusu iki araştırmacı da **K. 62** numaralı Tralleis yontusunun, ince kumaş izlenimi yansıtan *himation* genelinde kıvrımsız, geniş yüzeyli alanlara karşın hareketli bacakta ince ve şeffaf yapıda verilen manto kumaşı üzerinde hafif hacimli ve yumuşak çatallanan kıvrım düzenlemesini, stilistik açıdan Menderes Magnesiası ve Kos yapıtlarıyla bağdaştırmaktadır. **K. 62** numaralı Tralleis buluntusu, korunan sol göğsün kaslı ve belirgin yapısıyla Pergamon Barok stili etkisi göstermekte, ince, uzun vücut formu, hareket nedeniyle oluşan ve bacaklara itilerek hareketli bacağı neredeyse tamamını, sabit/taşıyıcı bacağı ise üst kısmını manto altından belli edecek düzeyde ince, yumuşak ve vücuda sıkıca sarılan gergin *himation*, harekete bağlı, yumuşak sırtlı ve şematik kalın bant biçiminde kıvrım düzenlemesi ise Geç Hellenistik Dönem içerisinde, İÖ 138/137 yıllarına tarihlenen Delos’lu Dioskurides yontusuyla benzer dönem modasını yansıtmaktadır. Dolayısıyla Tralleis buluntusu için İÖ 150-100 yılları aralığı önerilmektedir. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Pergamon buluntusu Zeus yontusu¹¹⁶⁰, belirgin fakat abartılmamış göğüs kası işlenişi ve hareketli bacak hatlarının ince manto altında belirgin yapısı, Tralleis buluntusuyla benzerlik gösterse de taşıyıcı bacak ve bel üzerinde *himation* kıvrımlarının şematik yapıdan uzak, üst üste binen derin çanaklı torba biçiminde, ağır plastik hatlı yapısı **K. 62** numaralı Tralleis örneğinden erken tarihli olduğunu göstermektedir. Aydın Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen 3366 envanter numaralı Bargasa buluntusu yontunun¹¹⁶¹, ince ve vücuda sıkıca sarılan gergin *himation* kumaşının geniş ve sade yüzeyli yapısı, ince, harekete bağlı, yumuşak sırtlı ve şematik kalın bant biçiminde az sayıdaki kıvrım düzenlemesi, **K. 62** numaralı Tralleis buluntusuyla benzer dönem modasını yansıtmaktadır. Aydın Arkeoloji Müzesi’nden İÖ 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen 3368 envanter numaralı Bargasa buluntusu¹¹⁶², mantonun geniş alanlarda sade yapısı, kıvrımlarının yüzeysel, şematik, katı ve kuru yapısı nedeniyle **K. 62** numaralı Tralleis buluntusundan geç tarihli olmalıdır.

Tralleis antik kenti plastik eser buluntu grubu içerisinde ele alınan **K. 63** numaralı yontu, oturan çıplak erkek çocuk heykeline ait üst gövde parçasıdır. Üst gövde sağına eğik, omuzlar dar, hareket nedeniyle sol omzu, sağına göre hafif yukarıdadır. Sağ kol aşağıya, sol

¹¹⁶⁰ Smith, 2013, Nr. 63.

¹¹⁶¹ Uluişik Öncü, 2004, 24-29, Kat. Nr. 2, Lev. XII-XVII.

¹¹⁶² Uluişik Öncü, 2004, 41-47, Lev. XXIII-XXIV.

kol ise yukarıya uzanmaktadır. Göğüsler kaslı ve belirgin, göbek yağlı ve dışa taşkın, göbek deliği nokta matkap ile geniş dairesel formlu işlenmiştir. Bel kalın ve güçlü, sol bacağın hareketi nedeniyle soluna eğik, kalçanın sağı ise dışa çıkıktır. Derin matkap kanalı ile işlenmiş *pubis* çizgisinden anlaşıldığı üzere, hareketli sol bacak öne, sağ bacak ise aşağıya uzanmaktadır. *Kontrapost* etkisiyle kalçanın sağı, soluna göre hafif yukarıda verilmiştir.

K. 63 numaralı Tralleis yontusu, duruş ve hareket öznelinde değerlendirildiğinde; Erken Klasik Dönem'den itibaren genç erkek savaşı¹¹⁶³ yontularının tipolojisini yansıtmaktadır. Söz konusu tipoloji, Hellenistik Dönem'de ise genç erkek sporcu¹¹⁶⁴ tiplerinde görülmektedir. Ancak değinilen tipler, Tralleis örneğiyle duruş ve gövde şemasında izlenen kaslı ve belirgin yapıda işlenen göğüs açısından benzerlik gösterse de söz konusu tipolojide *abdominal* kaslar öne çıkarken, Tralleis örneği sarkık, yağlı ve öne taşkın göbek yapısıyla bu tipolojiden ayrılmaktadır. Tralleis örneği, karın işlenişine ek olarak kalçadan itibaren öne uzanan sol bacak hareketiyle Hellenistik Dönem'in *apteros* tipinde betimlenen Eros yontularının varyantı olarak, oturan erkek çocuk tipinde değerlendirilmektedir.

Benzer tipteki örnekler; İstanbul Arkeoloji Müzesi¹¹⁶⁵, Manisa Müzesi¹¹⁶⁶, Side Müzesi¹¹⁶⁷, Vatikan Müzesi¹¹⁶⁸ ve Terme Müzesi'nde¹¹⁶⁹ yer almaktadır.

Tralleis buluntusu **K. 63** numaralı yontu, proporsiyon bozukluğunu yansıtan üst gövdenin sağına eğimi ve kolların hareketiyle omuzlarda izlenen *kontraposta* rağmen göğüs kaslarının harekete karşılık vermeyen yapıda aynı düzlemde işlenişi, gövde eğiminin vurgulanması amacıyla göğüs arasından göbek deliğine uzanan yay biçiminde yüzeysel ve şematik hat, hareketli ve eğimli gövde dönüşüne karşın sırt/omurga çizgisinin düz bir hat biçiminde verilmesi, derin kanallı matkap uygulamasıyla oluşturulan göbek deliği ve sol bacak ile *pubis* ayrımı, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modasına uygundur. Benzer tipteki Vatikan Müzesi'nde korunan ve Iulius Claudiuslar Dönemi'ne tarihlenen 10449 envanter numaralı yontu¹¹⁷⁰, sert ve şematik yapıdan uzak, yumuşak gövde konturu ve kontrast hareketlerin uyumunu vurgulayan

¹¹⁶³ Boardman, 2014, Nr. 186.

¹¹⁶⁴ Smith, 2013, Nr. 53

¹¹⁶⁵ Mendel, 1914, 30, Kat. Nr. 827.

¹¹⁶⁶ Dinç, 2015, 79, Kat. Nr. 36.

¹¹⁶⁷ İnan, 1975, 190, Nr. 251, 254, Lev. CVII, 2-3, CVII, 6.

¹¹⁶⁸ Vorster, 2004, 163, Kat. Nr. 118, Taf. 124, 1-4.

¹¹⁶⁹ Giuliano, A. (1981). *Museo Nazionale Romano*. Le Sculture 1, 2. Roma, 341, Kat. Nr. 44

¹¹⁷⁰ Vorster, 2004, 163, Kat. Nr. 118, Taf. 124, 1-4.

kontrapost geçişleri nedeniyle **K. 63** numaralı Tralleis buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. Side Müzesi'nde yer alan 173 envanter numaralı torso¹¹⁷¹, gövdenin sağına eğimi nedeniyle omuzlarda izlenen *kontraposta* karşın üst gövdenin, özellikle de göğüslerin harekete karşılık vermeyen şematik yapıda durağanlığı, sağ göğüsten direkt olarak sağ bacağına uzanan yumuşak gövde konturunun, vücudun solunda frontaliteyi vurgulayan biçimde karın düzleminde sert ve keskin biçimde köşeli bir hatla sol bacağına bağlanan yapısı ve *pubisin* bacaklardan derin matkap kanalıyla ayrılması, **K. 63** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir. Side Müzesi'nden 254 envanter numaralı torso¹¹⁷², stilize düzeyde şematik ve üst gövdenin öne eğimli hareketinden bağımsız biçimde düz bir satıh olarak işlenen karın şeması nedeniyle **K. 63** numaralı örnekten daha geç tarihli olmalıdır.

9.2.4.2. Erkek Portreleri (Lev. LXIV a-d, Lev. LXV a-d, Lev. LXVI a-d, Lev. LXVII a-d, Lev. LXVIII a-d)

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde ele alınan **K. 64** numaralı yontu, VI. Mithridates Eupator'a ait olduğu düşünülen portre parçasıdır. Saçlar kısa, hacimli ve kabarık işlenirken, baş üzerinde *Nemea Aslanı* postunun yerleştirildiği düşünülen dübel delikleri bulunmaktadır. Yüz, çeneye doğru daralan oval formda ve kemiklidir. Alın geniş ve yüksek verilirken, *orbital* derin, gözler geniş ve açık, *iris* ve *pupilsin* işlenmediği göz küresi ise dışa taşkın formdadır. Göz pınarları belirgin, üst göz kapağı alt göz kapağına oranla sert ve kalın yapıdadır. Yanaklar yumuşak ve geniş verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin işlenmiştir. Korunan sol kulak, diyagonal biçimde geriye çekilmiştir. Burun uzun, burun ucu ise etli ve düşüktür. Dudaklar dolgun ve hareketli, çene dar ve öne çıkık verilmiştir.

K. 64 numaralı Tralleis buluntusu, daha önce R. Özgan¹¹⁷³ tarafından değerlendirilmiş, araştırmacı söz konusu yontuyu, korunan kısmıyla 43 cm yüksekliğindeki portre parçasının gövdeye oranlaması sonucunda ortalama üç metre boyutunda kolosal bir yontuya ait olması, baş üzerinde aslan postu taşınması ve sikkeler üzerinde betimlenen kişisel özelliklerini yansıtması nedeniyle VI. Mithridates Eupator portresi olarak tanımlanmaktadır.

¹¹⁷¹ İnan, 1975, 190, Nr. 251, Lev. CVII, 2-3.

¹¹⁷² İnan, 1975, 190, Nr. 254, Lev. CVII, 6.

¹¹⁷³ Özgan, 1982a, 81-86, Nr. K 27, Res. 62-63.

Benzer tipteki örnekler; Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹¹⁷⁴, Louvre Müzesi¹¹⁷⁵ ve Belin Eski Eserler Müzesi'nde¹¹⁷⁶ korunmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 64** numaralı portre için stilistik olarak sert, katı yüz hatlarında izlenen göz, burun ve ağız işlenişindeki düz ve mat görünümlü yapı nedeniyle Geç Hellenistik Dönem içerisinde, İÖ 1. yüzyılın ilk çeyreği önerilmektedir¹¹⁷⁷.

K. 64 numaralı Tralleis yontusu, VI. Mithridates Eupator'un Anadolu yerleşimcilerini Roma Cumhuriyet güçlerine karşı kışkırtarak ayaklanma başlatan politikasına diğer birçok kent gibi destek veren Tralleis tarihi gelişmeleri içerisinde önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir¹¹⁷⁸.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 65** numaralı Tralleis yontusu, Drusus Maior portre parçasıdır. Önde alın üzerinde bir hat boyunca taranan kahverengi boyalı kısa, ince ve hareketli bukleler sol göz üzerinde bir çatal motifine dönüşmekte ve bu çatalın soluna taranmış iki, sağına yönlendirilmiş üç bukle ile sağ gözün üzerinde uçları geriye döndürülmüş iki bukle daha yer alırken, saçın geri kalanı önde favori biçiminde kulaklara yönlendirilmiştir. Başın arkasında ince telli saç yapısını vurgulayan özenli bukleler dalgalı biçimde kulak arkalarında sonlanmaktadır. Yüz aşağıya doğru daralan oval formda verilirken, alın geniş ve yüksek işlenmiştir. Kaşlar, kirpikler ve *iris* kahverengi boyalı, *orbital* derin, üst göz kapağı dar ve etli, alt göz kapağı ise oldukça ince ve göze bitişiktir. Korunan sağ elmacık kemiği şişkin ve belirgindir.

K. 65 numaralı Tralleis buluntusu portre parçası, daha önce J. İnan ve E. Alföldi-Rosenbaum¹¹⁷⁹, R. Özgan¹¹⁸⁰, K. Fittschen ve P. Zanker¹¹⁸¹, D. Boschung¹¹⁸² ve D. Hertel¹¹⁸³ tarafından değerlendirilmiştir. R. Özgan¹¹⁸⁴, diğer araştırmacıların Tiberius ve

¹¹⁷⁴ Smith, 1988a, Kat. Nr. 90.

¹¹⁷⁵ Özgan, 2013a, 42, Res. 27 a-b.

¹¹⁷⁶ Andreae, 2001, 204, Taf. 202.

¹¹⁷⁷ Özgan, 1982a, 83.

¹¹⁷⁸ Özgan, 1982a, 85.

¹¹⁷⁹ İnan J. ve Alföldi-Rosenbaum, E. (1979). *Römische und Frühbyzantinische Porträtsplastik aus der Türkei. Neue Funde*. Mainz: von Zabern, 65, Nr. 11, Lev. 10.

¹¹⁸⁰ Özgan, 1982a, 90-93, Res. 70-73; Özgan, 1990, 261-265, Res. 7-14; Özgan, 2013b, 235, 236, Res. 155 a-b.

¹¹⁸¹ Fittschen ve Zanker, 1985, 28, Nr. 14

¹¹⁸² Boschung, 1990, 372, Nr. 4

¹¹⁸³ Hertel, D. (2013). *Die Bildnisse des Tiberius, Herrscherbild 1, 3*. Wiesbaden: L. Reichart, 26 vd., Nr. 12, Taf. 19, 2.3.

¹¹⁸⁴ Özgan, 1990, 261-265.

prens portreleri grubunda incelediği Tralleis portresinin, saç düzenlemesi ve yüz hatları nedeniyle Drusus Maior'un bireysel fizyonomik özelliklerini yansıttığını saptamıştır.

Benzer tipteki yontular; Louvre Müzesi¹¹⁸⁵ ve Kapitol Müzesi'nde¹¹⁸⁶ yer almaktadır.

K. 65 numaralı yontunun; stilistik açıdan ince telli ve doğal yapıda detaylı verilen bukleleri, ince ve göz akına oldukça yakın işlenen alt göz kapakları ve dar olmasına karşın nispeten etli ve kalın üst göz kapakları, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 1. yüzyılda Geç Tiberius-Erken Claudius Dönemi'nin özelliklerini yansıtmaktadır.

Söz konusu Drusus Maior portre parçası, Tralleis antik kentinin Erken Roma İmparatorluk Dönemi yontuculuğunun ulaştığı seviyeyi göstermesi açısından oldukça önemli bir veri kaynağı niteliği taşımaktadır.

Tralleis antik kenti plastik buluntuları içerisinde **K. 66** numaralı yontu, erkek heykeline ait portre parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönük, yüz oval formu ve aşağıya doğru daralan yapıda işlenmiştir. Kısa saçlar, önde ince bukleler halinde alın üzerine ve kulakların önüne taranmış, arkada ise çatallanan virgül biçimli buklelerle yanlarda kulaklara ve enseye yönelmektedir. Korunan sağ yanak geniş ve dolgun verilirken, korunan sağ kulak büyük ve dışa taşkın, üstte ince konturlu ve aşağıya doğru genişleyen yapıda, kulak memesi belirgin ve yanağa bitişik işlenmiştir. Boyun ince ve uzun, başın dönüş hareketiyle boynun sağ tarafında kaslar gergin ve belirgindir.

Benzer tipteki yontular; Afrodiasias Müzesi¹¹⁸⁷, Efes Müzesi¹¹⁸⁸, Antalya Müzesi¹¹⁸⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹¹⁹⁰, Münih Glyptothek¹¹⁹¹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹¹⁹², Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹¹⁹³, Louvre Müzesi¹¹⁹⁴ ve Vatikan Müzesi'nde¹¹⁹⁵ korunmaktadır.

¹¹⁸⁵ Fittschen ve Zanker, 1985, 27. Rep. Nr. 7.

¹¹⁸⁶ Fittschen ve Zanker, 1985, 27. Nr. 22.

¹¹⁸⁷ Smith, 2008a, 11, 18, Nr. 2, 18, 19.

¹¹⁸⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 63, Nr. 15, Pl. X.

¹¹⁸⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 58, Nr. 6, Pl. IV, 2-3.

¹¹⁹⁰ Özgan, 2013a, 170, Res. 111 a-b.

¹¹⁹¹ Wünsche, 2007, 127.

¹¹⁹² İnan ve Alföldi-Rosenbaum, 1979, 70, Nr. 17.

¹¹⁹³ Fittschen ve Zanker, 1985, 5, Anm. 1.

¹¹⁹⁴ Fittschen ve Zanker, 1985, Nr. 12.

¹¹⁹⁵ Özgan 2013a, 113, Res. 70 a-b.

K. 66 numaralı örnek, analogik değerlendirme ve tarihlemeye ihtiyaç duyulan yüz detaylarında izlenen yoğun tahribata rağmen oval formlu ve şakaklardan itibaren aşağıya - çene kısmına- doğru daralan sakalsız yüzü, kısa virgül biçiminde önde alın üzerine, arkada ise kulaklara yönelen saç bukleleri ve ince, uzun yapıda işlenen boyun yapısıyla Geç Roma Cumhuriyet Dönemi ile Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde Iulius Claudiuslar Hanedanlığı portreciliğinin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Henüz hacim kazanmamış saç yapısında özellikle başın sağ tarafında, kulak önünde favori oluşturan kıvrımlı saç tutamının şakaktan ters yönde uzanan kalın virgül biçiminde bir bukle ile kesişmesi, korunan sol kulağın dışa taşkın formu ve ince, uzun boyun yapısı Geç Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte Erken Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Augustus¹¹⁹⁶ ve Tiberius¹¹⁹⁷ Dönemi modasına uygundur.

Tralleis buluntusu plastik eserler içerisinde **K. 67** numaralı yontu, erkek heykeline ait portre parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönük, kısa, bukleli ve süngerimsi yapıda bukleli saçlar başın tepesinde ve arkada işlenmemiştir. Alın üzerinde, bant apliği için oluşturulduğu anlaşılan köprülü matkap kanalları ile oluşturulmuş yay biçimli bir hat yer almaktadır. Yüz aşağıya, çene kısmına keskin bir hatla daralan yapıda oval formludur. Alın dar ve yüksek verilirken, gözler büyük ve geniş, göz kapakları etli ve ağır işlenmiştir. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Korunan sağ kulak, dikey yönlü ve şematik yapıdadır. Ağız hafif aralıdır. Ağız kenarlarında nokta matkap izleri yer alırken, dudaklar küçük ve dolgun, çene dar işlenmiştir.

K. 67 numaralı Tralleis buluntusu portre parçası, daha önce J. İnan ve E. Rosenbaum¹¹⁹⁸ ile R. Özgan¹¹⁹⁹ tarafından değerlendirilmiştir. R. Özgan, alın üzerinde matkap kanallarıyla oluşturulan hattın metal bir çelenk yerleştirilmesi amacıyla oluşturulduğunu, dolayısıyla söz konusu sakalsız betimlenen portrenin bir atlete ait olabileceği düşüncesindedir.

Benzer tipteki örnekler; Afrodisias Müzesi¹²⁰⁰, Efes Müzesi¹²⁰¹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹²⁰², Bergama Müzesi¹²⁰³ ve Side Müzesi'nde¹²⁰⁴ yer almaktadır.

¹¹⁹⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 58, Nr. 6, Pl. IV, 2-3.

¹¹⁹⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 63, Nr. 15, Pl. X.

¹¹⁹⁸ İnan ve Rosenbaum, 1979, Nr. 218, Taf. 153, 5-6

¹¹⁹⁹ Özgan, 1982a, 145, 146, Res. 132-133.

¹²⁰⁰ Smith, 2008a, 21, Nr. 25, 26, 28.

¹²⁰¹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 82, Nr. 55, Pl. XXXV, 1-2.

J. İnan ve E. Rosenbaum, **K. 67** numaralı Tralleis yontusunu İS 3. yüzyılın başlarına tarihlemiş, R. Özgan da bu tarihi desteklemekle birlikte Commodus Dönemi'nin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Lucius Verus¹²⁰⁵ portreciliği ile başlayan ve Commodus Dönemi'nde¹²⁰⁶ sürdürülerek Septimus Severus Dönemi'ne¹²⁰⁷ ulaşan; başın üst ve arka kısmında işlenmeden bırakılmış¹²⁰⁸, ön ve yanlarda ise parlatılmış ten dokusuyla kontrast oluşturacak düzeyde derin matkap kanallarıyla ayrılan buklelerin bağlantılarında izlenen köprüler, yüz hatlarında özellikle şakaklardan çeneye doğru keskin biçimde daralan formun yansıttığı asimetri, ağız kenarlarında vurgulanan nokta matkap uygulaması, araştırmacılarla örtüşen biçimde Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi modasını yansıtmaktadır. Benzer tipteki Afrodisias Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlenen 5330 envanter numaralı genç erkek portresi¹²⁰⁹, *klasistik* düzeyde idealize edilmiş yüz hatları, kazıma çizgileriyle belirginleştirilen kaş detayları ve hareketli, hacimli saç buklelerinin ölçülü düzeyde kullanılan matkap kanallarıyla ayrılan yapısı nedeniyle **K. 67** numaralı Tralleis portresinden erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nden İS 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen 79/10/150 envanter numaralı genç erkek portresi¹²¹⁰, kısa ve kıvrıkcık buklelerin derin ve köprülü matkap kanallarıyla ayrılan saç düzenlemesi, **K. 67** numaralı Tralleis yontusuyla benzer teknik ve dönem modasını yansıtmaması nedeniyle iki eser çağdaş olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 3. yüzyılın ortalarına tarihlenen 373 envanter numaralı Nysa buluntusu erkek portresi¹²¹¹, taşçı kalemi çentikleriyle oluşturulan *apenna* tekniğindeki saç modeli ve Asker İmparatorlar Dönemi karakteristik özelliği olarak kırışıklıklarla hareketlendirilen alın yapısı özellikleriyle **K. 67** numaralı Tralleis buluntusu portreden geç tarihli olmalıdır.

Çalışma kapsamında ele alınan Tralleis buluntu grubu içerisinde **K. 68** numaralı yontu, bir erkek heykeline ait portredir. Baş hafifçe sağına dönük verilirken, alın üzerinde öne, yanlarda ise geriye hareketlenen kısa saçlar, arkada kulaklara doğru yönlenerik sonlanmaktadır. Saçlar, başın üzerinde ve arka kısımda kabaca işlenmiş, detayları

¹²⁰² Sezer, 2013, 33, 34, Nr. 36.

¹²⁰³ İnan ve Rosenbaum, 1966, 84, 85, Nr. 60, Pl. XXXVIII, 1-2.

¹²⁰⁴ İnan, 1975, 162, Nr. 108, Lev. LXXXII, 3.

¹²⁰⁵ Özgan, 2013b, 266, 267, Res. 282-284.

¹²⁰⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 82, Nr. 55, Pl. XXXV, 1-2.

¹²⁰⁷ Wünsche, 2007, 146,

¹²⁰⁸ Özgan, 1982a, 146.

¹²⁰⁹ Smith, 2008a, 21, Nr. 25.

¹²¹⁰ Smith, 2008a, 21, Nr. 26.

¹²¹¹ İnan ve Rosenbaum, 1963, 173, Pl. CXXIX; Bkz. **K. 27** numaralı Nysa buluntusu.

belirsizdir. Yüz, oval formlu ve dolgun, alın geniş ve yüksektir. Yanaklar dolgun ve geniş, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Kulaklar şematik, büyük ve dışa taşkındır. Yüksek kavisli kaşlar detaylandırılmıştır. *Orbital* derin, gözler büyük ve badem formunda, göz küresi dışa taşkın, göz kapakları etli, *iris* ve *pupilis* işlenmiştir. Burun, kaşların devamı biçiminde verilirken, burun delikleri matkapla işlenmiştir. Ağız sıkıca kapalı, ayrımı ince kanallı matkap uygulamasıyla verilen dudaklar dolgun, çene dar ve öne taşkın yapıdadır. Boynu güçlü ve kalındır.

Benzer tipteki örnekler; Bergama Müzesi¹²¹², İzmir Arkeoloji Müzesi¹²¹³, Efes Müzesi¹²¹⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹²¹⁵, İznik Müzesi¹²¹⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹²¹⁷, Ny Carlsberg Glyptothek¹²¹⁸ ve Terme Müzesi'nde¹²¹⁹ yer almaktadır.

K. 68 numaralı Tralleis yontusu, III. Gordianus üslubunda¹²²⁰ yüzün aşağıya doğru keskince daralan üçgen formu¹²²¹, geniş ve yüksek alın, detaylandırılmış kavisli kaşların devamı biçiminde işlenen burun yapısı, dar çene ve şakakları açıkta bırakarak plastik yapıya yaklaşan kısa ve hacim kazanmaya başlayan saç modeliyle, baş üzerinde deriye yapışık negatif çentiklerle oluşturulan saç modası olan *a penna tekniği*¹²²² olarak bilinen uygulamadan uzaklaşmış ve İS 3. yüzyılın ortasına yaklaşmıştır. Değinilen özelliklere ek olarak başın hafifçe sağına ve aşağıya dönüşü, Iulius Claudiuslar Dönemi modasını yansıtan saçların önde, alın üzerine taranan ve ortada kısaç motifi oluşturarak birbirinden ayırt edilebilen ince ve virgül biçimli buklelerinin arkada kulaklara yönlendirilmesi ve sakalsız betimlenmesi, Gallienus Dönemi *klasizmi*¹²²³ etkisinin hissedilmeye başladığını gösteren belirteçler olarak yorumlanabilir. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 230-240 yıllarına tarihlenen 5127 envanter numaralı Nicaea buluntusu genç erkek portresi¹²²⁴, Severus Alexander portreciliği¹²²⁵ özelliklerini yansıtan taşçı kalemi çentikleriyle oluşturulmuş *a penna tekniği*nde düzenlenen saç modeli ve Balbinus Dönemi

¹²¹² İnan ve Rosenbaum, 1966, 116, Nr. 126, Pl. LXXV.

¹²¹³ Sezer, 2013, 90, 91, Nr. 98.

¹²¹⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 133, Nr. 161, Pl. XCIII, 3-4.

¹²¹⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 93, Nr. 83.

¹²¹⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 96, 97, Nr. 84, Pl. L, 3-4.

¹²¹⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 98, Nr. 88, Pl. LIII, 1, LIV.

¹²¹⁸ Poulsen, 1951, 518, Nr. 747.

¹²¹⁹ Fittschen, K. (1969). Bemerkungen zu den Portrats des 3. Jahrhunderts n. Chr. *Jdl* 84, 200, Nr. 17.

¹²²⁰ Özgan, 2015, 172 vd.

¹²²¹ Doğer, 2009, 247.

¹²²² Özgan, 2015, 129.

¹²²³ Özgan, 2015, 204.

¹²²⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 97, Nr. 85, Pl. LII, 1-2.

¹²²⁵ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1633.

modasını¹²²⁶ yansıtan dolgun yüz hatları, yükselmeyen bir düzlemde sınırlandırılan ince kaşları, geniş burun yapısı ve hareketli dudakları nedeniyle **K. 68** numaralı Tralleis portresinden erken tarihli olmalıdır. Efes Müzesi'nde korunan ve III. Gordianus Dönemi'ne tarihlenen genç erkek portresi¹²²⁷, başın hafifçe sağına dönüşü, sakalsız yüzün çeneye doğru daralan üçgen formu, geniş ve yüksek alın yapısı, ayrıntıları çentiklerle verilen kavisli kaş çizgisinin uzantısı olarak işlenen burun, dar ve öne taşkın çene ve şakakları açıkta bırakan kısa ve hafif hacimli saç modeliyle **K. 68** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir, dolayısıyla bu iki portre çağdaş olmalıdır. Side Müzesi'nden İS 3. yüzyıl son çeyreğine tarihlenen *privat* portre¹²²⁸, saç ve sakal işlenişleriyle Gallienus Dönemi sonrasına -Tetrarkhia Dönemi- yaklaşan dörtgen formlu köşeli yüz hatları ve olağan boyuttan büyük ve asimetrik göz yapısıyla **K. 68** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

9.2.5. Kadın Tipleri

9.2.5.1. Giyimli Kadın Heykeli Parçaları (Lev. LXIX a-d, Lev. LXX, Lev. LXXI a-b, Lev. LXXII a-b, Lev. LXXIII a-d, Lev. LXXIV, Lev. LXXV a-d)

Tralleis antik kenti buluntusu heykeltıraşlık eserlerinden **K. 69** numaralı yontu, ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçasıdır. Üst gövde ince ve uzun, alt gövde ise daha geniş yapıdadır. Omuzlar dar, hareket nedeniyle sol omuz, sağına göre hafif yukarıda verilmiştir. Göğüsler dolgun ve belirgin işlenirken, kalın ve güçlü bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı ise dışa çıkıktır. Sol kol, vücuda paralel aşağıya uzanır ve bel hizasında dirsekten bükülerek öne açılır, üzerinde manto tomarının kıvrımlarını taşımaktadır. Giysi altında hareketli sol bacak, dizden hafifçe bükülerek yana uzanır, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Yuvarlak yakalı, ince ve uzun *khiton*, omuzlardan düğmelidir. Göğüs altında sıkılarak düğümlenen kemer etkisiyle göğüs arasından *himation* tomarına kadar uzanan şematik, kalın bantlı *khiton* kıvrımlarının her iki yanında tezat biçimde ince ve yüzeysel kıvrımlar, ayak üzerinde birbirine paralel biçimde şematik kalın bantlı kıvrımlarla sonlanmaktadır. İnce ve şeffaf bürümcek izlenimi veren *khiton* kumaşıyla kontrast oluşturacak düzeyde yumuşak fakat kalın ve ağır *himation*, üst gövdeyi açıkta bırakarak bel kısmından itibaren ayakların biraz üzerinde diyagonal biçimde sonlanmaktadır. *Himationun* bir ucu sol koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun arka kısmını sarıp öne dolanır, tekrar vücudun arkasına sarılarak sol omuz üzerinden arkaya

¹²²⁶ Özgan, 2015, 169, Res. 169 b.

¹²²⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 133, Nr. 161, Pl. XCIII, 3-4.

¹²²⁸ Özgan, 2015, 259, Res. 275 a-b.

atılır, belin sağ tarafından çapraz, tomar şeklinde sol kola uzanır ve sarılıp açılarak aşağı dökülür. Sol bacağı hareketiyle birlikte belin sağından sağ bacağı üzerine diyagonal hatlı uzanan sicim biçiminde kıvrım hattına karşın, hareketli sol bacak üzerinde manto, sade ve geniş yüzeyli kıvrımsız yapıdadır. Arka yüz işlenmeden bırakılmıştır.

K. 69 numaralı Tralleis yontusu, *khiton* ve *himation* düzenlemesiyle Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde Hygieia¹²²⁹, Tykhe¹²³⁰, Themis¹²³¹, Thalia¹²³² ve ayakta giyimli kadın tipolojisinde portre yontusu olarak çok sayıda örnekle temsil edilmektedir.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹²³³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹²³⁴, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹²³⁵, Manisa Müzesi¹²³⁶, Berlin Pergamon Müzesi¹²³⁷, Vatikan Müzesi¹²³⁸, Kos¹²³⁹ ve Delphi Müzesi'nde¹²⁴⁰ yer almaktadır.

Daha önce R. Özgan¹²⁴¹ tarafından değerlendirilen Tralleis buluntusu **K. 69** numaralı örnek, Geç Klasik Dönem'den itibaren yaygınlaşan *khiton poderes* üzerine *himation* modasını yansıtmaktadır¹²⁴². Göğüs altında sıkılan sicim biçiminde ince kemer, Erken Hellenistik Dönem özelliği göstermekte¹²⁴³, bu haliyle Klasik Dönem'in dolgun ve belirgin göğüslerinden Hellenistik Dönem'in "*İmparatorluk Çizgisi*" olarak adlandırılan göğüslerin hemen altındaki kuşağa doğru gösterdiği gelişimi yansıtmaktadır¹²⁴⁴. Üst gövdede şeffaf ve ince yapıda verilen *khiton* kumaşının gövdenin yanlarında kontrast düzeyde kalın kıvrımlarla verilmesi ve belin sağından sol kola uzanan diyagonal hatlı manto kıvrım tomarı, Yüksek Hellenistik Dönem modasını¹²⁴⁵ yansıtsa da yontu giysi altında ince, zayıf ve uzun üst gövde formunun yanı sıra Telephos Frizi kabartma programı sonrasında özelliği olarak¹²⁴⁶ *himationun*, hareketi engelleyerek vücuda sıkıca sarılarak açmaya çalıştığı sol

¹²²⁹ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1724.

¹²³⁰ Özgan, 2018, 10, Res. 3.

¹²³¹ Özgan, 2016, 19.

¹²³² Özgan, 2018, 15, Res. 11a.

¹²³³ Dinç, 2013, 36-40, Nr. III.2.1, Lev. II a-c; Özgan, 2020, 63, Res. 61.

¹²³⁴ Aybek, 2009, 79-81, Nr. 70, Lev. 35.

¹²³⁵ Özgan, 2016, 55, Res. 43 a.

¹²³⁶ Dinç, 2015, 52, 53, Kat. Nr. 16.

¹²³⁷ Özgan, 2018, 39, 151, Res. 36, 146.

¹²³⁸ Amelung, 1908, 272, Kat. Nr. 95.

¹²³⁹ Linfert, 1976, 79, Abb. 168, 169, Taf. 32.

¹²⁴⁰ Özgan, 2016, 23, Res. 15 a-b.

¹²⁴¹ Özgan, 1982a, 13-15, Res. 3-4

¹²⁴² Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

¹²⁴³ Özgan, 2016, 12 vd.

¹²⁴⁴ Boardman, 2014, 15.

¹²⁴⁵ Özgan, 2018, 19 vd.; Özgan, 2020, 64, 65.

¹²⁴⁶ Özgan, 1982a, 35.

bacağında gergin bir yapı oluşturması ve *himation* üzerinde izlenen kıvrımsız geniş yüzeyli yapıya karşın, sağ bacak üzerinde harekete bağlı yumuşak sırtlı kıvrım düzenlemesi, Geç Hellenistik Dönem içerisinde İÖ 160/150 yıllarının özelliği olarak görülmektedir. Yukarıda belirtilen İÖ 4. yüzyıl özelliklerinin Geç Hellenistik Dönem’de tipolojik açıdan *neo klasik* olarak değerlendirilebilecek düzeyde tekrarlanan bir moda dönüşüğü bilinmektedir¹²⁴⁷. **K. 69** numaralı Tralleis yontusu, üst gövdenin dar ve kısa, alt gövdenin ise nispeten uzun ve geniş verilmesi¹²⁴⁸, yumuşak manto kumaşının sabit/taşıyıcı bacak üzerinde kıvrımsız, geniş yüzeyli alanlar yaratan ağır ve kalın yapısına karşıt biçimde hareketli bacak üzerinde *himation* kumaşının nispeten daha ince ve bacak konturunu belli eden şeffaf dokusu, Pergamon¹²⁴⁹, Menderes Magnesiası¹²⁵⁰ ve Kos¹²⁵¹ yontuculuk stilini yansıtmaktadır. Ayrıca Tralleis örneğinin, göğüslerin birbirinden uzak verilmesi ve aralarının oldukça açık işlenmesi, göğüs arasında dikey yönlü uzanan derin kanallı kıvrım hattıyla kontrast oluşturacak düzeyde göğüs kenarlarında izlenen ince ve yüzeysel kıvrım düzenlemesi¹²⁵² yukarıda değinilen kentlerin stilistik özelliklerini destekler niteliktedir. Benzer tipteki Berlin Pergamon Müzesi’nde korunan ve İÖ 3. yüzyıl sonlarına tarihlenen Menderes Magnesiası Artemis Altarı üzerinde betimlenen kadın yontusu¹²⁵³, kalın ve dolgun bacak yapısı, plastik hatlı ağır ve hacimli çatallanan manto kıvrımları ve *himation* tomarının döndürülmüş, burgulu formunda izlenen yumuşak sırtlı, katlı, ağır ve derin kanallı kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 69** numaralı Tralleis buluntusu örnekten erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi’nden İÖ 160/150 yıllarına tarihlenen Tralleis buluntusu yontu¹²⁵⁴, kısa ve dar yapıda verilen üst gövde, geniş ve uzun tutulan alt gövde, sol bacak hareketiyle soluna eğik bel düzleminden aşağıya kadar gövdenin sol konturunun düz hatlı, kalçanın sağının ise dışa taşkınlık düzeyi, sıkılan sicim biçiminde kemerle vurgulanan göğüslerin konumlandırılma biçimi ve ara açıklığı, ince *khiton* kıvrımlarının göğüs arasında dikey yönlü uzanan derin kanallı kıvrım hattıyla kontrast oluşturacak düzeyde göğüs kenarlarında izlenen ince ve yüzeysel kıvrım düzenlemesi ve *khitonun* dikey yönlü biçimde kalın ve hareketsiz kıvrım hattıyla sonlanmasının yanı sıra yumuşak dokulu *himationun* gövdenin alt kısmını kapatarak sol kola uzanan kıvrım tomarıyla sonlanan düzenlenme biçimi¹²⁵⁵, **K. 69**

¹²⁴⁷ Smith, 2013, 259.

¹²⁴⁸ Özgan, 2020, 170

¹²⁴⁹ Özgan, 2018, 15, Res. 10 a-b.

¹²⁵⁰ Linfert, 1976, Nr. 18, 46, 67, Taf. 4, 9, 13.

¹²⁵¹ Linfert, 1976, Nr. 162, 166, 168, Taf. 31, 32.

¹²⁵² Özgan, 2020, 64.

¹²⁵³ Özgan, 2018, 39, Res. 36.

¹²⁵⁴ Özgan, 2020, 63, Res. 61.

¹²⁵⁵ Özgan, 2020, 63-65.

numaralı Tralleis yontusuyla benzer stil özelliği yansıtmakta, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan İÖ 99-98 veya 62 yıllarında Anadolu'da Roma valiliği yapmış, L. Valerius Flaccus'un annesi Baebia'nın 605 envanter numaralı Menderes Magnesiası buluntusu heykelinin¹²⁵⁶ İÖ 1. yüzyıl özelliklerini yansıtan biçimde; kaide üzerine kadar uzanarak yayılan dikey yönlü, birbirine paralel uzanan *khiton* kıvrımları ve manto kumaşı üzerinde çatallanan hareketten bağımsız, çok sayıda, keskin sırtlı, kuru ve şematik kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 69** numaralı Tralleis buluntusundan geç tarihli olmalıdır.

Tralleis antik kenti plastik buluntu grubu kapsamında ele alınan **K. 70** numaralı yontu, ön kısmı dairesel formda, arkası ise düz alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeline ait alt gövde parçasıdır. Sağ bacak dizden hafifçe bükülerek geriye ve yana hareketli, ayağında yüksek ve kalın tabanlı sandalet bulunan sol bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Kaide üzerine dökülen *khiton* kıvrımları, bacak arasında kaideye uzanan dikey yönlü kalın bir kıvrım profiliyle bölünmüş; kıvrımlar sol bacak üzerinde çok sayıda ve ince yapıda iken sağ bacak üzerinde kontrast biçimde sayıca az ve kalın işlenirken, harekete rağmen yapısal olarak durağandır. Kısa ve ince kumaştan *himation*, yatay düzlemde diz üzerinde sonlanırken, her iki yanda izlenen ağır kıvrımlarla kontrast biçimde manto yüzeyi sade ve ince kumaş doku-desen ayrıntısı işlenmiştir.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹²⁵⁷, Afrodiasias Müzesi¹²⁵⁸, Muğla Arkeoloji Müzesi¹²⁵⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹²⁶⁰, Marmaris Müzesi¹²⁶¹, Berlin Pergamon Müzesi¹²⁶², Kos Arkeoloji Müzesi¹²⁶³ ve Melos Arkeoloji Müzesi'nde¹²⁶⁴ korunmaktadır.

K. 70 numaralı Tralleis yontusu, daha önce A. Linfert¹²⁶⁵ ve R. Özgan¹²⁶⁶ tarafından değerlendirilmiştir. A. Linfert¹²⁶⁷, stilistik açıdan Miletos ekolüne bağlarken, R. Özgan¹²⁶⁸

¹²⁵⁶ Smith, 2013, 88, 261, Nr. 116.2.

¹²⁵⁷ Uluışık Öncü, 2004, 14-23, Lev. III-XI.

¹²⁵⁸ Özgan, 2020, 35, Res. 27.

¹²⁵⁹ Özgan, 2020, 41, Res. 37.

¹²⁶⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 89, Nr. 78.

¹²⁶¹ Özgan, 2016, 47, Res. 37 a.

¹²⁶² Özgan, 2020, 36, Res. 29.

¹²⁶³ Linfert, 1976, 72, 73, Abb. 140-145, Taf. 27, 28.

¹²⁶⁴ Linfert, 1976, 119, Abb. 281, Taf. 53.

¹²⁶⁵ Linfert 1976, 66, Taf. 25, 126-128.

¹²⁶⁶ Özgan 1982a, 17-19, Res. 7, 8.

ise Miletos yontuculuk stiline daha ağır ve kalın tipolojide betimlenmesinin yanı sıra çok sayıdaki dağınık kıvrım düzenlemesinin Samos etkisinde olabileceğini belirtmekte, dolayısıyla Tralleis örneğini Kos ve Melos yapıtlarıyla ilişkilendirmektedir. **K. 70** numaralı yontu, İÖ 138/137 yıllarına tarihlenen Delos’lu Kleopatra¹²⁶⁹ ile karşılaştırıldığında, Kleopatra yontusunda görülen yaylanma/kalçanın dışa taşkınlığına karşın Tralleis yontusunun İÖ 2. yüzyılın son çeyreğinde görülen hareketsiz, durağan ve masif yapıda ve söz konusu dönem özelliği olarak ince manto gövdeyi sıkıca sararken, gergin *himation* kıvrımları şematik yapıda ve yüzeysel işlenmiştir¹²⁷⁰. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve İÖ 160/150 yıllarına tarihlenen 571 envanter numaralı Tralleis buluntusu yontu¹²⁷¹, bacak hareketine karşılık veren kalçanın yaylanması/dışa taşkınlığı ve yumuşak kumaş izlenimi yansıtan mantonun sol kola uzanan kıvrım tomarıyla sonlanan düzenlenme biçimi nedeniyle **K. 70** numaralı yontudan erken tarihli olmalıdır. Melos Arkeoloji Müzesi’nde yer alan ve İÖ 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen yontu¹²⁷², bacak arasından kaideye kadar uzanan ve alt gövdeyi bölen dikey yönlü, sert, metalik yapıda derin kanallı ve şematik *khiton* kıvrım hattı, diz üzerinde yatay düzlemde sonlanan biçimde düzenlenen ve bacak konturunu belli edecek düzeyde ince *himationun*, solunda yer alan geniş yüzeyli kıvrımsız yapıya karşın sağ bacak üzerinden diyagonal biçimde uzanan katı ve kuru şematik kıvrım düzenlemesi ve manto kumaş dokusuna ait çizgisel detaylar, **K. 70** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir. Muğla Arkeoloji Müzesi’nde korunan ve İÖ 1. yüzyıla tarihlenen Stratonikeia buluntusu yontu¹²⁷³, giysi altında hatları belirsizleşen ince, uzun vücut formu ve manto üzerinde çok sayıda gelişigüzel dağıtılan sert ve metalik yapıdaki şematik kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 70** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

Tralleis yontu grubu içerisinde değerlendirilen **K. 71** numaralı örnek, ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçasıdır. Omuzlar dar verilirken, elbise altında göğüsler belirsizdir. Giysi altında sağ kol dirsekten bükülmüş göğüs üzerine uzanır, eksik olan sağ el manto kıvrımlarının ucundan tutmaktadır. Mantoya sarılı sol kol vücuda paralel aşağı uzanır, bir dübel ile eklenen ve eksik olan kısım dirsekten bükülerek öne açılarak mantonun ucundan tutmaktadır. Bel, kalın ve güçlü, sol bacağın hareketiyle soluna

¹²⁶⁷ Linfert 1976, 66.

¹²⁶⁸ Özgan 1982a, 19.

¹²⁶⁹ Smith, 2013, 87, Nr. 113.

¹²⁷⁰ Özgan, 1982a, 18, 19.

¹²⁷¹ Özgan, 1982a, 13-15, Res. 3-4; Bkz. **K. 69** numaralı Tralleis buluntusu.

¹²⁷² Linfert, 1976, 119, Abb. 281, Taf. 53.

¹²⁷³ Özgan, 2020, 41, Res. 37.

dönük verilirken, kalçanın sağı hafif dışa çıkıktır. Giysi altında belirgin sol bacak dizden hafifçe bükülerek öne ve yana uzanırken, sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Ayaklara kadar uzanan *khiton* kıvrımları manto altında belirgindir. Gövdeyi sıkıca saran ince kumaştan *himation* diz üzerinde sonlanırken, gövdenin solundan sağ bacak üzerine yönelen diyagonal formlu, gergin, ince ve uçları çatallanan sicim benzeri kıvrımlar oluşmuştur.

K. 71 numaralı Tralleis yontusunun, duruş ve *himation* düzenlemesi, *Büyük Herculaneumlu Kadın*¹²⁷⁴ tipolojisinde değerlendirilmektedir.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹²⁷⁵, Afrodiasias Müzesi¹²⁷⁶, İzmir Arkeoloji Müzesi¹²⁷⁷, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹²⁷⁸, Marmaris Müzesi¹²⁷⁹, Berlin Pergamon Müzesi¹²⁸⁰, Vathy Arkeoloji Müzesi¹²⁸¹, Kos Arkeoloji Müzesi¹²⁸² ve Melos Arkeoloji Müzesi'nde¹²⁸³ korunmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 71** numaralı Tralleis buluntusu, daha önce R. Özgan¹²⁸⁴ tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacı, Tralleis yontusunu, ince manto kumaşının sadeliğine eşlik eden az sayıda kıvrım ve ayaklara uzanan *khiton* kıvrımlarında izlenen ağır ve kontrast yapı nedeniyle Kos ve Samos stiliyle ilişkilendirmektedir. **K. 71** numaralı örnek, İÖ 138/137 yıllarına tarihlenen Delos'lu Kleopatra¹²⁸⁵ yontusunda bacak hareketiyle görülen yaylanma/kalçanın dışa taşkınlığına karşıt biçimde belli belirsiz kalça hareketi ve bel eğimi nedeniyle İÖ 2. yüzyıl sonlarında görülen hareketsiz, durağan ve masif yapıdadır. Söz konusu dönem özelliği olarak ince kumaştan manto gövdeyi sıkıca sararken, gergin *himation* kıvrımları şematik yapıda ve yüzeysel işlenmiştir. Ayrıca Kleopatra yontusuna göre Tralleis örneği göğüslerin manto altında belirsiz yapısı ve cephe düzleminde hareketli bacağın düz bir hat biçiminde durağan yapısının yanı sıra *himation* üzerinde sayıca fazla ve üst üste binen sert ve metalik, şematik yapıda kıvrım düzenlemesi nedeniyle yüzyıl

¹²⁷⁴ Kruse, 1975, 68 vd.

¹²⁷⁵ Linfert, 1976, 66, Taf. 25, 126-128; Özgan, 1982a, 17-19, Res. 7, 8; Bkz. **K. 70** numaralı Tralleis buluntusu; Uluşık Öncü, 2004, 14-23, Lev. III-XI.

¹²⁷⁶ Özgan, 2020, 35, Res. 27.

¹²⁷⁷ Linfert, 1976, Abb. 73, Taf. 15.

¹²⁷⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 89, Nr. 78.

¹²⁷⁹ Özgan, 2016, 47, Res. 37 a.

¹²⁸⁰ Özgan, 2020, 36, Res. 29.

¹²⁸¹ Özgan, 2020, 170, Res. 186.

¹²⁸² Linfert, 1976, 72, 73, Abb. 140-145, 170-174, Taf. 27, 28, 32.

¹²⁸³ Linfert, 1976, 119, Abb. 281, Taf. 53.

¹²⁸⁴ Özgan, 1982a, 15-17, Res. 5,6.

¹²⁸⁵ Smith, 2013, 87, Nr. 113.

sonlarına yaklaşmış olmalıdır. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 160/150 yıllarına tarihlenen 571 envanter numaralı Tralleis buluntusu yontu¹²⁸⁶, hareketle uyumlu biçimde kalçanın dışa taşkınlığı ve yana açılan hareketli sağ bacağın üst gövde konturundan ayrılarak geniş açılı yapısı ve yumuşak kumaş izlenimi yansıtan ağır manto düzenlenme biçimi nedeniyle **K. 71** numaralı yontudan erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve İÖ 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen 17 envanter numaralı Tralleis buluntusu yontu¹²⁸⁷, bacak hareketine karşın durağan ve hareketsiz ağır alt gövde, diz üzerinde yatay düzlemde sonlanan ve bacak konturunu belli edecek düzeyde ince mantonun, sol bacak üzerinde geniş yüzeyli, sade kıvrımsız yapısına tezat biçimde sağ bacak üzerinden diyagonal biçimde uzanan katı ve kuru şematik kıvrım düzenlemesi, **K. 71** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özellikler yansıtmakta, dolayısıyla da bu iki eser çağdaş olmalıdır. Muğla Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 1. yüzyıla tarihlenen Stratonikeia buluntusu yontu¹²⁸⁸, giysi altında hatları belirsiz incelik uzayan gövde formu ve manto üzerinde çok sayıda, her yöne dağılan sert ve metalik yapıdaki şematik kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 71** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 72** numaralı Tralleis yontusu, alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçasıdır. Bel, kalın ve güçlü, sağ bacağın hareketiyle sağına eğik verilirken, kalçanın solu ise dışa çıkık işlenmiştir. Giysi altında hareketli sağ bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanırken, sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Göğüslerden karın üzerine kadar dikey yönlü uzanan şematik *khiton* kıvrımları, aşağıda, sol ayağın yan tarafında kaideye kadar birbirini kesmeden paralel biçimde sonlanır. *Himation*, üst gövdeyi açıkta bırakarak diz altına kadar uzanmaktadır. *Himationun* bir kısmı dikdörtgen bir parça halinde karın üzerinde, derin kanallı ve yumuşak sırtlı, kalın ve şematik kıvrımlarla çatallanmaktadır. Bu parçadan bacakların arasında birbirine paralel biçimde uzanan diyagonal hatlı ve derin kanallı şematik iki kıvrım oluşmuştur. Bacakları, dolayısıyla da alt gövdeyi bölen iki manto kıvrımı, hareketli sağ bacağın konturunu belirginleştiren düzeyde ince, şeffaf ve kıvrımsız yapıda iken sabit/taşıyıcı sol bacak üzerinde ağır, kalın kıvrım yapısına dönüşmüştür.

¹²⁸⁶ Özgan, 1982a, 13-15, Res. 3-4; Bkz. **K. 69** numaralı Tralleis buluntusu.

¹²⁸⁷ Linfert 1976, 66, Taf. 25, 126-128; Özgan 1982a, 17-19, Res. 7, 8; Bkz. **K. 70** numaralı Tralleis buluntusu.

¹²⁸⁸ Özgan, 2020, 41, Res. 37.

Benzer tipteki örnekler; Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹²⁸⁹, Kyrene Müzesi¹²⁹⁰, Kapitol Müzesi¹²⁹¹, Trieste J. J. Winckelmann Müzesi¹²⁹², Berlin Eski Eserler Müzesi¹²⁹³, Manisa Müzesi¹²⁹⁴, Tarsus Müzesi¹²⁹⁵, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹²⁹⁶, Side Müzesi¹²⁹⁷ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹²⁹⁸ yer almaktadır.

K. 72 numaralı yontu, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi tanrıça ve giyimli kadın yontularında sıkça karşılaşılan ve Geç Klasik Dönem'den itibaren yaygınlaşan *khiton poderes* üzerine *himation* modasını yansıtmaktadır¹²⁹⁹. İnce ve uzun vücut formu, *himationun*, hareketi engelleyecek düzeyde vücuda sıkıca sarılarak açmaya çalıştığı sağ bacağında gergin bir yapı oluşturması ve hareketli sağ bacak üzerinde izlenen kıvrımsız, geniş yüzeyli şeffaf yapıya karşın, sol bacak üzerinde harekete bağlı yumuşak sırtlı ve şematik kıvrım düzenlemesiyle Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtmasına rağmen, derin kanallı ve yumuşak sırtlı, rulo biçiminde kalın ve şematik *khiton-himation* kıvrımlarının derin kanallı matkap uygulamasıyla birbirinden ayrılan yapısı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısında Antoninler Dönemi modasına uygundur. Değinilen özellikler nedeniyle İÖ 4. yüzyılın ikinci yarısından bilinen tipolojinin, *neo klasik* düzeyde Geç Hellenistik Dönem modasını yansıtan yapısıyla **K. 72** numaralı yontu, arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan Geç Hellenistik Dönem etkili Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak yorumlanabilir. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyıla tarihlenen 2267 envanter numaralı Aphrodisias buluntusu yontu¹³⁰⁰, giysi altında belirgin yumuşak konturlu gövde hatları ve sade, geniş yüzeyli manto kumaşı üzerinde az sayıda ve tek merkezden çatallanan, diyagonal hatlı, kabartılmış keskin sırtlı ince kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 72** numaralı Tralleis buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyıla tarihlenen 63-56 envanter numaralı yontu¹³⁰¹, ince ve uzun gövde formu, mantonun gergin bir yapı oluşturması ve hareketli bacak üzerinde şeffaf kumaş dokusuna karşıt biçimde sabit

¹²⁸⁹ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 164.

¹²⁹⁰ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 168.

¹²⁹¹ Özgan, 2018, 19, Res. 17.

¹²⁹² Fuchs, 1987, 111, Kat. Nr. E I 3.

¹²⁹³ Özgan, 2018, 20, Res. 18 a-b.

¹²⁹⁴ Dinç, 2015, 30, Kat. Nr. 1.

¹²⁹⁵ Dinç, 2016, 92, 93, Kat. Nr. 16.

¹²⁹⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı 2009, 51, Kat. Nr. 33.

¹²⁹⁷ İnan, 1975, 90 vd., Kat. Nr. 36.

¹²⁹⁸ Dinç, 2013, 115 vd., Lev. XVI a-b.

¹²⁹⁹ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

¹³⁰⁰ Bieber, 1977, 133, Fig. 618.

¹³⁰¹ Rumscheid, J. (2000). Kranz und Krone. Zu Insignien, Siegespreisen und Ehrenzeichen der römischen Kaiserzeit. *Istanbuler Forschungen Band 43*, Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 116, Kat. Nr. 8, Taf. 3.4.

bacak üzerinde harekete bağılı derin kanallı ve yumuşak sırtlı şematik kıvrım düzenlemesi, **K. 72** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir. Afrodiasias Müzesi'nden İS 3. yüzyıla tarihlenen S-432 envanter numaralı lahit üzerinde betimlenen kadın yontusu¹³⁰², durağan, frontal yapıda ve köşeli hatlardan oluşun gövde konturu, plastik yapıdan uzak, derin ve köprölü matkap kanallarıyla ayrılarak katlı kumaş izlenimi veren geniş ve düz yüzeyli, yumuşak sırtlı şematik *khiton* ve *himation* kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 72** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 73** numaralı yontu, alçak bir kaide üzerinde ayakta, solundaki plaster/paye biçiminde desteğe dayanan, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniş verilirken, göğüsler dolgun ve belirgin işlenmiştir. Bel, kalın ve güçlüdür. Her iki kol, vücuda paralel biçimde aşağıya uzanırken, bel hizasında dirsekten bükülerek öne açılır, sol kol üzerinde manto tomarının kıvrımlarını taşımaktadır. Giysi altında hareketli sağ bacak, dizden hafifçe kırılarak yana uzanırken, sol bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Yuvarlak yakalı, ince ve uzun *khiton* omuzlardan düğmelidir. *Khiton* kıvrımları, göğüs arasında üst üste binen kıvrım çanaklarıyla tek merkezden *himation* tomarına kadar diyagonal hatlı ve çatallanan yapıda iken, aşağıda ayaklar üzerinden kaideye kadar birbirini kesmeden dikey biçimde sonlanmaktadır. *Himation*, üst gövdeyi açıkta bırakarak karın üzerinden ayaklara kadar uzanmaktadır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanmakta, tekrar vücudun önüne sarılarak sol omuz üzerinden arkaya atılırken, belin sağ tarafından çapraz, tomar şeklinde sol kola uzanır ve sarılıp açılarak aşağı dökülür. Sağ bacağın hareketiyle birlikte belin solundan, sağ bacağın üzerine plastik yapıda üç kıvrım uzanmaktadır. Arka yüzde şematik biçimde işlenen *khiton* ve manto kıvrımları işlenmiştir.

K. 73 numaralı Tralleis buluntusunun, gövdeye sonradan eklenen portrenin eksik olması nedeniyle belirlenemeyen kimliğine dair duruş ve yaslandığı plaster/paye bir belirteç olarak görülebilir. Özellikle Geç Hellenistik Dönem konutlarında ele geçen çok sayıda küçük ölçekli, plaster/paye desteğe yaslanan/dayanan buluntular arasında çoğunluğu Aphrodite yontuları oluştururken, az sayıda örnekte ise Mysa ve kadın portre yontuları yer almaktadır¹³⁰³. Bu bağlamda **K. 73** numaralı Tralleis buluntusu, ölçek, *khiton-himation*

¹³⁰² Öğüş, 2008, 176, Res. 7.

¹³⁰³ Koçak, 2013, 133.

düzenlemesi ve yaslanan/dayanan tipolojide betimlenmesi nedeniyle Aphrodite ve ayakta, giyimli kadın portre yontuları öznelinde değerlendirilmektedir.

Benzer tipteki yontular; Aydın Arkeoloji Müzesi¹³⁰⁴, Afrodiasias Müzesi¹³⁰⁵, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹³⁰⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹³⁰⁷, Olympia Arkeoloji Müzesi¹³⁰⁸, Tivoli Hadrian Villası¹³⁰⁹, Ny Carlsberg Glyptothek¹³¹⁰, British Müzesi¹³¹¹, Roma Kapitol Müzesi¹³¹², Terme Müzesi¹³¹³ ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹³¹⁴ korunmaktadır.

K. 73 numaralı Tralleis buluntusunun, yaslanan tipolojisinin kökeni Erken Klasik Dönem vazo resim sanatında görülürken, bu motifin plastik sanatta serbest yontularda ortaya çıkışı, Parthenon Tapınağı doğu alınlığında uzanır biçimde betimlenen Aphrodite yontusu etkilidir¹³¹⁵. Tralleis yontusunda görülen yaslanan tipoloji¹³¹⁶, *khiton poderes* üzerine *himation* düzenlemesiyle birlikte Geç Klasik Dönem'de popüler düzeye ulaşmıştır¹³¹⁷. İncelenen **K. 73** numaralı örneğin, sol koluna uzanan ve sarılıp açılarak aşağıya uzanan *himation* tomarı Yüksek Hellenistik Dönem modasını yansıtırken, ince-uzun ve durağan yapıda verilen vücut formu, harekete bağlı kıvrım hattı, Geç Hellenistik Dönem özelliği taşımaktadır. Geç Klasik Dönem özelliklerinin Geç Hellenistik Dönem'de yontu giysi-gövde şemalarında yoğun repertuar oluşturması, İÖ 2. yüzyıl ortalarından itibaren yaslanma motifinin kullanılmasıyla da sürdürülmüştür¹³¹⁸. Ancak Tralleis buluntusu **K. 73** numaralı yontu, göğüs üzerinde üst üste binen torba kıvrımlar, göğüs arasında uzanan yatay kıvrım hattının her iki göğüs üzerinden dik açıyla aşağıya uzanması ve burada tomarla birleşerek şematik olduğu ölçüde geometrik bir yapı sergilemesi ve söz konusu alanda ince ve şeffaf *khiton* altında belirginleşen karın, birbirine paralel biçimde uzanan ve *plinthe* üzerine değer değmez kesilen rulo kesiti biçiminde *khiton* kıvrımları, manto kıvrımlarının arasında geniş yüzeyler/boşluklar bulunması, sağ bacağın hareketiyle birlikte belin solundan, sağ bacağın üzerine uzanan dökümlü ve sarkık yapıda geniş aralıklı, derin kanallı,

¹³⁰⁴ Bkz. **K. 4** numaralı Alabanda buluntusu; Dinç, 2013, 36-40, Nr. III. 2. 1, Lev. II a-c.

¹³⁰⁵ Lenaghan, 2008, 87, 97, Res. 1, 6.

¹³⁰⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 92, Nr. 81.

¹³⁰⁷ Squarciapino, 1943, 51, 53, Taf. 16.

¹³⁰⁸ Bol, 1986, 303, Abb. 15.

¹³⁰⁹ Raeder, 1983, Kat. Nr. I 96, Taf. 17.1.

¹³¹⁰ Poulsen, 1951, 370, Nr. 533.

¹³¹¹ Bieber, 1977, Abb. 822, Taf. 140.

¹³¹² Mustilli, 1939, 171, Kat.Nr. 33, Taf. 108.

¹³¹³ Bieber, 1977, 198, Taf. 140, Abb. 819.

¹³¹⁴ Linfert, 1976, 118, Taf. 53, Abb. 279, 280; Özgan, 2016, 19.

¹³¹⁵ Koçak, 2013, 131.

¹³¹⁶ Koçak, 2013, 132.

¹³¹⁷ Boardman, 2014, Nr. 12, 19, 23.2, 28. 1-3.

¹³¹⁸ Koçak, 2013, 132.

yumuşak sırtlı ve plastik hatlı üç ana kıvrım hattı, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ilk çeyreğinin -Geç Traianus/Erken Hadrianus Dönemi- modasına uygundur. **K. 73** numaralı yontu, değinildiği üzere Geç Klasik Dönem orijinalinin Yüksek Hellenistik Dönem'den Geç Hellenistik Dönem'e geçiş safhasını yansıtan tipolojinin Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak yorumlanabilir. Ayrıca söz konusu yontunun yaslanan/dayanan duruşu ve arka yüzde detaylı verilmeye çalışılan giysi kıvrımları, arketipin Klasik Dönem'in bronz yontularında aranması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla **K. 73** numaralı örnek, erken dönem heykeltıraşlık geleneğine sahip ve anılan dönemlere ait stilistik bilgiyi Roma İmparatorluk Dönemi eklektiğinde kullanabilecek düzeyde ekolü yansıtan bir atölyenin varlığını göstermesi açısından önemlidir. Benzer tipteki İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyıla tarihlenen 2267 envanter numaralı Aphrodisias buluntusu yontu¹³¹⁹, yumuşak konturlu geçişlerle verilen vücut hatları ve sade, geniş yüzeyli *himation* kumaşı üzerinde tek merkezden çatallanan az sayıda, keskin sırtlı ince kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 73** numaralı Tralleis buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve İS 120 yıllarına tarihlenen 2268 envanter numaralı yontu¹³²⁰, göğüs üzerinde derin çanaklı ve çatallanan iki kıvrım ve göğüslerin arasında yatay düzlemde uzanan gergin kıvrım hattının göğüslerden itibaren dik açıyla aşağıya yönelen olarak oluşturduğu dörtgen formlu yüzeyde üst üste torbalanan V biçiminde kıvrım düzenlemesi ve bu alanda *khiton* kumaşının vücut hatlarını belirginleştiren şeffaf dokusu, Tralleis yontusuyla benzer stil özelliği yansıtmaktadır. Ayrıca paralel yönlü uzanan ve kaide üzerinde kesilen rulo biçiminde *khiton* kıvrımlarının yanı sıra gevşek, sarkık yapı, geniş aralıklı, yumuşak sırtlı ve plastik hatlı az sayıda manto kıvrımının düzenlenme biçimi, **K. 73** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzer özelliktedir. Afrodisias Müzesi'nde korunan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen S-432 envanter numaralı lahit üzerinde betimlenen kadın yontusu¹³²¹, sert ve keskin dönüşlerle verilen gövde konturu, derin kanallı ve birbirlerine ince köprülerle bağlanan geniş yüzeyli ve yumuşak sırtlı şematik *khiton* ve manto kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 73** numaralı Tralleis buluntusundan geç tarihli olmalıdır.

Çalışma kapsamında ele alınan Tralleis antik kenti plastik buluntu grubu içerisinde **K. 74** numaralı yontu, tamamlanmamış, ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçasıdır. Omuzlar güçlü ve geniş verilirken, hareket nedeniyle sol omuz,

¹³¹⁹ Bieber, 1977, 133, Fig. 618.

¹³²⁰ Lenaghan, 2008, 97, Res. 6.

¹³²¹ Ögüş, 2008, 176, Res. 7.

sağına oranla hafif yukarıda işlenmiştir. Göğüsler dolgun ve belirgin, bel, kalın ve güçlüdür. Giysi altında konturu belirgin sağ bacak dizden hafifçe bükülerek yana uzanır, sol bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. V yakalı kolsuz *khiton* kıvrımları, bacak arasında paralel biçimde, dikey yönlü ve düz bir hat oluşturarak aşağıya uzanmaktadır. Sol omuzdan, göğüs arasına uzanan diyagonal hatlı, derin kanallı ve yumuşak sırtlı, çatallanan şematik *himation* kıvrım tomarı yer almaktadır. Göğüsler üzerinde kıvrımsız yüzeyler oluşan yumuşak, dökümlü mantonun, gövdenin solunda ve her iki bacak üzerinde, hareket nedeniyle üst üste binen, keskin sırtlı ve derin çanaklı çatallanan torba kıvrımlar bulunmaktadır. Kıvrım tomarı ve sağ göğüs üzerinden dikey yönlü sonlanan *himation* ucunda, ince matkap köprüleriyle oluşturulan derin kanallı kıvrımlar yer almaktadır.

K. 74 numaralı Tralleis yontusu, korunan ölçeği, düz bir kütle biçiminde dik açılı gövde konturu ve yanlarının tamamlanmadan bırakılmış olması nedeniyle Karyatid tipolojisini yansıtmaktadır. Ayrıca incelenen *peplos* giyimli Karyatid yontuları dışında *khiton* ve *himation* giyimli Pergamon Kızıl Avlu buluntusu¹³²² örneklerde görüldüğü üzere; *khiton* veya manto kıvrımlarının alt gövdede, bacaklar arasında düz ve dar bir hat oluşturan dikey yönlü uçları, Tralleis buluntusuyla benzer özelliktedir.

Benzer tipteki yontular; Bergama Müzesi¹³²³, Berlin Eski Eserler Müzesi¹³²⁴ ve Korinth Arkeoloji Müzesi'nde¹³²⁵ yer almaktadır.

K. 74 numaralı Tralleis örneği, *khiton* kıvrımlarının bacak arasında birbirine paralel biçimde uzanan dikey yönlü ve düz bir hat oluşturarak aşağıya uzanması, Didyma Brankhid¹³²⁶ ve Samos Aiakes¹³²⁷ yontularından bilinmektedir. Ancak giysi altında belirgin hareketli bacak, sol omuzdan, göğüs arasına uzanan ince matkap köprüleriyle bağlanan derin kanallı ve yumuşak sırtlı *himation* kıvrım tomarına tezat biçimde gövdenin solunda ve bacaklar üzerinde izlenen keskin sırtlı ve dökümlü, sarkık derin çanaklı torba kıvrımlar, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl Hadrianus Dönemi modasını yansıtmaktadır. Bu bağlamda **K. 74** numaralı Tralleis yontusu, değinildiği üzere Didyma ve

¹³²²Schmidt-Colinet, A. (1977). *Antike Stützfiguren. Untersuchungen zu Typus und Bedeutung der Menschengestaltigen Architekturstütze in der Griechischen und Römischen Kunst*. Frankfurt/Main: Wasmuth Verlag, 264, Kat. Nr. M 83; Radt, W. (1999). *Pergamon Geschichte und Bauten einer antiken Metropole*. Darmstadt: Primus Verlag, 206-208.

¹³²³ Schmidt-Colinet, 1977, 264, Kat. Nr. M 83; Radt, 1999, 206-208.

¹³²⁴ Heres, H. (1982). Eine Archaistische Karyatide aus dem Theater von Milet. *Eirene* 18, 5-11, Abb. 1, 2.

¹³²⁵ LIMC II-2, 1984b, Nr. 138.

¹³²⁶ Tuchelt, K. (1970). *Die Archaischen Skulpturen von Didyma. Istanbul Forschungen Band 27*, Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag, 86, Kat. Nr. K 55, Taf. 53.

¹³²⁷ Boardman, 2013, Nr. 96.

Samos örneklerinden bilinen *khiton* kıvrımlarıyla *arkaistik* üslupta, Roma İmparatorluk Dönemi'nde erken dönem yontuculuk geleneğine öykünen sanat anlayışıyla çok sayıda örnekle temsil edilen Hadrianus Dönemi yaratısı olarak yorumlanabilir. Benzer tipteki Berlin Eski Eserler Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 1589 envanter numaralı Miletos buluntusu Karyatid torsosu¹³²⁸, az sayıda, tek merkezden çatallanan, diyagonal hatlı ve keskin sırtlı ince kıvrım düzenlemesiyle **K. 74** numaralı Tralleis buluntusundan erken tarihli olmalıdır. Bergama Müzesi'nde yer alan ve Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Karyatid torsosu¹³²⁹, ince *khiton* altında hareketli sağ bacağın belirgin formu ve üst üste binen keskin sırtlı torba kıvrımlar, *arkaistik* üslupta manto kıvrımlarının gövdenin her iki yanında kırlangıç kuyruğu biçiminde sarkıtılması ve bacak arasında sütun biçiminde bir düzlemde dikey yönlü uzanan kıvrım hattının yanı sıra yumuşak ve dökümlü plastik hatlı manto kıvrımlarının, ince ve keskin sırtlı *khiton* kıvrımlarıyla kontrast oluşturacak düzeyde düzenlenme biçimi, **K. 74** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özelliktedir. Korinth Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 3. yüzyıla tarihlenen 1368 envanter numaralı Karyatid yontusu¹³³⁰, *arkaistik* biçimde kırlangıç kuyruğu formunda sonlanan kıvrım hattının başlangıcında izlenen ve Severuslar Dönemi yontuculuğunu yansıtan katlı kumaş izlenimi veren geniş ve düz yüzeyli yumuşak sırtlı yapı nedeniyle Tralleis buluntusu **K. 74** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 75** numaralı yontu, dairesel formlu yüksek bir kaide üzerinde, ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeline ait alt gövde parçasıdır. Bacaklar ince ve giysi altında belirgindir. Sağ bacak hareketli, dizden hafif bir şekilde bükülerek geriye ve yana uzanır, sol bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Ayaklarında kalın tabanlı, yüksek sandaletler yer almaktadır. *Khiton* kıvrımları dikey yönlü, birbirine paralel biçimde şematik yapıda kaide üzerinde sonlanmaktadır. Manto ayak bileklerine kadar uzanırken, sağ bacağın hareketiyle sol diz üzerinden sağ ayak bileğine uzanan dört diyagonal hatlı ve şematik kıvrım hattı oluşmuştur. Arka yüzde şematik yapıda kalın bant biçiminde dikey yönlü uzanan *khiton* ve *himation* kıvrımları işlenmiştir.

¹³²⁸ Heres,1982, 5-11, Abb. 1, 2.

¹³²⁹ Radt, 1999, 206-208.

¹³³⁰ LIMC II-2, 1984b, Nr. 138.

Aydın Arkeoloji Müzesi¹³³¹, Afrodisias Müzesi¹³³², İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹³³³ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde¹³³⁴ yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 75** numaralı Tralleis buluntusu yontu, şematik ayak parmakları işlenişinin yanı sıra derin kanallı, yumuşak sırtlı ve keskin kenarlı plastik hatlı giysi kıvrımlarının arka yüzde birbirine paralel biçimde uzanan kalın bantlı şematik yapısı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde, İS 2. yüzyıl içerisinde Antoninler Dönemi modasına uygundur. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen 493 envanter numaralı Tralleis buluntusu yontu¹³³⁵, paralel biçimde uzanan ve *plinthe* üzerinde kesilen rulo kesiti biçiminde *khiton* kıvrımları, manto kıvrımlarının arasında geniş yüzeyler bulunması, sağ bacağın hareketiyle birlikte belin solundan sağ bacağın üzerine uzanan az sayıda dökümlü ve sarkık yapıda aralıklı kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 75** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. İzmir Tarih ve Sanat Müzesi'nde yer alan ve Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 647 envanter numaralı Ephesos buluntusu yontu¹³³⁶, giysi kıvrımlarının açıkta bıraktığı kalın ve yüksek tabanlı, parmak arasından bantlı sandaletleri, derin matkap kanallarıyla ayrılarak birbirine paralel biçimde dikey yönlü kaideye uzanan ve uçları hafifçe yayılan yumuşak sırtlı ve plastik hatlı *khiton* kıvrımları ve diyagonal biçimde diz altında kesilen manto kıvrımlarının sağ bacak konturunu belirginleştirecek düzeyde ince ve şeffaf yapısının yanı sıra *khiton* kıvrımlarıyla kontrast oluşturan bacak arasındaki geniş yüzeyli ve az sayıda kıvrımlı manto kumaşı, **K. 75** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özelliktedir. Side Müzesi'nde yer alan ve İS 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen yontu¹³³⁷, kaideye kadar uzanan *khiton* kıvrımlarının geniş yüzeyli ve derin kanallı yapısı **K. 75** numaralı örnekle benzerlik göstermesine rağmen kıvrım kanallarında görülen belirgin matkap köprüleri nedeniyle **K. 75** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

¹³³¹ Bkz. **K. 4** numaralı Alabanda ve **K. 73** numaralı Tralleis buluntusu.

¹³³² Lenaghan, 2008, 87, 97, Res. 1, 6.

¹³³³ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 92, Nr. 81.

¹³³⁴ Squarciapino, 1943, 51, 53, Taf. 16.

¹³³⁵ Bkz. **K. 73** numaralı Tralleis buluntusu.

¹³³⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 88, Nr. 77.

¹³³⁷ İnan, 1975, 99 vd., Nr. 45.

9.2.5.2. Kadın Portreleri (Lev. LXXVI a-d, Lev. LXXVII a-d)

Tralleis antik kenti plastik buluntu grubu içerisinde değerlendirilen **K. 76** numaralı yontu, bir kadın portresi parçasıdır. Baş hafifçe soluna dönüktür. Saç-deri geçişi sert, keskin ve derin kanallı matkap uygulamasıyla verilmiştir. *Himation* altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkaya uzanmaktadır. Başın her iki yanından, kulak ve şakaklar arasından, birer saç buklesi yanaklara sarmaktadır. Yüz oval formu verilirken, saçların sınırladığı üçgen formu alın dar ve yüksek işlenmiştir. Badem formu gözler geniş, göz kapakları etli ve konturları keskindir. Yanaklar geniş yüzeyli ve gergin, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Ağız hafif aralı, dudaklar dolgun ve hareketlidir. Dudak açıklığı derin yarık biçiminde matkap kanalıyla vurgulanmış, ağzın her iki kenarı matkap noktalarıyla sınırlandırılmıştır. Çene dar ve küçük işlenmiştir.

Benzer tipteki yontular; Aydın Arkeoloji Müzesi¹³³⁸, Perge Müzesi¹³³⁹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹³⁴⁰ ve Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹³⁴¹ yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 76** numaralı Tralleis buluntusu, saç-deri geçişinin sert verilmesine rağmen yanlarda yer alan saçların derinlikten uzak çizgisel hatlarla verilmesi, saç buklelerinin ölçülü düzeyde uzun tutulan ince ve çizgisel matkap kanallarıyla ayrılması, hareketsiz ve geniş yüz yapısı, geniş yüzeyli yanaklar, *iris* ve *pupilsin* işlenmediği badem formu gözlerde kalın, sert ve keskin konturlu ve göz akından belirgin biçimde ayrışan alt göz kapakları ve küçük, hareketli dudakların aşağıya ve yukarıya kıvrılan biçimde taşkın ve dolgun yapısı Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 1. yüzyılın ikinci yarısı içerisinde Flaviuslar Dönemi kadın portrelerinin¹³⁴² modasını yansıtırken, yüz genelinde izlenen gergin, katı ve metalik yapıya dönüşmüş yüz detayları ve dudak aralığında işlenen derin yarık biçiminde kanal ile ağzın her iki yanında vurgulanan nokta matkap izleriyle, yüzyıl sonlarını aşarak Traianus Dönemi¹³⁴³ modasına girmiştir. Benzer tipteki İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Claudius Dönemi'ne tarihlenen 533 envanter numaralı Stratonikeia buluntusu kadın portresi¹³⁴⁴, oval yüz hatlarının belirgin biçimde çene kısmından itibaren daralması, alın üzerinde keskin bir hat biçiminde verilen

¹³³⁸ Bkz. **K. 25** numaralı Nysa buluntusu; Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. 5.6, Lev. XXII a-d.

¹³³⁹ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹³⁴⁰ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 36.

¹³⁴¹ Pozzi, 1989, 144, Abb. 236.

¹³⁴² Özgan, 1982a, 138.

¹³⁴³ Özgan, 1982a, 139.

¹³⁴⁴ Özgan, 1999, 88, Nr. K 1, Taf. 27 a-b.

kaş çizgisi ve bu çizgiden sert, keskin yapıda ayrılan üst göz kapaklarıyla **K. 76** numaralı örnekten erken olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden İS 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl başına tarihlenen 165 envanter numaralı Tralleis buluntusu kadın portresi¹³⁴⁵, yumuşak ifadeden uzaklaşan gergin, katı ve metalik yüz hatları, etli ve kalın göz kapakları, derin matkap kanalıyla hareketlendirilen dudakları ve ağzın her iki yanında vurgulanan nokta matkap izleriyle **K. 76** numaralı Tralleis buluntusu yontuyla benzer dönem özelliği göstermekte, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve Erken Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 79/10/195 envanter numaralı kadın portresi¹³⁴⁶, Yaşlı Faustina modelini yansıtan saç düzenlemesi, detayları işlenen kaşları ile etli ve ağır göz üst göz kapaklarına bitişik biçimde matkapla işlenen *iris* nedeniyle **K. 76** numaralı örneğe göre geç tarihli olmalıdır.

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 77** numaralı yontu, kadın portresi parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönüktür. Bant altında uzun, ince telli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların üst kısmını kapatarak arkada sonlanmaktadır. Arkada, boyun üzerinde, her iki kulağın biraz altında ön tarafa yönelen üst üste iki kalın bukle yer almaktadır. Yüz oval formlu ve dolgundur. Saçların sınırlandığı alın, üçgen formlu, dar ve yüksektir. Yanaklar geniş ve dolgun verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. *Nasolabial* diyagonal biçimde yüzeysel işlenmiştir. Badem formlu gözler büyük ve geniş, göz kapakları etli ve ağır, *iris* ve *pupilis* matkapla işlenmiştir. Göz pınarları nokta matkap izleriyle belirginleştirilmiştir. Kaşlar kalın verilirken, detayları işlenmiştir. Kulaklar geriye çekilmiş, büyük ve şematik yapıdadır. Kulak memesi sarkık ve belirgin verilirken, korunan sağ kulakta aplik amaçlı nokta matkapla oluşturulan küpe deliği yer almaktadır. Ağız geniş ve sıkıca kapalı, dudaklar dolgun, alt dudak hareketlidir. Çene geniş ve güçlü verilirken, boynu kalın işlenmiştir.

Benzer örnekler; Afrodisias Müzesi¹³⁴⁷, İzmir Arkeoloji Müzesi¹³⁴⁸, Konya Arkeoloji Müzesi¹³⁴⁹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹³⁵⁰, Bardo Ulusal Müzesi¹³⁵¹ ve Roma Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹³⁵² yer almaktadır.

¹³⁴⁵ Özgan, 1982a, Nr. K 54, Res. 139.

¹³⁴⁶ Smith, 2008a, 16, Nr. 15.

¹³⁴⁷ Smith, 2008a, 16, Nr. 16.

¹³⁴⁸ Özgan, 2013b, 274, Res. 289.

¹³⁴⁹ Özgan, 2013b, 289, Res. 308.

¹³⁵⁰ Wegner, 1939, 274.

¹³⁵¹ Fittschen, K. (1982). *Die Bildnistypen der Faustina Minor und die Fecunditas Augustae*. Göttingen, 81.

K. 77 numaralı Tralleis yontusunun, önde, bant altında, alın üzerinde ortadan ikiye ayrılan ve yanlara yönelen hacimli, uzun, ince telli saçların geniş bir kat oluşturan ve başın üst kısmına doğru dolanan saç bukleleri ve ağır üst göz kapakları altında dalgın, hülyalı bakışların boynun dönüş yönü düzlemine çevrilmesiyle¹³⁵³ Antoninler Sülalesinin emperyal kadın portreciliğini yansıtmaktadır. Söz konusu saç modeli, Annia Aurelia Galeria Lucilla'nın 2. portre tipi¹³⁵⁴ ve Faustina Minor'ün 5. portre tipini¹³⁵⁵ yansıtsa da detaylarda farklılaşan düzenlenme biçimiyle Lucius Aurelius Commodus'un eşi Bruttia Crispina'nın¹³⁵⁶ *Augustae* niteliği vurgulanan¹³⁵⁷ ve ilk resmi temsilini oluşturan 1. portre tipinden bilinmektedir. Ancak **K. 77** numaralı Tralleis portresi, hafif yukarıya dönük başı, geniş ve köşeli yüz hatları, kulakların üst kısmını kapatan ve kulak memesini açıkta bırakan saç düzenlemesi, saçların sınırlandırdığı dar ve yüksek alın yapısı, etli ve ağır üst göz kapaklarına rağmen geniş ve açık gözlerde dışa taşkın göz küresi, *irisin* kazıma çizgileri, *pupilsin* ise nokta matkap uygulamasıyla yukarıya dönük hilal biçimli formu, derine işleyen ve hafif taşırılmış nokta matkap iziyle belirginleştirilen göz pınarları, düz ve geniş burun yapısı, burun ve üst dudak arasında bırakılan geniş ve düz yüzeyli alan, ince bir kanalla ayrılan sıkıca kapatılmış geniş ağız yapısı ve alt dudağın dolgun ve hareketli verilen hattının yanı sıra geniş ve güçlü çene yapısı, Flavia Iulia Helena'nın¹³⁵⁸ bireysel fizyonomik özelliklerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla **K. 77** numaralı Tralleis portresi, değinilen detaylar nedeniyle Geç Antoninler Dönemi saray modasını izleyen özellikleri açısından oldukça önemlidir.

9.2.6. Çocuk Tipleri

9.2.6.1. Erkek Çocuk Heykeli Parçası (Lev. LXXVIII a-d)

Çalışma kapsamında ele alınan Tralleis antik kenti buluntusu plastik eserler grubu içerisinde **K. 78** numaralı yontu, ayakta, kısa kollu tunik giyimli, tuniğinde çıkın biçiminde meyve taşıyan erkek çocuk heykeli parçasıdır. Omuzlar dar verilirken, vücuda bitişik sağ kol, dirsekten bükülerek yukarıya, göğüs üzerine uzanmaktadır. Gövdeden hafifçe ayrılan sol kol yana uzanır, dirsekten bükülerek önde, tuniğin ucundan tutmaktadır. Bel kalın ve

¹³⁵² Özgan, 2013b, 286, 287, Res. 304, 306.

¹³⁵³ Smith, 2008a, 21, Nr. 28.

¹³⁵⁴ Helbig, 1966, Kat. Nr. 2011.

¹³⁵⁵ Özgan, 2013b, 240, Res. 257.

¹³⁵⁶ Smith, 2008a, 16, Nr. 16.

¹³⁵⁷ Fittschen, 1982, 83.

¹³⁵⁸ Fittschen, 1982, 82.

güçlüdür. Sol bacağın hareketiyle bel soluna eğik verilirken, kalçanın sağı dışa çıkık işlenmiştir. Sol bacak önde ve hareketli, sağ bacak ise vücudun ağırlığını taşımaktadır. Yuvarlak yakalı ve kısa kollu uzun tuniğin etek ucu, sol elde sepet biçiminde diyagonal biçimde yukarıya kaldırılarak içerisinde üzüm salkımları taşınmaktadır. Göğüs üzerinden karın kısmına inen az sayıda ince paralel uzanan kıvrım hattı, sol elin giysiyi çekerek kaldırılması ile sol omuzdan aşağıya diyagonal inen az sayıda derin kanallı ve şematik yapıda kıvrımlara dönüşmektedir. Arka yüz işlenmeden bırakılmıştır.

Sol kolu ile gövde arasında hayvan veya üzüm salkımı taşıyan çocuk yontuları, İÖ 3. yüzyıldan itibaren plastik sanatlarda sıkça karşılaşılan ve tekrarlanan bir tipoloji oluşturmuş, Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise villa bahçelerinde dekorasyon amaçlı kullanılmıştır¹³⁵⁹. Söz konusu tipoloji ve giysi düzenlemesi, lahit kabartma programlarında Eros¹³⁶⁰ ve Mevsim¹³⁶¹, serbest heykellerde ise Hermes-Harpokrates¹³⁶² yontularından bilinmektedir.

Benzer örnekler; Afrodisias Müzesi¹³⁶³, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹³⁶⁴, British Müzesi¹³⁶⁵, Roma Kapitol Müzesi¹³⁶⁶, Vatikan Müzesi¹³⁶⁷ ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde¹³⁶⁸ yer almaktadır.

K. 78 numaralı yontu, baş ve sol bacağın dübelle eklenmesi, kolların gövdeden ayrılmadan bitişik verilmesi, üst gövdenin giysi altında ince, zayıf ve uzun gövde formunun yanı sıra tuniğin hareketi engelleyecek biçimde vücuda sıkıca sarılan gergin yapısı ve yanlarda, kolların alt kısmında harekete bağlı sade ve şematik kalın bant biçiminde katı ve kuru kıvrım düzenlemesiyle Geç Hellenistik Dönem içerisinde İÖ 2. yüzyıl son çeyreğinin modasını yansıtmaktadır. Benzer tipteki Roma Kapitol Müzesi'nde korunan ve İÖ 3. yüzyıla tarihlenen 320 envanter numaralı erkek çocuk torsosu¹³⁶⁹, vücut hatlarını belirginleştirecek düzeyde ince, şeffaf tunik üzerinde derin kanallı matkap uygulamasıyla ayrılan plastik hatlı kıvrım yapısı ve üst üste binen derin çanaklı torba kıvrımların düzenlenme biçimiyle **K. 78** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. Berlin Eski Eserler Müzesi'nden İÖ 2. yüzyıl

¹³⁵⁹ Dinç, 2015, 87.

¹³⁶⁰ Mendel, 1912-1914, 145-147, Kat. Nr. 41.

¹³⁶¹ Erim, K. T. (1990). Recent work at Aphrodisias 1986-1988. *Aphrodisias Papers Recent Work on Architecture and Sculpture* (Eds. C.Rouché/K.T.Erim), Ann Arbor, 9-36, fig. 36.

¹³⁶² Fittschen, 1977, 11 vd., Kat. Nr. 2.

¹³⁶³ Erim, 1990, fig. 36.

¹³⁶⁴ Mendel, 1912-1914, 145-147, Kat. Nr. 41.

¹³⁶⁵ Smith, 1904, Kat. Nr. 2321.

¹³⁶⁶ Fittschen, 1977, 12, Nr. 2.

¹³⁶⁷ Amelung, 1903, 485, Nr. 262.

¹³⁶⁸ Fittschen, 1977, 12, Nr. 18.

¹³⁶⁹ Fittschen, 1977, 12, Nr. 2.

sonlarına tarihlenen 1920 envanter numaralı Menderes Magnesiası buluntusu Hermes-Harpokrates yontusunun¹³⁷⁰, göğüs üzerinden diyagonal biçimde birbirine paralel uzanan az sayıda ince kıvrım ve sol elin tuniği çekmesiyle sol omuzdan aşağıya diyagonal hatlı inen az sayıda, derin kanallı ve kalın bant biçiminde şematik yapıda işlenen kıvrım düzenlemesi, **K. 78** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özelliktedir. Vatikan Müzesi'nde korunan ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 2105 envanter numaralı erkek çocuk yontusu¹³⁷¹, sade ve geniş yüzeyle alanlar bırakılan tunik üzerinde az sayıda ve tek merkezden çatallanan, keskin sırtlı, kabartılmış kıvrım düzenlemesiyle **K. 78** numaralı Tralleis buluntusundan geç tarihlidir.

9.2.7. Büstler

9.2.7.1. Kadın Büstü Parçası (Lev. LXXIX a-b)

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 79** numaralı örnek, göğüs altına kadar işlenmiş, *khiton* üzerine *himation* giyimli kadın büstü parçasıdır. Göğüsler dolgun ve belirgindir. *Khiton*un yaka kısmında ve her iki göğüs üzerinde geniş, düz bir yüzey oluşturan kıvrım yapısına tezat biçimde yanlardan göğüs arasına diyagonal biçimde uzanan taşırılmış matkap noktaları ile çok sayıda kıvrım yer almaktadır. Omuzlardan göğüs altına uzanan yay biçimli, geniş ve sade yüzeyler oluşturan, derin çanaklı ve şematik kıvrımlardan oluşan *himation* tomarı bulunmaktadır. Alt kısımda kaide birleşim noktası olarak bir girinti ve dübel deliği yer alırken, arka kısımda destek çıkıntısı ve keski izleri bulunmaktadır.

Benzer örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹³⁷², Afrodisias Müzesi¹³⁷³, Efes Müzesi¹³⁷⁴, İzmir Arkeoloji Müzesi¹³⁷⁵, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹³⁷⁶, British Müzesi¹³⁷⁷ ve Roma Metropolitan Müzesi'nde¹³⁷⁸ korunmaktadır.

K. 79 numaralı Tralleis büstünün, göğüsleri belirginleştirecek düzeyde ince ve şeffaf *khiton* kumaşıyla kontrast oluşturan derin çanaklı *himation* tomarı, taşırılmış matkap bitim

¹³⁷⁰ Fittschen, 1977, 12. Nr. 18.

¹³⁷¹ Fittschen, 1977, 12, Nr. 9.

¹³⁷² **K. 34** numaralı Nysa buluntusu.

¹³⁷³ Smith, 2008a, 11, Nr. 4.

¹³⁷⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

¹³⁷⁵ Aybek, 2009, 46, 47, Nr. 13, Lev. 12.

¹³⁷⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 77, 78, Nr. 46, Pl. XXIX, 2.

¹³⁷⁷ Özgan, 2013b, 149, Res. 143.

¹³⁷⁸ Özgan, 2015, 241, Res. 258

noktaları ve alt kısımda bulunan kaide birleşim girintisi, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyılın ikinci yarısında Antoninler Dönemi modasını yansıtmaktadır. Ayrıca manto tomarı düzenlenme biçimi Faustina Minor¹³⁷⁹ büstlerinde sıkça karşılaşılmaktadır. Benzer tipteki Afrodiasias Müzesi'nde korunan ve İS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen 5758 envanter numaralı Atrium Evi buluntusu kadın büstü¹³⁸⁰, ince *khiton* üzerine ağır ve kalın kumaş izlenimi veren mantonun derin kanallı ve plastik hatlı kıvrım düzenlemesi ve özellikle kıvrım tomarının göğüs altında burgu biçimi ve tomar altından sol tarafa taşırılan iki kalın kıvrımdan oluşan sarkık *himation* kumaşı parçası ve büst ile kaidenin tek bloktan yontulmadan, birbirine sonradan eklenen parçalardan oluşan yapım tekniği, **K. 79** numaralı Tralleis örneğiyle benzer dönem modasını yansıtmaktadır. Efes Müzesi'nde korunan ve Geç Severuslar Dönemi'ne tarihlenen kadın büstü¹³⁸¹, derin matkap kanallarıyla birbirinden ayrılan aralıklı ve geniş yüzeyle, yumuşak sırtlı şematik *khiton* ve manto kıvrımları nedeniyle **K. 79** numaralı Tralleis büstünden geç tarihli olmalıdır.

9.2.7.2. Büst Kaide Parçası (Lev. LXXX a-d)

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri içerisinde **K. 80** numaralı yontu, bir büst kaidesidir. Dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *Ionik* kaide ile gövde arasında yazıtsız, *ranke* bezemeli *tabula* yer almaktadır.

Benzer örnekler; Afrodiasias Müzesi¹³⁸², Bergama Müzesi¹³⁸³, Efes Müzesi¹³⁸⁴ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde¹³⁸⁵ yer almaktadır.

Cephe ve profil teşhiri düşüncesini yansıtan biçimde, ön kısımda izlenen *torus* silmelerinin yanlarda, gövde düzleminde yarı çapta kesilerek arka kısımda işlenmediği gözlemlenen **K. 80** numaralı Tralleis buluntusu, Roma İmparatorluk Dönemi büst gelişim şeması içerisinde Severuslar Dönemi'nde¹³⁸⁶ alçalan formuna karşıt biçimde Hadrianus¹³⁸⁷

¹³⁷⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

¹³⁸⁰ Smith, 2008a, 11, Nr. 4.

¹³⁸¹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

¹³⁸² Smith, 2008a, 11, Nr. 4.

¹³⁸³ İnan ve Rosenbaum, 1966, 116, Nr. 126, Pl. LXXXV.

¹³⁸⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

¹³⁸⁵ İnan ve Rosenbaum, 1966, 77, 78, Nr. 46, Pl. XXIX, 2.

¹³⁸⁶ İnan ve Rosenbaum 1966, 84, Nr. 59, Pl. XXXVII, 1.

¹³⁸⁷ Lippold, G. (1936). *Die Skulpturen des Vaticanischen Museums 3, I*. Berlin, 207, Kat. Nr. 593; Helbig 1963, Kat. Nr. 27.

ve Antoninler Dönemi¹³⁸⁸ büst kaidelerinin yükselen *trokhilos* özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca Tralleis örneğinde görülen *ranke* bezemeli *tabula*, Antoninler Dönemi imparator, erkek ve kadın *privat* portre büst temsillerinden bilinen form ve özelliktedir. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyılın sonlarına tarihlenen Menderes Antiocheiası buluntusu büst¹³⁸⁹, Roma İmparatorluk Dönemi büstlerinde erken kaide özelliklerini yansıtan biçimde *tabulasız* alçak işlenen *trokhilos* bölümüyle **K. 80** numaralı Tralleis buluntusu örnekten erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nden İS 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen 5758 envanter numaralı büst¹³⁹⁰, *tabulanın* üst ve alt kısmında ince bir kanalla ayrılan profili, kenar *volüt*lerinin kavis ve derinliğinin yanı sıra yükselmiş *trokhilos* silmelerinin üst kısmının geniş ve yumuşamış hattına tezat biçimde hemen altındaki profilin ince ve keskin sırtlı formu, **K. 80** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzer özelliktedir, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Efes Müzesi'nde korunan ve Geç Severuslar Dönemi'ne tarihlenen büst¹³⁹¹, stilize düzeyde kenarlarda *volütsüz* işlenen *tabula* ve alçalmış *trokhilos* özellikleriyle **K. 80** numaralı yontudan geç tarihli olmalıdır.

9.2.8. Kabartmalar

9.2.8.1. Meleagros Yontusu Parçası (Lev. LXXXI a-d)

Tralleis antik kenti buluntusu plastik eserler grubu içerisinde **K. 81** numaralı yontu, ayakta, *khlamys* giyimli Meleagros yontusuna ait yüksek kabartma parçasıdır. Korunan sağ omuzdan anlaşıldığı üzere omuzlar geniş verilirken, sol kol vücuda paralel aşağıya uzanır, dirsekten bükülerek göğüs üzerinde *khlamys*in ucundan tutmaktadır. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel kalın ve güçlüdür. Bacakların hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın saği ise dışa çıkıktır. Bacaklar bitişik, *testikül* gelişmiş, *pubis* çizgisinin sağ tarafta yükselmesinden anlaşıldığı üzere sol bacak önde ve hareketli, sağ bacak vücudun ağırlığını taşımaktadır. Hareket nedeniyle kalçada *kontrapost* oluşmuştur. Sırt kısmında dörtgen ve dikdörtgen formu iki soket deliği yer almaktadır. *Khlamys*, sol omuz başını ve sol kolu dirsek kısmına kadar kapatırken, bir ucu göğüs üzerinde sol elde tutulmaktadır. Sol omuz üzerinde az sayıda geniş yüzeyli ve yumuşak sırtlı, kumaş katı biçiminde kalın bantlı şematik kıvrım hattı yer almaktadır.

¹³⁸⁸ Hinks, R. P. (1935). *Greek and Roman Portrait Sculpture*. London, 73, Abb. 62.

¹³⁸⁹ Kapuci, U. (2021). Aydın Arkeoloji Müzesi'ndeki Menderes Antiocheiası Buluntusu Heykeltıraşlık Eserleri, *Arkhaia Anatolika* 4, 258-260, Fig. 2 a-d.

¹³⁹⁰ Smith, 2008a, 11, Nr. 4.

¹³⁹¹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

K. 81 numaralı Tralleis yontusu, ayakta ve çıplak atlet gövde şeması, *khlamys* giyimli olması ve *khlamys*in düzenlenme biçimiyle *Richelieu* tipinde Hermes¹³⁹², *Belvedere* tipinde Apollon¹³⁹³, Bellerophon¹³⁹⁴, Dioskur¹³⁹⁵, Triptolemos¹³⁹⁶ ve Meleagros¹³⁹⁷ tipolojisini yansıtmaktadır. Tralleis buluntusu, duruşunda izlenen bacakların bitişik verilerek sol yöne uzanması ve *khlamys*in dirsekten bükülen sol kolda taşınmasıyla Hermes ve Dioskur tiplerinden ayrılmakta, sırt kısmında yer alan iki soket deliği öznelinde değerlendirildiğinde mitolojik konulu frizli lahitlerin kabartma programlarında sıkça karşılaşılan Meleagros tipolojisinde değerlendirilmektedir.

Benzer örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹³⁹⁸, Vatikan Müzesi¹³⁹⁹ ve Roma Conservatori Sarayı'nda¹⁴⁰⁰ yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 81** numaralı yontu, proporsiyon bozukluğunu yansıtan dışa çıkık sağ kalça konturunda izlenen keskin hat, bitişik bacakların iç konturunu ayıran derin kanal ve *khlamys* kıvrımlarının plastik yapıdan uzak geniş yüzeyli, kumaş katı görünümünde yumuşak sırtlı yapısı, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 2. yüzyıl sonunda Erken Severuslar Dönemi özelliği yansıtmaktadır. Ayrıca Meleagros betimli lahitlerin Orta Antoninler Dönemi'nden itibaren Gallienus Dönemi'ne kadar süreklilik göstermesi ve özellikle İS 2. yüzyılın ikinci yarısında yoğunluk göstermesi¹⁴⁰¹ önerilen tarihi destekler niteliktedir. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Orta Antoninler Dönemi'ne tarihlenen 2015-29 envanter numaralı Tralleis buluntusu mitolojik konulu lahit parçası üzerinde betimlenen Meleagros yontusu¹⁴⁰², yoğun raspa uygulaması sonrası pürüzsüzleştirilerek parlatılmış gövde ile kontrast oluşturacak düzeyde derin kanallı ve hacimli plastik hatlı kıvrım düzenlemesiyle **K. 81** numaralı Tralleis buluntusu yontudan erken tarihli olmalıdır. Vatikan Müzesi'nde korunan ve Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen lahit kabartma programında betimlenen Meleagros yontusu¹⁴⁰³, keskin konturlu gövde şeması ve geniş yüzeyli, yumuşak sırtlı *khlamys* kıvrım

¹³⁹² Paribeni, E. (1959). *Catalogo delle Sculture di Cirene*, 128, Nr. 362.

¹³⁹³ Özgan, 2020, 287, Res. 314.

¹³⁹⁴ Ilgım, 2015, 119.

¹³⁹⁵ Paribeni, 1959, 134, Nr. 379.

¹³⁹⁶ Ilgım, 2015, 101.

¹³⁹⁷ Koch, 2001, 110, Nr. 47.

¹³⁹⁸ 2015-29 envanter numaralı yayınlanmamış Tralleis buluntusu lahit parçası.

¹³⁹⁹ Amelung, 1903, 330, Kat. Nr. 23.

¹⁴⁰⁰ Koch, 2001, 110, Nr. 47.

¹⁴⁰¹ Koch, 2001, 110, 111.

¹⁴⁰² 2015-29 envanter numaralı yayınlanmamış Tralleis buluntusu lahit parçası.

¹⁴⁰³ Amelung, 1903, 330, Kat. Nr. 23.

düzenlemesiyle **K. 81** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir. Roma Conservatori Sarayı'nda korunan ve İS 300 civarına tarihlenen lahit üzerinde betimlenen yontu¹⁴⁰⁴, stilize düzeyde şematik ve durağan kıvrım düzenlemesi nedeniyle **K. 81** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

9.2.8.2. Maenad Başları Parçaları (Lev. LXXXII a-d, Lev. LXXXIII a-d)

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eseri grubu içerisinde **K. 82** numaralı yontu, yüksek kabartma Maenad başı parçasıdır. Baş hafif sağına dönük verilirken, saç-deri geçişi sert ve keskin hatlarla işlenmiştir. Uzun, hacimli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatılarak arkaya uzanmaktadır. Önde hacimli buklelere tezat biçimde arka kısımda saçlar, ince telli ve yüzeysel işlenmiştir. Yüz, oval formlu ve dolgun verilirken, üçgen alın dar ve yüksektir. Alın üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem* almaktadır. Gözler badem formunda, etli üst göz kapaklarına tezat biçimde alt göz kapakları ince ve keskin konturludur. Göz küresi dışa taşkın, *iris* ve *pupilis* işlenmemiş, göz pınarları belirgindir. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir.

Benzer örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁴⁰⁵, Perge Müzesi¹⁴⁰⁶ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹⁴⁰⁷ korunmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 82** numaralı yontunun, saç-deri geçişinin sert ve keskin hatlı verilmesine rağmen ince kanallarla ayrılan saç bukleleri, geniş yüz yapısı, geniş yüzeyli yanaklar, *iris* ve *pupilis* işlenmediği badem formlu gözlerde sert ve keskin konturlu, göz akından belirgin biçimde ayrılan göz kapakları ve dışa taşkın göz küresi, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde İS 1. yüzyılın ikinci yarısı içerisinde Flaviuslar Dönemi kadın portreleri modasını yansıtmaktadır. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 5968 envanter numaralı Tralleis buluntusu Maenad başı¹⁴⁰⁸, kütleli ve derin kanallarla ayrılan, plastik yapıdan uzak, sert ve şematik saç buklelerinin yanı sıra küçük ve kısık göz yapısı özellikleriyle **K. 82** numaralı örnekten erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji

¹⁴⁰⁴ Koch, 2001, 110, Nr. 47.

¹⁴⁰⁵ Bkz. **K. 60** ve **K. 61** numaralı Tralleis buluntusu; Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹⁴⁰⁶ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁴⁰⁷ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

¹⁴⁰⁸ Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

Müzesi'nde korunan ve Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen 21 envanter numaralı Tralleis buluntusu yontu¹⁴⁰⁹, saç-deri geçişinin sert ve keskin hattı, ince matkap kanallarıyla ayrılan saç bukleleri, oval formlu ve geniş yüz yapısı, üçgen formlu dar ve yüksek alın, keskin konturlu etli ve kalın göz kapakları, **K. 82** numaralı Tralleis örneğiyle benzer özelliktedir. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenen 847 envanter numaralı Muğla buluntusu Maenad başı¹⁴¹⁰, ışık-gölge kontrastı oluşturan derin ve bağlantıları ince ve küçük köprülerle sağlanan hacimli ve hareketli saç bukleleri nedeniyle **K. 82** numaralı örnekten geç tarihli olmalıdır.

Tralleis plastik buluntuları içerisinde **K. 83** numaralı yontu, yüksek kabartma Maenad başı parçasıdır. Baş hafifçe sağına ve yukarıya dönüktür. Uzun, hacimli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları açıkta bırakarak yanlardan arkaya uzanmaktadır. Önde hacimli saçlara karşın başın arka kısmında saçlar ince telli ve çizgisel yapıdadır. Başın tepesinde ve arkasında keski izleri yer almaktadır. Yüz oval formlu ve dolgun, alın dar ve yüksektir. Alın üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem* bulunmaktadır. Gözler badem formunda, etli üst göz kapaklarına tezat biçimde alt göz kapakları ince ve keskin konturludur. *İris* ve *pupilis* işlenmemiş, göz pınarları belirgindir. Yanaklar geniş verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Kulaklar küçük, dikey yönlü ve hafif dışa taşkındır. Çene, geniş ve dolgun işlenmiştir.

Benzer tipteki örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁴¹¹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁴¹² ve Perge Müzesi'nde¹⁴¹³ korunmaktadır.

K. 83 numaralı Tralleis yontusu, daha önce R. Özgan¹⁴¹⁴ tarafından yayınlanmış ve Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmiştir. Tralleis buluntusunun, alın ortasından ikiye ayrılan saçların yanlara ve geriye yönlene sarkık ve gevşek yapısı, ince ve yüzeysel kanallarla ayrılan bukleleri, *klasistik* düzeyde ideal ve oval formlu yüzün çeneden itibaren daralan yapısı, dışa taşkın yüksek alın, deri ve göz akından belirgin biçimde ayrılan ince ve keskin konturlu alt göz kapakları, geniş yüzeyli ve dolgun yanakları, dolgun ve geniş çene

¹⁴⁰⁹ Özgan, 1982, 138, 139, Res. 121-122.

¹⁴¹⁰ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

¹⁴¹¹ Bkz. **K. 60**, **K. 61** ve **K. 82** numaralı Tralleis buluntusu; Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹⁴¹² Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

¹⁴¹³ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁴¹⁴ Özgan 1982a, 148, Res. 140-141.

yapısı, Iulius Claudiuslar Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak başın hafifçe sağna ve yukarıya dönüşü ve dolgun yüz hatları, arketipin Hellenistik Dönem'e uzandığını göstermektedir. Dolayısıyla **K. 83** numaralı Tralleis buluntusu, Hellenistik Dönem orijinli bir modelin Erken Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak değerlendirilebilir. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Hellenistik-Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen 5968 envanter numaralı Tralleis buluntusu Maenad başı¹⁴¹⁵, kütle biçiminde yanlarda hacimli, derin kanallarla ayrılan, plastik yapıdan uzak, sert ve şematik bukleleri, şakaklardan çene kısmına doğru daralan yüz hatları, dar ve yüksek alın, ince ve yüzeysel bir kanalla ayrılan sıkıca kapalı ağız ve dudak kenarlarında aşağıya uzanan ince çizgisel kıvrım, **K. 83** numaralı Tralleis buluntusu örnekle benzer özelliktedir. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen 927 envanter numaralı Tralleis buluntusu Maenad başı¹⁴¹⁶, saç-deri geçişinin sert ve keskin bir hatla verilmesi, buklelerin ayırımında kullanılan ince ve derin kanallı matkap uygulaması ve geniş formlu yüz yapısı nedeniyle **K. 83** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

9.2.8.3. Satyros/Pan Başı Parçası (Lev. LXXXIV a-d)

Çalışma kapsamında ele alınan Tralleis buluntusu **K. 84** numaralı yontu, yüksek kabartma Satyros/Pan başı parçasıdır. Baş hafifçe soluna dönük verilirken, saç-deri geçişi yumuşak bir hatla işlenmiştir. Kısa bukleli saçlar alın ortasından itibaren yanlara ve geriye yönelmektedir. Yüz yuvarlak formlu, kaş kaslarının şişkin yapısıyla vurgulanan alın hareketlendirilirken, üzerinde bant bulunan alın dar ve yüksektir. Yanaklar geniş ve dolgun verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgindir. Korunan sağ kulak dikey yönlü ve uzun yapıda işlenmiştir. *Orbital* derin, gözler küçük ve yuvarlak formludur. Burun geniş, ağız hafif aralı, dudaklar ise dolgun ve hareketli işlenmiştir. Çene ince ve dışa taşkın verilirken, boyun kalındır. Başın arkasında *sterigma* parçası yer almaktadır.

Benzer örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁴¹⁷, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁴¹⁸, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁴¹⁹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁴²⁰, Roma Metropolitan Müzesi¹⁴²¹ ve Vatikan Müzesi'nde¹⁴²² yer almaktadır.

¹⁴¹⁵ Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹⁴¹⁶ Bkz. **K. 82** numaralı Tralleis buluntusu.

¹⁴¹⁷ Bkz. **K. 58** numaralı Tralleis buluntusu; Özgan, 1982a, 86, 87, Nr. K 28, Res. 64-66.

¹⁴¹⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 69, Nr. 52.

¹⁴¹⁹ Sezer, 2013, 100, 101, Nr. 110.

¹⁴²⁰ Pinkwart, 1973, 153, Abb. 3-4.

K. 84 numaralı Tralleis buluntusu, kaş kaslarının gerilimiyle vurgulanan hareketli alın yapısı ve ağzın hafif aralı ve dudakların hareketli verilmesiyle vurgulanan *pathetik* ifade nedeniyle Pergamon ekolü etkisi altında Barok stil özellikleri yansıtmaktadır. Ancak değinilen özelliklerle vurgulanan *pathosa* karşılık vermeyen durağan yapı ve küçük, kısık göz işlenişi, Geç Hellenistik Dönem içerisinde İÖ 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modasına uygundur. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Satyros başı¹⁴²³, başın keskin dönüş hareketine karşılık veren boyun kaslarının gergin yapısı ve ağız açıklığının geniş tutulmasının yanı sıra korunan yüz hatlarının geneline yansıyan *pathetik* ifade nedeniyle **K. 84** numaralı Tralleis örneğinden erken tarihli olmalıdır. Berlin Eski Eserler Müzesi'nde yer alan ve İÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlenen 1919 envanter numaralı Menderes Magnesiası buluntusu Satyros yontusu¹⁴²⁴, baş ve gözlerin yukarıya dönük verilmesine karşın hareketsiz yapısı ve açık ağız işlenişine rağmen hareketsiz dudaklarla durağanlaşan genel yüz hatları, **K. 84** numaralı Tralleis buluntusu yontuyla benzer özellikler göstermekte, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. İzmir Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen 864 envanter numaralı Satyros yontusu¹⁴²⁵, saç-deri geçişinin sert bir hatla verilmesi, alın üzerinde buklelerin ince matkap kanallarıyla ayrılan yapısı, göz küresinin dışa taşkın formu ve geniş ve sarkık yanaklar, geniş ve yayvan yapıda verilen yüz hatları nedeniyle **K. 84** numaralı Tralleis örneğinden geç tarihli olmalıdır.

9.2.8.4. Triton Başı Parçası (Lev. LXXXV a-d)

Tralleis buluntusu heykeltıraşlık eserleri kapsamında değerlendirilen **K. 85** numaralı örnek, yüksek kabartma Triton yontusuna ait baş parçasıdır. Baş, sert biçimde sağına ve aşağıya dönüktür. Derin kanallarla ayrılan hareketli, hacimli ve kalın bukleli saçlar, alın ortasında ayrılarak yanlara yönelir ve kulakları kapatarak arkaya uzanmaktadır. Yüz oval formlu, alın geniş ve yüksektir. Büyük ve badem formlu gözler kapalı, göz kapakları şişkindir. Yanaklar geniş ve dolgun verilirken, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin işlenmiştir. Ağız kapalı ve küçük, dudaklar hareketli, üst dudak ince, alt dudak ise kalındır. Çene dar, boyun kalın ve güçlüdür.

¹⁴²¹ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2232.

¹⁴²² Amelung, 1903, Nr. 339.

¹⁴²³ Bkz. **K. 58** numaralı Tralleis buluntusu.

¹⁴²⁴ Pinkwart, 1973, 153, Abb. 3-4.

¹⁴²⁵ Sezer, 2013, 46, 47, Nr. 49.

K. 85 numaralı Tralleis buluntusunun, hacimli, dalgalı ve dağınık yapıda verilen saç düzenlemesinin yanı sıra kapalı ve şişkin göz kapakları, Triton¹⁴²⁶ tipolojisinden bilinen karakteristik özelliklerdir. Arketipi İÖ 3. binyıl başlarında Doğu sanatına uzanan ve Yeni Asur Dönemi kabartma programlarında sıkça karşılaşılan Triton figürleri¹⁴²⁷, ikonografik açıdan Nereid'lerle birlikte deniz *thiasosunun* bir üyesi ve Poseidon'un habercisi olarak görülmektedir¹⁴²⁸. Söz konusu mitolojik figür, su ile ilintili olarak *nymphaion* ve hamamlarda kabartma ve serbest heykellerin yanı sıra mozaik dekorasyonlarında da sıkça karşımıza çıkmaktadır. **K. 85** numaralı örnek, korunan ölçeği ve kabartma derinliği nedeniyle Tralleis antik kentinin hamam rölyefi¹⁴²⁹ ya da mitolojik konulu bir lahit kabartma programı üzerinde betimlenen bir Triton yontusuna ait olmalıdır. Roma İmparatorluk Dönemi'nde lahitlet üzerinde betimlenen deniz *thiasosu*, dolayısıyla Triton figürleri Geç Traianus-Erken Hadrianus Dönemi *girlandlı* lahitletlerinden itibaren Constantinus Dönemi içlerine kadar farklı tiplerdeki lahitletlerin tekne ve kapak dekorasyonunda çok sayıda örnekle temsil edilmektedir.

Benzer örnekle; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁴³⁰, Afrodiasias Müzesi¹⁴³¹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁴³², Münih Glyptothek¹⁴³³ ve Vatikan Müzesi'nde¹⁴³⁴ korunmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan Tralleis buluntusu **K. 85** numaralı kabartma parçasının, başın sağ yöne dönüşüyle gerilen boyun kasları Hellenistik Dönem modasını yansıtsa da bağlantıları derin ve köprülü matkap kanallarıyla oluşturulan hareketli ve hacimli buklemi saçların yanı sıra etli, ağır göz kapakları ve boynun dönüş yönü doğrultusuna konumlandırılan gözleri, İS 2. yüzyılda Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi özellikleri göstermektedir. Dolayısıyla Tralleis yontusu, Hellenistik Dönem kökenli bir modelin Roma İmparatorluk Dönemi kopyası olarak yorumlanabilir. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve İS 1. yüzyılın sonlarına tarihlenen Tralleis buluntusu kabartma¹⁴³⁵, ölçülü düzeyde ince matkap kanallarıyla ayrılarak düzenli ve birbirini izleyen buklemi ve geniş yüz hatlarında alın çizgisinin devamı biçiminde işlenen

¹⁴²⁶ Fendt, 2012, 356-358, Nr. 84.

¹⁴²⁷ Triton tipolojisinin kökeni konusunda farklı araştırmacıların görüşleri için bkz. Şahan, 2006, 34, 109. dipnot.

¹⁴²⁸ Triton ikonografisi için bkz. Şahan, 54, 151. dipnot.

¹⁴²⁹ Şahan, 2006, 1 vd.

¹⁴³⁰ Şahan, 2006, Kat. Nr. 5.

¹⁴³¹ İlgin, 2015, 66, 67.

¹⁴³² Fendt, 2012, 356-358, Nr. 84.

¹⁴³³ Özgün, 2020, 202, Res. 217.

¹⁴³⁴ Helbig, 1963, Kat. Nr. 118.

¹⁴³⁵ Şahan, 2006, Kat. Nr. 2, 5.

Hellen tarzı burun yapısıyla Tralleis buluntusu **K. 85** numaralı yontudan erken tarihli olmalıdır. Afrodisias Müzesi'nde yer alan ve İS 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen 79/10/150 envanter numaralı genç erkek portresi¹⁴³⁶, hareketli, hacimli ve dağınık buklelerin derin ve köprülü matkap kanallarıyla ayrılan saç düzenlemesi, **K. 85** numaralı Tralleis yontusuyla benzer özellikler göstermekte, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Bodrum Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Geç Antik Çağ'a tarihlenen *ostothek* üzerinde betimlenen figürler¹⁴³⁷, stilize düzeyde şematik bant biçiminde verilen saç buklelerinin yanı sıra köşeli, asimetrik ve proporsiyon bozukluğu izlenen yüz hatları nedeniyle **K. 85** numaralı Tralleis yontusundan geç tarihli olmalıdır.

9.2.9. Lahitler

9.2.9.1. Eros Başı Parçası (Lev. LXXXVI a-d)

Çalışma kapsamında ele alınan ve Tralleis antik kenti buluntusu plastik yontu grubu içerisinde değerlendirilen **K. 86** numaralı örnek, yüksek kabartma Eros başı parçasıdır. Baş hafifçe sağına dönüktür. Alın üzerinde ikiye ayrılan hareketli, hacimli, kalın bukleli saçlar, kulakları açıkta bırakarak yanlara ve arkaya yönelmektedir. Yüz oval formlu ve dolgun, alın geniş ve yüksektir. Korunan sol göz geniş, çekik ve badem formunda işlenmiştir. Göz kapakları etli ve ağır, yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri ise şişkin ve belirgindir. Başın hareketi nedeniyle sol yanak sağına göre daha geniş yüzevidir. Korunan sol kulakta ve hafif aralı ağız açıklığı derin matkap kanalıyla belirtilmiş, dudaklar ince ve hareketli verilmiştir. Çene, dolgun ve geniş, boynu kalındır.

K. 86 numaralı yontu, kabartma fonu derinliği özneline değerlendirildiğinde bir lahit parçasına ait olduğu anlaşılmaktadır.

Benzer örnekler; Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁴³⁸, Afrodisias Müzesi¹⁴³⁹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁴⁴⁰, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁴⁴¹, Side Müzesi¹⁴⁴² ve Manisa Müzesi'nde¹⁴⁴³ yer almaktadır.

¹⁴³⁶ Smith, 2008a, 21, Nr. 26.

¹⁴³⁷ Koch, G. (2010). *Türkiye'deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. Antalya: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Res./Abb. 80.

¹⁴³⁸ Bkz. **K. 33** numaralı Nysa buluntusu; Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

¹⁴³⁹ Ilgım, 2015, 104.

¹⁴⁴⁰ Sezer, 2013, 59, 61 vd., Nr. 63, 66, 67.

¹⁴⁴¹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, 67, 115, 118, Nr. 48, 49, 106.

Çalışma kapsamında ele alınan **K. 86** numaralı Tralleis buluntusu, plastik hatlı ve birbirinden derin matkap kanallarıyla ayrılan kalın ve hareketli saç bukleleri, yüz geneline yansıyan gergin ve metalik yüz hatları, geniş yüzeyli sarkık yanakları, *iris ve pupilis* işlenmeyen geniş göz yapısı ve etli, ağır göz kapakları, ağız açıklığında ve korunan sol kulakta uygulanan derin matkap girintisi, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Traianus Dönemi¹⁴⁴⁴ modasının özelliklerini yansıtmaktadır. Benzer tipteki Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Flaviuslar Dönemi'ne tarihlenen Tralleis buluntusu Eros yontusu¹⁴⁴⁵, başın tepesinde ince ve çizgisel hatlı verilen saç yapısı, sert ve katı metalik görünümünden uzak etli ve dolgun yuvarlak yüz hatları, şişkin ve belirgin elmacık kemikleri, derin *orbital*, etli göz kapakları ve küçük, kapalı ağız yapısıyla **K. 86** numaralı Tralleis örneğine göre erken tarihli olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve Traianus-Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen 132 envanter numaralı Nysa buluntusu Eros başı¹⁴⁴⁶, oval formlu baş, kalın, hacimli ve plastik yapıdaki saç bukleleri ve buklelerin ayrımında kullanılan matkap düzeyi, gergin ve katı yüz hatları, şakaklara doğru çekik büyük göz yapısı, kulak girintisinin derin matkap kanalıyla oluşturulmasının yanı sıra ince dudak yapısı, **K. 86** numaralı Tralleis buluntusuyla benzer özellikler göstermekte, dolayısıyla bu iki eser çağdaş olmalıdır. Aydın Arkeoloji Müzesi'nden İS 3. yüzyıla tarihlenen Tralleis buluntusu *hydrophoros* tipinde erkek çocuk heykeli¹⁴⁴⁷, taşçı kalemi çentikleriyle işlenen hacimsiz saç modeli ve kübik formda verilen yüz hatlarıyla **K. 86** numaralı örneğe göre geç tarihli olmalıdır.

¹⁴⁴² İnan, 1975, 150, 151, 158 vd., Nr. 89, 90, 98, 99.

¹⁴⁴³ Dinç, 2015, 66, Kat. Nr. 26.; Dinç ve Durugönül, 2015, 166, Kat. Nr. 101.

¹⁴⁴⁴ Özgan, 1982a, 139.

¹⁴⁴⁵ Çekilmez, 2016, 297 vd.

¹⁴⁴⁶ Bkz. **K. 33** numaralı Nysa buluntusu; Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

¹⁴⁴⁷ Dinç, 2013, 57 vd. Nr. III. 3. 1.

10. BÖLÜM

10. KARIA BÖLGESİ HEYKELTIRAŞLIĞI

Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan ve çalışma kapsamında irdelenen plastik buluntu merkezleri üzerinden, dolayısıyla Aydın ili sınırında yer alan Alabanda, Antiocheia Ad Maeandrum, Aphrodisias, Bargasa/Piginda, Magnesia ad Maeandrum, Mastaura ad Khrysaorium, Nysa, Orthosia ve Tralleis antik kenti özelinde daha önce yapılan heykeltıraşlık çalışmalarıyla birlikte Karia Bölgesi heykeltıraşlığı bu bölümde değerlendirilmektedir.

Karia Bölgesi plastiği konusunda en kapsamlı çalışmalar R. Özgan tarafından yapılmıştır. Tralleis heykeltıraşlığı konusundaki yayınında Hellenistik Dönem'den başlayarak Roma İmparatorluk Dönemi de dahil olmak üzere kentte ele geçen eserler üzerinde durulmuştur¹⁴⁴⁸. Aynı araştırmacının Stratonikeia plastiği konusundaki çalışmasında ise ilk defa kentte ele geçen heykeltıraşlık eserleri toplu olarak değerlendirilmiştir¹⁴⁴⁹. R. Özgan'ın diğer önemli çalışması ise Hellenistik Dönem Magnesia ad Maendrum buluntusu heykeltıraşlık eserleridir¹⁴⁵⁰.

R. R. R. Smith, Aphrodisias antik kentinden bulunan heykeltıraşlık eserleri dışında bölge kentlerinden ele geçen eserleri ayrıca değerlendirmiştir¹⁴⁵¹.

F. Bağdatlı Çam, Alabanda sikkeleri üzerinde betimlenen *Apollon Isothimos*'u ikonografik ve tipolojik açıdan değerlendirmiştir¹⁴⁵². Araştırmacı ayrıca Apollon Tapınağı'nın *temenos* duvarı batısında bulunmuş olan bir heykel başı üzerine çalışma gerçekleştirmiştir¹⁴⁵³.

¹⁴⁴⁸ Özgan, 1982a, 1 vd. Kat. Nr. K 30; Özgan, 1990, 261 vd., Kat. Nr. 2; Özgan, 1995, 72 vd., Kat. Nr. TR 30;

¹⁴⁴⁹ Özgan, 1999, 1 vd.

¹⁴⁵⁰ Özgan, 1982b, 196-209.

¹⁴⁵¹ Smith, 1987, 88-138; Smith, 1988, 50-77; Smith, 1991b, 144-158; Smith, 1991c, 159-167; Smith, 1995, 331-339; Smith, 1998a, 56-93; Smith, 1998b, 255-262; Smith, 1999a, 155-189; Smith, 1999b, 713-719; Smith, 1999c, 298-308; Smith, 2001, 125-136; Smith, 2002, 134-156; Smith, 2007, 203-235; Smith, 2008a, 9-33; Smith, 2008b, 102-119; Smith, 2011, 62-76; Smith, 2012a, 283-326; Smith, 2012b, 171-184; Smith, 2016, 292-302.

¹⁴⁵² Bağdatlı, 2006, 225 vd.

¹⁴⁵³ Bağdatlı Çam, 2014, 353-367.

Halikarnassos antik kentinde, Mausoleum frizleri kabartma programında yer alan konu ve kompozisyonlar; A. H. Smith¹⁴⁵⁴, B. F. Cook¹⁴⁵⁵, I. Jenkins, C. Gratziu-A. P. Middleton¹⁴⁵⁶, J. Blid¹⁴⁵⁷ ve G. AYTEPE-A. Baran¹⁴⁵⁸ tarafından değerlendirilmiştir.

Knidos heykeltıraşlığı çalışmaları kapsamında; Asklepios torsosu A. Michaelis¹⁴⁵⁹, Demeter yontusu N. Himmelmann-U. Sinn¹⁴⁶⁰ ve Knidos Hellenistik Dönem heykeltıraşlık atölyeleri ile altar frizleri ve Aphrodite yontuları C. Bruns ÖZGAN¹⁴⁶¹ ve Yaslanan Aphrodite torsosu R. ÖZGAN¹⁴⁶² tarafından yayınlanmıştır.

Mylosa antik kenti buluntusu plastik eserler içerisinde, manto giyimli kadın yontusuna ait baş parçası C. Watzinger¹⁴⁶³, karyatid ve *privat* erkek portresi G. Mendel¹⁴⁶⁴, Hekatomnos mezar odasında yer alan figürlerin tip, kompozisyon, ikonografi ve stili ise F. IŞIK¹⁴⁶⁵ tarafından değerlendirilmiştir.

Alabanda'da yapılan kazı ve araştırmalarda bulunan heykeltıraşlık eserleri daha önce H. Edhem Bey¹⁴⁶⁶, M. Wegner¹⁴⁶⁷, W. Helbig¹⁴⁶⁸, J. İnan-E. Rosenbaum¹⁴⁶⁹ ve C. Evers¹⁴⁷⁰, F. Bağdatlı Çam¹⁴⁷¹, E. Yener ve G. Uluişik Öncü¹⁴⁷² ve R. R. R. Smith¹⁴⁷³ tarafından

¹⁴⁵⁴ Smith, A. H. (1900). *The Mausoleum and Sculptures of Halicarnassos and Priene in the British Museum*. British Museum Press.

¹⁴⁵⁵ Cook, B. F. (1976). The Mausoleum Frieze: Membra Disjectanda. *BSA* 71, 49-54;

¹⁴⁵⁶ Jenkins, I., Gratziu, C. & Middleton, A. P. (1997). The Polychromy of the Mausoleum. Jenkins, I. & Waywell, G. B (Eds.) *Sculptors and Sculptures of Caria and the Dodecanese* (35-40). British Museum Press.

¹⁴⁵⁷ Blid, J. (2019). Architectural Polychromy at Hekatomnid Labraunda. Mulliez, M. (Ed.) *Restituer les couleurs: Le rôle de la restitution dans les recherches sur la polychromie, en sculpture, architecture et peinture murale: actes du colloque 29-30 Novembre et 1er Décembre 2017* (113-121). Ausonius.

¹⁴⁵⁸ AYTEPE, G. ve Baran, A. (2021). The Colourful Look of the Mausoleion at Halikarnassos. *Arkhaia Anatolika*, 4, 215-236.

¹⁴⁵⁹ Michaelis, 1882, 247, Kat. Nr. 6.

¹⁴⁶⁰ Himmelmann ve Sinn, 1981, 61, Nr. 516.

¹⁴⁶¹ Bruns ÖZGAN, C. (1995). Fries eines Hellenistischen Altars in Knidos, *Jdl* 110, 239-276; Bruns ÖZGAN, C. (2010). Aphroditen aus Knidos. In van Bremen, R. & Carbon, J. M. (Eds.) *Hellenistic Karia. Proceedings of the First International Conference on Hellenistic Karia, Oxford, 29 June-2 July 2006*, (527-576). Bordeaux; Bruns ÖZGAN, C. (2015). Hellenistic Sculptures and Workshops of Knidos. Montel, S. (Ed.) *La sculpture gréco-romaine en Asie Mineure. Synthèse et recherches récentes. Colloque international de Besançon - 9 et 10 octobre 2014* (137-146). Presses universitaires de France-Comte.

¹⁴⁶² ÖZGAN, 2020, 106, Res. 111.

¹⁴⁶³ Watzinger, C. (1903). *Das Relief des Archelaos von Priene*, BWPr 63, Berlin, 6, Anm. 9.

¹⁴⁶⁴ Mendel, 1912-1914, 580 vd., Kat. Nr. 253; Mendel, 1914, 136, Kat. Nr. 428.

¹⁴⁶⁵ IŞIK, C. (2019). *Die Wandmalereien in der Grabkammer des Hekatomneions, Beobachtungen zu Figurentypen, zur Komposition, Ikonographie und zum Stil*. Asia Minor Studien 91. Bonn, Habelt-Verlag, 1 vd.

¹⁴⁶⁶ Edhem Bey, 1905, 459; Edhem Bey, 1906, 414, 418, Fig. 7, 11.

¹⁴⁶⁷ Wegner, 1939, 129.

¹⁴⁶⁸ Helbig, 1963, Nr.164.

¹⁴⁶⁹ İnan ve Rosenbaum 1966, Nr. 39, Pl. XXV, 2. 3.

¹⁴⁷⁰ Evers, 1991, 256, Pl. 64, 2.

¹⁴⁷¹ Bağdatlı, 2006, 225 vd.; Bağdatlı-Çam, 2014, 353-367.

¹⁴⁷² Yener ve Uluişik Öncü, 2006, 219 vd.

yayınlanmıştır. Değınilen çalışmalarla birlikte Alabanda heykeltıraşlığı literatürüne tez kapsamında beş plastik eserle katkıda bulunulmuştur. Bu çalışmada, ele alınan eserlerden kökeni İÖ 4. yüzyılın ilk çeyreğine uzanan *Giustini* tipindeki Asklepios heykeli parçası, İS 2. yüzyıl özellikleri göstermektedir. Olağan boyutlardan çok daha küçük ölçekte işlenmiş olan Alabanda yontusu, adak eşyası amacıyla kullanılmış olmalıdır. Söz konusu örnek, bu költün Karia Bölgesi'nden Knidos, Stratonikeia ve Tralleis'in ardından Alabanda'da da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. Alabanda buluntusu Aphrodite tipleri içerisinde arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan *Knidos* tipindeki Aphrodite heykeli parçası İS 2. yüzyılın dönem modasını yansıtırken Aphrodite başı ise İS 1. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir. Aphrodite yontuları normal boyutların çok altında işlenmiş olması nedeniyle söz konusu tanrıçanın költü için adak eşyası olarak kullanılmış olmalıdır. Bu nedenle çalışma kapsamında ele alınan Aphrodite yontuları, bu költün Karia Bölgesi'nde Alinda, Iasos, Tralleis, Stratonikeia, Antiocheia ad Maeandrum dışında Alabanda'da da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. Giysi düzenlemesi açısından Geç Klasik Dönem'den köken alan ayakta giyimli kadın heykeli Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. Kalkan parçası ise Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Antiocheia ad Maeandrum plastik buluntuları V. M. Strocka¹⁴⁷⁴, F. Iřık¹⁴⁷⁵ ve N. Yıldırım¹⁴⁷⁶ tarafından yayınlanan bir lahit parçası dışında ilk kez bu çalışma içeriğinde değerlendirilmektedir. Tez kapsamında ele alınan büst parçalarından ilki İS 1. yüzyılın sonları, imparator büst parçası ise Erken Severuslar Dönemi özellikleri göstermektedir. Pergamon ekölü etkisi görülen kabartma parçası için İÖ 2. yüzyılın ilk yarısı önerilmektedir.

Çok sayıda araştırmaya konu olan Aphrodisias kazı buluntusu heykeltıraşlık eserleri; G. A. S. Snijder¹⁴⁷⁷, M. Squarciapino¹⁴⁷⁸, A. Giuliano¹⁴⁷⁹, K. T. Erım¹⁴⁸⁰, E. Berger¹⁴⁸¹, E. B. Harrison¹⁴⁸², R. R. R. Smith¹⁴⁸³, R. R. R. Smith ve K. T. Erım¹⁴⁸⁴, F. Iřık¹⁴⁸⁵, M.

¹⁴⁷³ Smith, 2013, 186.

¹⁴⁷⁴ Strocka, 1996, 467, Abb. 29.

¹⁴⁷⁵ Işık, 2007, Kat. Nr. 28f, Taf. 28-8.

¹⁴⁷⁶ Yıldırım, 2012, 232, Res. 14.

¹⁴⁷⁷ Snijder, 1935, 30-33.

¹⁴⁷⁸ Squarciapino, 1943, 1 vd.

¹⁴⁷⁹ Giuliano, 1960, 389-401.

¹⁴⁸⁰ Erım, 1967, 285, 286; Erım, 1974, 767-775.

¹⁴⁸¹ Berger, 1976, 187-189.

¹⁴⁸² Harrison, 1981, 281-317.

¹⁴⁸³ Smith, 1987, 88-138; Smith, 1988, 50-77; Smith, 1991b, 144-158; Smith, 1991c, 159-167; Smith, 1995, 331-339; Smith, 1998a, 56-93; Smith, 1998b, 255-262; Smith, 1999a, 155-189; Smith, 1999b, 713-719; Smith, 1999c, 298-308; Smith, 2001, 125-136; Smith, 2002, 134-156; Smith, 2007, 203-235; Smith, 2008a, 9-33;

Moltesen¹⁴⁸⁶, P. Rockwell¹⁴⁸⁷, N. de Chaisemartin¹⁴⁸⁸, N. Himmelmann¹⁴⁸⁹, R. Frei-Stolba¹⁴⁹⁰, P. Linant de Bellefonds¹⁴⁹¹, G. Ponti¹⁴⁹², S. Dillon¹⁴⁹³, J. van Voorhis¹⁴⁹⁴, M. Bergmann¹⁴⁹⁵, F. Filippi¹⁴⁹⁶, E. Ögüş¹⁴⁹⁷, J. Lenaghan¹⁴⁹⁸, M. B. Abbe¹⁴⁹⁹, H. Turnbow Awan¹⁵⁰⁰, D. Attanasio-M. Bruno-A. B. Yavuz-H. Elçi¹⁵⁰¹, C. H. Hallet¹⁵⁰², A. C. Hrychuk Kontokosta¹⁵⁰³, L. S. Klar¹⁵⁰⁴, R. R. R. Smith ve C. H. Hallett¹⁵⁰⁵ tarafından yayınlanmıştır. Sözü edilen çalışmalara ek olarak tez kapsamında altı yontu literatüre dahil edilmiştir. Çalışma içeriğinde değerlendirilen ve arketipi Erken Klasik Dönem'e uzanan tamamlanmamış Zeus heykeli üst gövde parçası, İS 2. yüzyılın dönem modasını yansıtmaktadır. Tamamlanmadan taslak olarak bırakılmış yontu, Aphrodite'yle birlikte kentin önemli kültürel temsili olarak yorumlanmakta ve tez içeriğinde Aphrodisas heykeltıraşlık atölyelerinin yontu işleme aşamalarını göstermesi açısından oldukça önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Geç Klasik Dönem orijinal Poseidon heykeli parçası, Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde Antoninler Dönemi kopyası olarak değerlendirilirken, Aphrodite başı, *Hadrianus Hamamları* buluntularıyla benzer teknik ve dönem modasını yansıtmakta, dolayısıyla Hadrianus Dönemi özellikleri göstermektedir. Aphrodite ve İsis tipolojisini yansıtan kadın portresi, Erken Antoninler Dönemi modası içerisinde değerlendirilmektedir. Pergamon Zeus Sunağı frizlerinin Barok stil özelliklerini yansıtan ve İÖ 180/170 yıllarına tarihlenen Gigant betimli kabartma parçası, *Gigantomakhia*

Smith, 2008b, 102-119; Smith, 2011, 62-76; Smith, 2012a, 283-326; Smith, 2012b, 171-184; Smith, 2016, 292-302.

¹⁴⁸⁴ Smith ve Erim, 1991, 67-98.

¹⁴⁸⁵ Işık, 1984, 243-81; Işık, 1989, 429-438; Işık, 1992, 121-45; Işık, 1998, 278-294; Işık, 2007, 1 vd.

¹⁴⁸⁶ Moltesen, 1990, 133-146.

¹⁴⁸⁷ Rockwell, 1991, 127-143; Rockwell, 1996, 81-103.

¹⁴⁸⁸ de Chaisemartin, 1993, 239-248; de Chaisemartin, 1995, 261-267; de Chaisemartin, 1997, 29-46; de Chaisemartin, 2001a, 187-206; de Chaisemartin, 2001b, 147-158.

¹⁴⁸⁹ Himmelmann, 1993, 56-58.

¹⁴⁹⁰ Frei-Stolba, 1993, 64-91.

¹⁴⁹¹ Linant de Bellefonds, 1996, 174-186.

¹⁴⁹² Ponti, 1996, 105-110.

¹⁴⁹³ Dillon, 1997, 731-69.

¹⁴⁹⁴ van Voorhis, 1998, 175-192; van Voorhis, 2008, 230-252.

¹⁴⁹⁵ Bergmann, 1999, 1 vd.

¹⁴⁹⁶ Filippi, 2004, 11-18.

¹⁴⁹⁷ Ögüş, 2008, 168 vd.; Ögüş, 2014a, 113-136; Ögüş, 2014a, 137-156; Ögüş, 2016, 347-352.

¹⁴⁹⁸ Lenaghan, 2007, 147-152; Lenaghan, 2008, 37-50; Lenaghan, 2016, 267-279.

¹⁴⁹⁹ Abbe, 2008, 136 vd.

¹⁵⁰⁰ Turnbow Awan, 2008, vd.

¹⁵⁰¹ Attanasio, Bruno, Yavuz ve Elçi, 2008, 216 vd.

¹⁵⁰² Hallet, 2008, 70 vd.

¹⁵⁰³ Hrychuk Kontokosta, 2008, 190-229.

¹⁵⁰⁴ Klar, 2008, 253-283.

¹⁵⁰⁵ Smith ve Hallett, 2015, 124-182.

kompozisyonlu kabartma programlarının özelliklerini yansıtmaktadır. El parçası ise Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde değerlendirilmektedir.

Bargasa/Piginda buluntusu plastik eserleri, J. İnan-E. Rosenbaum¹⁵⁰⁶ ve G. Uluışık Öncü¹⁵⁰⁷ tarafından yayınlanmıştır. Çalışma kapsamında, değinilen araştırmacılarla birlikte söz konusu yerleşimin yontuculuk literatürüne iki plastik eserle katkıda bulunulmuştur. Tez içeriğinde irdelenen *privat* portre büstü Asker İmparatorlar Dönemi özellikleri gösterirken, Roma İmparatorluk Dönemi *eklektik* sanat anlayışını yansıtan biçimde *arkaistik* üslupta betimlenen Sphenks figürlü *monopodial* masa ayağı parçası, İS 2. yüzyıl özellikleri göstermektedir.

Magnesia ad Maeandrum'da yapılan kazı ve araştırmalarda bulunan heykeltıraşlık eserleri; W. M. Leake¹⁵⁰⁸, C. Humann¹⁵⁰⁹, C. Watzinger¹⁵¹⁰, R. Horn¹⁵¹¹, D. Pinkwart¹⁵¹², A. Yaylalı¹⁵¹³, A. Linfert¹⁵¹⁴, K. Fittschen¹⁵¹⁵, A. Davesne¹⁵¹⁶, R. Özgan¹⁵¹⁷ ve R. R. R. Smith¹⁵¹⁸ tarafından yayınlanmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan ve daha önce herhangi bir araştırmada yer almayan arketipi İÖ 5. yüzyılın son çeyreğine uzanan, W. Fuchs¹⁵¹⁹ tarafından *Louvre-Napoli* olarak yeniden adlandırılan *Aphrodite Frejus-Venus Genetrix* tipinde Aphrodite yontusu, İS 2. yüzyılın dönem modasını yansıtmaktadır. Olağan boyutların altında işlenen yontu, adak eşyası niteliğinde yorumlanırken, aynı zamanda tez içeriğinde Magnesia ad Maeandrum kentinin Aphrodite kültürüne dair veri örneği olarak değerlendirilmektedir. Anılan kentin plastik buluntu grubu içerisinde ilk kez bu çalışma içeriğinde değerlendirilen ve arketipi İÖ 4. yüzyıla dayanan Pan betimli kabartma parçası için İS 2. yüzyılın ikinci yarısı önerilmektedir.

Heykeltıraşlık eserleri ile ilgili daha önce literatürde herhangi bir çalışma bulunmayan Mastaura ad Khrysaorium antik kenti buluntusu, İÖ. 4. yüzyıldan köken alan

¹⁵⁰⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175.

¹⁵⁰⁷ Uluışık Öncü, 2004, 1 vd.

¹⁵⁰⁸ Leake, 1824, 245, 246.

¹⁵⁰⁹ Humann, 1904, 227.

¹⁵¹⁰ Watzinger, 1904, 218-222.

¹⁵¹¹ Horn, 1931, 1 vd.

¹⁵¹² Pinkwart, 1973, 152 vd.

¹⁵¹³ Yaylalı, 1976, 19, Nr. W 7 B, Taf. 4, 3.

¹⁵¹⁴ Linfert, 1976, 28 vd.

¹⁵¹⁵ Fittschen, 1977, Nr. 18.

¹⁵¹⁶ Davesne, 1982, 1 vd.

¹⁵¹⁷ Özgan, 1982b, 196-209; Özgan, 2018, 28 vd.

¹⁵¹⁸ Smith, 2013, 88, 186.

¹⁵¹⁹ Fuchs, 1954, 206-217.

Hope tipinde Hygieia heykeli parçası, Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtmaktadır. Normal boyutlardan küçük ölçekte işlenen Hygieia yontusu, adak eşyası niteliğiyle Asklepios kültünün Karia Bölgesi kentlerinden Knidos, Stratonikeia, Tralleis ve Alabanda'nın ardından Hellenistik Dönem'de Mastaura ad Khrysaorium'da da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. Geç Klasik Dönem orijinali, Dionysos betimli *monopodial* figürlü masa ayağı parçası, İS 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

Nysa antik kentinde yapılan kazı ve araştırmalarda bulunan plastik eserler; G. Mendel¹⁵²⁰, A. Aziz¹⁵²¹, M. Wegner¹⁵²², K. Fittschen¹⁵²³, J. İnan-E. Rosenbaum¹⁵²⁴, C. C. Vermeule¹⁵²⁵, H. G. Niemeyer¹⁵²⁶, H. R. Goette¹⁵²⁷, M. Kadıoğlu¹⁵²⁸ ve V. İdil¹⁵²⁹ tarafından yayınlanmıştır. Tez içeriğinde, değinilen araştırmalara ek olarak 22 plastik eserle Nysa heykeltıraşlığı literatürüne katkıda bulunulmuştur. Çalışma kapsamında ele alınan ve arketipi Geç Klasik Dönem'de Praxiteles'e uzanan *Richelieu* tipindeki Dionysos başı, Geç Hadrianus-Erken Antoninler Dönemi özellikleri göstermektedir. Söz konusu buluntu tez içeriğinde Nysa antik kentinin Dionysos ikonografisinin kökeni üzerinden değerlendirilmektedir. Geç Klasik Dönem orijinali *Lansdowne* tipinin Hellenistik Dönem varyantından köken alan Herakles yontusu parçası, İS 2. yüzyıl sonlarının kopist modasını yansıtmaktadır. Arketipi tartışmalı olsa da genel görüşün İÖ 5. yüzyılda Pheidias ya da öğrencisi Agorakritos'a atfedilen Kybele heykeli parçası, *sejant* Sphenks betimlenmesi nedeniyle Klasik Dönem orijinalinin repliklerinin bir varyantı olarak, İS 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modası içerisinde değerlendirilmektedir. Olağan ölçekten daha küçük boyutta işlenen Kybele yontusu, adak eşyası olarak yorumlanırken, Kybele kültünün Nysa antik kentinde bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. İÖ 5. yüzyıl son çeyreğine ait orijinalin devamı olan varyasyonları yansıtan tipolojide betimlenen Nike yontusu, Pergamon Barok stil etkisinde Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. Tipin kökeni Geç Klasik Dönem'e dayanan Ariadne başı, Traianus Dönemi portreciliğinin özelliklerini yansıtmaktadır. Ariadne yontusu, Nysa antik kentinin Dionysos kültü ile ilişkilendirilmektedir. Tipolojik olarak Polykleitos ve Alkamenes yapıtlarından, stilistik

¹⁵²⁰ Mendel, 1914, 87, Kat. Nr. 327.

¹⁵²¹ Aziz, 1933, 69.

¹⁵²² Wegner, 1939, 150, 202.

¹⁵²³ Fittschen, 1999, Kat. Nr. 58.

¹⁵²⁴ İnan ve Rosenbaum, 1966, 176, Kat. Nr. 236, Pl. CXXIX, 3-4.

¹⁵²⁵ Vermeule, 1968, Kat. Nr. 11.

¹⁵²⁶ Niemeyer, 1968, Kat. Nr. 17.

¹⁵²⁷ Goette, 1990, Kat. Nr. 102.

¹⁵²⁸ Kadıoğlu, 2002, 359-369; Kadıoğlu, 2008, 359-366.

¹⁵²⁹ İdil, 2007, 217-222.

açından ise Pergamon ekolünden köken alan *strategos* yontusu, Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. *Privat* erkek portresi, Traianus Decius Dönemi portreciliği etkisinde Asker İmparatorlar Dönemi özelliklerini yansıtmaktadır. *Erbach* tipinde, *ethos* ve *pathos* ifadesiyle Pergamon ekolü etkisinde betimlenen III. Alexandros portre parçası, İÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir. *Khithon-himation* düzenlemesiyle Geç Klasik Dönem, duruş ve tipolojik açıdan ise Yüksek Hellenistik Dönem'den köken alan ayakta giyimli kadın heykeli alt gövde parçası, Antoninler Dönemi kopist modasını yansıtmaktadır. *Privat* kadın portresi, *veristik* yüz hatlarının yanı sıra dönem modasını yansıtan saç modeliyle Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir. Arketipi Geç Hellenistik Dönem'e uzanan akrobat erkek çocuk heykeli, İS 2. yüzyıl ikinci yarısının dönem modası içerisinde değerlendirilmektedir. Erkek Çocuk/Eros başı parçalarından orijinali Geç Klasik Dönem'e dayanan ilk örnek, Hellenistik Dönem yaratacısı bir varyantın Flaviuslar Dönemi repliği, ikinci yontu ise İS 2. yüzyılın ilk yarısının repliği olarak değerlendirilmektedir. Kadın büstü parçası için Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi önerilmektedir. Kökeni İÖ 3. yüzyıla uzanan *Herakles Hermes*, İS 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modasını yansıtmaktadır. Arketipi Geç Klasik Dönem'e dayanan ve Praxiteles'e atfedilen *Richelieu* tipinde betimlenen yüksek kabartma Dionysos yontusu, Geç Hellenistik Dönem repliğinin İS 2. yüzyıl kopist modası içerisinde değerlendirilmektedir. Orijini Geç Klasik Dönem'de Lysippos'a atfedilen *Farnese* tipinde betimlenen yüksek kabartma Herakles başı, Hellenistik Dönem Pergamon Barok stili etkisinde İS 2. yüzyılın dönem modasını yansıtmaktadır. Çalışma kapsamında değerlendirilen el parçalarından ilk örneğin, elde tutulan *lobutun* konumlandırılma biçimi nedeniyle *Albertini* tipinde Herakles yontusuna ait olduğu anlaşılırken, detaylarda izlenen dönem modası nedeniyle İS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Korunan kısmı itibarıyla kesin bir yargıya varmanın zor olduğu diğer el parçası ise Roma İmparatorluk Dönemi içerisinde değerlendirilmektedir. Oval formu kaide üzerinde ağaç kütüğü biçiminde desteğe dayanan erkek yontusuna ait bacak parçası Antoninler Dönemi'ne tarihlenirken, detaylarda izlenen belirteçlerle birlikte değerlendirildiğinde, Nysa antik kenti heykeltıraşlık eğitiminde çırak prova eseri olarak yorumlanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu parça, Nysa heykeltıraşlık atölyesinin varlığını göstermesi açısından oldukça önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir. İS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen kaide üzerinde ayak parçası, yukarıda değinilen bacak parçasıyla birlikte Nysa antik kentinde heykeltıraşlık eğitiminde ayak detayı çalışan çırak alıştırma modeli olarak değerlendirilebilir. Nysa heykeltıraşlık eserleri buluntu grubu içerisinde ele alınan son örnek, İS 3. yüzyıla tarihlenen giyimli kadın yontusuna ait giysi parçasıdır.

Literatür taraması sonucunda; plastik eserleriyle ilgili daha önce herhangi bir çalışma yapılmadığı belirlenen ve tez içeriğinde tek bir örnekle temsil edilen Orthosia buluntusu Attis yontusu, Severuslar Dönemi özelliği göstermektedir. Söz konusu yontu, Orthosia'da Roma İmparatorluk Dönemi'nde Kybele kültürünün varlığını göstermesi açısından önemli bir veri olarak değerlendirilmektedir.

Tralleis antik kentinde yapılan kazı ve araştırmalarda bulunan heykeltıraşlık eserleri; C. Humann-W. Dörpfeld¹⁵³⁰, G. Mendel¹⁵³¹, H. Sichtermann¹⁵³², H. von Steuben¹⁵³³, P. Zanker¹⁵³⁴, K. Fittschen-P. Zanker¹⁵³⁵, D. Boschung¹⁵³⁶, H. P. Laubscher¹⁵³⁷, R. Özgan¹⁵³⁸, B. Andreae¹⁵³⁹, R. R. R. Smith¹⁵⁴⁰, A. Yaylalı-M. Çekilmez¹⁵⁴¹, M. Çekilmez¹⁵⁴², M. Şahan Dinç¹⁵⁴³ ve A. Saraçoğlu¹⁵⁴⁴ tarafından yayınlanmıştır. Söz konusu araştırmalarla birlikte 43 eser çalışma içeriğinde değerlendirilmiştir. Tez kapsamında ele alınan ve arketipi İÖ 5. yüzyılın ortalarına uzanan Dionysos başı, Erken Antoninler Dönemi'ne tarihlenmektedir. Kökeni Geç Klasik Dönem'e uzanan ve Praxiteles'e atfedilen Dionysos yontusu ise Geç Hellenistik Dönem etkisinde İS 2. yüzyılın dönem modasını yansıtmaktadır. Söz konusu örnekler, çalışma içeriğinde Tralleis antik kentinde Dionysos kültürünün temsilcisi niteliğinde değerlendirilmektedir. Orijini Geç Klasik Dönem'e dayanan Herakles yontusu, Antoninler Dönemi'ne tarihlenmektedir. Geç Klasik Dönem orijinli *Versailles* tipinde betimlenen Artemis heykeli, Hadrianus Dönemi özellikleri göstermektedir. Söz konusu yontu, tez kapsamında Tralleis antik kentinde Artemis kültürünün temsilcisi olarak yorumlanabilir. Athena heykeli parçalarından, arketipi Arkaik Dönem'e uzanan Attika miğferli Athena başı, Flaviuslar Dönemi özellikleri göstermekte iken kökeni Klasik Dönem'e uzanan ve araştırmacılar tarafından Pheidias ve Myron'a atfedilen Athena yontusu alt gövde parçası, Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenmektedir. Anılan yontular, tez içeriğinde Tralleis Athena kültürünün temsilcisi olarak değerlendirilmektedir. Çalışma

¹⁵³⁰ Humann ve Dörpfeld, 1893, 401.

¹⁵³¹ Mendel, 1914, 263 vd., Kat. Nr. 542.

¹⁵³² Sichtermann, 1965, 71 vd.

¹⁵³³ Steuben, 1972, 133 vd.

¹⁵³⁴ Zanker, 1974, 38.

¹⁵³⁵ Fittschen ve Zanker, 1985, 28, Nr. 14.

¹⁵³⁶ Boschung, 1990, 372, Nr. 4.

¹⁵³⁷ Laubscher, 1966, 115 vd.

¹⁵³⁸ Özgan, 1982a, 1 vd. Kat. Nr. K 30; Özgan, 1990, 261 vd., Kat. Nr. 2; Özgan, 1995, 72 vd., Kat. Nr. TR 30.

¹⁵³⁹ Andreae, 2001, 60 vd.

¹⁵⁴⁰ Smith, 2013, Nr. 76.

¹⁵⁴¹ Yaylalı ve Çekilmez, 2012, 223-234.

¹⁵⁴² Çekilmez, 2016, 297-322.

¹⁵⁴³ Şahan Dinç, 2006, 1 vd.; Dinç, 2013, 1 vd.

¹⁵⁴⁴ Saraçoğlu, 2004, 649-657.

kapsamında ele alınan Aphrodite yontularına ait parçalardan, arketipi İÖ 5. yüzyılın son çeyreğine uzanan Aphrodite yontusu, Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterirken, Hellenistik Dönem'den köken alan *Anadyomene-Diadumene* tipinde betimlenen Aphrodite yontusu, İS 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modasını yansıtmaktadır. İÖ 5. yüzyıl son çeyreği orijinli ve literatürde *Louvre-Napoli*, *Aphrodite Frejus* ve *Venus Genetrix* tipleriyle anılan Aphrodite heykeli, İS 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modasını yansıtırken, korunan kısımdan anlaşıldığı üzere *Knidos* ya da *Medici* tipinde betimlendiği düşünülen Aphrodite yontusu ise İS 2. yüzyılın sonlarına tarihlenmektedir. Söz konusu örnekler, tez kapsamında normal boyutların altında işlenen ölçekleri nedeniyle adak eşyası niteliğinde, Tralleis antik kentinde Roma İmparatorluk Dönemi -İS 2. yüzyıl- Aphrodite kültüne dair veri örnekleri olarak değerlendirilmektedir. *Samos* tipinde betimlenen Hera yontusu, Geç Hellenistik Dönem etkisi altında İS 2. yüzyıl modasını yansıtmaktadır. Söz konusu örnek, Tralleis antik kentinde Hera kültürünün varlığına dair önemli bir buluntu olarak yorumlanabilir. Attis heykeline ait parçalardan ilki Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösterirken, diğer Attis yontusu Severuslar Dönemi modasını yansıtmaktadır. İncelenen Attis yontuları, Tralleis antik kentinde Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaklaşık 350 yıllık bir dönemde süreklilik gösterdiği anlaşılan Kybele kültüne dair belirteçler olarak görülmektedir. Arketipi Hellenistik Dönem'e uzanan Hermaphrodite heykeli parçası, Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. Satyros/Pan baş parçası, Pergamon Barok stili etkisinde Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösterirken, değinilen Dionysos *thiasosunun* diğer temsilcileriyle birlikte kentin Dionysos kültü içerisinde değerlendirilmektedir. Kökeni Geç Klasik Dönem'e dayanan Mysa Polyhymnia heykeli, Geç Hellenistik Dönem özellikleri göstermektedir. Maenad başı parçaları Geç Hadrianus-Erken Antoninler Dönemi'ne tarihlenirken, değinilen diğer Dionysos *thiasosu* örnekleriyle birlikte çalışma kapsamında Tralleis Dionysos kültü içerisinde değerlendirilmektedir. Çalışma içeriğinde irdelenen erkek heykeli parçalarından ilk yontu Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenirken, ikinci yontu İS 2. yüzyılın ikinci yarısının dönem modasını yansıtmaktadır. VI. Mithridates Eupator'a ait olduğu düşünülen portre parçası, İÖ 1. yüzyılın ilk çeyreğine ait özellikler göstermektedir. Korunan ölçüyle birlikte değerlendirildiğinde kolosal bir heykele ait olduğu anlaşılan örnek, VI. Mithridates Eupator'un Anadolu yerleşimcilerini Roma Cumhuriyet güçlerine karşı kışkırtarak ayaklanma başlatan politikasına diğer birçok kent gibi destek veren Tralleis antik kentinin tarihi ve siyasi gelişmeleri içerisinde önemli bir veri olarak değerlendirilmektedir. Drusus Maior'un betimlendiği düşünülen ve Geç Tiberius-Erken Claudius Dönemi'ne tarihlenen

portre parçası, Tralleis antik kentinin Erken Roma İmparatorluk Dönemi yontuculuğunun ulaştığı seviyeyi göstermesi açısından önemli bir buluntu olarak yorumlanmaktadır. Iulius Claudiuslar Dönemi'ne tarihlenen portre parçası, yüz detaylarında izlenen yoğun tahribat nedeniyle Augustus ve Tiberius Dönemi saç düzenleme biçimiyle imparatorların yanı sıra eyalet valisi portreleri özneline değerlendirilmektedir. Diğer bir erkek portresi, Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi özellikleri yansıtan atlet portresi olarak yorumlanırken, incelenen son erkek portresi, Asker İmparatorlar Dönemi içerisinde III. Gordianus portreciliği etkisinde yorumlanmaktadır. Çalışma içeriğinde ele alınan kadın portre parçalarından ilki Traianus Dönemi'ne tarihlenmekte, ikinci örnek ise Geç Antoninler Dönemi içerisinde Flavia Iulia Helena'nın bireysel fizyonomik özelliklerini taşımaktadır. Dolayısıyla söz konusu Tralleis buluntusu kadın portresi, Geç Antoninler Dönemi saray modası içerisinde emperyal kadın portreciliğini izleyen özellikleri açısından oldukça önemlidir. İÖ 3. yüzyıldan köken alan erkek çocuk yontusu, Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Çalışma içeriğinde ele alınan büst parçalarından ilk örnek, Faustina Minor büstlerinde görülen karakteristik giysi düzenlemesi özelliklerini yansıtırken, incelenen diğer bir örneği oluşturan büst kasesi ise Antoninler Dönemi'ne tarihlenmektedir. Meleagros betimli kabartma parçası, Erken Severuslar Dönemi modasını yansıtmaktadır. Maenad başı arçalarından ilki Flaviuslar Dönemi, ikinci örnek ise Iulius Claudiuslar Dönemi özellikleri gösterirken, Pergamon ekolü etkisi altında Barok stil özellikleri yansıtan Satyros/Pan başı kabartma parçası, Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenmektedir. Daha önce değinilen yontularla birlikte Maenad ve Satyros/Pan başı tasvirli kabartma parçaları, tez kapsamında Tralleis antik kentinin Dionysos kültürüne dair örnekler olarak yorumlanmaktadır. Hellenistik Dönem Pergamon ekolü etkisinde Barok stil özellikleri yansıtan Triton başı betimli kabartma parçası, Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlenirken, arketipi Erken Hellenistik Dönem'e uzanan Eros başı betimlenen lahit parçası, Traianus Dönemi modasını yansıtmaktadır.

11. BÖLÜM

11. TARTIŞMA VE SONUÇ

Aydın Arkeoloji Müzesi'nde korunan heykeltıraşlık eserlerinin dokuz Karia kenti özelinde değerlendirildiği bu çalışmada 86 yontu tipolojik, stilistik ve ikonografik açıdan değerlendirilmiştir. Eserlerin bulunduğu kent, kontekst içerisinde yer alan heykeltıraşlık buluntularıyla birlikte ele alınmış ve böylece literatürdeki çalışmaların tamamı taranmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda; daha önce plastik eserleriyle ilgili herhangi bir araştırma gerçekleştirilmediği anlaşılan Antiocheia Ad Maeandrum, Mastaura ad Khrysaorium ve Orthosia antik kenti heykeltıraşlık eserleri ilk defa bu tez kapsamında irdelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda Aydın ili ve ilçelerinden bulunan eserlerin İÖ 2. yüzyıldan İS 3. yüzyıla kadar uzanan stil gelişimi ortaya çıkarılmıştır.

Alabanda buluntusu tüm yontular, serbest heykel formunda ve olağan boyuttan küçük ölçekte, beyaz mermerden işlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen **K. 1**, **K. 2**, **K. 3** ve **K. 5** numaralı eserler orta grenli, Geç Hellenistik Dönem özellikleri gösteren **K. 4** numaralı örnek ise ince grenli yapıdadır. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen örnekler, Geç Klasik Dönem'den köken almaktadır. Dolayısıyla söz konusu yontular, Roma İmparatorluk Dönemi'nde erken geleneğin izleri heykeltıraşlık eserlerinde açıkça görülebilen Aphrodisias atölyeleri ekolünü yansıtmaktadır. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen tek örnek ise bölgede Hellenistik Dönem heykeltıraşlık geleneğini uzun yıllar sürdüren ve ekol olarak değerlendirilebilecek düzeyde plastik eserlerle tanınan Tralleis yontuculuğu etkisi altında değerlendirilmektedir. Buluntular ışığında Alabanda antik kentinde Asklepios ve Aphrodite kültüne dair sonuçlara ulaşılmıştır.

Antiocheia ad Maeandrum buluntusu iki büst parçası normal boyutlarda, kabartma parçası figürü ise olağan boyutların altında, beyaz mermerden işlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen **K. 5** numaralı yontu orta, **K. 6** ve **K. 7** numaralı örnekler ise kalın grenli yapıdadır. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen büstler teknik açıdan ve lokalizasyon olarak oldukça yakınında yer alan Aphrodisias atölyeleri etkisi gösterirken, Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen kabartma parçası, Pergamon ekolünde, daha çok II. Eumenes Dönemi özelliklerini göstermektedir.

Aphrodisias buluntusu heykeltıraşlık eserleri, normal boyutların altında, küçük ölçekte, orta grenli beyaz mermerden işlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen

K. 9, K. 10, K. 11 ve **K. 12** numaralı örnekler Erken ve Geç Klasik Dönem orijinli iken Yüksek Hellenistik Dönem özellikleri gösteren **K. 13** numaralı yontu, Pergamon Barok stil etkisi altında betimlenmiştir.

Bargasa/Piginda plastik buluntularından erkek büstü normal boyutlarda, Sphenks figürü ise masa ayağı bezemesi olması nedeniyle küçük ölçekte, beyaz mermerden işlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen iki eser de orta grenli yapıdadır. İS 3. yüzyıla -Asker İmparatorlar Dönemi- tarihlenen **K. 15** numaralı büst, *Pallium* gelişim şemasına hâkim bir atölyenin detaylı *veristik* portre özellikleri yansıtan işçiliğinin yanı sıra yoğun raspa uygulaması ve pürüzsüzleştirilerek parlatılan cilalı görünümü ile *Constitutio Antoniana* etkisiyle, özellikle İS 3. yüzyıldan itibaren artarak Geç Antik Çağ içlerine kadar portre yontusu üreten Aphrodisias ekolünü yansıtmaktadır. Aphrodisias atölyelerinde, özellikle İS 2. yüzyılda yoğunlaşan ve Geç Antik Çağ'a kadar sürdürülen çok sayıda heykeltıraşlık eseri arasında arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan figürlü masa ayakları üretimi de önemli bir yer kaplamaktadır. Bu bağlamda Bargasa buluntusu **K. 16** numaralı figürlü masa ayağı, Roma İmparatorluk Dönemi'nde erken geleneğin izlerini yansıtan Aphrodisias atölyeleri ekolü etkisinde yorumlanmaktadır.

Magnesia heykeltıraşlık eserleri içerisinde Aphrodite yontusu olağan ölçekten küçük, Pan betimli kabartma ise normal boyutlarda, beyaz mermerden işlenmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen iki yontu, orta grenli yapıdadır. Arketipi İÖ 5. yüzyılın son çeyreğine uzanan **K. 17** numaralı Aphrodite heykeli parçası ve orijini Geç Klasik Dönem'e dayanan **K. 18** numaralı Pan betimli kabartma İS 2. yüzyıla tarihlenmektedir. Magnesia buluntusu plastik buluntular Aphrodisias ekolü etkisinde değerlendirilmektedir. Buluntular ışığında kentte, çalışma kapsamında Aphrodite kültüne dair sonuçlar elde edilmiştir.

Orthosia buluntusu plastik eserler grubunda değerlendirilen Hygieia heykeli parçası ve figürlü masa ayağı üzerinde betimlenen Dionysos yontusu, normal boyutlardan küçük ölçekli, beyaz mermerden işlenmiştir. Geç Hellenistik Dönem tarihli örnek orta grenli, Roma İmparatorluk Dönemi modasını yansıtan yontu ise kalın grenli yapıdadır. Arketipi Geç Klasik Dönem'e uzanan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen yontu Pergamon ekolü özellikleri gösterirken, Roma İmparatorluk Dönemi'nde İS 3. yüzyıla tarihlenen örnek ise Aphrodisias atölyeleri etkisi altında değerlendirilmektedir.

Nysa heykeltıraşlık eserleri içerisinde ele alınan **K. 28** numaralı III. Alexandros portresi ve **K. 30** numaralı kadın portresi normal boyutlarda, **K. 41** numaralı kaide üzerinde ayak parçası ise kolossal ölçektir. Diğer buluntular olağan ölçülerin altında betimlenmiştir. Plastik buluntu grubunda incelenen örnekler orta ve kalın grenli iken **K. 27** numaralı erkek portresi ince grenli yapıdadır. Orijinali İÖ 5. yüzyılın son çeyreğine uzanan ve Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen **K. 24** numaralı Nike, arketipi Geç Klasik Dönem'e dayanan ve Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtan **K. 26** numaralı *Strategos* ile Erken Hellenistik Dönem orijinli olup Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen III. Alexandros portresi, Pergamon stilini yansıtırken, Roma İmparatorluk Dönemi modası özellikleri gösteren diğer buluntular, Aphrodisias atölyeleri ekolü etkisi taşımaktadır. Çalışma içeriğinde irdelenen buluntular arasında, Dionysos dışında **K. 23** numaralı örnek, Nysa'nın Kybele kültü temsili olarak değerlendirilmektedir.

Orthosia buluntusu **K. 43** numaralı Attis yontusu küçük ölçekte, orta grenli beyaz mermerden işlenmiştir. Severuslar Dönemi'ne tarihlenen örnek, Aphrodisias ekolü özellikleri göstermektedir. Söz konusu yontu, Orthosia'da Kybele kültüne dair önemli bir veri olarak yorumlanabilir.

Tralleis plastik grubunda ele alınan **K. 47** numaralı Artemis, **K. 58** numaralı Styros/Pan, **K. 62** numaralı ayakta giyimli erkek, **K. 65** numaralı Drusus Maior, **K. 66** numaralı erkek, **K. 67** numaralı atlet, **K. 69**, **K. 70** ve **K. 71** numaralı ayakta giyimli kadın yontuları normal boyutlarda, **K. 21** numaralı Athena ve **K. 64** numaralı VI. Mithridates Eupator portresi ise kolossal ölçektir. Diğer buluntular olağan boyutların altında betimlenmiştir. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen **K. 62**, **K. 64**, **K. 69**, **K. 70** ve **K. 71** numaralı yontular ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen **K. 65**, **K. 66** ve **K. 68** numaralı emperyal ve *privat* portreler ince grenli iken Roma İmparatorluk Dönemi modası özelliği görülen diğer tüm yontular orta grenli yapıdadır. Geç Hellenistik Dönem özellikleri yansıtan **K. 62**, **K. 69**, **K. 70** ve **K. 71** numaralı örnekler ve Yüksek Hellenistik Dönem'e tarihlenen **K. 58** numaralı yontu, Pergamon etkisi altında Kos ve Melos yontuculuk stilini yansıtmaktadır. Tez kapsamında irdelenen buluntular, Tralleis antik kentinde Dionysos, Artemis, Athena, Aphrodite, Hera ve Kybele kültü belirteci olarak yorumlanmaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan yontular özelinde, belirli eserler üzerinden değinilen Pergamon, Adalar, Tralleis ve Aphrodisias stil etkileşimi, tarihsel veri akışı izleğinde desteklenebilmektedir. Özellikle Karia Bölgesi'nde, İÖ 3. yüzyılda Seleukhosların

hakimiyetiyle birlikte başlayan heykeltıraşlık eserlerinin gelişimi İÖ 2. yüzyılda da sürmektedir. İÖ 190 yılında Seleukhoslar ile Pergamon desteğindeki Roma Cumhuriyeti'nin Magnesia ad Sipylum'da gerçekleşen Magnesia Savaşı ve sonrasında İÖ 188 yılında imzalanan Apameia Barış Antlaşması'yla birlikte Karia Bölgesi'ni de kapsayan Batı Anadolu'nun büyük bir kısmı Attalos Krallığı'nın idaresi altına girmiştir. Bu gelişmelerle birlikte özellikle II. Eumenes Dönemi'ndeki II. Pergamon Heykeltıraşlık Okulu'nun etki alanında Batı Anadolu ve adalardaki heykeltıraşlık üretiminde Pergamon ekolüne bağlı olarak bir gelişim ve artış görülmektedir. Bu ekolün en önemli etkisi Magnesia ad Maeandrum ve özellikle Tralleis heykeltıraşlık eserlerinde açıkça izlenebilmektedir.

MÖ 126 yılındaki Aristonikos Ayaklanması ve MÖ 88 yılındaki Pontus Kralı VI. Mithridates Eupator'un, Roma Cumhuriyeti'ne karşı başlattığı ayaklanmalar nedeniyle MÖ 2. yüzyılın son çeyreğinden MÖ 1. yüzyılın ilk yarısına kadar bölgedeki heykeltıraşlık eserlerinde azalma görülmüştür. Daha sonra Iulius Claudiuslar Dönemi ve sonrasında gelişen ekonomiyle birlikte heykeltıraşlık eserlerinde de artış gözlenmektedir. R. Özgan, Tralleis heykeltıraşlık eserlerini ele aldığı çalışmasında, Tralleis ekolünün Flaviuslar Dönemi sonuyla birlikte etkisini yitirmeye başladığını ve Aphrodisias'ın gölgesinde kalarak, Karia Bölgesi heykeltıraşlığının Aphrodisias'ın egemenliğinde sürdürüldüğünü aktarmaktadır. H. P. Laubscher ise Hellenistik Dönem boyunca süreklilik gösteren Tralleis ekolünün, Roma İmparatorluk Dönemi'nde gelişen Aphrodisias ekolünün kuruluşuna yardımcı olduğu ve bu ekolün ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı düşüncesindedir. Değinilen tarihsel veriler ve heykeltıraşlık eserlerinin bölgesel etki alanları doğrultusunda Aphrodisias atölyelerinde, özellikle İS 2. yüzyılın başlarında yoğunlaşan ve *Constitutio Antoniana* etkisiyle, özellikle İS 3. yüzyıldan itibaren artarak Geç Antik Çağ içlerine kadar çok sayıda yontu arasında, arketipi Arkaik ve Geç Klasik Dönem'e uzanan heykeltıraşlık eseri üretimi önemli bir yer kaplamaktadır.

Çalışmada, Karia Bölgesi'nin dokuz kentinde yer alan heykeltıraşlık eserleri bilim dünyasına toplu olarak sunulmuştur. Yapılan çalışma, heykeltıraşlık eserlerinin daha çok bu bölgede Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde yoğunlaştığını göstermiştir. Gelecekte yapılacak kazı çalışmalarında bulunacak yeni heykeltıraşlık eserleri, bölge heykeltıraşlığı hakkında bilgilerimizin artmasını sağlayacaktır.

12. KAYNAKLAR

- Abbasoğlu, H. ve Akçay Güven, B. (2013). Perge'den Bir Bütün Olarak Herakles Heykeli. Tekin, O., Sayar, M. H. ve Konyar, E. (Editörler). *Tarhan Armağanı. M. Taner Tarhan'a Sunulan Makaleler* içinde (1-12). İstanbul: Ege Yayınları.
- Abbe, M. B. (2008). Aphrodisias Heykellerinde Çok Renklilik ve Yaldızlama. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler). *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (136-151). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Agelidis, S. (2014). Pergamon'da Tanrılar ve Kutsal Alanlar. Pirson, F. ve Scholl, A. (Editörler). *Anadolu'da Hellenistik Bir Başkent Pergamon* içinde (380-403). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akar-Tanriver, D. (2017). Smyrna'da Asklepios Kültü. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*. Sayı 38, 117-130.
- Akkan, Y. ve Saraçoğlu, A. (2016). 2014 Yılı Tralleis Kazı Çalışmaları. *KST* 37, Cilt 1, 341-356.
- Akkan, Y., Saraçoğlu, A. ve Özver, A. (2017). 2015 Yılı Tralleis Antik Kenti Restorasyon ve Alt Yapı Çalışmaları. *KST* 38, Cilt 1, 265-278.
- Akkan, Y. ve Saraçoğlu, A. (2018). Tralleis 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST* 39, Cilt 2, 367-380.
- Akkan, Y., Öztürk, N. ve Karaosmanoğlu, M. (2019). 2017 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST* 40, Cilt 3, 173-184.
- Altmann, W. (1904). Die Arbeiten zu Pergamon 1902–1903. Die Einzelfunde. *AM* 29, 179-207.
- Amelung, W. (1903). *Die Sculpturen des Vaticanischen Museums I*. Berlin.
- Amelung, W. (1908). *Die Sculpturen des Vaticanischen Museums II*. Berlin.
- Andreae, B. (2001). *Skulpture des Hellenismus*. Munchen.
- Angelicooussis, E. (1992). *The Woburn Abbey Collection of Classical Antiquities*. MAR 20, Mainz.
- Angelicooussis, E. (2001). *The Holkham Collection of Classical Sculptures*. MAR 30, Mainz.
- Ateşlier, S. ve Akkurnaz, S. (2014). 2011-2012 Yılı Alabanda Kazıları. *KST* 35, Cilt 3, 487-493.
- Attanasio, D., Bruno, M., Yavuz, A. B. ve Elçi, H. (2008). Aphrodisias ve Göktepe'de Yeni Keşfedilen Mermer Ocakları. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (216-227). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Aybek, S. (2009). *Metropolis Ionia I Heykel Metropolis 'de Hellenistik ve Roma Dönemi Heykeltıraşlığı*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Aybek, S., Tuna, M. ve Atıcı, M. (2009). *İzmir Tarih ve Sanat Müzesi Heykel Kataloğu*. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Aytepe, G. ve Baran, A. (2021). The Colourful Look of the Maussolleion at Halikarnassos. *Arkhaia Anatolika*, 4, 215-236.
- Aziz, A. (1933). *Guide du Musée de Smyrne*. İstanbul.
- Bağdatlı, F. (2006). Alabanda Sikkelerinde Apollon Isothimos. Takaoğlu, T. (Editör). *Anadolu Arkeolojisine Katkılar: 65. Yaşında Abdullah Yaylalı'ya Sunulan Yazılar içinde* (225-231). İstanbul: Hitit Color.
- Bağdatlı-Çam, F. (2014). A Marble Head From Alabanda. Karlsson, L., Carlsson, S., Kullberg, J.B. (Editörler), LABRYS, *Studies Presented to Pontus Hellström*, 353-367.
- Bailie, J. K. (1843). Researches Amongst the Inscribed Monuments of the Graeco-Roman Era in Certain Ancient Sites of Asia Minor. *Transactions of the Royal Irish Academy* 21, 11-65.
- Bailie, J. K. (1846). *Fasciculus Inscriptionum Graecarum*. London and Dublin.
- Barclay, C. ve Head, V. (1964). *Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodes*. Bologna.
- le Bas, P. ve Waddington, W. H. (1870). *Inscriptions Grecques et Latines Recueillies en Grèce et en Asie Mineure*. Paris.
- Bayburtluoğlu, C. (2015). *Erythrai*. Cilt I-II. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bean, G. E. (1989). *Turkey Beyond The Maeander*. London: British Library Cataloguing in Publication Data.
- Benndorf, O. ve Schöne, R. (1867). *Die Antiken Bildwerke des Lateranensischen Museums*. Leipzig: Druck und Verlag von Breitkopf & Hartel.
- Berger, E. (1976). La Reconstruction du Groupe d'Achille et Penthesilee. *Revue Archeologique. Bulletin de la S.F.A.C.*, 187-189.
- Berger, E. (1982). Zwei Neue Skulpturenfragmente im Basler Ludwig-Museum: Zum Problem des Asklepios Giustini, in: von Freytag, B., Mannsperger, D. und Prayon, F. (Hrsg.). *Festschrift für Ulrich Hausmann*. Tübingen, 63-71.
- Berger, E. (1990). *Antike Kunstwerke aus der Sammlung Ludwig III. Skulpturen*. Mainz.
- Bergmann, M. (1999). *Chiragan, Aphrodisias, Konstantinopel: Zur mythologischen Skulptur der Spätantike*. Wiesbaden: Palilia.
- Bieber, M. (1977). *Ancient Copies*. New York.

- Bieber, M. (1981). *The Sculpture of the Hellenistic Age*. New York: Hacker Art Books, Inc.
- Bingöl, O. (2007). *Beyaz Kaşlı Artemis'in Kenti, Menderes Magnesiası*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Bingöl, O. ve Kökdemir, G. (2012). Menderes Magnesiası (Magnesia ad Maeandrum) (1984-2010). Bingöl, O., Öztan, A. ve Taşkiran, H. (Editörler). *DTCF 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları. Anadolu/Anatolia Ek Dizi – Supplements III.2* içinde: (391-404), Ankara.
- Blid, J. (2019). Architectural Polychromy at Hekatomnid Labraunda. In M. Mulliez (Ed.) *Restituer les couleurs: Le rôle de la restitution dans les recherches sur la polychromie, en sculpture, architecture et peinture murale: actes du colloque 29-30 Novembre et 1er Décembre 2017* (pp. 113-121). Ausonius.
- Blinkenberg, C. (1933). *Knidia. Beitrage zur Knidischen Aphrodite*. Kopenhagen.
- Boardman, J. (2013). *Yunan Heykeli Klasik Dönem*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Boardman, J. (2014). *Yunan Heykeli Geç Klasik Dönem*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Boeckh, A., Franz, J., Curtius, E., Khirchhoff, A. ve Roehl, H. (1835). *Corpus Inscriptionum Graecarum*. Berlin.
- Bol, P. C. (1972). *Die Skulpturen des Schiffsfundes von Antikythera*. AM 2.
- Bol, R. (1986). Ein Bildnis der Claudia Octavia aus dem Olympischen Metroon. *Jdl* 101, 289-307.
- Boschung, D. (1990). Prinzenportrat des Tiberius. in: Berger, E. (Hrsg.). *Antike Kunstwerke aus der Sammlung Ludwig III. Skulptur*, 369-377, Basel.
- Bothmer, D. ve Vermeule, C. C. (1959). Notes on a New Edition of Michaelis: Ancient Marbles in Great Britain 3. *AJA* 63.2, 139-166.
- Bottini, A. (1993). *Armi. Gli strumenti della Guerra in Lucania*. Bari.
- Boulanger, A. (1914). *Notes sur les Fouilles Executées en 1913 à Aphrodisias, Comptes Rendus des Séances de l'année de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres*.
- Briant, P., Brun, P. ve Varinlioğlu, E. (2001). *Une Inscription Inedite de Carie et la Guerre d'Aristonikos*. Bresson, A. and Descat, R. (eds.) *Les Cites d'Asie Mineure Occidentale au IIE Siecle a.C.* Bordeaux.
- Brinkerhoff, D. M. (1978). *Hellenistic Statues of Aphrodite. Studies in the History of their Stylistic Development*. New York.
- Bruns Özgan, C. (1995). Fries Eines Hellenistischen Altars in Knidos, *Jdl* 110, 239-276.
- Bruns Özgan, C. (2010). Aphroditen aus Knidos. In van Bremen, R. & Carbon, J. M. (Eds.) *Hellenistic Karia. Proceedings of the First International Conference on Hellenistic Karia, Oxford, 29 June-2 July 2006*, (527-576). Bordeaux.

- Bruns Özgan, C. (2015). Hellenistic Sculptures and Workshops of Knidos. Montel, S. (Ed.) *La sculpture gréco-romaine en Asie Mineure. Synthèse et recherches récentes. Colloque international de Besançon - 9 et 10 octobre 2014* (137-146). Presses universitaires de Franche-Comté.
- Burkert, W. (2018). *Antikçağ Gizem Kültleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Buschor, E. (1933). Altsamische Grabstelen. *AM* 58, 22-46.
- de Chaisemartin, N. (1993). Agonistic Images on Aphrodisian Sarcophagi. in Roueché, C. (eds.). *Performers and Partisans in Aphrodisias in the Roman and late Roman periods: A study based on inscriptions from the current excavations at Aphrodisias in Caria*. London: Journal of Roman Studies Monograph 6, 239-248.
- de Chaisemartin, N. (1995). Technical Aspects of the Sculptural Decoration at Aphrodisias in Caria. *Archéomatériaux, Marbres et Autres Roches, Actes de la IVe Conférence Internationale. ASMOSIA IV*, 261-267.
- de Chaisemartin, N. (1997). Afrodisia, Roma e i Troiani. *Archeologia Classica* 49, 29-46.
- de Chaisemartin, N. ve Örgen, E. (1984). *Les Documents Sculptés de Silahtaraga*. Paris.
- de Chaisemartin, N. (2001a). Le Retour des Troyenes: l'exemple d'Aphrodisias. in Fromentin, V. and Gotteland, S. (eds.). *Origines Gentium*. Bordeaux: Ausonius, 187-206.
- de Chaisemartin, N. (2001b). Tradition Locale et Intégration Dans l'empire Romain d'une Cité Carienne. La Sémantique des Guirlandes sur les Monuments Publics d'Aphrodisias. in Molin, M. (ed.), *Images et Représentations du Pouvoir et de l'ordre Social Dans l'antiquité. Actes du Colloque. Angers 28-29 mai 1999*. Paris: De Boccard, 147-158.
- Chandler, R. (1775). *Travels in Asia Minor: or an Account of a Tour Made at the Expense of the Society of Dilettanti*. Oxford.
- Chandler, R. (1825). *Travels in Asia Minor and Greece*. Oxford.
- Collignon, M. (1904). *Notes sur les Fouilles Executées à Aphrodisias par M. Paul Gaudin, Comptes Rendus des Séances de l'année de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres*.
- Cook, B. F. (1976). The Mausoleum Frieze: Membra Disjectanda. *BSA* 71, 49-54.
- Cook, B. F. (2005). *Relief Sculpture of the Mausoleum at Halicarnassus*. Oxford.
- Corso, A. (2007). *The art of Praxiteles. 2. The Mature Years*. Roma.
- Çekilmez, M. (2013). Aydın Mesutlu Köyü'nden Terrakotta Figürinler. *CEDRUS I*, 201-217.
- Çekilmez, M. (2016). Tralleis'ten Bir Eros Yontusu. *OLBA XXIV*, 285-322.

- Çubuk, N. (2008). *Hierapolis Tiyatro Kabartmaları*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Davesne, A. (1982). *La Frise du Temple d'Artemis a Magnesie du Meandre. Catalogue des Fragments du Musee du Louvre*. Paris.
- Debord, P. ve Varinlioğlu, E. (2011). *Cités de Carie Harpasa, Bargasa, Orthosia dans l'Antiquité*. Rennes, PUR.
- von Diest, W. (1913). *Nysa ad Maeandrum. Nach Forschungen und Aufnahmen in den Jahren 1907 und 1909. Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts*10. Berlin.
- Dilettanti (1915). *Society of Dilettanti, Antiquities of Iona: Part the fifth*. London.
- Dillon, S. (1997). Figured Pilaster Capitals from Aphrodisias in Caria. *AJA* 101, 731-769.
- Dinç, M. (2013). *Tralleis Heykeltıraşlık Eserleri 1996-2002 Kazılarında Ele Geçen Hellenistik ve Roma Dönemi Mermer Heykeltıraşlık Buluntuları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Dinç, M. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Heykelleri. Durugönül, S. (Editör). *Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri içinde (27-98)*. İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık.
- Dinç, M. (2016). Tarsus Müzesi'ndeki Hellenistik-Roma Dönemi Tanrıça ve Kadın Heykelleri. Durugönül, S. (Editör). *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler içinde (81-106)*. İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık.
- Dinç, M. ve Durugönül, S. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Hermeler ve Bir Duvar Aplik'i. Durugönül, S. (Editör), *Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri içinde (157-169)*. İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık.
- Dinç, R. (1998). Tralleis (1996). *KST XIX*, Cilt 2, 205-236.
- Dinç, R. (2011). Antiokheia ad Maeandrum Yakınındaki Roma Köprüsü. Öztan, A. ve Dönmez, Ş. (Editörler). *Karadeniz'den Fırat'a Bilgi Üretimleri, Önder Bilgi'ye Armağan Yazıları içinde (111-128)*, Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Dinç, R. ve Dede, E. (2003). Tralleis (2000) Kazı Raporu. *KST XXIV*, Cilt 1, 405-418.
- Dinç, R. ve Dede, E. (2004). Tralleis 2002 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST XXV*, Cilt 1, 339-418.
- Dinç, R. ve Özkan, H. (2000). Tralleis Kazı Çalışmaları 1997-1998. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 95, 26-43.
- Doğer, E. (2009). *Roma Heykeltıraşlığı*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Durna, G. E. (2002). *Antik Çağda Güney-Batı Anadolu (Karia) Bölgesi'nde Aphrodite Kültü, Aphrodite Karakterine Analitik Bir Yaklaşım*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Durugönül, S. (2015). Manisa Müzesi'ndeki Arkaik-Roma Dönemi Kabartmaları. Durugönül, S. (Editör), *Manisa Müzesi Heykeltıraşlık Eserleri* içinde (115-156), İstanbul: Oksijen Basım ve Matbaacılık.
- Edhem Bey, H. (1904). Fouilles de Tralles (1902-1903). *BCH* 28, 54-92.
- Edhem Bey, H. (1905). Fouilles d'Alabanda en Carie. Rapport Sommaire sur la Première Campagne, *CRAI* 49, 443-459.
- Edhem Bey, H. (1906). Fouilles d'Alabanda. Rapport Sommaire sur la Seconde Champagne (1905), *CRAI* 50, 407-422.
- Eggers, F. K. (1878). *Christian Daniel Rauch*, Zweiter Band, Berlin.
- Erim, K. T. (1967). Two New Early Byzantine Statues from Aphrodisias. *Dumbarton Oaks Papers* 21, 285-286.
- Erim, K. T. (1974). *The Satyr and Young Dionysos Group from Aphrodisias*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erim, K. T. (1990). Recent work at Aphrodisias 1986-1988. *Aphrodisias Papers Recent Work on Architecture and Sculpture* (Eds. C.Rouché/K.T.Erim), Ann Arbor, 9-36.
- Evers, C. (1991). Propagande Impériale et Portraits Officiels. *Le Type de l'adoption d'Antonin le Pieux*. *RM* 98, 249-262.
- Fellows, C. (1841). *An Account of Discoveries in Lycia*. London.
- Fellows, C. (1852). *Travels and Researches in Asia Minor, More Particularly in the Province of Lycia*. London.
- Fendt, A. (2012). *Archäologie und Restaurierung. Die Skulpturenergänzungen in der Berliner Antikensammlung des 19. Jahrhunderts*. Bd. 2. Berlin.
- Feuser, S. (2013). *Monopodia-Figürliche Tischfüße aus Kleinasien Ein Beitrag zum Ausstattungsluxus der Römischen Kaiserzeit*. *Byzas* 17.
- Fileri, E. (1984). *Museo Nazionale Romano, Le sculture* 1 / 7.
- Filges, A. (1999). Marmorstatuen aus Kleinasien. Zu Ikonographie, Funktion und Produktion Antoninischer.
- Filippi, F. (2004). Statuetta in Marmo di Afrodite di Aphrodisias Ritrovata a Trastevere. *Bollettino d'arte* 128, 11-18.
- Fittschen, K. (1969). Bemerkungen zu den Portrats des 3. Jahrhunderts n. Chr. *JdI* 84, 197-236.
- Fittschen, K. (1977). *Katalog der Antiken Skulpturen in Schloss Erbach*. AF 3. Berlin.
- Fittschen, K. (1982). *Die Bildnistypen der Faustina minor und die Fecunditas Augustae*. Göttingen.

- Fittschen, K. (1999). *Prinzenbildnisse Antoninischer Zeit*. BeitrESkAr 18. Mainz.
- Fittschen, K. ve Zanker, P. (1985). *Katalog der Romischen Portrats in den Capitulinischen Museen und den Anderen Kommunalen Sammlungen der Stadt Rom 1. Kaiser und Prinzenbildnisse*. BeitrESkAr 3. Berlin.
- Fittschen, K. ve Zanker, P. (2014). *Katalog der Romischen Portrats in den Capitulinischen Museen und den Anderen Kommunalen Sammlungen der Stadt Rom 4. Kinderbildnisse, Nachtrage zu den Banden I–III*. Berlin.
- Franz, J. (1847). Inscriptiones Graecae. *Annali dell'Istituto di Correspondenza Archeologica* 19, 105-131.
- Frei-Stolba, R. (1993). Ein Neues Zeugnis zum Alpenfeldzug. Die Trumplini und Raeti im Sebasteion von Aphrodisias (Karien, Türkei). *Jahresbericht des Rätischen Museums Chur*, 64-91.
- Friederichs, C. ve Wolters, P. (1885). *Die Gipsabgüsse Antiker Bildwerke in Historischer Folge Erklärt*. Berlin.
- Fuchs, M. (1987). *Untersuchungen zur Ausstattung Römischer Theater in Italien und den Westprovinzen des Imperium Romanum*. Mainz.
- Fuchs, W. (1954). Zum Aphrodite-Typus Louvre-Neapel und Seinen Neuattischen Umbildungen. in: Reinhard, L. (Hrsg.), *Neue Beiträge zur Klassischen Altertumswissenschaft. Festschrift zum 60. Geburtstag von Bernhard Schweitzer*. Stuttgart, 206-217.
- Furtwängler, A. (1893). *Meisterwerke der griechischen Plastik*. Leipzig.
- Furtwängler, A. ve Wolters, P. (1910). *Beschreibung der Glyptothek König Ludwig's I. zu München, 2. Aufl.* München.
- von Gärtringen, F. H. (1894). Ausgrabungen im Theater von Magnesia am Maiandros. I. Inschriften. *AM* 19, 1-53.
- de la Genière, J. ve Erim, K. T. (1987). *Aphrodisias de Carie: Colloque Lille 1985*. Paris.
- Giuliano, A. (1960). *Rilievo da Aphrodisias in Onore di Zoilos, Annuario della Scuola Archeologia di Atene e delle Missioni Italiane in Oriente*.
- Giuliano, A. (1981). *Museo Nazionale Romano. Le Sculture* 1, 2. Roma.
- Goette, H. R. (1990). *Studien zu Romischen Togadarstellungen*. BeitrESkAr 10. Mainz.
- Hakman, M. (2020). Niğde Arkeoloji Müzesi'nden İki Heykelcik: Aphrodite Anadyomene ve Çıplaklık. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 1, 81-98.
- Hallet, C. (2008). Apollonios Aster'in İşliğinden Dört Portre Heykeli. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (70-85). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Hamilton, W. J. (1842). *Researches in Asia Minor, Pontus and Armenia, With some Account of their Antiquities and Geology* (2 vol.). London.
- Harrison, E. B. (1981). Motifs of the City-Siege on the Shield of Athena Parthenos. *AJA* 85, 281-317.
- Harrison, J. E. (1912). *Themis. A Study of the Social Origins of Greek Religion*. Cambridge.
- Häuber, R. C. (1991). *Horti Romani. Die Horti Maecenatis und die Horti Lamiani auf dem Esquilin. Geschichte, Topographie, Statuenfunde*. Köln.
- Havelock, C. M. (1995). *The Aphrodite of Knidos and her Successors: A Historical Review of the Female Nude in Greek Art*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Havelock, C. M. (2007). *The Aphrodite of Knidos and Her Successors: A Historical Review of the Female Nude in Greek Art*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Heiderich, G. (1966). *Asklepios*. Freiburg.
- Heilmeyer, W. D. (2012). *Mythos Olympia. Kult und Spiele. Ausstellungskatalog*. Berlin.
- Hekler, A. (1929). *Die Sammlung Antiker Skulpturen. Die antiken Skulpturen im Ungarischen Nationalmuseum und im Budapester Privatbesitz*. Wien.
- Helbig, W. (1963). *Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom I*. Tübingen.
- Helbig, W. (1966). *Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom II*. Tübingen.
- Helbig, W. (1969). *Führer Durch die Öffentlichen Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom III*. Tübingen.
- Hellenkemper, H. ve Hild, F. (2004). *Lykien und Pamphylien*. TIB 8.
- Henzen, W. (1852). Inscriptiones Graecae. *Annali dell'Istituto di Correspondenza Archeologica* 24, 115-137.
- Hepding, H. (1910). *Die Arbeiten zu Pergamon 1908-1909*. AM 35.
- Heres, H. (1982). Eine Archaistische Karyatide aus dem Theater von Milet. *Eirene* 18, 5-11.
- Heres, H. (1990). Die Aufstellung der Antiken Skulpturen in der Rotunde im Alten Museum 1980 und 1987. *FuB* 29/30, 117–128.
- Hertel, D. (2013). *Die Bildnisse des Tiberius, Herrscherbild 1, 3*. Wiesbaden: L. Reichart.
- Heyman, J., Egmond, N. J. A. ve Heyman, J. W. (1759). *Travels Through Part of Europe, Asia Minor, the Islands of the Archipelago; Syria, Palestine, Egypt, Mount Sinai*. London.
- Himmelmann, N. (1980). *Über Hirten-Genre in der Antiken Kunst*. Opladen.

- Himmelman, N. (1993). Das Bildnis Pindars: Ein Überraschender Porträtfund im Kleinasiatischen Aphrodisias. *Antike Welt* 24, 56-58.
- Himmelman, N. ve Sinn, U. (1981). *Verzeichnis der Abguß-Sammlung des Akademischen Kunstmuseums*. Bonn.
- Hinks, R. P. (1935). *Greek and Roman Portrait Sculpture*. London.
- Horn, R. (1931). *Stehende Weibliche Gewandstatuen in der Hellenistischen Plastik, RM Ergl. 2*. München.
- Hrychuk Kontokosta, A. C. (2008). Gladiatorial Reliefs and élite Funerary Monuments. in Ratté, C. and Smith, R.R.R. (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 70, 190-229.
- Humann, C. (1904). *Magnesia am Maander. Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre 1891–1893*. Berlin.
- Humann, C. ve Dörpfeld, W. (1893). Ausgrabungen in Tralles. *AM XVIII*, 395-413.
- Humann, C., Kohte, J. ve Watzinger, C. (1904). *Magnesia am Maeander: Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre, 1891-1893*. Berlin.
- İlgım, M. (2015). *Afrodisyas Sebasteion Sevgi Gönül Salonu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Işık, F. (1984). Die Sarkophage von Aphrodisias. in Andreae, B. (ed.), *Symposium über die Antiken Sarkophage*. Pisa 5.-12. September 1982: Marburger Winckelmann-Programm. Marburg, 243-281.
- Işık, F. (1989). Ein Späthellenistisches Grabrelief aus Aphrodisias. Başgelen, N. ve Mihin, L. (Editörler). *Festschrift für Jale İnan*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 429-438.
- Işık, F. (1992). Zum Produktionsbeginn von Halbfabrikaten Kleinasiatischer Girlandensarkophage. *Archäologischer Anzeiger*, 121-145.
- Işık, F. (1998). Zu Produktionsbeginn und Ende der Kleinasiatischer Girlandensarkophage der Hauptgruppe, in Koch, G. (ed.), *Akten des Symposiums 125 Jahre Sarkophag-Corpus*. Mainz am Rhein: von Zabern, 278-294.
- Işık, F. (2007). *Girlanden- Sarkophage aus Aphrodisias*. Sarkophag-Studien 5. Mainz.
- Işık, C. (2019). *Die Wandmalereien in der Grabkammer des Hekatomneions, Beobachtungen zu Figurentypen, zur Komposition, Ikonographie und zum Stil*. *Asia Minor Studien* 91. Bonn, Habelt-Verlag.
- İdil, V. (1999). *Nysa ve Akharaka / Nysa and Acharaca*. İstanbul.

- İdil, V. (2007). A Bust of Athena/Minerva from the Theatre at Nysa on the Meander. Öztepe E. ve Kadioğlu, M. (Editörler). *Patronvs. Coşkun Özgünel'e 65. Yaş Armağanı / Festschrift für Coşkun Özgünel zum 65. Geburtstag içinde* (217-222). İstanbul: Homer Kitabevi.
- İnan, J. (1975). *Side'nin Roma Devri Heykeltraşlığı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İnan, J. (2003). *Perge'nin Roma Devri Heykeltraşlığı II*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları
- İnan, J. ve Rosenbaum, E. (1966). *Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia Minor*. London.
- İnan J. ve Alföldi-Rosenbaum, E. (1979). *Römische und Frühbyzantinische Porträtsplastik aus der Türkei. Neue Funde*. Mainz: von Zabern.
- İnan, J., Atik, N. ve Öztürk, A. (2000). Vorbericht über die Untersuchungen an der Fassade des Theaters von Perge. *Archäologischer Anzeiger* 2000, 336-340.
- Jacopi, G. (1939-1940). *Gli Scavi della Missione Archeologica Italiana in Afrodisiade, Monumenti Antichi*.
- Jenkins, I., Gratziu, C. & Middleton, A. P. (1997). The Polychromy of the Mausoleum. In I. Jenkins & G. B. Waywell (Eds.) *Sculptors and Sculptures of Caria and the Dodecanese* (35-40). British Museum Press.
- Kadioğlu, M. (2002). Die *scaenae frons* des Theaters von Nysa am Mäander. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Freiburg Üniversitesi, Freiburg.
- Kadioğlu, M. (2006). *Die Scaenae Frons des Theaters von Nysa am Mäander*. Mainz.
- Kadioğlu, M. (2008). Ein Porträtfragment des Lucius Verus? aus dem Gerontikon von Nysa am Mäander. in Winter, E. (ed.), *Vom Euphrat an den Bosporus. Kleinasien in der Antike. Festschrift für Elmar Schwertheim zum 65. Asia Minor Studien* 65, 2, 359-366.
- Kadioğlu, M. (2014). *Das Gerontikon von Nysa am Mäander. Forschungen in Nysa am Mäander* 3. Darmstadt.
- Kaltsas, N. (2002). *Sculpture in the National Archeological Museum, Athens*. Athen.
- Kansteiner, S. (2000). *Herakles, Die Darstellungen in der Großplastik der Antike*. Köln.
- Kapuci, U. (2021). Aydın Arkeoloji Müzesi'ndeki Menderes Antiokheiası Buluntusu Heykeltraşlık Eserleri. *Arkhaia Anatolika* 4, 256-268.
- Kavvadias, P. (1890-1892). *Glypta tou Ethnikou Mouseiou*.
- Kelperi, E. (1997). *Der Schmuck der Nackten und Halbnackten Aphrodite der Spätklassik und Hellenistischer Zeit*. Frankfurt.

- Keser, H. (2010). *Efes Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Heykel*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Klar, L. S. (2008). Figural Table Supports: Aspects of the Archaeology of Dining in the Roman World. in Ratté, C. and Smith, R.R.R. (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. Journal of Roman Archaeology Supplement 70, 253-283.
- Klauser, T. (1958). Studien zur Entstehungsgeschichte der Christlichen Kunst. *JbAC* 1, 20-51.
- Koch, G. (2001). *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Koçak, M. (2013). *Aphrodite am Pfeiler. Studien zu Aufgestützten/Angelehnten Weiblichen Figuren der Griechischen Marmorplastik*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Kourouniotis, K. (1936). *Eleusis, A Guide to the Excavations and the Museum*. Athen.
- Kruse, H. J. (1975). *Römische Weibliche Gewandstatuen des Zweiten Jahrhunderts n. Chr.* Gottingen.
- Kyrieleis, H. (1975). *Bildnisse der Ptolemäer*. Berlin.
- Laborde, L. (1838), *Voyage de l'Asie Mineure*. Paris.
- Laubscher, H. P. (1966). Skulpturen aus Tralles. Zu einem neuen Zweifigurenrelief. *IstMitt* 16, 115-129.
- Leak, W. M. (1824). *A Journal of a Tour in Asia Minor, with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country*. London.
- Leake, W. M. (1843). *Inscriptions from Aphrodisias. Transactions of the Royal Society of Literature*. Vol. I, London.
- Lenaghan, J. (2007). On the Use of Roman Copies: Two New Examples of the Doryphoros and Westmacott Ephebe. *Eidola* 4, 147-152.
- Lenaghan, J. (2008). A Statue of Julia Hera Sebaste (Livia). in Ratté, C. and Smith, R.R.R. (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. Journal of Roman Archaeology Supplement 70, 37-50.
- Lenaghan, J. (2016). Re-use in Fourth Century Portrait Statues. in Smith, R.R.R. and Ward-Perkins, B. (eds.). *The Last Statues of Antiquity*. Oxford: Oxford University Press, 267-279.
- LIMC. (1984a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. II-1.
- LIMC. (1984b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. II-2.
- LIMC. (1986a), *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. III-1.

- LIMC. (1986b), *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. III-2
- LIMC. (1988a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. IV-1.
- LIMC. (1988b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. IV-2.
- LIMC. (1990a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* V-1.
- LIMC. (1990b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* V-2.
- LIMC. (1992). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VI-2.
- LIMC. (1994). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VII.
- LIMC. (1997a). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VIII-1.
- LIMC. (1997b). *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*. VIII-2.
- Linant de Bellefonds, P. (1996). The Mythological Reliefs from the Agora Gate, in Roueché, C. and Smith, R. R. R. (eds.). *Aphrodisias Papers 3: The Setting and Quarries, Mythological and Other Sculptural Decoration, Architectural Development. Portico of Tiberius, and Tetrapylon*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 20, 174-186.
- Linfert, A. (1976). *Kunstzentren Hellenistischer Zeit. Studien an Weiblichen Gewandfiguren*. Wiesbaden.
- Lippold, G. (1923). *Kopien und Umbildungen Griechischer Statuen*. München.
- Lippold, G. (1936). *Die Skulpturen des Vaticanischen Museums 3, 1*. Berlin.
- Lippold, G. (1950). Griechische Plastik, *Handbuch der Archäologie* III, 1, München.
- Maderna, C. (2004). Die Letzten Jahrzehnte der Spätklassischen Plastik, in: Bol, P. C. (Hrsg.), *Die Geschichte der Bildhauerkunst II, Klassische Plastik*. Mainz, 328–330.
- Mägele, S., Richard, J. ve Waelkens, M. (2007). A Late-Hadrianic Nymphaeum at Sagalassos (Pisidia, Turkey): A Preliminary Report. *IstMitt* 57, 469-504.
- Mansuelli, G. A. (1958). *Galleria degli Uffizi. Le Sculture I*. Rom.
- Marcadé, J. (1957). Sculptures Argiennes. *BCH* 81, 405-474.
- Matz, F. ve Duhn, F. (1881). *Antike Bildwerke in Rom mit Ausschluss der Größeren Sammlungen I*. Leipzig.
- Mendel, G. (1906). *Seconde Note sur les Fouilles Executées à Aphrodisias par M. Paul Gaudin. Campagne de 1905, Comptes rendus des Séances de l'année de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres*.
- Mendel, G. (1912-1914). *Musees Imperiaux Ottomans: Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines I–III*. İstanbul.

- Mendel, G. (1914). *Musées Impériaux Ottomans. Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines II*. İstanbul.
- Meyer, M. (1988). Erfindung und Wirkung. Zum Asklepios Giustini, *AM* 103, 119-159.
- Meyer, M. (1994). Zwei Asklepiostypen des 4. Jahrhunderts v. Chr. Asklepios Giustini und Asklepios Athen-Macerata, *AntPl* 23, 7-55.
- Michaelis, A. (1882). *Ancient Marbles in Great Britain*. Cambridge.
- Michaud, J. F. ve Poujoulat, J. F. (1834). *Correspondance d'Orient III. 1830- 1831*. Paris.
- Moltesen, M. (1990). The Aphrodisian Sculptures in the Ny Carlsberg Glyptotek, in Roueché, C. and Erim, K. T. (eds.). *Aphrodisias Papers. Recent Work on Architecture and Sculpture*. Journal of Roman Archaeology Supplement 1, 133-146.
- Mustilli, D. (1939). *Il Museo Mussolini*. Roma.
- Muthmann, F. (1951). *Statuenstützen und Dekoratives Beiwerk an Griechischen und Römischen Bildwerken*. Heidelberg.
- Naumann, F. (1983). *Die Ikonographie der Kybele in der Phrygischen und der Griechischen Kunst*. *IstMitt* 28.
- Niemeier, J. P. (1985). *Kopien und Nachahmungen im Hellenismus. Ein Beitrag zum Klassizismus des 2. Und frühen 1. Jhs. V. Chr.* Reihe Klassische Archäologie 20. Bonn: R. Habelt, 24 vd.
- Niemeyer, H. G. (1968). *Studien zur Statuarischen Darstellung der Römischen Kaiser*. MAR 7. Berlin.
- Ohly, D. (2001). *Glyptothek Munchen: Griechische und römische Skulpturen*. Munchen. *Orientalia Dans l'Empire Romain* 50, 2. Leiden.
- Öğüş, E. (2008). Lahit Üretimi: Mermer Yatağından Mezar Anıtına. Smith, R.R.R. and Lenaghan, J. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (168-183.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Öğüş, E. (2014a). Columnar Sarcophagi from Aphrodisias: Elite Emulation in the Greek East. *AJA* 118, 113–136.
- Öğüş, E. (2014b). Rise and Fall of Sarcophagus Production at Aphrodisias. *Phoenix* 68, 137-156.
- Öğüş, E. (2016). Two Sarcophagi Made by Travelling Sculptors?. in Smith, R.R.R. (ed.), *Aphrodisias Papers 5: Excavation and Research at Aphrodisias, 2006-2012*. Journal of Roman Archaeology Supplement 103, 347-352.
- Ölmez, F. (1995). Karia'daki Piginda ve Zeus Pigindenos Kültü. *Arkeoloji Dergisi III*, 165-166.
- Özgan, R. (2013a). *Roma Portre Sanatı I*. İstanbul: Ege Yayınları.

- Özgan, (2013b). *Roma Portre Sanatı II*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Özgan, R. (1982a), *Yunan ve Roma Devri Tralleis Heykeltıraşlığı*. Yayımlanmış Doçentlik Tezi, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Konya.
- Özgan, R. (1982b), Zur Datierung des Artemisaltars in Magnesia am Maeander. *IstMitt* 32, 196-209.
- Özgan, R. (1990). *İ.S 1. Yüzyıl Tralleis Yontuculuğu*, X. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler I. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 247-284.
- Özgan, R. (1995). *Die Griechischen und Römischen Skulpturen aus Tralleis*. Bonn: AMStud 15.
- Özgan, R. (1999). *Die Skulpturen von Stratonikeia*. Bonn: AMStud 32.
- Özgan, R. (2015). *Roma Portre Sanatı III*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Özgan, R. (2016). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı II Erken Hellenistikten Yüksek Hellenistiğe*. İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özgan, R. (2018). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı III Yüksek Hellenistik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özgan, R. (2020). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı IV*. Aydın: Aydın Tuna Matbaacılık.
- Özgan, R. ve Altın, A. (2015). İznik/Nikaia'dan İkinci Bir Sütunlu Lahit. Şimşek, C., Duman, B. ve Konakçı, E. (Editörler). *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan* içinde (161-202). İstanbul: Ege Yayınları.
- Özgür, M. E. (1996). *Skulpturen Des Museums von Antalya I*. Ankara: Dönmez Offset Basımevi.
- Öztaner, S. H., Akdoğu Arca, E. N. ve Gökalp Özdil, N. (2014). Nysa Ad Maeandrum'daki Yeni Bulgular Üzerine Bir Değerlendirme. Aşkit, Ç., Kalaycıoğulları, S., Kayapınar, R., Öztürk, R. ve Üstünel-Keyinci, C. (Editörler), *In Memoriam Filiz Öktem* içinde (227-236). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, N., Kavaz Kındıgılı, B., Güloğlu, G. ve Özcihan, İ. (2020). 2018 Yılı Tralleis Kazıları. *KST* 41, Cilt 3, 559-570.
- Paribeni, E. (1959). *Catalogo delle Sculture di Cirene*.
- Paris, P. ve Holleaux, M. (1885). Inscriptions de Carie. I. Aphrodisias. *Bulletin de Correspondance Hellenique* 9, 324-348.
- Pasquier, A. ve Martinez J. L. (2007). *Praxitèle. Un maitre de la Sculpture Antique*. *Ausstellungskatalog*. Paris.
- Pastutmaz-Sevmen, D. (2018). Telephos Frizi. Pastutmaz-Sevmen, D. ve Sağlan, S. (Editörler). *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı III, Yüksek Hellenistik*, R. Özgan içinde (166-174). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

- Paton, W. R. (1900). Sites in Eastern Karia and South Lydia. *Journal of Hellenic Studies* 20, 57-80.
- Paton, W.R. ve Myres, J.L. (1896). Karian Sites and Inscriptions. *JHS*. 16, 188-271.
- Perrot, G. (1876). Inscriptions de Carie. *Revue Archeologique* 32, 39-42.
- Pfrommer, M. (1984). Leochares? Die hellenistischen Schuhe der Artemis Versailles, *IstMitt* 34, 171-182.
- Pfuhl, E. ve Möbius, H. (1977). *Die Ostgriechischen Grabreliefs*. Mainz.
- Picard, C. (1935). *Manuel d'archeologie Grecque I*.
- Pinkwart, D. (1973). Weibliche Gewandstatuen aus Magnesia. *AntPl* 12, 149-160.
- Pochmarski, E. (1974). *Das Bild des Dionysos in der Rundplastik der Klassischen Zeit Griechenlands*. Wien.
- Ponti, G. (1996). Ancient Quarrying at Aphrodisias in the Light of the Geological Configuration. in Roueché C. and Smith, R. R. R. (eds.). *Aphrodisias Papers 3: The Setting and Quarries, Mythological and Other Sculptural Decoration, Architectural Development, Portico of Tiberius and Tetrapylon*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 20, 105-110.
- Poulsen, F. (1951). *Catalogue of Ancient Sculpture in the Ny Carlsberg Glyptotek*. Copenhagen.
- Pozzi, E. (1989). *Le Collezioni del Museo Nazionale di Napoli I 2*. Roma.
- Radet, G. (1890). Inscriptions de Carie. *Bulletin de Correspondance Hellenique* 14, 236-238.
- Radt, W. (1999). *Pergamon Geschichte und Bauten einer antiken Metropole*. Darmstad: Primus Verlag.
- Raeder, J. (1983). *Die Statuarische Ausstattung der Villa Hadriana bei Tivoli, Europäische Hochschulschriften*. Archaologie 4. Frankfurt.
- Ramsay, W. M. (1897), *Cities and Bishoprics of Phrygia*. Oxford.
- Rayet, O. ve Thomas, A. (1997). *Bir Karia Kenti Tralleis*. Aydın.
- Reinach, S. (1891). *Chroniques d'Orient. Documents sur les Fouilles et Decouvertes Dans l'orient Hellenique de 1883 a 1890*. Paris.
- Reinach, S. (1912). *Repertoire de Reliefs Grecs e Romains II*. Paris.
- Richter, G. M. A. (1961). *Archaic Gravestones of Attica*. London.
- Ridgway, B. S. (1990). *Hellenistic Sculpture I. The Styles of ca. 331–200 B.C*. University of Wisconsin.

- Rockwell, P. (1991). Unfinished Statuary Associated with A Sculptor's Studio, in Smith, R.R.R. and Erim, K. T. (eds.). *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. Journal of Roman Archaeology Supplement 2, 127-143.
- Rockwell, P. (1996). The Marble Quarries: A Preliminary Survey. in Roueché, C. and Smith, R. R. R. (eds.). *Aphrodisias Papers 3: The Setting and Quarries, Mythological and Other Sculptural Decoration, Architectural Development, Portico of Tiberius and Tetrapylon*. Journal of Roman Archaeology Supplement 20, 81-103.
- Ruge, W. (1942). Orthosia. *RE* XVII.
- Rumscheid, J. (2000). Kranz und Krone. Zu Insignien, Siegespreisen und Ehrenzeichen der römischen Kaiserzeit. *Istanbuler Forschungen Band 43*, Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag.
- Saraçoğlu, A. (2004). Bir Musa Heykeli Işığında Tralleis ve Rhodos Etkileşimi. Korkut, T. (Editör), *Anadolu'da Doğdu-60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan içinde* (157-169). İstanbul: Ege Yayınları.
- Schmidt-Colinet, A. (1977). *Antike Stützfiguren. Untersuchungen zu Typus und Bedeutung der Menschengestaltigen Architekturstütze in der Griechischen und Römischen Kunst*. Frankfurt/Main: Wasmuth Verlag.
- Schneider, C. (1999). *Die Musengruppe von Milet*. Milesische Forschungen 1. Mainz: P. von Zabern.
- Schrader, H. (1924). *Phidias*.
- Schürmann, W. (2000). Der Typus der Athena Vescovali und seine Umbildungen. *AntPl* 27, 37-90.
- Scrinari, V. S. M. (1972). *Museo Archeologico die Aquileia. Catalogo delle Sculture Romane*. Roma: Istituto Poligrafico Dello Stato.
- Seaman, K. (2004). Retrieving the Original Aphrodite of Knidos. *RendLinc* 9, 15, 531-594.
- Sezer, S. S. (2013). *İzmir Arkeoloji Müzesi Deposu'ndan Heykeltıraşlık Eserleri*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Sezer, S. S. (2016). *Prusias Ad Hypium Antik Kenti Heykeltıraşlık Eserleri*. İstanbul: Ege Yayınları.
- Sezer, V., Tuna, M. ve Peker, R. (1989). Nysa Tiyatrosu'nda Skene Kazısı ve Podyumlar. *TAD* 28, 307-322.
- Sichtermann, H. (1965). Der Knabe von Tralles. *AntPl* 4, 71-85.
- Smith, A. H. (1900). *The Mausoleum and Sculptures of Halicarnassos and Priene in the British Museum*. British Museum Press.

- Smith, A. H. (1904). *A Catalogue of Sculpture in the Department of Greek and Roman Antiquities, British Museum III*. London.
- Smith, R. R. R. (1987). The Imperial Reliefs from the Sebasteion at Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 77, 88-138.
- Smith, R. R. R. (1988). Simulacra Gentium: The Ethne from the Sebasteion at Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 78, 50-77.
- Smith, R. R. R. (1990). Late Roman Philosopher Portraits from Aphrodisias. *JRS* 80, 127-155.
- Smith, R.R.R. (1991a). Aphrodisias 1990. *XIII. KST, Cilt II. Çanakkale*, 141-154.
- Smith, R. R. R. (1991b). Late Roman Philosophers, in Smith, R.R.R. and Erim, K. T. (eds.), *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 2, 144-158.
- Smith, R. R. R. (1991c). A New Portrait of Pythagoras, in Smith, R.R.R. and Erim, K. T. (eds.), *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 2, 159-167.
- Smith, R. R. R. (1995). A New Shield Portrait in Izmir. *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Insituts Römische Abteilung* 102, 331-339.
- Smith, R. R. R. (1998a). Cultural Choice and Political Identity in Honorific Portrait Statues in the Greek East in the Second Century A.D. *Journal of Roman Studies* 88, 56-93.
- Smith, R. R. R. (1998b). Hellenistic Sculpture Under the Roman Empire: Fishermen and Satyrs at Aphrodisias. in Coulson, W. D. E. and Palagia, O. (eds.), *Regional Schools in Hellenistic Sculpture*. Oxford: Oxbow, 255-262.
- Smith, R. R. R. (1999a). Late Antique Portraits in a Public Context: Honorific Statuary at Aphrodisias in Caria, AD 300-600. *Journal of Roman Studies* 99, 155-189.
- Smith, R. R. R. (1999b). A Late Roman Portrait and a Himation Statue from Aphrodisias, in Friesinger, H. and Krinzinger, F. (eds.) *100 Jahre österreichische Forschungen in Ephesos: Akten des Symposions Wien 1995*. Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 713-719.
- Smith, R. R. R. (1999c). Herakles and Antaios at Aphrodisias in Caria, in Tsetskhladze, G., Prag, A. J. N. W. and Snodgrass, A. M. (eds.) *Periplous: Essays for Sir John Boardman*, London: Thames-Hudson, 298-308.
- Smith, R. R. R. (2001). A Portrait Monument for Julian and Theodosius at Aphrodisias, in Reusser, C. (ed.), *Griechenland in der Kaiserzeit: Neue Funde und Forschungen zu Skulptur, Architektur und Topographie; Kolloquium zum 60. Geburtstag von Prof. Dietrich Willers, Bern, 12.-13. Juni 1998*. Zürich: Institut für Klassische Archäologie der Universität Bern, 125-136.
- Smith, R. R. R. (2002). The Statue Monument of Oecumenius: A New Portrait of a Late Antique Governor from Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 92, 134-156.

- Smith, R. R. R. (2007). Statue Life in the Hadrianic Baths at Aphrodisias, AD 100-600: Local context and historical meaning, in Bauer, F.A. and Witschel, C. (eds.), *Statuen in der Spätantike*. Wiesbaden: Reichert, 203-235.
- Smith, R. R. R. (2008a). Aphrodisias'ta Yapılan Roma Portreleri ve Mermer Heykeltıraşlık. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. L. (Editörler), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri* içinde (9-33). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Smith, R. R. R. (2008b). Yazıtlar, Tasvirler ve Arkeolojik Veriler Işığında Heykel Atölyeleri. Smith, R. R. R. ve Lenaghan, J. (Editörler.), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (102-119.), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Smith, R. R. R. (2011). Marble Workshops at Aphrodisias. in D'Andria, F. and Romeo, I. (eds.), *Roman Sculpture in Asia Minor*. Journal of Roman Archaeology Supplement 80, 62-76.
- Smith, R. R. R. (2012a). Defacing the Gods at Aphrodisias, in Dignas, B. and Smith, R.R.R. (eds.), *Historical and Religious Memory in the Ancient World*. Oxford: Oxford University Press, 283-326.
- Smith, R. R. R. (2012b). Monuments for New Citizens in Rome and Aphrodisias, in de Angelis, F. (ed.), *Kunst von unten? Stil und Gesellschaft der Antiken Welt von der 'arte plebeia' bis Heute: Internationales Kolloquium Anlässlich des 70. Geburtstages von Paul Zanker, Rom, Villa Massimo, 8-9. Juni 2007*. Wiesbaden: Palilia 27, 171-84.
- Smith, R.R.R. (2013). *Hellenistik Heykel*. İstanbul: Homer Kitabevi ve Yayıncılık.
- Smith, R. R. R. (2016). Three Statues and A Portrait Head: Four New Finds of Public Statuary. in Smith, R.R.R. (ed.), *Aphrodisias Papers 5: Excavation and Research at Aphrodisias, 2006-2012*. Journal of Roman Archaeology Supplement 103, 292-302.
- Smith, R. R. R. ve Erim, K. T. (1991). Sculpture from the Theatre: A Preliminary Report, in Smith, R.R.R. and Erim, K. T. (eds.), *Aphrodisias Papers 2: The Theatre, A Sculptor's Workshop, Philosophers and Coin-Types*. Journal of Roman Archaeology Supplement 2, 67-98.
- Smith, R. R. R. ve Hallett, C. (2015). Troilos and Achilles: A Monumental Statue Group from Aphrodisias. *Journal of Roman Studies* 105, 124-182.
- Smith, R.R.R. ve Ratte, C. (1996). 21-24. Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1994. *AJA* 100, 21-24.
- Snijder, G. A. S. (1935). Ein Römisches Bronzeportrait aus Aphrodisias. *La critica d'arte* 1, 30-33.
- Söner, R. H. (2017). Antiokheia ad Maeandrum Antik Kenti. *Humanitas* 5(9), 139-153.
- Squarciapino, M. (1943). *La Scuola di Afrodizia*. Rome: L'Erma di Bretschneider.
- Stemmer, K. (1995). *Standorte*. *Ausstellungskatalog Berlin*.

- Stemmer, K. (2002). *Praxiteles oder die Überwindung der Klassik. Ausstellungskatalog*. Berlin.
- Steuben, H. (1972). Der Knabe von Tralles-Hellenistisches und Klassizistisches. *IstMitt* 22, 133-140.
- Steuben, H. (1989). Belauschte oder Unbelauschte Göttin? Zum Motiv der Knidischen Aphrodite. *IstMitt* 39, 535-560.
- Stillwell, R. (1976). *The Princeton Encyclopedia of Classical Sites*. New Jersey.
- Stinson, P. (2008). Mimari Süslemeler ve Şehir. Smith, R. R. R. ve Lenaghan, J. (Editörler.), *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (54-69). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Strocka, V. M. (1996). Datierungskriterien Kleinasiatischer Girlandensarkophage. *Archäologischer Anzeiger* 3, 455-473.
- Svoronos, J. N. (1908). *Das Athener Nationalmuseum I*.
- Şahan, M. (2006). *Yeni Tralleis Kazılarında Bulunan Hamam Rölyefleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Tavukçu, A. Y., Temür, A., Tavukçu, Z. A., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K. (2019). Alabanda 2017. 40. *KST*, Cilt 1. Çanakkale, 2018, 148-153.
- Tavukçu, A. Y., Temür, A., Tavukçu, Z. A., Erkovan, N. Y., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K., Avlı, A. (2020). Alabanda 2018. 40. *KST*, Cilt 1. Diyarbakır, 2019, 135-139.
- Tepebaş, U. ve Durugönül, S. (2013). Arkaik-Roma Dönemi Heykeltıraşlık Eserlerinin Kataloğu ve Değerlendirilmesi. Durugönül, S., (Editör), *Silifke Müzesi Taş Eserler Kataloğu Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler* içinde (35-152). İstanbul: Bilnet Matbaacılık.
- Texier, C. (1862). *Asie Mineure: Description Géographique, Historique et Archéologique des Provinces et des Villes de la Chersonèse d'Asie*. Paris.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya, Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*. Üçüncü Cilt. Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.
- Tırpan, A. A. (1990). Alabanda. VII. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Antalya 1989, 172-177.
- Trémaux, P. (1858). *Exploration Archéologique en Asie Mineure: Comprenant les Restes non Connus de Plus de Quarante Cités Antiques*. Paris.
- Tuchelt, K. (1970). *Die Archaischen Skulpturen von Didyma. Istanbuller Forschungen Band 27*, Tübingen: Ernst Wasmuth Verlag.
- Turak, Ö. (2018). *Başlangıcından Modern Zamanlara Kadar Heykeltıraşlık Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ege Yayınları.

- Turnbow Awan, H. (2008). Aphrodisias Mezarlıklarındaki Lahitlerin Sergilenişi. Smith, R.R.R. ve Lenaghan, J. (Editörler). *Aphrodisias'tan Roma Portreleri (Roman Portraits from Aphrodisias)* içinde (152-167). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uluşık Öncü, G. (2004). *Bargasa Antik Kentinde Bulunan Hellenistik Döneme Ait Bir Grup Heykel*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Üreten, H. (2004). Hellenistik Dönem Pergamon Tanrı ve Kültleri. *Tarih Araştırmaları Dergisi*. Cilt 23. Sayı 35, 206-208.
- Varinlioğlu, E. (1998). Çamlıdere'de Kazılar. *XIX. KST*, Cilt II, 195-204.
- Varinlioğlu, E. ve Debord, P. (1999). Mission Archéologique et Épigraphique en Carie Campagne 1998. *21. KST*, Cilt 2, 135-138.
- Vedder, U. (1985). *Untersuchungen zur Plastischen Ausstattung Attischer Grabanlagen des 4. Jhs. v. Chr.* Frankfurt am Main.
- Vermaseren, M. J. (1982). *Corpus cultus Cybelae Attidisque (CCCA). Etudes Preliminaires aux Religions*.
- Vermaseren, M. J. (1987). *Corpus Cultus Cybelae Attidisque I, Asia Minor*. Leiden.
- Vermeule, C. C. (1968). *Roman Imperial Art in Greece and Asia Minor*. Cambridge.
- Verzar-Bass, M. (1991). *Il Teatro Romano di Trieste*.
- Vierneisel-Schlörb, B. (1979). *Glyptothek München. Katalog der Skulpturen II. Klassische Skulpturen des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr.* München.
- Visconti, P. E. (1883). *Catalogo del Museo Torlonia*.
- van Voorhis, J. (1998). Apprentices' Pieces and the Training of Sculptors at Aphrodisias. *Journal of Roman Archaeology* 11, 175-192.
- van Voorhis, J. (2008). Two Portrait Statues of Boxers and the Culture of Athletics in the 3rd c. A.D. in C. Ratté, and R.R.R. Smith (eds.). *Aphrodisias Papers 4: New Research on the City and its Monuments*. *Journal of Roman Archaeology Supplement* 70, 230-252.
- Vorster, C. (1989). Bonner Abguß einer Verschollenen Heraklesherme. Cain, H. U., Gabelmann, H. und Salzmann, D. (Hrsg.). *Festschrift für Nikolaus Himmelmann, Beiträge zur Ikonographie und Hermeneutik*. Mainz am Rhein: P. von Zabern, 282-287.
- Vorster, C. (1993). *Vatikanische Museen. Museo Gregoriano Profano ex Lateranense. Werke nach Vorlagen und Bildformeln des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr. II, 1*, Mainz.

- Vorster, C. (2004). *Vatikanische Museen. Museo Gregoriano Profano ex Lateranense. Römische Skulpturen des Späten Hellenismus und der Kaiserzeit 2, 2, Werke nach Vorlagen und Bildformeln Hellenistischer Zeit Sowie die Skulpturen in den Magazinen, MAR 34*, Wiesbaden.
- Waelkens, M. ve Vermeersch, P. M. (1997). The 1994 and 1995 Excavation Seasons at Sagalassos. in: Waelkens, M. ve Poblome, J. (Hrsg.) *Report on the Survey and Excavation Campaigns of 1994 and 1995*. 103-217.
- Wallace, M. (1940). Sutor Supra Crepidam. *AJA* 44, 2, 213-221.
- Walter, O. (1923). *Beschreibung der Reliefs im Kleinen Akropolismuseum in Athen*. Wien.
- Watzinger, C. (1903). *Das Relief des Archelaos von Priene*, BWPr 63, Berlin.
- Watzinger, C. (1904). Die Bildwerke, in: Carl Humann (Hrsg.), *Magnesia am Maeander. Bericht über die Ergebnisse der Ausgrabungen der Jahre 1891–1893*. Berlin, 173-228.
- Wegner, M. (1939). *Die Herrscherbildnisse in Antoninischer Zeit. Das Römische Herrscherbild II 4*. Berlin.
- Wegner, M. (1979). Verzeichnis der Kaiserbildnisse von Antoninus Pius bis Commodus. *Boreas* 2, 87-181.
- Winter, F. (1908). *Die Skulpturen mit Ausnahme der Altarreliefs*. AvP 7, 2, Berlin.
- Wrede, H. (1981). *Consecratio in Formam Deorum. Vergöttlichte Privatpersonen in der Römischen Kaiserzeit*, Mainz.
- Wünsche, R. (2007). *Glyptothek, Munich, Masterpieces of Greek and Roman Sculpture*. Beck C. H.
- Yaraş, A. (2002). *Bakırçay Havzası'nda Asklepios Kültü ve Paşa Ilcası Allianoi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaylalı, A. (1976). *Der Fries des Artemisions von Magnesia am Mäander*. *IstMitt* 15. Tübingen.
- Yaylalı, A. (2008). 2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST* 29, Cilt 1, 561-566.
- Yaylalı, A. (2009). 2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları. *KST* 30, Cilt 3, 27-34.
- Yaylalı, A. (2010). 2008 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları. *KST* 31, Cilt 2, 375-385.
- Yaylalı, A. ve Çekilmez, M. (2012). Eine-Weibliche Gewandstatue aus Tralles, Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal 100 Yaşında, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, Anı -Armağan Serisi, Ek. III. 1*, 223-234.

- Yener, E. (2001). Alabanda Antik Kenti Kazısı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları 1999. *11. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Denizli 2000, 5-16.
- Yener, E. (2002). Alabanda Antik Kenti Kazısı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları. *12. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Kuşadası 2001, 179-190.
- Yener, E. (2005). Alabanda Antik Kenti Kazısı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları. *14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Nevşehir 2004, 117-124.
- Yener, E. (2006). Alabanda Antik Kenti Kazısı, Temizlik ve Çevre Düzenleme Çalışmaları 2005. *15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*. Kuşadası 2006, 171-180.
- Yener, E. ve Ölmez, F. (1997). Orthosia Mozaik Kurtarma Kazısı ve Mozaik Kaldırımı. *VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri* 8-10 Nisan 1996 Kuşadası, Ankara, 275-298.
- Yener, E. ve Saraçoğlu, A. (2014). 2012 Yılı Tralleis Kurtarma Kazıları. *KST* 35, Cilt 2, 52-61.
- Yener, E., Saraçoğlu, A., Civelek, A., Gülçin, Y., Aydın, O., Atıcı, Ş. ve Tokgöz, M. N. (2014). 2013 Yılı Tralleis Kazıları. *KST* 36, Cilt 1, 425-440.
- Yener, E. ve Uluşık Öncü, G. (2006). Alabanda'dan Bir Hellenistik Kadın Heykeli. Takaoğlu, T. (Editör). *Anadolu Arkeolojisine Katkılar: 65. Yaşında Abdullah Yayıncılık'ta Sunulan Yazılar* içinde (219-224). İstanbul: Hitit Color.
- Yener, E., Özkan, M. K., Özkan, H., Yılmaz, E. ve Ertuğrul, F. (2005). Haydere Geç Roma Mezarı Kurtarma Kazısı. *15. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Toplantısı*, 193-206.
- Yıldırım, N. (2012). Herakles Hermelerinin Anlamı ve Kullanımı. *Mediterranean Journal of Humanities* II/1, 229-237.
- Zanker, P. (1974). *Klassizistische Stauten*. Mainz.

13. KATALOG

K. 1

Lev. I a-d

Eserin Adı:

Asklepios Heykeli Parçası

Müze Env. No:

10933

Buluntu Yeri:

Alabanda

Müze Geliş Şekli ve Tarihi:

Enver Karaduman'dan Hibe

Ölçüleri:

Yük: 34 cm, Gen: 15 cm, Kal: 9 cm, Kaide Yüksekliği: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde ayakta ve *himation* giyimli Asklepios heykeli parçası. Boyun boşluğundan kaideye kadar korunmuş, boyundan itibaren baş ve dirseğin üzerinden sağ kol kırık ve eksik. Gövde geneline yayılan *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş. Hareket nedeniyle sol omuz, sağına göre hafif yukarıda. Bel sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık, *kontrapost* etkisiyle kalçanın solu sağına göre hafif yukarıda. Sağ kol altında asa parçası. Dirsekten bükülen ve giysi altında kalan sol kol öne uzanır, elinde elbise ucunu taşır. Giysi altında hareketli sağ bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanır, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. *Himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak göğüs altından ayakların üzerine kadar uzanır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, sağ koltuk altından tomar şeklinde sol kola uzanır, sol elden aşağı sarkar, *himation* püskülü ise sol ayağın yanına dökülür. Sağ bacağın hareketiyle birlikte belin solundan sağ bacağın üzerine uzanan şematik kıvrımlar.

Benzer Örnekler: Ashmolean Müzesi¹⁵⁴⁵, Uffizi Galerisi¹⁵⁴⁶, Vatikan Müzesi¹⁵⁴⁷, Kapitol Müzesi¹⁵⁴⁸, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁵⁴⁹, Argos Arkeoloji Müzesi¹⁵⁵⁰, Villa Borghese¹⁵⁵¹, Cambridge Trinity Koleji Kütüphanesi¹⁵⁵², Trieste J.J. Winckelmann Müzesi¹⁵⁵³, Bergama Müzesi¹⁵⁵⁴, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁵⁵⁵, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁵⁵⁶ ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹⁵⁵⁷ yer almaktadır.

Tarih: İS 2. yüzyıl.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁵⁴⁵Michaelis, 1882, 545, Kat. Nr. 16.

¹⁵⁴⁶Mansuelli, 1958, 9, Nr. G2, Abb. 4.

¹⁵⁴⁷Amelung, 1903, Kat. Nr. 413; Wrede, 1981, 195, Kat. Nr. 3, Taf. 1, 2-4; Meyer, 1988, 121; Meyer, 1994, 13, Kat. Nr. G6, Taf. 6. 7; Benndorf ve Schöne, 1867, 49, Nr. 78; Heiderich, 1966, 26. 146; Vorster, 1993, 166-169, Kat. Nr. 33, Abb. 157-161; Vorster, 2004, Nr. 68, Taf. 88-90.

¹⁵⁴⁸Mustilli, 1939, 118, Kat. Nr. 7, Taf. 76; Helbig, 1966, Kat. Nr. 1774; Meyer, 1988, 120; Häuber, 1991, 70, Kat. Nr. 17; Meyer, 1994, 7, Abb. 1-2, Kat. Nr. G1, Taf. 1-3 a; Stemmer, 1995, 391, Kat. Nr. C33; Mustilli, 1939, 146, Kat. Nr. 11, Taf. 87; Helbig, 1966, Kat. Nr. 1784; LIMC II-2, 1984b, 1984, 880, Kat. Nr. 172.

¹⁵⁴⁹Eggers, 1878, 285; Lippold, 1923, 228; Berger, 1982, 63-71; Meyer, 1988, 119-159; Berger, 1990, 183-209, Nr. 233-235; Heres, 1990, 117-128; Fendt, 2012, 206-210, Nr. 47, Taf. 55. 72, 73.

¹⁵⁵⁰Marcadé, 1957, 414 vd., Abb. 6-8; Heiderich, 1966, 21, 145, Nr. 4; LIMC II-2 1984b, 879, Nr. 159; Meyer, 1988, 121 vd., Taf. 16, 3; Meyer, 1994, 11 vd., Nr. G4, Taf. 5, Abb. 5.20-22

¹⁵⁵¹Matz ve Duhn, 1881, 15, Kat. Nr. 56.

¹⁵⁵²Michaelis, 1882, 271, Kat. Nr. 114; Bothmer ve Vermeule, 1959, 145.

¹⁵⁵³LIMC II-2 1984b, 879, Nr. 165; Fuchs, 1987, 112, Taf. 50; Meyer, 1988, 121 vd.; Verzar-Bass, 1991, 95, Nr. S 9; Meyer, 1994, 15, Nr. G7, Taf. 8-9.

¹⁵⁵⁴Altmann, 1904, 189; Winter, 1908, 189, 190, Kat. Nr. 190, 192.

¹⁵⁵⁵Svoronos, 1908, 265, Taf. 34.

¹⁵⁵⁶Friederichs ve Wolters, 1885, 378, Kat. Nr. 1151.

¹⁵⁵⁷Kavvadias, 1890-1892, 703; Kaltsas, 2002, 129, Nr. 247.

K. 2

Lev. II a-d

Eserin Adı:

Knidos Aphroditesi Tipinde Heykel Parçası

Müze Env. No:

6412

Buluntu Yeri:

Alabanda

Müzeye Geliş Şekli

Önder Karaduman'dan Satın alma, 19.06.2003

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 33 cm, Gen: 13 cm, Kal: 10 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta ve çıplak *Knidos* tipinde Aphrodite heykeli parçası. İnce ve uzun vücut formulu. Boyun boşluğundan bacakların yarısına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, omuzlardan itibaren her iki kol, diz üzerinden sağ bacak ve baldırdan itibaren sol bacak kırık ve eksik. Gövdenin sol yanında yer alan *sterigma* kırık ve eksik. Sol bacak ve bel üzerinde *sterigma* izleri. Gövde geneline yayılan *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş. Hareket nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre hafif yukarıda. Göğüsler belirgin, göbük hafif dışa taşkın. Bel sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık, *kontrapost* etkisiyle kalçanın sağı soluna göre hafif yukarıda. Her iki kol omuzlardan itibaren kırık ve eksik, genital bölge üzerine uzanan sağ kola ait sağ kalça ve genital bölge üzerinde bağlantı izleri. Bacaklar bitişik, sol bacak baldırdan itibaren, sağ bacak ise diz üzerinden kırık ve eksik. Hareketli sol bacak öne uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır.

Benzer Örnekler:

Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁵⁵⁸, Roma Klasik Sanat Müzesi¹⁵⁵⁹, Münih Glyptothek¹⁵⁶⁰, Terme Müzesi¹⁵⁶¹, Tivoli Hadrianus

¹⁵⁵⁸ Blinkenberg, 1933, 175, Nr. IV 9 B Abb. 62; Laubscher, 1966, 124, Anm. 49; Vierneisel-Schlörb, 1979, 331, 333, 345, Anm. 49; Steuben, 1989, 545, Anm. 34; Özgan, 1995, 54, Taf. 11, 4; Stemmer, 2002, 472; Maderna, 2004, 15, 576, Nr. 138; Corso, 2007, 207, Anm. 8, Nr. 6.

Villası¹⁵⁶², Vatikan Müzesi¹⁵⁶³, Torlonia Müzesi¹⁵⁶⁴, Roma Ulusal Müzesi¹⁵⁶⁵, Paul Getty Müzesi¹⁵⁶⁶ ve Silifke Müzesi'nde¹⁵⁶⁷ yer almaktadır.

Tarih: İS 2. yüzyıl.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁵⁵⁹ Pasquier ve Martinez 2007, 144, Abb. 105.

¹⁵⁶⁰ Vierneisel-Schlörb, 1979, Nr. 31, Abb. 158-164; Furtwängler ve Wolters, 1910, 266-269, Nr. 258.

¹⁵⁶¹ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2216.

¹⁵⁶² Raeder, 1983, 97, Kat. Nr. I.

¹⁵⁶³ Helbig, 1963, Kat. Nr. 207; Stemmer, 1995, 241, Nr. B79.

¹⁵⁶⁴ Visconti, 1883, Nr. 106-146.

¹⁵⁶⁵ Blinkenberg, 1933, 156.

¹⁵⁶⁶ Havelock, 1995, 171.

¹⁵⁶⁷ Tepebaş ve Durugönül, 2013, 38, Kat. Nr. 1.

K. 3

Lev. III a-d

Eserin Adı:

Aphrodite Başı

Müze Env. No:

3145

Buluntu Yeri:

Çine (Alabanda)

Müze Geliş Şekli

Yalçın Tosun'dan Satın Alma.

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 12 cm, Gen: 8 cm, Kal: 7,5 cm, Baş Yük: 7 cm, Göz Yük: 0,7 cm, Göz Gen: 1,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden Aphrodite başı parçası. Boyundan itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Boyun, sol yanağın alt kısmı, *stephane* sol üst kısmı ve yanlarda saçların bir bölümü kırık ve eksik, yüz detayları aşınmış. Baş hafifçe sağına dönük, *stephane* altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada iki örgü ile sonlanan gevşek bir topuzla toplanır, birbirine paralel sarkan dört dikey bukle kulaklarını kapatır. Yüz oval ve dolgun, saçların sınırlandırdığı üçgen alın dar ve yüksek. Yüz detayları oldukça aşınmış olsa da etli üst göz kapağına sahip badem formu gözlerinde göz pınarları matkapla işlenmiş. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Çene dolgun, geniş ve boynu kalın.

Benzer Örnekler:

Berlin Eski Erserler Müzesi¹⁵⁶⁸, Kapitol Müzesi¹⁵⁶⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁵⁷⁰, Afrodisias Müzesi¹⁵⁷¹ ve Side Müzesi'nde¹⁵⁷² yer almaktadır.

¹⁵⁶⁸ Kelperi 1997, 12, 176, Nr. 40, 613.

¹⁵⁶⁹ Fittschen ve Zanker, 2014, Kat. Nr. 68, Taf. 87-89.

¹⁵⁷⁰ Kyrieleis, 1975, Taf. 74.

¹⁵⁷¹ Erim, 2000, 115, 116; Smith, 2008a, 11, Kat. Nr. 1.

¹⁵⁷² İnan, 1975, 38-40, Lev. XX, 1, 2, Lev. LXXXIV, 3.

Tarih:

İS 50 – 100.

K. 5	Lev. V a-b
Eserin Adı:	Kalkan Parçası
Müze Env. No:	3203
Buluntu Yeri:	Eski Çine Köyü (Alabanda)
Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:	Salih Çoban'dan Satın alma, 28.12.1990
Ölçüleri:	Çap: 19 cm, Kal: 3,5 cm, Uz: 12 cm, Kabartma Yüksekliği: 3,5 cm.
Tanım ve Tipoloji:	Kalın grenli mermerden, dairesel formlu kalkan ve içinde sol kol parçası. Kalkanın iç kısmında figürün sol elinden bileğinin hemen üst kısmına kadar olan bölümü korunmuş, gerisi kırık ve eksik. Kalkanın iç kısmında, bileğin biraz üzerinden dikey bir parça (kemer-kayış) ile kalkana sabitlenen yatay konumdaki sol eliyle kalkanın köşesindeki tutamaktan tutar.
Benzer Örnekler:	Berlin Eski Eserler Müzesi ¹⁵⁷³ , Vatikan Müzesi ¹⁵⁷⁴ , Münih Glyptothek ¹⁵⁷⁵ ve Uffizi Galerisi'nde ¹⁵⁷⁶ bulunmaktadır.
Tarih:	İS 1. – 3. yüzyıl.
Literatür:	Yayımlanmamıştır.

¹⁵⁷³ Yaylalı, 1976, 17 f, Nr. W 5 B, Taf. 3.

¹⁵⁷⁴ Amelung, 1908, 273, Kat. Nr. 96, Taf. 8.

¹⁵⁷⁵ Ohly, 2001, Taf. 77-89, 90-95, 131-137.

¹⁵⁷⁶ Mansuelli, 1958, 124, Nr. 86.

K. 6

Lev. VI a-d

Eserin Adı:

Büst Parçası

Müze Env. No:

1854

Buluntu Yeri:

Antiocheia ad Maeandrum

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:

Kuyucak, Başaran Köyü'nden Hasan Karaselvi'den Satın alma, 20.05.1976

Ölçüleri:

Yük: 43 cm, Gen: 33 cm, Kal: 12 cm, Kaide Yüksek: 12 cm, Kaide Çap: 23 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden dairesel kaide üzerinde, hafif sağına dönük, gövdenin üst kısmında köprücük kemiği, alt kısmında ise göğüs altına kadar işlenmiş çıplak, erkek büstü. Büst, baş ve kaideyle birlikte tek bloktan yontulmuş. Baş, boynun biraz üzerinden kırık ve eksik. Sağ omuz kısmı sonradan onarılmış ve bu kısmın hemen altında bir parça kırık ve eksik, gövdenin kaide ile birleştiği noktada onarım görmüş boydan boya bir kırık hattı. Gövde ve kaide üzerinde *patina*. Kollar işlenmemiş. Dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *Ionik* ve *tabula* bulunmayan yazıtsız kaide, arka kısmında destek çıkıntısı.

Benzer Örnekler:

Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁵⁷⁷, Roma Metropolitan Müzesi¹⁵⁷⁸, Bonn Akademik Sanat Müzesi¹⁵⁷⁹, Aphrodisias Müzesi¹⁵⁸⁰ ve Bodrum Müzesi'nde yer almaktadır¹⁵⁸¹.

Tarih:

İS 50-100.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁵⁷⁷ Pozzi, 1989, 98, Kat. Nr. 13.

¹⁵⁷⁸ Helbig, 1963, Kat. Nr. 27.

¹⁵⁷⁹ Kansteiner, 2000, 116.

¹⁵⁸⁰ Smith, 2008a, 11 vd.

¹⁵⁸¹ Özgan, 1999, 134, 135, Kat Nr. K.50.

K. 7

Lev. VII a-c

Eserin Adı:

Büst Parçası

Müze Env. No:

2948

Buluntu Yeri:

Kuyucak, Başaran Köyü (Antiocheia ad Maeandrum)

Müzeye Geliş Şekli

Satın alma, 07.05.1987

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 44,5 cm, Gen: 40 cm, Kal: 25 cm, Kaide Yüksekliği: 10 cm, Kaide Çap: 18 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Kalın grenli mermerden dairesel kaide üzerinde, göğüs altına kadar işlenmiş, deri zırlı erkek büstü. Büst, gövde ve kaide ile birlikte tek bloktan yontulmuş, gövdeye sonradan eklenen portre eksik. Boyun çukurunda kırık ve çatlak izleri, sağ omuz ve kaideden bir parça kırık ve eksik, yüzeye yayılan *patina*. Bir *tunik* üzerine, merkezinde medusa başı bulunan *lorica* giyimli büstün sol omzu üzerinden göğüs üzerine bir *epomides* sarkar. Sol omuz üzerindeki izlerden anlaşıldığı üzere taşıdığı *paludamentum* kırık ve eksik. Kollar işlenmemiş. Dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *Ionik* kaide ile gövde arasında yazıtsız *tabula*, arka kısmında destek çıkıntısı.

Benzer Örnekler:

Roma Kapitol Müzesi¹⁵⁸², Side Müzesi¹⁵⁸³, Antalya Müzesi¹⁵⁸⁴, Afrodisias Müzesi¹⁵⁸⁵ ve Perge'de¹⁵⁸⁶ bulunmaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

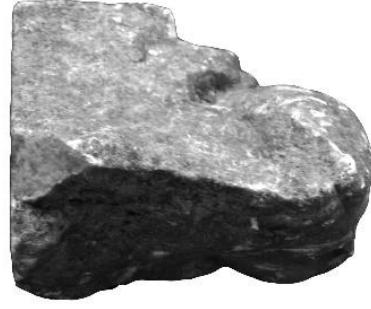
¹⁵⁸² Özgan, 2015, 33, Res. 13 a.

¹⁵⁸³ İnan ve Rosenbaum, 1966, Pl. XLI, Nr. 3.

¹⁵⁸⁴ Özgür, 1996, Nr. 35; Özgan, 2013b, 76, Res. 63 a-b.

¹⁵⁸⁵ Erim, 2000, 64, Nr. 91.

¹⁵⁸⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 68, 69, Pl. XIX, Nr. 29.

- K. 8** Lev. VIII a-b
- Eserin Adı:** Kabartma Parçası
- Müze Env. No:** 2632
- Buluntu Yeri:** Kuyucak, Başaran Köyü (Antiocheia ad Maeandrum)
- Müzeeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Kuyucak, Başaran Köyü'nden Hasan Karaselvi'den Satın Alma, 20.01.1981
- Ölçüleri:** Yük: 15 cm, Gen: 18 cm, Yük: 11 cm, Gen: 10 cm, Göz Yük: 1,5 cm, Göz Gen: 2 cm, Kab. Yük: 8 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Kalın grenli mermerden yüksek kabartma parçası. Sadece dış yüzeyinden bir parça korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Gövde, boyundan itibaren kırık ve eksik, yüzey geneline yayılan *patina*. Korunan kısımda bir kadın başı boynuyla birlikte, boynun solunda el parçası. Dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra yanlardan kulakların sadece üst kısmını kapatarak arkaya taranır. Yüz yuvarlak ve dolgun, alın geniş ve yüksek, göz kapakları etli, *iris* ve *pupil* işlenmemiş. Yanaklar dolgun, uç kısmı aşınan burun geniş, ağız kapalı, dudaklar etli, çene yuvarlatılmış.
- Benzer Örnekler:** Berlin Pergamon Müzesi¹⁵⁸⁷, Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁵⁸⁸, Stratonikeia¹⁵⁸⁹ ve Belevi Mausoleumu'nda¹⁵⁹⁰ yer almaktadır.
- Tarih:** İÖ 200 – 150.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

¹⁵⁸⁷ Pastutmaz-Sevmen, 2018, 171, Res. 171a.

¹⁵⁸⁸ *Apollon Kitharodos* tipinde yontu üst gövde parçası, Aydın Arkeoloji Müzesi, Taş Eserler Deposu, Env. Nr. 37.

¹⁵⁸⁹ Özgan, 1999, 108, 109, Nr. K18, Taf. 34 a-b.

¹⁵⁹⁰ Özgan, 2018, 89, 90, Res. 97.

K. 9

Lev. IX a-d

Eserin Adı:

Zeus Heykeli Parçası

Müze Env. No:

197

Buluntu Yeri:

Aphrodisias

Müze Geliş Şekli

Karacasu, Çiftlik Köyü İlkokulu'ndan, 15.01.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 20 cm, Gen: 20 cm, Kal: 10 cm, Baş Yük: 10 cm, Baş Gen: 10 cm, Göz Yük: 2 cm, Göz Gen: 4 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden bitirilmemiş Zeus heykeline ait üst gövde parçası. Göğse kadar korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Yüz, göğüs, giysi ve sırt kısmında *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, detayları işlenmemiş uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada, sırt kısmında sonlanır. Yüz yuvarlak ve dolgun. Alın geniş ve yüksek, büyük badem formu gözler ana hatları ile ayrıntısız işlenmiş. Ayrıntıları işlenmemiş bukleli sakalların kapattığı yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Burun küçük, ağız kapalı, dudaklar dolgun. *Nasolabial* kısmı izleyen gür bıyıklar sakallarla birleşir. Çene dolgun ve geniş, boynu kalın. Omuzlar dar, göğüs kasları güçlü ve belirgin. Gövdenin üst kısmını açıkta bırakıp sol omuzdan sol kola uzanan mantosunda birbirine paralel uzanan şematik kıvrımlar.

Benzer Örnekler:

Vatikan Müzesi¹⁵⁹¹, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁵⁹², Dresden Albertinum Koleksiyonu¹⁵⁹³, Afrodisias Müzesi¹⁵⁹⁴ ve Antalya Müzesi'nde¹⁵⁹⁵ bulunmaktadır.

¹⁵⁹¹ Helbig, 1963, Kat. Nr. 33.

¹⁵⁹² Kaltsas, 2002, 282, Kat. Nr. 592.

Tarih: İS 100-200.
Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁵⁹³ LIMC VII, 1994, 453. Nr. 34b “Poseidon”.

¹⁵⁹⁴ Ilgım, 2015, 84, 85.

¹⁵⁹⁵ Özgür, 1996, Kat. Nr. 1.

K. 10

Lev. X a-d

Eserin Adı:

Poseidon Heykeli Parçası

Müze Env. No:

189

Buluntu Yeri:

Aphrodisias

Müze Geliş Şekli

Karacasu, Çiftlik Köyü İlkokulu'ndan, 15.01.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 56 cm, Gen: 50 cm, Kal: 32 cm, Kaide Yüksek: 6 cm, Kaide Gen: 42 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde, ayakta ve çıplak Poseidon sol bacak parçası ve yanında dolanmış ketos. Figürün kasık kısmından kaideye kadar sol bacağı ve sağ ayağının ön bölümü korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Sağında yer alan ketos ise tümüyle korunmuş. Heykel desteği figürün diz üstü hizasından kaideye kadar korunmuş, üst kısmı kırık ve eksik. Figürün sol üst bacağı, her iki ayağı, ketos ve kaide üzerinde *patina*. Kırık ve eksiklerine rağmen duruş şeklinden anlaşıldığı kadarıyla sağ bacak hareketli ve sağındaki ketosun gövdesi üzerine basar. Kasığın hemen altından kaideye kadar korunmuş sol bacak ise vücudun ağırlığını taşır. Soldan sağa dönen ketosun başı soluna dönük, sağ gözü kapalı ve göz kapakları belirgin. Ön kısmı aşınmış olan burnu küt, ağzı hafif açık. Figürün sağ bacağı altındaki boyun kısmı gövdeyle birlikte soluna dönük, kuyruğu figürün sol bacağı yanında heykel

desteğine aşığıdan yukarıya doğru beş kez sarılarak dolandır.

Benzer Örnekler: Eleusis Arkeoloji Müzesi¹⁵⁹⁶, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁵⁹⁷, Vatikan Müzesi¹⁵⁹⁸, Dresden Albertinum Koleksiyonu¹⁵⁹⁹, Bergama Müzesi¹⁶⁰⁰ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde¹⁶⁰¹ yer almaktadır.

Tarih: İS 2. yüzyıl.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁵⁹⁶ Kourouniotis, 1936, 89, Fig. 33.

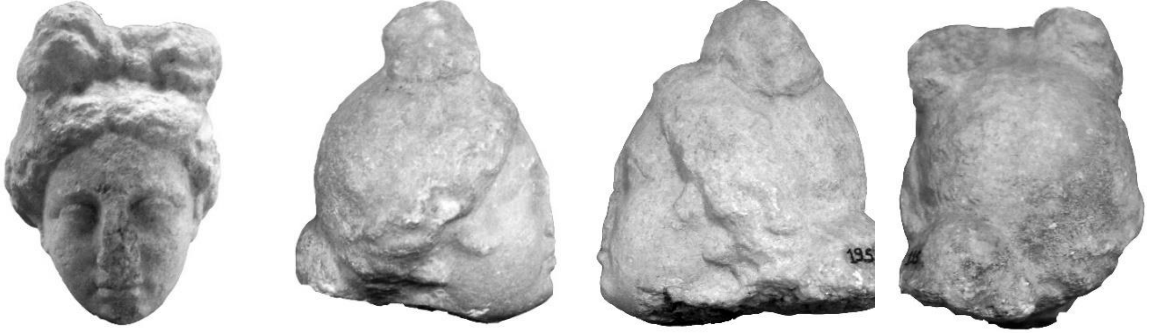
¹⁵⁹⁷ Kaltsas, 2002, 290, Kat. Nr. 611.

¹⁵⁹⁸ Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118; LIMC VII, 1994, 452, Kat. Nr. 34.

¹⁵⁹⁹ LIMC VII, 1994, 453, Nr. 34 b.

¹⁶⁰⁰ LIMC VII, 1994, 453, Kat. Nr. 39 b.

¹⁶⁰¹ Mendel, 1912-1914, Nr. 618.

- K. 11** Lev. XI a-d
- Eserin Adı:** Aphrodite Başı Parçası
- Müze Env. No:** 195
- Buluntu Yeri:** Aphrodisias
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Karacasu, Çiftlik Köyü İlkokulu'ndan, 15.01.1960
- Ölçüleri:** Yüksek: 13 cm, Gen: 10 cm, Kal: 10 cm, Göz Yüksek: 1 cm, Göz Gen: 2 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Orta grenli mermerden Aphrodite heykeline baş parçası. Çeneden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Burun, üst dudak ve çenesinden bir parça kırık ve eksik, yüzeye yayılan *patina*. Bant altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların bir kısmını kapatıp arkada bir topuzla toplanır, Başın her iki yanından, kulak ve şakaklar arasından birer saç buklesi yanaklara dökülür. Saçın geri kalanı başın üzerinde fiyonk biçiminde toplanır. Yüz oval ve dolgun. Üçgen alın dar ve yüksek. Yanakları dolgun ve elmacık kemikleri belirgin. İris ve *pupilin* işlenmediği göz badem formu, göz kapakları etli ve ağır, burun aşınmış ve alın çizgisinin devamı olarak işlenmiş. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene dar ve küçük.
- Benzer Örnekler:** Uffizi Galerisi¹⁶⁰², Afrodisias Müzesi¹⁶⁰³, Side Müzesi¹⁶⁰⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁶⁰⁵, Milas Müzesi¹⁶⁰⁶ ve Antalya Müzesi'nde¹⁶⁰⁷ yer almaktadır.

¹⁶⁰² Mansuelli, 1958, 83, Kat. Nr. 54.

¹⁶⁰³ Abbe, 2008, 139 vd.

¹⁶⁰⁴ İnan, 1975, 164 vd., Kat. Nr. 120, 124.

¹⁶⁰⁵ Özgan, 1995, 109, Taf. 31; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 35, Nr. 17,18.

¹⁶⁰⁶ Özgan, 1999, 81, Taf. 24 c-d.

¹⁶⁰⁷ Özgür, 1996, Kat. Nr. 16.

Tarih: İS 100 – 150.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

K. 12

Lev. XII a-d

Eserin Adı:

Kadın Portre Parçası

Müze Env. No:

196

Buluntu Yeri:

Aphrodisias

Müze Geliş Şekli

Karacasu, Çiftlik Köyü İlkokulu'ndan, 15.01.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 13 cm, Gen: 10 cm, Kal: 10 cm, Göz Yüksekliği: 1 cm, Göz Geni: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden kadın heykeline ait portre parçası. Boynun bir bölümünden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Burun, çene ucu, boynunun arka kısmı ve saç topuzundan bir parça kırık ve eksik, yüzey geneline yayılan *patina*. Baş hafifçe sağa dönük, uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada bir topuzla toplanır. Alın üzerinde ve yanlara taranan hareketli, dalgalı saçlara karşıt biçimde sağ kulağı ve başının üst kısmındaki saçlar sade ve çizgisel. Yüz oval ve dolgun. Üçgen alın dar ve yüksek, badem formu gözlerinde etli ve ağır üst göz kapağına bitişik *iris* ve göz pınarları matkapla işlenmiş. Üst göz kapağı, alt göz kapağını çizgisel olarak aşarak geçer. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene dar ve küçük, boynu kalın.

Benzer Örnekler:

Aquileia Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁰⁸, İzmir Müzesi¹⁶⁰⁹ ve Afrodisias Müzesi'nde¹⁶¹⁰ yer almaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶⁰⁸ Scrinari, 1972, 48, Nr. 136.

¹⁶⁰⁹ Özgün, 1999, 29 vd., Taf. 7 c-d.

¹⁶¹⁰ Smith, 2008a, 16, 256, 258, Nr. 14, 15.

- K. 13** Lev. XIII a-b
- Eserin Adı:** Kabartma Parçası
- Müze Env. No:** 192
- Buluntu Yeri:** Aphrodisias
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Karacasu, Çiftlik Köyü İlkokulu'ndan, 15.01.1960
- Ölçüleri:** Yüksek: 35 cm, Gen: 22,7 cm Kal: 4 cm, Kabartma Yüksek: 7,7 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Orta grenli mermerden, yüksek kabartma parçası. Sadece dış yüzeyinden bir parça korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik, arka yüz kabaca işlenmiş. Parça üzerinde sola doğru $\frac{3}{4}$ cepheden ayakta, çıplak gigant. Çenenin alt kısmından baldırlarına kadar korunmuş, boyundan itibaren başı, omuzdan itibaren sağ kolu, dirseğin hemen üzerinden itibaren sol kolu, baldırdan itibaren sağ bacağı ve kasığın biraz altından sol bacağı ile kasık kısmı kırık ve eksik, gövde genelinde *patina*. Sakallar hacimli ve dalgalı. Omuzlar güçlü ve geniş, hareket nedeniyle sağ omuz soluna göre yukarıda. Göğüs ve karın güçlü, kaslar belirgin. Göbek deliği işlenmiş. Bel, sağ bacağının hareketiyle sağına doğru hafifçe eğik, kalçanın solu dışa çıkık, kasık çizgileri belirgin.
- Benzer Örnekler:** Pergamon Zeus Sunağı'nda¹⁶¹¹ yer almaktadır.
- Tarih:** İÖ 180-170.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

¹⁶¹¹ Smith, 2013, Nr. 193, 196.

K. 14	Lev. XIV
Eserin Adı:	El Parçası
Müze Env.No:	194
Buluntu Yeri:	Aphrodisias
Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:	Karacasu, Çiftlik Köyü İlkokulu'ndan, 15.01.1960
Ölçüleri:	Yük: 9 cm, Gen: 9 cm Kal: 3,5 cm.
Tanım ve Tipoloji:	Kalın grenli mermerden erkek heykeline ait sol el parçası. Sadece parmakları ve bileğin bir kısmını kapsayan bölümü korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik, yüzeye yayılan <i>patina</i> . Avuç kısmı yumruk biçiminde kapatılarak bir obje tutan elin sadece baş parmağında tırnak ayrıntıları işlenmiş.
Tarih:	İS 1. – 3. yüzyıl.
Literatür:	Yayımlanmamıştır.

K. 15

Lev. XV a-d

Eserin Adı:

Erkek Büstü

Müze Env. No:

63

Buluntu Yeri:

Bozdoğan, Aydın

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:

Bozdoğan İlkokulu'ndan, 24.07.1959

Ölçüleri:

Yük: 77 cm, Gen: 53 cm, Kal: 23 cm, Baş Yüksek: 23 cm, Baş Gen: 21 cm, Göz Yüksek: 1,7 cm, Göz Gen: 3,5 cm, Kaide Yüksek: 20 cm, Kaide Çap: 23 cm, Harf Yüksek: 1,5-2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden göğüs altına kadar işlenmiş, *himation* giyimli erkek büstü. Tamamı korunmuş. Alnın ortası, burnun sağ tarafı, üst kısımdan itibaren sağ elin işaret ve orta parmağı ile giysi kıvrımından bir parça kırık ve eksik. Yüz, boyun ve giysi yüzeyinde yoğun olmayan *patina*. Baş hafifçe soluna dönük. Önde alın üzerinde merkeze, yanlarda ise şakaklara yönelen virgül biçimli bukleli kısa saçlar arka kısımda kabaca işlenmiş, detayları belirsiz. Saçlarla birleşen nispeten uzun, hacimli ve virgül biçiminde bukleli sakallar ve dudakların merkezine yönelen kısa çentiklerle oluşturulmuş diyagonal biçimli, üst dudağı tamamen kapatan bıyık. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Kulaklar büyük ve şematik. Kaşlar kısa çentiklerle detaylandırılmış, *orbital* derin, gözler badem formunda, göz kapakları etli, *iris* büyük ve şematik, *pupilis* belirsiz. *Nasolabial* derin, korunan sol burun deliği matkapla işlenmiş. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü. Omuzlar güçlü ve geniş. Giysi altındaki sağ kol gövdeye

paralel aşağıya uzanır, dirsekten bükülerek göğüs üzerinde *himation* tomarını taşır. *Himation* göğüs kısmına kadar birbirini izleyen geniş yüzeyli diyagonal kıvrımlar, sağ kolun hareketiyle derin kanallı ve geniş yüzeyli diyagonal kıvrım yapısı sol omuz üzerinde tek merkezden çıkarak çatallanan geniş yüzeyli diyagonal kıvrımlarla sonlanır. Sağ omuz üzerinden öne, sol omuza uzanan keskin sırtlı, derin kanallı kıvrım tomarı. Dairesel formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan yazıtlı *Ionik* kaide ile gövde arasında yazıtlı *tabula*, arka kısmında destek. *Tabula* kısmında “Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Ἀπ-ολλώνιος τυράν” *trokhilos* kısmında ise “νου λειτουργὸς Διαγένους καὶ ἀπὸ πορφύρας” yazıt yer alır.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁶¹², Side Müzesi¹⁶¹³, Bursa Arkeoloji Müzesi¹⁶¹⁴, Konya Arkeoloji Müzesi¹⁶¹⁵, İznik Müzesi¹⁶¹⁶ ve Roma Kapitol Müzesi’nde¹⁶¹⁷ yer almaktadır.

Tarih:

İS 235 – 250.

Literatür:

İnan ve Rosenbaum, 1966, 175-176, Nr. 235, Pl. CXXX, 3-4.

¹⁶¹² İnan ve Rosenbaum, 1966, 175, 176, Nr. 234, 236; Özgan, 1982a, 150, Kat. Nr. 59, Res. 147-148.

¹⁶¹³ Özgan, 2015, 203, Res. 210 a-b.

¹⁶¹⁴ Özgan, 2015, 217, Res. 227.

¹⁶¹⁵ Özgan, 2015, 281, Res. 310, 311.

¹⁶¹⁶ Özgan ve Altın, 2015, 485 vd., Res. 2-5.

¹⁶¹⁷ Özgan, 2015, 161 vd., Res. 156 a-b, 207 b-c.

- K. 16** Lev. XVI a-d
- Eserin Adı:** Figürlü Masa Ayağı Parçası
- Müze Env. No:** 67
- Buluntu Yeri:** Bozdoğan, Aydın
- Müzeye Geliş:** Bozdoğan İlkokulu'ndan, 24.09.1959.
- Şekli ve Tarihi:**
- Ölçüleri:** Yüksek: 20 cm, Gen: 9 cm, Kal: 17 cm, Baş Yüksek: 13,5 cm, Baş Gen: 8,5 cm, Göz Yüksek: 2 cm, Göz Gen: 3 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** İnce grenli mermerden yüksek kabartma kadın başı. Boynun alt kısmına kadar korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Burun, dudaklar ve yüzün sol tarafında bir parça kırık ve eksik. Yüzey geneline yayılan yoğun *patina*. Bant altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde üç kalın bukleden oluşur, yanlarda ise çizgisel hatlarla kulakları kapatıp arkada sonlanır. Başın üst kısmında saç detayları belirsiz. Yüz oval ve dolgun. Alın geniş ve yüksek. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Gözler büyük ve geniş, detaylar belirsiz. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü. Boyun kısa ve ince. Arka kısımda baş yüksekliğinde boyun kısmına kadar uzanan fon üzerine kabartma.
- Benzer Örnekler:** Thasos¹⁶¹⁸, Samos¹⁶¹⁹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁶²⁰, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶²¹ ve Bonn Akademik Sanat Müzesi'nde¹⁶²² yer almaktadır.

¹⁶¹⁸ Stemmer, 1995, 127, 128.

¹⁶¹⁹ Buschor, 1933, 5.

¹⁶²⁰ Vedder, 1985, 281, Nr. 24.

¹⁶²¹ Kaltsas, 2002, 54, Kat. Nr. 56.

¹⁶²² Himmelmann ve Sinn, 1981, Nr. 440.

Tarih: İS 150 – 200.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

K. 17

Lev. XVII a-d

Eserin Adı:

Venus Genetrix (Aphrodite Frejus) Tipinde Heykel Parçası

Müze Env. No:

856

Buluntu Yeri:

Magnesia ad Maeandrum

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:

Mustafa Özveren'den Satın Alma, 02.11.1967

Ölçüleri:

Yük: 9,5 cm, Gen: 8 cm, Kal: 6,3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

orta grenli mermerden ayakta, *himation* giyimli Aphrodite heykeli parçası. Boyun kısmından dizlerinin üzerine kadar korunmuş, boyundan itibaren baş, omuzdan itibaren sağ kol, dirseğin hemen altından itibaren sol kol ve dizlerin hemen üzerinden bacaklar kırık ve eksik. Gövde ve giysi genelinde *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş. Göğüsler dolgun ve belirgin, bel güçlü ve geniş. Sağ kol yana açık, sol kol dirsekten bükülerek öne uzanır. Sol omzu ve sol göğsü açıkta bırakan ince ve uzun manto sağ omuzdan aşağı dökülür.

Benzer Örnekler:

Side Müzesi¹⁶²³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁶²⁴, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁶²⁵ ve Uffizi Galerisi'nde¹⁶²⁶ yer almaktadır.

Tarih:

İS 100-200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶²³ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

¹⁶²⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

¹⁶²⁵ Mendel, 1914, 352, Kat. Nr. 1114.

¹⁶²⁶ Mansuelli, 1958, 38 vd., Kat. Nr. 13.

K. 18

Lev. XVIII a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

2722

Buluntu Yeri:

Magnesia ad Maeandrum

Müzeye Geliş Şekli

Hasan Uçar'dan Satın Alma, 17.05.1983

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 22 cm, Gen: 13 cm, Kal: 7 cm, Göz Yük: 1,5 cm, Göz Gen: 3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden yüksek kabartma Pan başı parçası. Alın kısmından sakallara kadar korunmuş, diğer kısımları kırık ve eksik. Alından itibaren saçları da içeren diyagonal bir hatla sol gözünün yarısını kapsayan bir parça kırık ve eksik, yüzeye yayılan *patina*. Baş cepheden, yüz oval ve dolgun. Alın yüksek, *orbital* derin, gözler badem formunda, göz kapakları etli, göz pınarları matkapla işlenmiş, *iris* ve *pupil* işlenmemiş. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Burun basık, burun delikleri matkapla işlenmiş. Ağız hafif açık, dudaklar dolgun ve kavisli, üst dudağın hattını izleyen bıyık, derin matkap kanalları ile işlenmiş dalgalı ve uzun sakallara kadar uzanır.

Benzer Örnekler:

İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁶²⁷, Side Müzesi¹⁶²⁸, Burdur Arkeoloji Müzesi¹⁶²⁹ ve Kapitol Müzesi'nde¹⁶³⁰ bulunmaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶²⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 70, Nr. 54.

¹⁶²⁸ İnan, 1975, 107, Nr. 51.

¹⁶²⁹ Waelkens ve Vermeersch, 1997, 103-217.

¹⁶³⁰ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1192.

K. 19

Lev. XIX a-d

Eserin Adı:

Hygieia Heykeli Parçası

Müze Env. No:

6325

Buluntu Yeri:

Bozyurt Köyü, Nazilli, Aydın.

Müzeeye Geliş Şekli ve

İstirdat, 30.10.2001

Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 68 cm, Gen: 28 cm, Kal: 20 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli Hope tipinde Hygieia heykeli parçası. Boynun bir kısmından kaideye kadar korunmuş, baş ve omuzdan itibaren sağ kol, dirsekten itibaren sol kol, yılan figürünün bir kısmı, sol bacağın ön bölümü ile sol tarafta *himation* kıvrımlarından bir parça kırık ve eksik, giysi ve gövde geneline yayılan yoğun *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş. Kolların hareketi nedeniyle sol omuz sağına göre yukarıda. Üst gövdeye dolanan yılan nedeniyle göğüsler belirsiz, Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Korunan kısımdan anlaşıldığı üzere giysi altındaki sol kol dirsekten bükülerek öne uzanır, elinde *phiale* tutar. Bacaklar uzun, giysi altında hareketli sol bacak dizden hafifçe kırılmış yana uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. *Himation* altında kıvrımları belirgin, kaideye kadar uzanan *khiton*. *Himation* altında, üst gövde üzerinde az sayıda diyagonal hatlı çatallanan *khiton* kıvrımları, sağ kalça ve üst bacak üzerinde üst gövdeye göre sayıca artmış diyagonal hatlı sicim *khiton* kıvrımlarına dönüşür. Sağ dizden itibaren birbirine paralel dikey yönde derin kanallı *khiton* kıvrımları, sağ bacak üzerinde derin çanaklı torba

kıvrımlarla kaide üzerinde sonlanır. Sol bacağı açıkta bırakacak biçimde *himation* sol kalça üzerinden sağ diz üzerine uzanır, sol tarafta gövdeye paralel biçimde açılır, kaide üzerine kadar uzanır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, sol omuz üzerinden öne atılır, sarılıp açılarak belin sol tarafından kalçanın yanında zigzag kıvrımlarla kaide üzerine dökülerek sonlanır. Arka yüzde, sağ kalça üzerinde yer alan *himation* altında belirgin sicim *khiton* kıvrımlarının devamı biçiminde birbirine paralel diyagonal hatlı dört kıvrım. Kalça kısmından kaideye uzanan *himation* altından belirgin kalın bantlı şematik *khiton* düğümü.

Benzer Örnekler:

Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶³¹, Kyrene Müzesi¹⁶³², Kapitol Müzesi¹⁶³³, Trieste J.J. Winckelmann Müzesi¹⁶³⁴, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁶³⁵, Manisa Müzesi¹⁶³⁶, Tarsus Müzesi¹⁶³⁷, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁶³⁸, Side Müzesi¹⁶³⁹ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁶⁴⁰ yer almaktadır.

Tarih:

İÖ 150 – 100.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶³¹ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 164.

¹⁶³² LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 168.

¹⁶³³ Özgan, 2018, 19, Res. 17.

¹⁶³⁴ Fuchs, 1987, 111, Kat. Nr. E I 3.

¹⁶³⁵ Özgan, 2018, 20, Res. 18 a-b.

¹⁶³⁶ Dinç, 2015, 30, Kat. Nr. 1.

¹⁶³⁷ Dinç, 2016, 92, 93, Kat. Nr. 16.

¹⁶³⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı 2009, 51, Kat. Nr. 33.

¹⁶³⁹ İnan, 1975, 90 vd., Kat. Nr. 36.

¹⁶⁴⁰ Dinç, 2013, 115 vd., Lev. XVI a-b.

K. 20

Lev. XX a-d

Eserin Adı:

Figürlü Masa Ayağı Parçası

Müze Env. No:

4029

Buluntu Yeri:

Aslanlı Köyü, Nazilli, Aydın.

Müzeye Geliş Şekli

Ömer Kalaycı'dan Satın Alma, 15.12.1997

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 35,5 cm, Gen: 15 cm, Kal: 15 cm, Kaide Yük: 11,5 cm, Kaide Gen: 24 cm, Kaide Der: 18 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Kalın grenli mermerden dikdörtgen formulu kaide üzerinde erkek heykeline ait alt gövde parçası ve ağaç kütüğü biçiminde destek parçası. Diz altından kaideye kadar korunmuş, üst kısmı kırık ve eksik, sol bacağın bilek kısmına kadar uzanan ön kısmı, sağ ayak baş parmağı ve her iki ayağın üst kısmı ile ağaç kütüğü biçiminde desteğin budak kısmından bir parça kırık ve eksik, her iki ayağın üst kısmından arkada kaide üzerine kadar uzanan diyagonal yönlü kırık hattı ve onarım izleri. Gövde ve kaide yüzeyinde *patina*. Ayak parmakları üzerinde kaideye basan sağ bacak dizden bükülerek öne uzanır ve kaideye yaslanan sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Bacaklar kalın ve güçlü, bacak kasları belirgin, detayları işlenmiş ağaç kütüğü destek üzerinde budak izleri.

Benzer Örnekler:

Afrodiasias Müzesi¹⁶⁴¹, Efes Müzesi¹⁶⁴², Niğde Müzesi¹⁶⁴³ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde¹⁶⁴⁴ bulunmaktadır.

Tarih:

İS 200-250.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶⁴¹ Feuser, 2013, 208, 209, Kat. Nr. 32, Taf. 8, 1-2.

¹⁶⁴² Feuser, 2013, 213, 214, Kat. Nr. 42, 43, Taf. 10, 1-3.

¹⁶⁴³ Feuser, 2013, 230, 231, Kat. Nr. 80, Taf. 19, 1-2.

¹⁶⁴⁴ Feuser 2013, 263, 264, Kat. Nr. 145, Taf. 32, 1.

K. 21

Lev. XXI a-d

Eserin Adı:

Dionysos Başı Parçası

Müze Env. No:

3769

Buluntu Yeri:

Nysa, Gymnasium kuzeyindeki tarla

Müzeye Geliş Şekli

Nysa bekçileri tarafından, 23.07.1996

ve Tarihi:**Ölçüleri:**

Yük: 10 cm, Gen: 10 cm, Kal: 11 cm, Göz Yüksekliği: 1 cm, Göz Geni: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden Dionysos başı parçası. Boynun bir kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Yüz ve saç detaylarında yoğun *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada toplanır. Yüz oval ve dolgun. Alın dar, üzerinde bir bant ile saçların ön ve yan kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem*. Badem formu gözler, etli göz kapakları, göz pınarları belirgin. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Ağız kenarlarında nokta matkap izleri, çene geniş ve güçlü.

Benzer Örnekler:

Prado Müzesi¹⁶⁴⁵, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁴⁶, Manisa Müzesi¹⁶⁴⁷, Efes Müzesi¹⁶⁴⁸, Afrodiasias Müzesi¹⁶⁴⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁶⁵⁰, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁶⁵¹ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁶⁵² bulunmaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶⁴⁵ Boardman, 2014, Nr. 68.

¹⁶⁴⁶ Feuser, 2013, 209, Kat. Nr. 33, Taf. 8, 3-4.

¹⁶⁴⁷ Feuser, 2013, 212, Kat. Nr. 40, Taf. 9, 2; Dinç ve Durugönül, 2015, 162, Kat. Nr. 98.

¹⁶⁴⁸ Feuser, 2013, 213 vd., Kat. Nr. 43, Taf. 10, 2-3.

¹⁶⁴⁹ Feuser, 2013, 208, Kat. Nr. 32, Taf. 8, 1-2.

¹⁶⁵⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 47, 65, Nr. 30, 47.

¹⁶⁵¹ Sezer, 2013, 43 vd., Nr. 46, 47, 107.

¹⁶⁵² Dinç, 2013, 81 vd., Lev. X a-b.

K. 22

Lev. XXII a-d

Eserin Adı:

Herakles Heykeli Parçası

Müze Env. No:

620

Buluntu Yeri:

Nysa

**Müzeye Geliş Şekli
ve Tarihi:**

Nysa bekçisi tarafından, 08.06.1966

Ölçüleri:

Yük: 14,5 cm, Gen: 13 cm, Kal: 10 cm, Kaide Yüksek: 4 cm, Kaide Gen: 13 cm, Kaide Der: 10 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden oval formulu ve profilsiz kaide üzerinde Herakles heykeline ait sol bacak ve *Nemea Aslanı* postu parçası. Diz altından kaideye kadar korunmuş, kaidenin sağ yarısı ve diğer kısımlar kırık ve eksik, ayak parmakları, post ve kaide yüzeyinde *patina*. Sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Bacak kasları belirgin, sol bacağın yanına sarkan plastik hatlı ve derin kanallı post kıvrımları.

Benzer Örnekler:

Tivoli¹⁶⁵³, Afrodisias Müzesi¹⁶⁵⁴, Side Müzesi¹⁶⁵⁵ ve Antalya Müzesi'nde¹⁶⁵⁶ yer almaktadır.

Tarih:

İS 150-200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁶⁵³ Boardman, 2014, Nr. 76.

¹⁶⁵⁴ Feuser, 2013, 225, Nr. 70, Taf. 15, 3-4.

¹⁶⁵⁵ İnan, 1975, 135, Nr. 75, Lev. LXX, 1-2.

¹⁶⁵⁶ Abbasoğlu ve Akçay Güven, 2013). 12, Res. 6-8.

K. 23

Lev. XXIII a-d

Eserin Adı:

Kybele Heykeli Parçası

Müze Env. No:

365

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli

Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 14 cm, Gen: 11 cm, Kal: 6,5 cm, Sağ Sphenks Yüksek: 6,5 cm, Sağ Sphenks Gen: 4,5 cm, Sol Sphenks Yüksek: 10 cm, Sol Sphenks Gen: 6 cm, Sol Sphenks Baş Yüksek: 3,5 cm, Sol Sphenks Baş Gen: 3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden oturan, alçak kaide üzerinde *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli Kybele yontusu alt gövde parçası, her iki yanında oturan *antitetik* sphenksler. Kybele yontusu karın kısmından ayaklara kadar korunmuş, üst gövde göbek deliğinin hemen üzerinden itibaren kırık ve eksik. Sağ tarafındaki sphenks ön bacaklardan baş kısmına kadar kırık ve eksik. Gövde, giysi ve sphenks yüzeyinde *patina*. Göbek deliğini gösterecek kadar ince ve transparan *khiton* ayaklara kadar uzanır, karın üzerinden bacakları kapatan kalın ve ağır *himation* ise ayakların biraz üzerinde sonlanır. Ayaklar üzerinde birbirine paralel uzanan şematik *khiton* kıvrımları. Giysi altında belirgin bacaklar kalın, sağ bacak hareketli. Sağ tarafta dik oturan, ön bacaklarından başına kadar kırık ve eksik sphenks. Sol tarafta diz hizasında dik oturan sphenks, ön bacaklarının ortasından ayaklarına kadar ve sol kalça kısmından bir parça kırık ve eksik. Baş hafifçe soluna dönük, alın ortasından ikiye ayrılan hacimli saçları kulakları kapatarak omuzlara dökülür. Üçgen alın dar ve yüksek, ayrıntıları belirsiz yüz yuvarlak ve dolgun. Yanaklar

ve çene geniş ve dolgun. Yuvarlak hatlı omuzlar geniş, gövdesi kaslı.

Benzer Örnekler: Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁶⁵⁷, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁵⁸, Vatikan Müzesi¹⁶⁵⁹, British Müzesi¹⁶⁶⁰, Manisa Müzesi¹⁶⁶¹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁶⁶², İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁶⁶³ ve Konuralp Müzesi'nde¹⁶⁶⁴ korunmaktadır.

Tarih: İS 100-200.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁶⁵⁷ Vermaseren, 1987, 193, 194, Nr. 646, 647.

¹⁶⁵⁸ Vermaseren, 1982, 65, Kat. Nr. 247.

¹⁶⁵⁹ Amelung, 1903, 879, Kat. Nr. 213.

¹⁶⁶⁰ Reinach, 1912, Kat. Nr. 463.

¹⁶⁶¹ Durugönül, 2015), 139, Kat. Nr. 78.

¹⁶⁶² Mendel, 1914, 74, Kat. Nr. 311.

¹⁶⁶³ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 54 vd., Nr. 35, 36, 37, 38, 164, 165.

¹⁶⁶⁴ Sezer, 2016, 60 vd., Nr. 38, 40.

K. 24

Lev. XXIV a-d

Eserin Adı:

Nike Heykeli Parçası

Müze Env. No:

374

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 9 cm, Gen: 13 cm, Kal: 10 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta, *peplos* ve *himation* giyimli Nike heykeline ait üst gövde parçası. Boyun kısmından ayakların biraz üzerine kadar korunmuş, boyundan itibaren baş, omuzdan itibaren her iki kol ile ayaklar kırık ve eksik, boyun ve omuzlarda dübel yuvaları. Gövde ve giysi genelinde *patina*. Arka kısımda kalker tabakası. Omuzlar dar, göğüsler güçlü ve belirgin. Bel kalın ve güçlü. *Peplos* omuzlardan düğmeli, göğüs altından kemer ile bağlı, *apoptygma* belirgin. Göğüs üzerinde diyagonal, belden aşağıya kadar ise dikey hatlı plastik kıvrımlar. Omuzlardan itibaren sırt kısmını örten *himation* yanlarda geriye hareketli, derin kanallı plastik yapıda hareketli kıvrımlarla arkada devam eder.

Benzer Örnekler:

Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁶⁵, Bergama Müzesi¹⁶⁶⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁶⁶⁷, Afrodisias Müzesi¹⁶⁶⁸, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁶⁶⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁶⁷⁰, Side Müzesi¹⁶⁷¹ ve Stratonikeia'da¹⁶⁷² bulunmaktadır.

¹⁶⁶⁵ Kaltsas, 2002, 179, Kat. Nr. 355.

¹⁶⁶⁶ Hepding, 1910, 495, Taf. 23.

¹⁶⁶⁷ Mendel, 1914, 77, Kat. Nr. 314.

¹⁶⁶⁸ Ögüş, 2008, 175, Res. 5.

¹⁶⁶⁹ Sezer, 2013, 42, Nr. 44, Lev 37, 38.

¹⁶⁷⁰ Özgan, 1995, 38, Taf. 7, 3, 4; Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 156, 183, Nr. 138, 167.

¹⁶⁷¹ İnan, 1975, 40 vd., Nr. 9, 64, Lev. XXI-LXIV.

Tarih: İÖ 150 – 125.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁶⁷² Özgan, 1999, 68 vd., Nr. H 36, 37, Taf. 18 a-d.

K. 25

Lev. XXV a-d

Eserin Adı:

Ariadne Başı Parçası

Müze Env. No:

550

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli

Hasan Akyazı'dan Satın Alma, 25.03.1965

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 18 cm, Gen: 10 cm, Kal: 16 cm, Göz Yük: 1,5 cm, Göz Gen: 3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden Ariadne başı parçası. Çeneden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Baş üzerinden sağ yanağın da büyük bir kısmını kapsayan büyük bir parça ile burun ucu, çene ucu ve saçlardan bir parça kırık ve eksik, yüzey genelinde *patina*. Baş hafifçe soluna dönük, uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkaya uzanır. Yüz oval ve dolgun. Üçgen alın geniş ve yüksek, alın üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem*. Badem formulu gözler, etli göz kapakları, *iris* ve *pupil* işlenmemiş, göz pınarları belirgin. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Burun düz ve geniş, ağız hafif açık, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü.

Benzer Örnekler:

Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁷³, Torlonia Müzesi¹⁶⁷⁴, Perge Müzesi¹⁶⁷⁵, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁶⁷⁶ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁶⁷⁷ yer almaktadır.

¹⁶⁷³ Pozzi, 1989, 144, Abb. 236.

¹⁶⁷⁴ Visconti, 1883, Kat. Nr. 75.

¹⁶⁷⁵ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁶⁷⁶ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 36.

¹⁶⁷⁷ Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. 5.6, Lev. XXII a-d.

Tarih: İS 50 – 100.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

K. 26

Lev. XXVI a-d

Eserin Adı:

Komutan (Strategos) Heykeli Parçası

Müze Env. No:

556

Buluntu Yeri:

Nysa

Müze Geliş Şekli

Mehmet Akyazı'dan Satın Alma, 20.04.1965

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 28 cm, Gen: 16 cm, Kal: 12 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta, giyimli komutan heykeli parçası. Göğsünden dizlerin üzerine kadar korunmuş, göğsünden itibaren üst gövde, her iki kol ve dizlerinin üzerinden ayak kısmına kadar kırık ve eksik. Gövde ve giysi genelinde *patina*. Her iki bacak dizlerin biraz üzerinden itibaren kırık ve eksik. Elbisenin açıkta bıraktığı sağ göğsü kaslı ve belirgin, bel güçlü ve geniş. Giysi altında belirgin sağ bacak önde ve hareketli, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Sağ omzu ve sağ göğsü açıkta bırakan kolsuz, ince ve uzun *eksomis* sol omuzdan düğmeli. Sol omzundan bele kadar uzanan plastik hatlı giysi kıvrımları, bacaklara yapışan ve bacak arasında toplanan dikey plastik hatlı kıvrımlar. Bel üzerinde kemer, boyun kısmına sarıldığı anlaşılan *khlamys* sırt kısmında bel hizasında sonlanır.

Benzer Örnekler:

Vatikan Müzesi¹⁶⁷⁸, Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁷⁹, Venedik Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁶⁸⁰, Kapitol Müzesi¹⁶⁸¹, Roma

¹⁶⁷⁸ Heilmeyer, 2012, 256, Kat. Nr. 16.5.

¹⁶⁷⁹ Bol, 1972, 78, Kat. Nr. 28.

¹⁶⁸⁰ Ridgway, 1990, 292 vd.

¹⁶⁸¹ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1658.

Metropolitan Müzesi¹⁶⁸², Bodrum Müzesi¹⁶⁸³, Muğla Müzesi¹⁶⁸⁴ ve Stratonikeia’da¹⁶⁸⁵ bulunmaktadır.

Tarih: İÖ 150 – 100.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁶⁸² Hekler, 1929, 12, Kat. Nr. 6

¹⁶⁸³ Özgan, 1999, 35 vd., Nr. H 9, Taf. 9 a-b.

¹⁶⁸⁴ Özgan, 1999, 41, Nr. H 11, Taf. 9 d.

¹⁶⁸⁵ Özgan, 1999, Nr. H 12, Taf. 10 a-b.

K. 27

Lev. XXVII a-d

Eserin Adı:

Erkek Portresi

Müze Env. No:

373

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli

Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 10 cm, Gen: 8 cm, Kal: 8 cm, Göz Yük: 1 cm, Göz Gen: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden erkek portresi. Çeneden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Burun ucu, çene ve sağ kulağın üst kısmından bir parça kırık ve eksik. Başın arka kısmında ve elmacık kemikleri üzerinde *patina*. Yüzey geneline yayılan *ganosis* uygulaması. Alın üzerinde sağa hareketli, çentiklerle *a-penna* tekniğinde kısa saçlar arkada kulaklara doğru yönlendirilerek sonlanır. Saçlarla birleşen kısa sakallar ve üst dudağı kapatan bıyık. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek, birbirine paralel yatay yönlü çizgilerle oluşturulmuş alın kırışıklıkları. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Kulaklar dikey yönlü, üst kısmı kalın ve şematik. Kaşlar detaylandırılmış, *orbital* derin, gözler badem formunda, göz kapakları etli, üst göz kapağına bitişik *pupilis* ve burun delikleri matkapla işlenmiş. *Nasolabial* yüzeysel ve kısa. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü.

Benzer Örnekler:

Roma Kapitol Müzesi¹⁶⁸⁶, Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁶⁸⁷, Efes Müzesi¹⁶⁸⁸, Side Müzesi¹⁶⁸⁹, Bursa Arkeoloji Müzesi¹⁶⁹⁰, Konya

¹⁶⁸⁶ Özgan, 2015, 161, 202, Res. 156 a-b, 207 b-c.

¹⁶⁸⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 175, Nr. 234, 235, Pl. CXXX, 1-2, 3-4; Özgan, 1982a, 150, Kat. Nr. 59, Res. 147-148.

¹⁶⁸⁸ Keser, 2010, 214, Res. 58, Lev. 47.

Arkeoloji Müzesi¹⁶⁹¹, Hatay Arkeoloji Müzesi¹⁶⁹² ve İznik Müzesi'nde¹⁶⁹³ yer almaktadır.

Tarih: İS 250.

Literatür: İnan ve Rosenbaum, 1966, 173, Pl. CXXIX

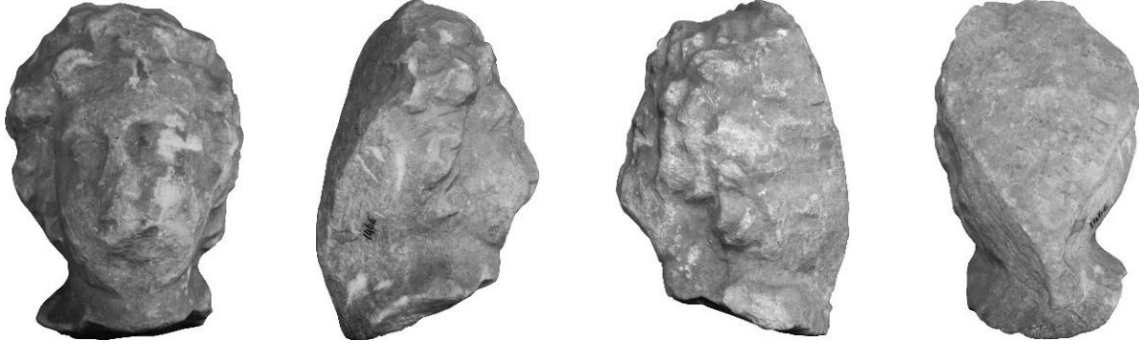
¹⁶⁸⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 194 vd., Nr. 268, Pl. CXLVI; Özgan, 2015, 202, 203, Res. 207 b-c, 210 a-b.

¹⁶⁹⁰ Özgan, 2015, 217, Res. 227.

¹⁶⁹¹ Özgan, 2015, 281, Res. 310, 311.

¹⁶⁹² Özgan, 2015, 216, Res. 224 a-b.

¹⁶⁹³ Özgan ve Altın, 2015, 485 vd., Res. 2-5.

K. 28

Lev. XXVIII a-d

Eserin Adı:

III. Alexandros Portre Parçası

Müze Env. No:

1466

Buluntu Yeri:

Nysa

Müze Geliş Şekli

Sultanhisar İlkokulu'ndan, 19.09.1972

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 18 cm, Gen: 12 cm, Kal: 13, 5 cm, Baş Yük: 14 cm, Göz
Yük: 1,2 cm, Göz Gen: 2,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden İskender portresi parçası. Boyun ortasından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Alın üzerinde, yanlarda ve ensedeki saçların tamamı, alın, sol göz, burun, ağız, sol yanak ve çenenin büyük bir bölümünü kapsayan bir parça kırık ve eksik, yüz genelinde yoğun *patina*. Baş hafifçe sağına dönük. Saç-deri geçişi yumuşak, saçlar hareketli, hacimli ve kalın bukleli. Alın ortasında *anastole*, yanlara taranan saçlar kulakları kapatarak ensede sonlanır. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek. Kaşlar şişkin ve belirgin, *orbital* derin, etli üst göz kapağına sahip badem formu gözlerinde *iris* ve *pupil* işlenmemiş. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Ağız kapalı, dudaklar ince. Çene dolgun ve geniş. Boyun kalın ve güçlü.

Benzer Örnekler:

Atina Akropolis Müzesi¹⁶⁹⁴, Louvre Müzesi¹⁶⁹⁵, Münih Glyptothek Müzesi¹⁶⁹⁶, British Müzesi¹⁶⁹⁷, Kopenhag Glyptothek Müzesi¹⁶⁹⁸,

¹⁶⁹⁴ Özgan, 2016, 37, Res. 11 a-b.

¹⁶⁹⁵ Özgan, 2016, 39 vd., Res. 13 a-b, c-d, Res. 14 a-b

¹⁶⁹⁶ Wünsche, 2007, 104; Özgan, 2016, 42, Res. 15 a-b.

¹⁶⁹⁷ Özgan, 2016, 52, Res. 27.

¹⁶⁹⁸ Özgan, 2016, 53, Res. 28.

İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁶⁹⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁰⁰ ve Afrodiasias Müzesi'nde¹⁷⁰¹ yer almaktadır.

Tarih: İÖ 200 – 150.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁶⁹⁹ Mendel, 1914, 254, Kat. Nr. 538; Özgan, 2016, 44, Res. 17 a-b.

¹⁷⁰⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 96, Nr. 89, 90.

¹⁷⁰¹ Smith, 1990, Kat. Nr. 2.

K. 29

Lev. XXIX a-d

Eserin Adı:

Giyimli Kadın Heykeli Parçası

Müze Env. No:

368

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

Ölçüleri:

Yük: 17 cm, Gen: 20 cm, Kal: 10 cm, Kaide Yüksek: 4 cm, Kaide Gen: 20 cm, Kaide Der: 15 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde, *khiton poderes* ve *himation* giyimli ayakta kadın heykeli alt gövde parçası. Dizlerinden itibaren korunmuş, üst kısmı kırık ve eksik. Sol ayağın ön kısmı ve kaide genelinde parçalar kırık ve eksik. Yüze yayılan *patina*. Figürün sağ ayağı önde, sol ayağı arkada, bacaklar yana açılır. Parmak arasından topuklara uzanan *kothornos*. Ayak bileklerine kadar uzanan *khiton* kaidenin hemen üzerinde sonlanır. Derin matkap kanalları ile oluşturulmuş plastik hatlı giysi kıvrımları. Oval formlu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *Ionik* kaide.

Benzer Örnekler:

Kapitol Müzesi¹⁷⁰², Side Müzesi¹⁷⁰³, Bodrum Müzesi¹⁷⁰⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁰⁵, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁰⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁰⁷, Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁷⁰⁸, Afrodisias Müzesi¹⁷⁰⁹, Hierapolis Arkeoloji Müzesi¹⁷¹⁰ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁷¹¹ bulunmaktadır.

¹⁷⁰² Helbig, 1966, Kat. Nr. 1268.

¹⁷⁰³ İnan, 1975, 99 vd., Nr. 45, 53, 54, 80.

¹⁷⁰⁴ Özgan, 1999, 62, Nr. H 28, Taf. 15 c-d.

¹⁷⁰⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 88, Nr. 77.

¹⁷⁰⁶ Sezer, 2013, 42, Nr. 44.

¹⁷⁰⁷ Özgan, 1982a, 153 vd., Nr. K. 63, Res. 153.

¹⁷⁰⁸ Özgan, 1982a, 15 vd., Nr. K. 2, Res. 5, 6.

¹⁷⁰⁹ Lenaghan, 2008, 96, Res. 4.

¹⁷¹⁰ Çubuk, 2008, 34, Kat. Nr. III. 2.1.3.

Tarih: İS 150-200.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁷¹¹ Dinç, 2013, 53, 115, Nr. III. 2. 5-III. 4. 13.

K. 30

Lev. XXX a-d

Eserin Adı:

Kadın Portre Parçası

Müze Env. No:

372

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:

Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

Ölçüleri:

Yük: 20 cm, Gen: 13,5 cm, Kal: 15 cm, Göz Yüksekliği: 2 cm, Göz Geni: 3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden kadın heykeline ait portre parçası. Çeneden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Burun, saç ve çene kısmında bir parça kırık ve eksik, yüzeye yayılan *patina*. Bant altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkada sonlanır. Ön tarafta saç telleri belirgin. Yüz oval ve dolgun. Alın geniş ve yüksek. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Gözler geniş, göz kapakları etli, *iris* ve *pupil* işlenmiş. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü.

Benzer Örnekler:

İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷¹², Bodrum Müzesi¹⁷¹³, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷¹⁴, Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁷¹⁵, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷¹⁶, Efes Müzesi¹⁷¹⁷, Antalya Müzesi¹⁷¹⁸, Afrodisias Müzesi¹⁷¹⁹, İznik Müzesi¹⁷²⁰ ve Bergama Müzesi'nde¹⁷²¹ yer almaktadır.

¹⁷¹² Özgan, 2015, 80, Res. 67 a-b.

¹⁷¹³ Özgan, 1999, 135 vd., Nr. K 51, Taf. 47 a-d.

¹⁷¹⁴ Özgan, 1999, 167 vd., Nr. GR 21, Taf. 55 b.

¹⁷¹⁵ Dinç, 2013, 159 vd., III. 6. 10.

¹⁷¹⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 77, 78, 80, Nr. 60, 62, 66.

¹⁷¹⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 136, Nr. 166, Pl. XCVII, 1, 2.

¹⁷¹⁸ Özgan, 2015, 72, Res. 59 a-b-c.

¹⁷¹⁹ Lenaghan, 2008, 95, Res. 3.

Tarih: İS 192 – 235.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁷²⁰ İnan ve Rosenbaum, 1966, 96, Nr. 82, Pl. LI, 3, 4.

¹⁷²¹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 115, 116, Nr. 125, Pl. LXXIV, 3, 4.

K. 31

Lev. XXXI a-c

Eserin Adı:

Erkek Çocuk Heykeli Parçası

Müze Env. No:

1460

Buluntu Yeri:

Nysa

Müze Geliş Şekli

Nysa'dan, 04.09.1972

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yunus Yüksek: 54 cm, Yunus Gen: 23 cm, Akrobat Yüksek: 41 cm, Akrobat Gen: 23 cm, Akrobat Baş Yüksek: 12 cm, Akrobat Baş Gen: 11 cm, Akrobat Göz Yüksek: 1 cm, Akrobat Göz Gen: 2,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Kalın grenli mermerden dairesel formlu kaide üzerinde yunus ve onun üzerinde çıplak siyahi akrobat çocuk heykeli parçası. Figürün dizlerinden alt kısmı kırık ve eksik, yüz, sol kol ve sol bacak üzerinde yoğun aşınma ve kalker tabakası, yunusun burun ucu kırık ve eksik, yüzün sol yarısında *patina*. Yunusun baş kısmı üzerinde her iki yandan tutularak yükselen akrobat çocuk. Dirsekten kıvrılan kollarından aldığı güçle tüm vücudu dikey yönde yükselir, gövdenin arkası cepheden izlenir. Kıvrıcık buklemi ve plastik hatlı kısa saçlar alın kısmında yay formunda her iki kulağını kapatır. Yüz yuvarlak ve dolgun, alın geniş ve yüksek, badem formlu gözler, göz kapakları etli ve ağır, göz pınarları matkapla işlenmiş, *iris* ve *pupil* işlenmiş. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Burun kırık ve eksik, ağız kapalı, çene güçlü ve geniş. Bel kalın ve güçlü, hareket nedeniyle kalçada *kontrapost*, birbirine bitişik bacaklar kalın ve güçlü. Dalga motifleri ile deniz izlenimi verilen dairesel kaide üzerinde gövde ve kuyruğu yukarıda yunus. Yüz uzun ve dolgun. Alın geniş ve yüksek, badem formlu

gözler, göz kapakları etli ve ağır, *iris* ve *pupil* işlenmemiş, ağız açık, diş detayları belirgin. Ağız ortasında dairesel formlu bir delik. Yunusun yüzünün her iki yanında diyagonal formlu beş bölümden oluşan yüzgeçler.

Benzer Örnekler: Terme Müzesi¹⁷²², British Müzesi¹⁷²³, Vatikan Müzesi¹⁷²⁴, Burdur Arkeoloji Müzesi¹⁷²⁵, Bergama Müzesi¹⁷²⁶, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷²⁷ ve Side Müzesi'nde¹⁷²⁸ yer almaktadır.

Tarih: İS 150 – 200.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁷²² Helbig, 1969, Kat. Nr. 2288.

¹⁷²³ Smith, 1904, Nr. 1768.

¹⁷²⁴ Helbig, 1963, Kat. Nr. 1118.

¹⁷²⁵ Mägele, Richard ve Waelkens, 2007, 483, Kat. Nr. 3.

¹⁷²⁶ Feuser, 2013, 205, Nr. 20, Taf. 6, 3.

¹⁷²⁷ Feuser, 2013, 222, Nr. 64, Taf. 13, 6.

¹⁷²⁸ İnan, 1975, 143, 144, Nr. 83, Lev. LXXIII, 3, 4.

K. 32

Lev. XXXII a-d

Eserin Adı:

Erkek Çocuk/Eros Başı Parçası

Müze Env. No:

551

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli

Hasan Akyazı'dan Satın Alma, 25.03.1965

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 11,5 cm, Gen: 12 cm, Kal: 13,5 cm, Göz Yük: 1,2 cm, Göz Gen:2,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Kalın grenli mermerden erkek çocuk (Eros) başı parçası. Çene üzerinden korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Çene kısmından sağ yanağın da bir kısmını içeren diyagonal bir parça, sol göz ve kaş ile burun ve alt dudaktan bir parça kırık ve eksik, yüz ve saçlarda *patina*. Dalgalı ve plastik hatlı saçlar alın ortasından ikiye ayrılarak yanlarda kulakların önüne uzanır, bir kısmı başın tepesinde toplanır. Yüz yuvarlak ve dolgun. Alın geniş ve yüksek, badem formulu gözler, üst göz kapakları etli ve ağır, göz pınarları matkapla işlenmiş, *iris* ve *pupil* işlenmemiş. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Burun ucu kırık ve eksik, ağız kapalı, dudaklar dolgun.

Benzer Örnekler:

Manisa Müzesi¹⁷²⁹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷³⁰, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷³¹, Side Müzesi¹⁷³², Afrodiasias Müzesi¹⁷³³ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁷³⁴ yer almaktadır.

Tarih:

İS 50-100.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁷²⁹ Dinç, 2015, 66, Kat. Nr. 26.; Dinç ve Durugönül, 2015, 166, Kat. Nr. 101.

¹⁷³⁰ Sezer, 2013, 59, 61 vd., Nr. 63, 66, 67.

¹⁷³¹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, 67, 115, 118, Nr. 48, 49, 106.

¹⁷³² İnan, 1975, 150, 151, 158 vd., Nr. 89, 90, 98, 99.

¹⁷³³ Ilgım, 2015, 104.

¹⁷³⁴ Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

K. 33

Lev. XXXIII a-d

Eserin Adı:

Erkek Çocuk/Eros Başı Parçası

Müze Env. No:

132

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli

Sultanhisar'dan, Satın Alma, 25.11.1959

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 15,5 cm, Gen: 12 cm, Kal: 13,5 cm, Baş Yük: 15 cm, Göz
Yük: 1,5 cm, Göz Gen: 3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden erkek çocuk heykeline ait baş parçası. Boynun bir parçasından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Alın üzerinde, yanlarda ve ensedeki saçlarının bir kısmı, alın, her iki gözün üst köşeleri, burnu, sağ yanağı ve çenesinin büyük bir bölümünü kapsayan bir parça kırık ve eksik, yüzey genelinde *patina*. Yanlara taranan ve ensede sonlanan hareketli, hacimli kalın bukleli saçlara karşın başın üzerinde saçlar sade ve çizgisel. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek. Etlı göz kapaklarına sahip oldukça geniş badem formulu gözlerde göz pınarları matkapla işlenmiş. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. *Auricula* şematik ve derin matkap izleri. Ağız kapalı, dudaklar ince, ağzın her iki yanında nokta matkap izleri. Çene dolgun ve geniş.

Benzer Örnekler:

Manisa Müzesi¹⁷³⁵, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷³⁶, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷³⁷, Side Müzesi¹⁷³⁸, Afrodiasias Müzesi¹⁷³⁹ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁷⁴⁰ yer almaktadır.

¹⁷³⁵ Dinç, 2015, 66, Kat. Nr. 26.; Dinç ve Durugönül, 2015, 166, Kat. Nr. 101.

¹⁷³⁶ Sezer, 2013, 59, 61 vd., Nr. 63, 66, 67.

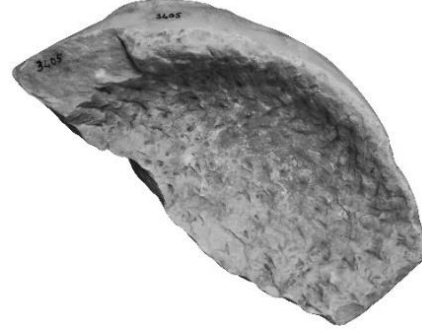
¹⁷³⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, 67, 115, 118, Nr. 48, 49, 106.

¹⁷³⁸ İnan, 1975, 150, 151, 158 vd., Nr. 89, 90, 98, 99.

Tarih: İS 100 – 200.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁷³⁹ Ilgım, 2015, 104.

¹⁷⁴⁰ Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

- K. 34** Lev. XXXIV a-b
- Eserin Adı:** Kadın Büstü Parçası
- Müze Env. No:** 3405
- Buluntu Yeri:** Nysa Tiyatrosu
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Elektrik hattı kazısından, 26.01.1995
- Ölçüleri:** Yük: 40 cm, Gen: 48 cm, Kal: 19 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Orta grenli mermerden göğüs altına kadar işlenmiş *khiton* üzerine *himation* giyimli kadın büstü parçası. Gövdeye bitişik yapılmış portre ve sol omuzdan göğsün sağına uzanan diyagonal hatlı büyük bir parça kırık ve eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Boyun ve göğsün üst kısmını açıkta bırakan *khiton*. Sağ omuzdan paralel biçimde aşağı inen keskin sırtlı, derin çanaklı ve plastik hatlı iki kıvrımın aksine sağ göğüs üzerinde sade ve yumuşak kıvrımlar, mantonun yaka kısmını oluşturan bölümde ise diyagonal, kalın bantlı ve şematik kıvrımlar. Arka kısımda destek için oluşturulan iç bükey form ve keski izleri.
- Benzer Örnekler:** İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁴¹, Bodrum Arkeoloji Müzesi¹⁷⁴², Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁷⁴³, Afrodiasias Müzesi¹⁷⁴⁴ ve Stratonikeia'da¹⁷⁴⁵ bulunmaktadır.
- Tarih:** İS 150-200.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

¹⁷⁴¹ Özgan, 1999, 167, 168, Nr. GR 21, Taf. 55 b; Aybek, 2009, 46, 47, Nr. 13; Sezer, 2013, 77, 78, Nr. 82;

¹⁷⁴² Özgan, 1999, 135, 136, Nr. K 51, Taf. 47 a-d.

¹⁷⁴³ Dinç, 2013, 162 vd., Nr. III. 6. 12, 13.

¹⁷⁴⁴ Smith, 2013, 236, Nr. 4.

¹⁷⁴⁵ Özgan, 1999, 163, 164, 170, 171, Nr. GR 17, Taf. 54 b, GR 24, Taf. 56 a.

K. 35

Lev. XXXV a-d

Eserin Adı:

Herakles Herme'si Parçası

Müze Env. No:

366

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeeye Geliş Şekli

Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 63 cm, Gen: 29 cm, Kal: 15 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden *himation* giyimli *Herakles Hermesi* parçası. Gövde tümüyle korunmuş, gövdeyle birlikte yapılan portre boyundan itibaren kırık ve eksik. Yüzeyde yer yer *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş. Sağ kol giysi altında, dirsekten bükülerek çapraz biçimde sağ göğüs üzerine uzanır, sağ omuzdan dökülen *himationun* ucundan tutar. Gövdeye paralel uzanan sol kol ise dirsekten bükülerek bel hizasında öne uzanır, üzerinde elbise kıvrımlarını taşır. *Himation* üst gövdeyi kapatarak bel üzerinde sonlanır. *Himationun* bir ucu sol kol altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, tekrar vücudun önüne sarılarak sağ omuz üzerinden karın kısmına atılır. Belin sağ tarafından çapraz tomar şeklinde sol kola uzanır, sarılıp açılarak aşağı dökülür. Sağ kolun hareketiyle birlikte sağ kol dirseğinden sol omzuna uzanan diyagonal hatlı çizgisel kıvrımlar, her iki omuz üzerinde ve elbise tomarında derin kanallı plastik hatlı kıvrımlar. Arka yüz işlenmemiş.

- Benzer Örnekler:** Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁷⁴⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁴⁷, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁴⁸, Bodrum Müzesi¹⁷⁴⁹, Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁷⁵⁰ ve Aphrodisias Sebasteion güney kabartmalarında¹⁷⁵¹ yer almaktadır.
- Tarih:** İS 150-200.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

¹⁷⁴⁶ Pfuhl ve Möbius, 1977, Kat. Nr. 141.

¹⁷⁴⁷ Mendel, 1914, 308, Kat. Nr. 579.

¹⁷⁴⁸ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 64, Nr. 45, 46.

¹⁷⁴⁹ Özgan, 1999, 39, 40, Nr. H 10, Taf. 9 c.

¹⁷⁵⁰ Strocka, 1996, 467, Abb. 29; Işık, 2007, Kat. Nr. 28f, Taf. 28, 8; Yıldırım, 2012, 232, Res. 14.

¹⁷⁵¹ Stinson, 2008, 61, Res. 7.

K. 36

Lev. XXXVI a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

1461

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeeye Geliş Şekli ve

Nysa'dan, 04.09.1972

Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 32,6 cm, Gen: 15 cm, Kal: 12 cm,

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta ve çıplak yüksek kabartma Dionysos yontusu parçası. Boyun boşluğundan bacakların yarısına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, dirsekten itibaren sağ kol, omuzdan itibaren sol kol, diz üzerinden her iki bacak kırık ve eksik. Gövdenin sol yanında yer alan *sterigma* kırık ve eksik. Belin sağ tarafından göbek deliğine uzanan çatlak hattı. Gövde geneline yayılan *patina*. Arka kısımda üst gövdenin solunda ve kalça kısmında *sterigma* izleri. Sağ omuz üzerinden sağ göğüs kısmına dikey yönde uzanan saç örgüsü. Omuzlar güçlü ve geniş, hareket nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre yukarıda. Sol kol gövdeye paralel biçimde aşağıya, eksik olan sol kol ise yukarıya uzanır. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel kalın ve güçlü. Bel sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Kasık kısmı belirgin. Bacaklar bitişik, hareketli sol bacak öne uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır.

Benzer Örnekler:

Manisa Müzesi¹⁷⁵², İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁵³, Konuralp Müzesi¹⁷⁵⁴ ve Afrodiasias Müzesi'nde¹⁷⁵⁵ yer almaktadır.

¹⁷⁵² Dinç, 2015, 61, Kat. Nr. 23.

¹⁷⁵³ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 37, Nr. 20.

¹⁷⁵⁴ Sezer, 2016, 48, Nr. 29.

¹⁷⁵⁵ Smith, 2008a, 31, Nr. 42; Ilgım, 2015, 106, 107.

Tarih: İS 100-200.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

K. 37

Lev. XXXVII a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

3401

Buluntu Yeri:

Nysa

Müze Geliş Şekli

Nysa Bekçisi Şeref Akar tarafından, 09.01.1995

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 10 cm, Gen: 7,5 cm, Kal: 9,5 cm, Göz Yük: 0,7 cm, Göz Gen: 1,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden yüksek kabartma Herakles başı parçası. Boynun bir kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Sağ tarafında, boynunu da kapsayan, çeneden başın arkasına kadar diyagonal hatlı bir parça kırık ve eksik. Alın ve burun üzerinde yoğun *patina*. Baş hafifçe sağına ve aşağı dönük. Alın üzerinde yatay yönlü, sol göz pınarından ise sol yanağına uzanan diyagonal bir çatlak hattı. Saçlar üst üste hareketli, hacimli ve kalın bukleli. Alın üzerinden kulakları açıkta bırakarak yanlara ve arkaya taranır, başın arkasında işlenmemiş. Yanakların büyük bölümünü kapatan hacimli ve bukleli sakallar çene kısmını kapatır, sakallarla birleşen bıyıklar uzun ve gür. Yüz oval ve dolgun, alın hareketli, şişkin, geniş ve yüksek. Gözler badem formunda kısık, yarı kapalı. Göz kapakları etli ve ağır, *iris* ve *pupil* işlenmemiş. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Ağız küçük, açık ve aralı, alt dudak dolgun. Çene geniş ve dolgun, başın arkasında *sterigma* çıkıntısı.

Benzer Örnekler: Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁷⁵⁶, Konuralp Müzesi¹⁷⁵⁷, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁵⁸, Side Müzesi¹⁷⁵⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁶⁰ ve Afrodisias Müzesi'nde¹⁷⁶¹ yer almaktadır.

Tarih: İS 100-200.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁷⁵⁶ Feuser, 2013, 225, 226, Nr. 71, Taf. 16, 1.

¹⁷⁵⁷ Sezer, 2016, 46, Nr. 26.

¹⁷⁵⁸ Sezer, 2013, 57, Nr. 60.

¹⁷⁵⁹ İnan, 1975, 78 vd., Nr. 29, 31 Lev. XL-XLI.

¹⁷⁶⁰ Erim, 2000, 50, Nr. 67.

¹⁷⁶¹ Ilgım, 2015, 120, 121.

K. 38

Lev. XXXVIII a-c

Eserin Adı:

El Parçası

Müze Env. No:

555

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli

Hasan Akyazı'dan Satın Alma, 20.04.1965

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 11,5 cm, Gen: 7,5 cm, Kal: 5 cm,

Tanım ve Tipoloji:

Kalın grenli mermerden erkek heykeline ait elinde bir obje tutan sağ el parçası. Bilek kısmından parmaklarına kadar korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Parmaklarda yoğun *patina*. Tırnak detayları işlenmiş, avuç içinde silindirik obje.

Tarih:

İS 100-200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

K. 39	Lev. XXXIX
Eserin Adı:	El Parçası
Müze Env. No:	552
Buluntu Yeri:	Nysa
Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:	Hasan Akyazı'dan Satın Alma, 25.03.1965
Ölçüleri:	Yük: 9 cm, Gen: 7,5 cm, Kal: 5 cm.
Tanım ve Tipoloji:	Kalın grenli mermerden erkek heykeline ait elinde bir obje tutan sağ el parçası. Bilek kısmından parmaklarına kadar korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Yüzey genelinde yoğun <i>patina</i> .
Tarih:	İS 1. – 3. yüzyıl.
Literatür:	Yayımlanmamıştır.

K. 40

Lev. XL a-d

Eserin Adı:

Bacak Parçası

Müze Env. No:

370

Buluntu Yeri:

Nysa

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960

Ölçüleri:

Yük: 27 cm, Gen: 20 cm, Heykel Desteği Yüksekliği: 16,5 cm, Kaide Yüksekliği: 8 cm, Kaide Geni: 24 cm, Kaide Derinliği: 18 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Kalın grenli mermerden yüksek bir kaide üzerinde, ayakta ve çıplak erkek heykeline ait sol bacak parçası, ağaç kütüğü formu destek ve üzerinde giysi parçası. Diz kısmından kaideye kadar sol bacak korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik, heykel desteği tümüyle korunmuş. Bacak, heykel desteği ve kaide üzerinde *patina*. Oval formu, profilsiz kaide üzerinde, üzerine giysi parçası atılmış ağaç kütüğü desteğine yaslanan ayakta ve çıplak erkeğin sol bacak parçası. Desteğe bitişik sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Bacak kasları belirgin, ayak parmakları detaylandırılmış. Heykel desteği üzerine atılmış plastik hatlı giysi kıvrımları.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

K. 41	Lev. XLI
Eserin Adı:	Ayak Parçası
Müze Env. No:	1463
Buluntu Yeri:	Nysa
Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:	Sultanhisar İlkokulu'ndan, 19.09.1972
Ölçüleri:	Uz: 32,5 cm, Gen: 36 cm, Kaide Yüksek: 11 cm, Kaide Gen: 13 cm.
Tanım ve Tipoloji:	Orta grenli mermerden erkek heykeline ait kaide üzerine basan sağ ayak parçası. Bileğin altından parmaklarına kadar korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Ayağın genelinde ve kaidede <i>patina</i> . Tırnak detayları işlenmiş.
Tarih:	İS 150-200.
Literatür:	Yayımlanmamıştır.

- K. 42** Lev. XLII a-b
- Eserin Adı:** Giysi Parçası
- Müze Env. No:** 375
- Buluntu Yeri:** Nysa
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Sultanhisar İlkokulu'ndan, 20.07.1960
- Ölçüleri:** Yüksek: 29 cm, Gen: 40 cm, Kalınlık: 22 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Kalın grenli mermerden giyimli kadın heykeline ait alt gövde parçası. Dizden alt kısım korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Giysi genelinde *patina*. Dikey yönlü, birbirine paralel şematik giysi kıvrımları.
- Tarih:** İS 200-300.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

K. 43

Lev. XLIII a-d

Eserin Adı:

Attis Heykeli Parçası

Müze Env. No:

5045

Buluntu Yeri:

Yenipazar (Orthosia)

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:

Aydın Ağır Ceza Mahkemesi 1999/130 esas 1996/176 sayılı kararı ile, 19.10.1999.

Ölçüleri:

Yük: 14 cm, Gen: 11,5 cm, Kal: 3,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta, *anaxyrides* ve *tunica manicata* giyimli dans eden Attis heykeli parçası. Boyun kısmından diz üzerine kadar korunmuş, boynundan itibaren baş, her iki kol, dizden itibaren sağ bacak ve sol bacağın tamamı kırık ve eksik. Gövde ve giysi genelinde *patina*. Omuzlar geniş, göğsü kaslı ve belirgin, bel güçlü ve geniş. Bacaklar giysi altında belirgin, sağ bacak geride, sol bacak ise öne uzanır. *Tunica manicata* göğüs altından kalın bir kuşak-kemer ile bağlı, kuşak altından aşağıya uzanan birbirine paralel şematik kalın bantlı kıvrımlar, hareket nedeniyle uçuşan giysi kıvrımları. Arka yüz işlenmemiş.

Benzer Örnekler:

Roma Kapitol Müzesi¹⁷⁶², İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁶³, Muğla Müzesi¹⁷⁶⁴ ve Afrodisias Müzesi'nde¹⁷⁶⁵ yer almaktadır.

Tarih:

İS 150-200.

Literatür:

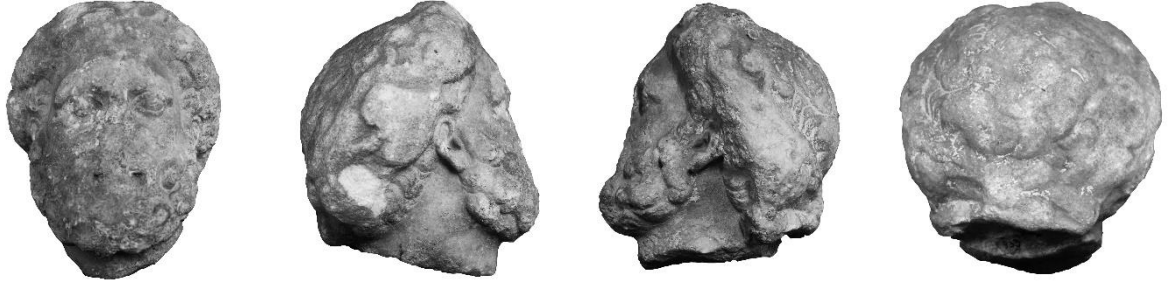
Yayımlanmamıştır.

¹⁷⁶² LIMC III-1, 1986a, Nr. 90.

¹⁷⁶³ Sezer, 2013, 108, 109, Nr. 119, 120.

¹⁷⁶⁴ Özgan, 1999, 122, 123, Nr. K 27, Taf. 39 a-b.

¹⁷⁶⁵ Feuser, 2013, 242, Nr. 103, Taf. 24, 3.

K. 44 Lev. XLIV a-d

Eserin Adı: Dionysos Başı

Müze Env. No: 933

Buluntu Yeri: Tralleis

Müzeye Geliş Şekli Remziye Çebni'den Satın Alma, 08.10.1968.

ve

Tarihi:

Ölçüleri: Yük: 10 cm, Gen: 10 cm, Kal: 11 cm, Göz Yük: 1 cm, Göz Gen: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji: Orta grenli mermerden Dionysos başı. Boynun bir kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Yüz, saç ve sakal detaylarında yoğun *patina*. Baş hafifçe soluna ve yukarıya dönük, kısa, hacimli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların üzerinden arkaya uzanır. Sakallar uzun ve bukleli. Yüz yuvarlak ve dolgun. Alın dar, üzerinde bir bant ile saçların ön ve yan kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem*. *Orbital* derin, badem formlu gözler, etli göz kapakları, *iris* ve *pupil* kazıma çizgileriyle işlenmiş, göz pınarları belirgin. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Her iki kulakta diyagonal hatlı *auricula* geriye çekilmiş. Ağız kenarlarında nokta matkap izleri, çene geniş ve güçlü.

Benzer Örnekler: Vatikan Müzesi¹⁷⁶⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁶⁷, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁶⁸ ve Side Müzesi'nde¹⁷⁶⁹ yer almaktadır

Tarih: İS 100 – 150.

Literatür: Özgan, 1982a, 149, Nr. 142, 143.

¹⁷⁶⁶ Amelung, 1908, Nr. 16.

¹⁷⁶⁷ Mendel, 1914, 296 vd., Kat. Nr. 574.

¹⁷⁶⁸ Sezer, 2013, 97, 98, 111, Nr. 106, 123.

¹⁷⁶⁹ İnan, 1975, 103-105, Nr. 48, Lev. LIII, 1-4.

K. 45

Lev. XLV a-d

Eserin Adı:

Herakles Heykeli Parçası

Müze Env. No:

1469

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Üsteğmen Hasan Kaya Tarafından Hibe, 09.10.1972.

ve

Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 20 cm, Gen: 22 cm, Kal: 11 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden Herakles heykeline ait üst gövde parçası. Boyundan karın kısmına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, omuzdan itibaren sağ kol, bilekten itibaren sol el, karın kısmında sağ taraftan sola diyagonal bir parça ve sol kola sarılı *Nemea Aslanı* postu parçası kırık ve eksik. Gövde ve giysi yüzeyinde *patina*. Omuzlar geniş, hareket nedeniyle sol omuz sağ omuza göre hafif yukarıda. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel soluna eğik, gövdenin sağı dışa çıkık. Sol kol aşağıya ve yana uzanır, aslan postunu taşır. Postun ön bacakları göğüs üzerinde düğümlü, uçları her iki göğüs üzerine sarkar ve sırt kısmından sol kola uzanarak dolanır. Sırt kısmında yer alan postun tüy detayları işlenmiş.

Benzer Örnekler:

İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁷⁰, Side Müzesi¹⁷⁷¹, Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁷⁷² ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde¹⁷⁷³ korunmaktadır

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁷⁷⁰ Sezer, 2013, 57, Nr. 60.

¹⁷⁷¹ İnan, 1975, 88, 89, Nr. 34, Lev. XLIII, 3-4.

¹⁷⁷² Dinç, 2013, 119-121, Nr. III. 5. 1, Lev. XVII a-b.

¹⁷⁷³ Feuser, 2013, 225, 226, Nr. 71, Taf. 16, 1.

- K. 46** Lev. XLVI a-d
- Eserin Adı:** Dionysos Heykeli Parçası
- Müze Env. No:** 5267
- Buluntu Yeri:** Tralleis
- Müzeye Geliş:** Jandarma Tabur Komutanlığı'ndan Hibe
- Şekli ve Tarihi:**
- Ölçüleri:** Yüksek: 49 cm, Gen: 31,5 cm, Kal: 16,5 cm
- Tanım ve** Orta grenli mermerden ayakta ve çıplak Dionysos heykeli parçası.
- Tipoloji:** Boyun boşluğundan bacakların üst kısmına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, omuzların altından her iki kol, *pubisin* hemen altından her iki bacak kırık ve eksik. Belin solunda ve sağ kalçanın yanında yer alan *sterigma* kırık ve eksik. Gövde geneline yayılan *patina*. Omuzlardan göğüs üzerine dikey yönde uzanan dalgalı ve hacimli iki saç örgüsü. Omuzlar güçlü ve geniş, hareket nedeniyle sol omzu sağına göre yukarıda. Kollar gövdeye bitişik, paralel aşağıya uzanır. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel kalın ve güçlü. Göbek deliği belirgin. Bel sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağ dışa çıkık. Kasık ve *pubis* belirgin. Bacaklar bitişik, hareketli sol bacak öne uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. Kalçada *kontrapost*.
- Benzer Örnekler:** Manisa Müzesi¹⁷⁷⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁷⁵, Konuralp Müzesi¹⁷⁷⁶ ve Afrodiasias Müzesi'nde¹⁷⁷⁷ yer almaktadır.
- Tarih:** İS 150 – 200.
- Literatür:** Yayınlanmamıştır.

¹⁷⁷⁴ Dinç, 2015, 61, Kat. Nr. 23.

¹⁷⁷⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 37, Nr. 20.

¹⁷⁷⁶ Sezer, 2016, 48, Nr. 29.

¹⁷⁷⁷ Smith, 2008a, 31, Nr. 42; Ilgım, 2015, 106, 107.

K. 47

Lev. XLVII a-c

Eserin Adı:

Versailles Artemisi Heykeli Parçası

Müze Env. No:

14

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Aydın Sanat Enstitüsü'nden, 25.05.1959

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 148 cm, Gen: 71 cm, Kal: 52 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden bitirilmemiş, ayakta, *khiton* üzerine *himation* giyimli *Versailles* tipinde Artemis heykeli parçası. Dizlerin üzerine kadar korunmuş, omuzdan itibaren sağ kol, dirsek üzerinden itibaren sol kol, dizlerinden itibaren her iki bacak ve sağ bacağın üzerinde uçuşan giysi kıvrımlarının uçları kırık ve eksik, diz altından itibaren alçı tamamlama. Saç, yüz, boyun ve sadak tamamlanmamış, omuzlar geniş, eksik olan sağ kolu dirsekten kırılarak sağ omzunun arkasında yer alan sadağa uzanır, sol kol ise yana ve aşağıya uzanarak eksik olan geyiğin boynuzundan tutar. Göğüsler belirgin, bel kalın ve güçlü, bel sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Giysi altından belirgin bacaklar kalın ve hareketli, sağ bacak geride, sol bacak ise öne uzanır. Sağ göğüs üzerinden sağ omuz arkasındaki sadağa ait diyagonal deri kayış. Diz üzerine kadar uzanan yuvarlak yakalı, kısa, kolsuz ve ince *khiton* omuzlardan düğmeli, her iki göğüs altında *kolpos*. Yaka kısmından göğüslere kadar dikey inen *khiton* kıvrımları, aşağıda sol bacak üzerine yapışarak transparan ve diyagonal şekilde, sağ bacak üzerinde ise uçuşarak kalın bantlı ve dikey biçimde sonlanır. *Himation* sağ göğsü açıkta bırakarak karın üzerinden bacak arasında diz hizasına kadar uzanır. Sol omuz

üzerinden iki parça halinde inen mantonun sağ parçası göğüs üzerinden, sol parçası ise sol göğüs altında *kolpos* ile beldeki tomarın içinden geçirilerek sol bacağı kapatır. Sağda da manto kıvrımlarının tomar üzerinden sarkan kısmı sağ bacak üzerini kapatır. Sol göğüs üzerinden diyagonal biçimde inen paralel kalın bantlı *himation* kıvrımları bacak arasında ve belin her iki yanında hareketli ve plastik bir yapıya dönüşürken bel üzerinde yatay tomarla kalın bantlar halinde sonlanır. Yontunun arka kısmında giysi kıvrımları birbirine paralel olarak şematik kalın bantlı biçimde işlenmiş.

- Benzer Örnekler:** Side Müzesi¹⁷⁷⁸, Antalya Müzesi¹⁷⁷⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁸⁰, Roma Kapitol Müzesi¹⁷⁸¹, Vatikan Müzesi¹⁷⁸² ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹⁷⁸³ yer almaktadır.
- Tarih:** İS 100-150.
- Literatür:** Özgan, 1982a, 155, Nr. 67, Res. 158.

¹⁷⁷⁸ İnan, 1975, 124, Nr. 66, Lev. LXVIII, 1.

¹⁷⁷⁹ İnan, 2003, 13-30.

¹⁷⁸⁰ Mendel, 1914, 362, Kat. Nr. 619.

¹⁷⁸¹ Helbig, 1966, Kat. Nr. 1493.

¹⁷⁸² Bieber, 1977, 74.

¹⁷⁸³ Kaltsas, 2002, 250, Kat. Nr. 520.

K. 48

Lev. XLVIII a-d

Eserin Adı:

Athena Başı

Müze Env. No:

21

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi: Aydın Sanat Enstitüsü'nden, 01.06.1959

Ölçüleri:

Yük: 57 cm, Gen: 34 cm, Kal: 35 cm, Baş Yüksek: 37 cm, Göz Yüksek: 2,7 cm, Göz Gen: 5,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden Attika miğferli Athena başı. Boyundan itibaren korunmuş, alt kısmı eksik. Alın üzerinde miğferin ön kısmı, burun ve üst dudak kırık ve eksik, boynun sağ alt kısmından aşağıya onarılmış diyagonal kırık hattı, yüzey geneline yayılan *patina*, miğferin üst kısmı ve boynun arka tarafı işlenmemiş. Baş hafifçe sağına dönük, saç-deri geçişi sert, keskin ve derin kanallı matkapla verilmiş. *Ranke* ve *palmet* bezekli Attika tipi miğfer altında alın ortasından ikiye ayrılan uzun ve dalgalı saçlar her iki yanda bir çift bukle şeklinde omuzlara dökülür, kulakların önünde virgül biçimli ikişer kısa saç tutamı. Yüz oval ve geniş, üçgen formlu alın dar ve yüksek, badem formlu gözlerde konturları keskin göz kapakları etli ve kalın, göz pınarları matkapla işlenmiş, yanaklar geniş ve dolgun, kulaklar büyük, diyagonal hatlı *auricula* geriye çekilmiş ve detaylar matkapla işlenmiş, ağız hafif aralı, dudaklar dolgun, çene geniş ve dolgun, boynu kalın.

Benzer Örnekler:

İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁸⁴, Side Müzesi¹⁷⁸⁵, Antalya Müzesi¹⁷⁸⁶, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁸⁷, Atina Ulusal Arkeoloji

¹⁷⁸⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 45, Nr. 27

¹⁷⁸⁵ İnan, 1975, 164, Nr. 118, Lev. LXXXIV, 2.

¹⁷⁸⁶ Özgür, 1996, Nr. 19.

Müzesi¹⁷⁸⁸, Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁷⁸⁹, Vatikan Müzesi¹⁷⁹⁰, Roma Metropolitan Müzesi¹⁷⁹¹ ve Uffizi Galerisi'nde¹⁷⁹² yer almaktadır.

Tarih: İS 69 – 96.

Literatür: Özgan, 1982a, 138, 139, Res. 121-122

¹⁷⁸⁷ Mendel, 1914, 241 vd., Kat. Nr. 532.

¹⁷⁸⁸ Kaltsas, 2002, 111, Kat. Nr. 200.

¹⁷⁸⁹ Pozzi, 1989, 124, Kat. Nr. 140.

¹⁷⁹⁰ Amelung, 1903, 18, Kat. Nr. 13.

¹⁷⁹¹ Michaelis, 1882, 529, Kat. Nr. 23.

¹⁷⁹² Schürmann, 2000, 69, Kat. Nr. K9.

K. 49

Lev. XLIX a-d

Eserin Adı:

Athena Heykeli Parçası

Müze Env. No:

1713

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Aydın Gazi Bulvarı İnşaat Alanından, 10.03.1975.

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 11,5 cm, Gen: 5 cm, Kal: 4 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta, *peplos* ve *himation* giyimli Athena heykeli alt gövde parçası. Bel kısmından ayaklara kadar korunmuş, üst gövde kırık ve eksik, gövde ve giysi geneline yayılan *patina*. Bel kalın ve güçlü, sol bacağın hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Bacaklar ince ve uzun, sol bacak dizden hafifçe kırılmış yana uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. *Peplos*, hareketli sağ bacdaktan sıyrılmış, bacak arası ve sabit sol bacak üzerinde çatallanan kalın bantlı şematik kıvrımlar, manto yontuyu her iki yanından sınırlar biçimde ağır kıvrımlı, arka yüz işlenmemiş.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁷⁹³, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁷⁹⁴, Side Müzesi¹⁷⁹⁵, Antalya Müzesi¹⁷⁹⁶ ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde¹⁷⁹⁷ korunmaktadır.

Tarih:

İS 100 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁷⁹³ Dinç, 2013, 28-33, Kat. Nr. III. 1. 1, Lev. I a-c.

¹⁷⁹⁴ Mendel, 1914, 276, Nr. 552.

¹⁷⁹⁵ İnan, 1975, 131-133, Nr. 72, Lev. LXVIII, 2-4.

¹⁷⁹⁶ Özgür, 1996, Nr. 20.

¹⁷⁹⁷ Niemeier, 1985, 24 vd.

K. 50

Lev. L a-d

Eserin Adı:

Aphrodite Heykeli Parçası

Müze Env. No:

2785

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeeye Geliş Şekli

Mehmet Cengiz'den Satın Alma, 16.04.1986

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 15 cm, Gen: 18 cm Kal: 27,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta, *khiton* giyimli kadın yontusu. Boyun boşluğundan bel üzerine kadar korunmuş, sonradan bir dübelle eklenen baş ve her iki omuz altından bir dübelle eklenen kollar kırık ve eksik. Sol omuz üzerinde bir parça kırık, giysi ve gövde yüzeyinde yer yer aşınma. Omuzlar güçlü ve geniş, hareket nedeniyle sol omuz yukarıda, sağ omuz aşağıda. Göğüsler dolgun ve belirgin. Sağ kol yana açılır, sol kol ise vücuda paralel aşağı uzanır. Sol omuzdan düğmeli kısa kollu, kalın *khiton* sol göğsü tamamen kapatır, yaka sağ göğsün hemen üzerinden sağ kol altına uzanır. Her iki göğüs altında *kolpos*. Göğüs altında kemer. Göğüs üzerinde diyagonal başlayan kıvrımlar, göğüs altında kemer etkisiyle üst üste binen torba kıvrımlara dönüşür. Arka yüz işlenmemiş.

Benzer Örnekler:

İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁷⁹⁸, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁷⁹⁹, Terme Müzesi¹⁸⁰⁰ ve British Müzesi'nde¹⁸⁰¹ korunmaktadır.

Tarih:

İÖ 150 – 100.

Literatür:

¹⁷⁹⁸ Koçak, 2013, 86, Nr. L3.9, Taf. 29.

¹⁷⁹⁹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 28, Nr. 10.

¹⁸⁰⁰ Linfert, 1976, 92, Abb.198.

¹⁸⁰¹ Linfert, 1976, 92, Abb. 201-204.

K. 51

Lev. LI a-d

Eserin Adı:

Aphrodite Heykeli Parçası

Müze Env. No:

1475

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Üsteğmen Hasan Kaya Tarafından Hibe, 06.10.1972.

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 32 cm, Gen: 20 cm, Kal: 11 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta, *himationa* sarınmış Aphrodite heykeline ait alt gövde parçası. Göbek deliği üzerinden dizlerine kadar korunmuş, üst gövde ve her iki bacak dizlerden itibaren kırık ve eksik. Gövde ve giysi genelinde *patina*. Göbek hafif dışa taşkın ve belirgin, göbek deliği işlenmiş, bel güçlü ve geniş. Sağ bacağın öne hareketiyle bel sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Bacaklar kalın ve hareketli, sağ bacak öne, sol bacak ise sağ bacağın arkasından çapraz biçimde geriye hareketli. Bel üzerinden sarılarak alt gövdeyi kapatan manto kıvrımları şematik, kalın bant biçiminde kıvrımlara sahipken, sağ bacak üzerinde ise daha sade ve kıvrımsız geniş yüzeyler oluşur. Manto arkada kalçaları açıkta bırakarak şematik kalın bantlı üç kıvrımla devam eder, Hareket nedeniyle kalçada *kontrapost* oluşur.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸⁰², İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸⁰³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁸⁰⁴, Side Müzesi¹⁸⁰⁵, Antalya Müzesi¹⁸⁰⁶ ve Rhodos'da¹⁸⁰⁷ yer almaktadır.

¹⁸⁰² Dinç, 2013, 84-90, Kat. Nr. III.4.5, Lev. XI a-d.

¹⁸⁰³ Aybek, 2009, 85-87, Nr. 76, 80, Lev. 38, 39.

¹⁸⁰⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 31, Nr. 13.

¹⁸⁰⁵ İnan, 1975, 142, 143, Nr. 82, Lev. LXXIII, 2.

¹⁸⁰⁶ Özgür, 1996, Nr. 17.

¹⁸⁰⁷ Koçak, 2013, 105, Nr. K 11, Taf. 39. 5-8.

Tarih: İS 150 – 200.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

K. 52

Lev. LII a-d

Eserin Adı:

Venüs Genetrix (Aphrodite Frejus) Tipinde Heykel Parçası

Müze Env. No:

818

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Rıza Hançer'den Satın Alma, 12.03.1967

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 11,5 cm, Gen: 6 cm, Kal: 4cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ön kısmı dairesel, arkası düz iki *torus* ve *trokhilostan* oluşan yüksek bir kaide üzerinde, ayakta, *khiton poderes* ve *himation* giyimli Aphrodite heykeli parçası. Göğüslerin üzerinden kaideye kadar korunmuş, boyundan itibaren baş, omuzdan itibaren sağ kol, dirseğin hemen altından itibaren sol kol kırık ve eksik, gövde ve giysi genelinde *patina*. Tüm yüzeye uygulanan *ganosis*. Göğüsler birbirinden uzak ve küçük, bel güçlü ve geniş. Sol kol dirsekten bükülerek öne uzanır, mantonun bir ucunu taşır. Sağ bacağın hareketiyle bel sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Hareketli sağ bacak dizden bükülerek geriye ve yana açılır, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Sol omzu ve sol göğsü açıkta bırakan ince ve uzun *khitonun* yakası şematik bir bant halinde yay biçiminde sağ omuzdan sol omza uzanır, üst gövdede sağ göğüs üzerindeki diyagonal hatlı şematik iki kıvrım dışında kıvrımsız geniş bir yüzey yer alırken, iki bacak arasında birbirine paralel, dikey yönlü şematik kıvrım yapısına dönüşür. Bu kıvrımdan hareketli sağ bacağın ayak kısmına şematik, diyagonal bir kıvrım uzanır. Sol kol üzerine taşınan mantonun bir ucu sabit olan sol bacağın dış tarafından vücuda paralel biçimde sarkar ve arkadan sol ayak bileğine dolanarak kaidenin sol tarafında sonlanır.

Benzer Örnekler:	Arka yüz işlenmemiş. Aydın Arkeoloji Müzesi ¹⁸⁰⁸ , Side Müzesi ¹⁸⁰⁹ , İzmir Tarih ve Sanat Müzesi ¹⁸¹⁰ , İstanbul Arkeoloji Müzesi ¹⁸¹¹ ve Uffizi Galerisi'nde ¹⁸¹² yer almaktadır.
Tarih:	İS 2. yüzyıl.
Literatür:	Yayımlanmamıştır.

¹⁸⁰⁸ Bkz. **K. 17** numaralı Menderes Magnesiası buluntusu.

¹⁸⁰⁹ İnan, 1975, 38, Nr. 8, Lev. XX, 1, 2.

¹⁸¹⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 27, Nr. 9.

¹⁸¹¹ Mendel, 1914, 352, Kat. Nr. 1114.

¹⁸¹² Mansuelli, 1958, 38 vd., Kat. Nr. 13.

K. 53

Lev. LIII a-d

Eserin Adı:

Aphrodite Heykeli Parçası

Müze Env. No:

7776

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Jandarma Tabur Komutanlığı'ndan Hibe

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 7,4 cm, Gen: 7 cm, Kal: 4,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta ve çıplak Aphrodite heykeli parçası. Boyun boşluğundan bel kısmına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, dirseklerden itibaren her iki kol kırık ve eksik. Gövde geneline yayılan *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş. Hareket nedeniyle sol omzu sağ omzuna göre hafif yukarıda. Göğüsler belirgin, göbek hafif dışa taşkın. Bel sol bacağın hareketiyle soluna eğik.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸¹³, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸¹⁴, Side Müzesi¹⁸¹⁵, Silifke Müzesi¹⁸¹⁶, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁸¹⁷, Roma Klasik Sanat Müzesi¹⁸¹⁸, Münih Glyptothek¹⁸¹⁹, Terme Müzesi¹⁸²⁰, Tivoli Hadrianus Villası¹⁸²¹, Vatikan Müzesi¹⁸²², Torlonia Müzesi¹⁸²³, Roma Ulusal Müzesi¹⁸²⁴ ve Paul Getty Müzesi'nde¹⁸²⁵ yer almaktadır.

¹⁸¹³ Dinç, 2013, 91-96, Kat. Nr. III.4.6, Lev. XII a-b; Bkz. **K. 2** numaralı Alabanda buluntusu.

¹⁸¹⁴ Aybek, 2009, 86, 87, Nr. 78, Lev. 39.

¹⁸¹⁵ İnan, 1975, 168, Nr. 132, Lev. LXXXVII, 6.

¹⁸¹⁶ Tepebaş ve Durugönül, 2013, 38, Kat. Nr. 1.

¹⁸¹⁷ Blinkenberg, 1933, 175, Nr. IV 9 B Abb. 62; Laubscher, 1966, 124, Anm. 49; Vierneisel-Schlörb, 1979, 331, 333, 345, Anm. 49; Steuben, 1989, 545, Anm. 34; Özgan, 1995, 54, Taf. 11, 4; Stemmer, 2002, 472; Maderna, 2004, 15, 576, Nr. 138; Corso, 2007, 207, Anm. 8, Nr. 6.

¹⁸¹⁸ Pasquier ve Martinez 2007, 144, Abb. 105.

¹⁸¹⁹ Vierneisel-Schlörb, 1979, Nr. 31, Abb. 158-164; Furtwängler ve Wolters, 1910, 266-269, Nr. 258.

¹⁸²⁰ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2216.

¹⁸²¹ Raeder, 1983, 97, Kat. Nr. I.

¹⁸²² Helbig, 1963, Kat. Nr. 207; Stemmer, 1995, 241, Nr. B79.

¹⁸²³ Visconti, 1883, Nr. 106-146.

Tarih: İS 150 – 200.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁸²⁴ Blinkenberg, 1933, 156.

¹⁸²⁵ Havelock, 1995, 171.

K. 54

Lev. LIV a-d

Eserin Adı:

Hera Heykeli Parçası

Müze Env. No:

4030

Buluntu Yeri:

Veysipaşa Mahallesi, Aydın (Tralleis)

Müzeye Geliş Şekli

Ömer Maden'den Satın Alma, 24.12.1997

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 55 cm, Gen: 18 cm, Kal: 14 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta *peplos* giyimli Hera heykeli parçası. Boyun boşluğundan ayaklara kadar korunmuş, sonradan yerleştirilen baş ile omuzdan itibaren sağ kol ve dirsekten itibaren sol kırık ve eksik. Giysi ve gövde genelinde *patina*. Omuzlar güçlü ve geniş, hareket nedeniyle sağ omuz yukarıda, sol omuz ise aşağıda. Göğüsler dolgun ve belirgin, bel kalın ve güçlü, sol kol gövdeye paralel aşağıya uzanır, sol kolun üst kısmında aplik amaçlı nokta matkap izi. Sol bacağın hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Bacaklar ince ve uzun, sol bacak dizden hafifçe kırılmış yana uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. *Peplos* ayaklara kadar uzanır, göğüs üzerinde ve altında üst üste binen V biçimli kıvrımlar, bacakların hemen üzerinde *apoptygma*. Hareketli sol bacağı açıkta bırakan *peplos*, bacak arası ve sabit sağ bacak üzerinde paralel, dikey kıvrımlar, arka yüz kabaca işlenmiş.

Benzer Örnekler: İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁸²⁶, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸²⁷, Side Müzesi¹⁸²⁸, Antalya Müzesi¹⁸²⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁸³⁰ ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde¹⁸³¹ korunmaktadır

Tarih: İS 150 – 200.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁸²⁶ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 49, Nr. 32.

¹⁸²⁷ Sezer, 2013, 67, 68, Nr. 72.

¹⁸²⁸ İnan, 1975, 46-48, Nr. 11, Lev. XXIII, 1.

¹⁸²⁹ Özgür, 1996, Nr. 2, 3.

¹⁸³⁰ Linfert, 1976, 130, Abb. 330-332, Taf. 61.

¹⁸³¹ Niemeier, 1985, 64 vd.

K. 55

Lev. LV a-d

Eserin Adı:

Attis Heykeli Parçası

Müze Env. No:

384

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Aydın'dan, 29.12.1960

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 22 cm, Gen: 15 cm, Kal: 11,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden ayakta, *anaxyrides* giyimli dans eden Attis heykeli alt gövde parçası. Göbek deliği üzerinden diz üzerine kadar korunmuş, geri kalan kısmı kırık ve eksik. Gövde ve giysi genelinde *patina*. Göbek belirgin ve öne taşkın, göbek deliği işlenmiş, bel kalın, sağ bacağın hareketiyle bel sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Kontrast bacak hareketi nedeniyle kalçada *kontrapost*. Genital bölge giysi altında belirgin, bacaklar kalın ve güçlü, sağ bacak öne sol bacak ise arkaya doğru hareketli. Göbeği açıkta bırakan *anaxyrides* şematik kıvrım tomarı ile karın kısmını açıkta bırakarak gövdenin her iki yanından yukarıya uzanır ve göğüsleri örterek iki göğüs arasında tutturulur. Bacakları saran giysi sağ bacak üzerinde harekete bağlı olarak gerilir ve çok sayıda üst üste binen çatallaşan kıvrım çanakları oluşturur, geriye çekilen sol bacak üzerinde ise tezat biçimde az sayıda diyagonal hatlı sade kıvrımlara dönüşür.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸³², Muğla Müzesi¹⁸³³, Afrodiasias Müzesi¹⁸³⁴, Vatikan Müzesi¹⁸³⁵, Uffizi Galerisi¹⁸³⁶, Ny Carlsberg

¹⁸³² Bkz. K. 43 numaralı Orthosia buluntusu.

¹⁸³³ Özgan, 1999, 122, 123, Nr. K 27, Taf. 39 a-b.

¹⁸³⁴ Feuser, 2013, 242, Nr. 103, Taf. 24, 3.

¹⁸³⁵ Amelung, 1903, Nr. 647.

Glyptothek¹⁸³⁷, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁸³⁸ ve Roma Kapitol Müzesi'nde¹⁸³⁹ yer almaktadır.

Tarih: İÖ 150 – 100.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁸³⁶ Mansuelli, 1958, 170, Nr. 148.

¹⁸³⁷ Poulsen, 1951, 105, Kat. Nr. 121.

¹⁸³⁸ Vermaseren, 1987, Nr. 359.

¹⁸³⁹ LIMC III-1, 1986a, Nr. 90.

K. 56

Lev. LVI a-c

Eserin Adı:

Attis Heykeli Parçası

Müze Env. No:

1722

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Kırıklar Köyü'nden, 28.02.1966

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 62 cm, Gen: 20 cm, Kal: 20 cm, Kaide Yüksekliği: 5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli, mavi damarlı mermerden, ayakta, dörtgen formlu alçak bir kaide üzerinde *anaxyrides* ve *tunica manicata* giyimli, bir sütuna yaslanan Tutsak Attis tipinde heykel parçası. Boyun boşluğundan kaideye kadar korunmuş, boynundan itibaren baş ve omuz hizasından itibaren sütunun üst kısmı ile kaidenin bir kısmı kırık ve eksik. Sütun üzerinde *patina*. Omuzlar geniş, kollar geride bağlı, göğsü kaslı ve belirgin, bel güçlü ve geniş. Sağ bacak önde, sol bacak ise çapraz biçimde geride. *Tunica manicata* yakası boyun çevresinde kalın ve şematik yapıda, sağ omuz üzerinde düğmeli. Göğüs altından kalın bir kuşak-kemer ile bağlı, giysi yüzeyi geneli sade ve kıvrımsız, kuşak altından aşağıya uzanan birbirine paralel şematik kalın bantlı kıvrımlar, hareket nedeniyle uçuşan giysi kıvrımları. *Anaxyrides* bacaklar üzerinde dar ve sıkı, diz ve bilek arasında birbirine paralel yatay kıvrımlar. Arka yüz işlenmemiş.

Benzer Örnekler:

Afyon Arkeoloji Müzesi¹⁸⁴⁰, Afrodisias Müzesi¹⁸⁴¹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸⁴², Roma Kapitol Müzesi¹⁸⁴³, Ny Carlsberg

¹⁸⁴⁰ Feuser, 2013, 241, 242, Kat. Nr. 102, Taf. 24, 2.

¹⁸⁴¹ Feuser, 2013, 242, Kat. Nr. 103, Taf. 24, 3.

¹⁸⁴² Feuser, 2013, 243, Kat. Nr. 106, Taf. 24, 6.

¹⁸⁴³ LIMC III-1, 1986a, Nr. 90.

Glyptothek¹⁸⁴⁴, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁸⁴⁵, Hierapolis¹⁸⁴⁶ ve Samos'ta¹⁸⁴⁷ bulunmaktadır.

Tarih: Severuslar Dönemi.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁸⁴⁴ Poulsen, 1951, 105, Kat. Nr. 121.

¹⁸⁴⁵ Vermaseren, 1987, Nr. 359.

¹⁸⁴⁶ Feuser, 2013, 242, 243, Kat. Nr. 104, Taf. 24, 5.

¹⁸⁴⁷ Feuser, 2013, 244, Kat. Nr. 107 Taf. 25, 1.

K. 57

Lev. LVII a-d

Eserin Adı:

Hermaphrodite Heykeli Parçası

Müze Env. No:

398

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Mehmet Gök'den Satın alma, 19.08.1961

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 30 cm, Gen: 18 cm, Kal: 13 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden ayakta ve çıplak Hermaphrodite heykeli parçası. Boyun boşluğundan baldır kısmına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, dirsek üzerinden itibaren her iki kol, baldırdan itibaren her iki bacak kırık ve eksik. Genital bölgede bir parça kırık ve eksik, yüzey genelinde *patina*. Üst gövde sağına dönük, gövdede S profilli *torsion*. Omuzlar güçlü ve geniş. Hareket nedeniyle sol omzu sağına göre hafif yukarıda. Gövdenin gerisinde vücuda paralel aşağıya uzanan her iki kol dirsekler üzerinden eksik, kollarda dübel delikleri. Göğüsler belirgin, göbek hafif dışa taşkın. Bel sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık, *kontrapost* etkisiyle kalçanın sağı soluna göre hafif yukarıda. Bacaklar bitişik, kalçanın biraz altından itibaren kırık ve eksik. Hareketli sol bacak öne uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır.

Benzer Örnekler:

Side Müzesi¹⁸⁴⁸, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸⁴⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁸⁵⁰ ve Ny Carlsberg Glyptothek'te¹⁸⁵¹ korunmaktadır.

Tarih:

İÖ 175 – 150.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁸⁴⁸ İnan, 1975, 113-115, Nr. 56, Lev. LIX, 1-3.

¹⁸⁴⁹ Aybek, 2009, 71, 72, Nr. 71, Lev. 36.

¹⁸⁵⁰ Mendel, 1914, 83, Kat. Nr. 322; Özgan, 2018, 182, 183, Nr. 115, Res. 183.

¹⁸⁵¹ Poulsen, 1951, Kat. Nr. 488.

- K. 58** Lev. LVIII a-c
- Eserin Adı:** Satyros/Pan Başı Parçası
- Müze Env. No:** 928
- Buluntu Yeri:** Tralleis
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Jandarma Komutanlığı'ndan, 10.10.1968
- Ölçüleri:** Yüksek: 22 cm, Gen: 19,5 cm, Kal: 14 cm, Baş Yüksek: 19,5 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Orta grenli mermerden heykel (Satyros/Pan) başı parçası. Ağzın hemen üzerinden boynun altına kadar korunmuş, geri kalan kısmı kırık ve eksik. Dudaklar, çene ucundan küçük bir parça kırık ve eksik, yüzey genelinde yoğun *patina*. Baş sert biçimde sağına ve yukarıya dönük, yanaklar geniş ve dolgun, ağız hafif aralı, dudaklar ince ve hareketli, çene ince ve dar, boynu kalın.
- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸⁵², İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁸⁵³, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸⁵⁴, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁸⁵⁵, Roma Metropolitan Müzesi¹⁸⁵⁶ ve Vatikan Müzesi'nde¹⁸⁵⁷ yer almaktadır.
- Tarih:** İÖ 2. yüzyıl.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

¹⁸⁵² Özgan, 1982a, 86, 87, Nr. K 28, Res. 64-66.

¹⁸⁵³ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 69, Nr. 52.

¹⁸⁵⁴ Sezer, 2013, 100, 101, Nr. 110.

¹⁸⁵⁵ Pinkwart, 1973, 153, Abb. 3-4.

¹⁸⁵⁶ Helbig, 1969, Kat. Nr. 2232.

¹⁸⁵⁷ Amelung, 1903, Nr. 339.

K. 59

Lev. LIX a-d

Eserin Adı:

Mysa Heykeli Parçası

Müze Env. No:

2719

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Hakkı Uzun'dan Satın alma, 08.12.1982

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 57 cm, Gen: 22 cm, Kal: 18 cm, Kaide Yük: 4 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli Polyhymnia parçası. Boyun boşluğundan kaideye kadar korunmuş, sonradan bir dübelle eklenen baş ve sol el bilekten itibaren kırık ve eksik, giysi ve gövde geneline yayılan *patina*. Arka yüzde, sırt kısmında kalın kalker tabakası. Belin sağ tarafı ve giysi yüzeyi yer yer aşınmış. Sonradan gövdeye tutturulan baş eksik, omuzlar dar. Kolların hareketi nedeniyle sağ omuz aşağıda, sol omuz yukarıda. Göğüsler giysi altında belirsiz. Bel, sol bacağın hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Elbise altında dirsekten bükülen sağ kol göğüs üzerine uzanır, giysi kıvrımlarını taşır. Sol kol giysi elbise altında, gövdeye paralel aşağıya uzanır, üzerinde elbise kıvrımlarını taşır. Bacaklar uzun, giysi altında hareketli sol bacak dizden hafifçe kırılmış yana uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. Sol ayakta yüksek sandalet. *Himation* altında belirgin uzun *khiton*. Sağ kalça ve üst bacak üzerinde diyagonal biçimde başlayan sicim *khiton* kıvrımları, sağ dizden itibaren birbirine paralel dikey yönde ve sağ ayağı tamamen kapatarak kaide üzerinde sonlanır. *Khiton* kıvrımları sol bacağın hareketi nedeniyle her iki bacağın arasından diyagonal formda çatallanarak torba kıvrımlarla sol ayak bileğinin

üzerine uzanır. Sol bacağı açıkta bırakacak biçimde *himation* sol kalça üzerinden sağ diz kısmına uzanır, sol tarafta gövdeye paralel kaide üzerine kadar uzanır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, tekrar vücudun önüne sarılarak sol omuz üzerinden arkaya atılarak sol kola uzanır, sarılıp açılarak belin sol tarafından kalçanın yanında zigzag kıvrımlarla kaide üzerine dökülerek sonlanır. Sol elin giysiyi çekmesi nedeniyle sağ göğüs üzerine uzanan üç kalın bantlı kıvrım, sol bacağın hareketiyle birlikte sol kalçadan sağ diz üzerine uzanan şematik üç kalın bantlı kıvrım. Arka yüz işlenmemiş.

Benzer Örnekler: Afrodisias Müzesi¹⁸⁵⁸, Bergama Müzesi¹⁸⁵⁹, Ödemiş Müzesi¹⁸⁶⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁸⁶¹, Side Müzesi¹⁸⁶², British Müzesi¹⁸⁶³ ve Vatikan Müzesi'nde¹⁸⁶⁴ korunmaktadır.

Tarih: İÖ 100 – 50.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁸⁵⁸ Smith ve Ratte, 1996, 29, Fig. 26.

¹⁸⁵⁹ Kruse, 1975, 397, Kat. Nr. D 132.

¹⁸⁶⁰ Linfert, 1976, 100.

¹⁸⁶¹ Mendel, 1914, 11, Kat. Nr. 809.

¹⁸⁶² İnan, 1975, 125, 126, Nr. 67, Lev. LXV, 1-2.

¹⁸⁶³ Smith, 2013, Nr. 216.

¹⁸⁶⁴ Helbig, 1963, Kat. Nr. 378.

K. 60

Lev. LX a-d

Eserin Adı:

Maenad Başı Parçası

Müze Env. No:

3528

Buluntu Yeri:

İncirliova, Aydın

Müzeye Geliş Şekli

Mehmet Kurt'tan Satın Alma, 08.12.1995

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 16,5 cm, Gen: 14 cm, Kal: 10 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden Maenad başı parçası. Boynun bir kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Baş üzerinden dikey yönlü, yüzün tamamını kapsayan büyük bir parça kırık ve eksik, arka kısımda korunan saçların geneline yayılan *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, korunan kısımdan anlaşıldığı üzere uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların üst kısmını kapatıp arkaya uzanır, gevşek bir topuzla sonlanır. Sağ kulağın üst kısmında, sarmaşık yaprağı altında yatay yönlü öne hareketli üç bukle. Alın üzerinde yer aldığı anlaşılan ve başın arkasına kadar uzanan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem*, başın sağ tarafında, sağ kulak üzerinde sarmaşık yaprağı. Korunan sağ kulak detayları işlenmiş, *auricula* bitişik, kulak memesi sarkık ve belirgin, boynu kalın.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸⁶⁵, Perge Müzesi¹⁸⁶⁶ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹⁸⁶⁷ yer almaktadır.

Tarih:

İS 100 – 150.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁸⁶⁵ Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹⁸⁶⁶ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁸⁶⁷ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

- K. 61** Lev. LXI a-d
- Eserin Adı:** Maenad Başı Parçası
- Müze Env. No:** 560
- Buluntu Yeri:** Aydın
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** İbrahim Erkan'dan Satın Alma, 03.05.1965
- Ölçüleri:** Yüksek: 11 cm, Gen: 8 cm, Kal: 11 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Kalın grenli mermerden Maenad başı parçası. Çeneden itibaren korunmuş, başın sağ arka kısmından -sağ yanağın bir bölümünü kapsayan- çeneye uzanan diyagonal biçimde bir parça kırık ve eksik. Yüz ve saçların geneline yayılan yoğun *patina*. Uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kalın bir bant biçiminde kapatılarak arkaya uzanır. Saçlar başın tepesinde yatay yönde uzanırken kulakların üzerinde şematik kalın bant biçiminde işlenmiş. Yüz oval ve dolgun. Alın dar ve yüksek, alın üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yaprakları ve rozet biçiminde çiçeklerden oluşan *diadem*. Yüz detayları belirsiz. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin, ağız kapalı, dudaklar ince, çene geniş ve güçlü.
- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸⁶⁸, Perge Müzesi¹⁸⁶⁹ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹⁸⁷⁰ yer almaktadır.
- Tarih:** İS 150 –200.
- Literatür:** Yayınlanmamıştır.

¹⁸⁶⁸ Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d; Bkz. K. 60 numaralı Tralleis buluntusu.

¹⁸⁶⁹ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁸⁷⁰ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

K. 62

Lev. LXII a-c

Eserin Adı:

Ayakta Giyimli Erkek Heykeli Parçası

Müze Env. No:

15

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeeye Geliş Şekli

Aydın Sanat Enstitüsü'nden, 25.05.1959

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 127,5 cm, Gen: 50 cm, Kal: 35 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden ayakta, *himation* giyimli erkek heykeli parçası. Göğüs üzerinden diz altına kadar korunmuş, boyundan itibaren baş, göğüsler üzerinden itibaren her iki omuz ve kollar, üst gövde üzerinde giysi kumaşı ve göğüs kısımları ile dizlerin hemen altından itibaren bacaklar kırık ve eksik, giysi kıvrımlarında *patina*. Göğüsler kaslı ve belirgin, bel kalın ve güçlü, sağ bacağın hareketi nedeniyle bel sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Manto altından belirgin kalın sağ bacak öne hareketli, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. *Himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak ayaklara kadar uzanır. Mantonun bir ucu sağ koltuk altında tutturulur, buradan vücudun arkasından dolanır, sol koltuk altından tekrar dolanarak arkadan sol omuz üzerinden öne atılır. Gövdenin sol tarafında üst üste binen ağır *himation* kıvrımları sol bacak üzerinde geniş alanlar bırakarak tek ve kalın bir yapıda devam ederken, kontrast biçimde hareketli sağ bacak üzerinde ince, transparan ve çatallaşan yapıda. Yontunun arkası da detaylı biçimde işlenmiş, ön yüzde olduğu gibi manto kıvrımları sırt kısmında sol tarafta ağır ve katlı iken sağ tarafta aynı tezatlıkta ince yapıda verilen kumaş ve üst üste binen plastik hatlı kıvrım çanakları.

- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁸⁷¹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁸⁷², İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸⁷³, Kos Arkeoloji Müzesi¹⁸⁷⁴, Delos Arkeoloji Müzesi¹⁸⁷⁵ ve Berlin Pergamon Müzesi'nde¹⁸⁷⁶ yer almaktadır.
- Tarih:** İÖ 150 – 100.
- Literatür:** Linfert, 1976, Nr. 236, Taf. 45; Özgan, 1982a, 31, 32, Res. 20-22.

¹⁸⁷¹ Özgan, 1982a, 17-19, Nr. K 3, Res. 7-8; Uluşık Öncü, 2004, 41-47, Lev. XXIII-XXIV.

¹⁸⁷² Linfert, 1976, Abb. 41, 42, Taf. 8.

¹⁸⁷³ Linfert, 1976, Abb. 46-48, 67-69, 235, Taf. 9, 13, 45.

¹⁸⁷⁴ Linfert, 1976, Abb. 137, 139, 149-151, Taf. 27, 29.

¹⁸⁷⁵ Linfert, 1976, Abb. 271, Taf. 52.

¹⁸⁷⁶ Özgan, 2018, Res. 32

K. 63

Lev. LXIII a-d

Eserin Adı:

Erkek Heykeli Parçası

Müze Env. No:

68

Buluntu Yeri:

Zafer Mahallesi, Aydın, Tralleis

Müzeeye Geliş Şekli

Zafer Mahallesi'nden, 26.09.1959

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 30 cm, Gen: 20 cm, Kal: 15 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden oturan çıplak erkek heykeli parçası. Boyun boşluğundan bacakların üst kısmına kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, omuzlardan itibaren her iki kol, *pubis* altından itibaren her iki bacak kırık ve eksik. Gövde geneline yayılan *patina*. Omuzlar dar, hareket nedeniyle sol omzu sağına göre yukarıda. Sağ kol aşağı, sol kol yukarı uzanır. Göğüsler kaslı ve belirgin, göbek belirgin ve dışa taşkın, göbek deliği nokta matkap ile büyük dairesel formlu işlenmiş. Bel kalın ve güçlü. Bel sol bacağın hareketi nedeniyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Derin matkap kanalı ile işlenmiş *pubis* belirgin. Hareketli sol bacak öne, sağ bacak ise aşağı uzanır. *Kontrapost* etkisiyle kalçanın sağı soluna göre hafifçe yukarıda.

Benzer Örnekler:

İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁸⁷⁷, Manisa Müzesi¹⁸⁷⁸, Side Müzesi¹⁸⁷⁹, Vatikan Müzesi¹⁸⁸⁰ ve Terme Müzesi'nde¹⁸⁸¹ yer almaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁸⁷⁷ Mendel, 1914, 30, Kat. Nr. 827.

¹⁸⁷⁸ Dinç, 2015, 79, Kat. Nr. 36.

¹⁸⁷⁹ İnan, 1975, 190, Nr. 251, 254, Lev. CVII, 2-3, CVII, 6.

¹⁸⁸⁰ Vorster, 2004, 163, Kat. Nr. 118, Taf. 124, 1-4.

¹⁸⁸¹ Giuliano, 1981, 341, Kat. Nr. 44.

K. 64

Lev. LXIV a-d

Eserin Adı:

VI. Mithridates Eupator Portresi Parçası

Müze Env. No:

570

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müze Geliş Şekli

Ali Solak'dan Satın Alma, 04.05.1966

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 43 cm, Gen: 33 cm, Kal: 16 cm, Göz Yük: 2,5 cm, Göz Gen: 5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden VI. Mithridates Eupator ait olduğu düşünülen portre parçası. Çeneden itibaren korunmuş, yüzün sağ tarafında saçlardan çeneye kadar -sağ gözün kenarından ağzın sağ tarafından ilerleyen- diyagonal hatlı bir parça kırık ve eksik. Yüzey genelinde patina. Saçlar kısa, hacimli ve kabarık, baş üzerinde *Nemea Aslanı* postunun yerleştirildiği dübel delikleri, yüz çeneye doğru daralan oval formda ve kemikli, alın geniş ve yüksek, *orbital* derin, gözler geniş, *iris* ve *pupil* işlenmemiş, göz pınarları belirgin, üst göz kapağı alt göz kapağına oranla sert ve kalın. Yanakları geniş, elmacık kemikleri belirgin, sol kulakta diyagonal *auricula* geriye çekilmiş, burun uzun, burun ucu etli ve düşük, çene dar ve öne çıkık.

Benzer Örnekler:

Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁸⁸², Louvre Müzesi¹⁸⁸³ ve Belin Eski Eserler Müzesi'nde¹⁸⁸⁴ yer almaktadır.

Tarih:

İÖ 100 – 75.

Literatür:

Özgan, 1982a, 81-86, Nr. K 27, Res. 62-63.

¹⁸⁸² Smith, 1988a, Kat. Nr. 90.

¹⁸⁸³ Özgan, 2013, 42, Res. 27 a-b.

¹⁸⁸⁴ Andreae, 2001, 204, Taf. 202.

K. 65

Lev. LXV a-d

Eserin Adı:

Drusus Maior Portre Parçası

Müze Env. No:

569

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Ali Solak'dan Satın Alma, 04.05.1966

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 23 cm, Gen: 25 cm, Kal: 27 cm, Göz Yük: 2 cm, Göz Gen: 4 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden Drusus Maior portre parçası. Ağız hizasına kadar korunmuş, sol gözünü de kapsayan bir bölümde başın sol tarafı ve ağız ile burun bölgesini içeren yatay bir parça kırık ve eksiktir. Alnın sol tarafında ve sağ kaşında küçük bir parça ve burnun tamamı kırık ve eksiktir. Saçlar, alın ve sağ yanak üzerinde *patina*. Önde alın üzerinde bir hat boyunca taranan kahverengi boyalı kısa, ince ve hareketli bukleler sol göz üzerinde bir çatal motifi yapar ve bu çatalın soluna taranmış iki, sağına yönlendirilmiş üç bukle ile sağ gözün üzerinde uçları geriye döndürülmüş iki bukle daha yer alır ve saçın geri kalanı önde favori biçiminde kulaklara yönlendirilir. Başın arkasında ince telli saç yapısını vurgulayan özenli bukleler dalgalı biçimde kulak arkalarında sonlanır. Yüz aşağıya doğru daralan oval formda, alın geniş ve yüksek, kaşlar ince ve kahverengi boyalı, *orbital* derin, *iris* kahverengi boyalı, üst göz kapağı dar ve etli, alt göz kapağı ise oldukça ince ve göze bitişik. Göz kapaklarında kahverengi boya ile kirpikler işlenmiş, elmacık kemiği şişkin ve belirgin.

Benzer Örnekler:

Louvre Müzesi¹⁸⁸⁵ ve Kapitol Müzesi'nde¹⁸⁸⁶ yer almaktadır.

¹⁸⁸⁵ Fittschen ve Zanker, 1985, 27. Rep. Nr. 7.

¹⁸⁸⁶ Fittschen ve Zanker, 1985, 27. Nr. 22.

Tarih:

İS 1. yüzyıl, Erken Iulius Claudiuslar Dönemi.

Literatür:

İnan ve Alfoldi-Rosenbaum, 1979, 65, Nr. 11, Lev. 10; Özgan, 1982a, 90-93, Res. 70-73; Fittschen ve Zanker, 1985, 28, Nr. 14; Boschung, 1990, 372, Nr. 4; Özgan, 1990, 261-265, Res. 7-14; Özgan, 2013b, 235, 236, Res. 155 a-b; Hertel, 2013, 26 vd., Nr. 12, Taf. 19, 2.3.

K. 66

Lev. LXVI a-d

Eserin Adı:

Erkek Portre Parçası

Müze Env. No:

42

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeeye Geliş Şekli

Aydın Sanat Enstitüsü'nden, 07.06.1959

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 32 cm, Gen: 21 cm, Kal: 18,3 cm, Baş Yüksek: 24,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden erkek heykeline ait portre parçası. Boyundan itibaren korunmuş, alt kısmı başının sağ arka kısmından bir parça ile yüz detayları kırık ve eksik. Yüzey genelinde *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, yüz oval ve aşağıya doğru incelik, kısa saçlar önde ince bukleler halinde alın üzerine ve kulakların önüne taranır, arkada ise enseye ve yanlarda kulaklara doğru çatallanan virgül biçimli buklelerle yönlendirilir. Korunan sağ yanak geniş ve dolgun, korunan sağ kulakta *auricula* büyük ve dışa taşkın, üstte ince konturlu ve aşağı doğru genişler, kulak memesi belirgin ve yanağa bitişik. Boynu kalın, başın dönüş hareketi ile boynun sağ tarafında kaslar gergin ve belirgin.

Benzer Örnekler:

Afrodisias Müzesi¹⁸⁸⁷, Efes Müzesi¹⁸⁸⁸, Antalya Müzesi¹⁸⁸⁹, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁸⁹⁰, Münih Glyptothek¹⁸⁹¹, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁸⁹², Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁸⁹³, Louvre Müzesi¹⁸⁹⁴ ve Vatikan Müzesi'nde¹⁸⁹⁵ korunmaktadır.

¹⁸⁸⁷ Smith, 2008a, 11, 18, Nr. 2, 18, 19.

¹⁸⁸⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, Nr. 15, Pl. X.

¹⁸⁸⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, Nr. 6, Pl. IV.

¹⁸⁹⁰ Özgan, 2013a, 170, Res. 111 a-b.

¹⁸⁹¹ Wünsche, 2007, 127.

¹⁸⁹² İnan ve Alföldi-Rosenbaum, 1979, 70, Nr. 17.

¹⁸⁹³ Fittschen ve Zanker, 1985, 5, Anm. 1.

¹⁸⁹⁴ Fittschen ve Zanker, 1985, Nr. 12.

Tarih: İS 1. yüzyıl.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁸⁹⁵ Özgan 2013a, 113, Res. 70 a-b.

K. 67

Lev. LXVII a-d

Eserin Adı:

Erkek Portre Parçası

Müze Env. No:

392

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Mustafa Angın'dan Satın Alma, 04.05.1961

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 33 cm, Gen: 23 cm, Kal: 28 cm, Baş Yük. 30 cm, Göz Yük: 2,5 cm, Göz Gen: 5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden erkek (atlet) heykeline ait portre parçası. Boynun hemen altından itibaren korunmuş, başın sol tarafı ile yüz detayları kırık ve eksik. Yüzey genelinde yoğun *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, yoğun tahribat gözlemlenen kısa, bukleli ve süngerimsi yapıda saçlar başın tepesinde ve arkada işlenmemiş, alın üzerinde bir bant apliği için köprü matkap kanalları ile oluşturulmuş yay biçimli bir düzlem, yüz oval ve aşağıya doğru daralır, alın dar ve yüksek, gözler büyük, göz kapakları etli ve kalın, yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Korunan sağ kulakta *auricula* dikey yönlü ve şematik. Ağız hafif aralı, dudaklar küçük ve dolgun, çene dar.

Benzer Örnekler:

Afrodiasias Müzesi¹⁸⁹⁶, Efes Müzesi¹⁸⁹⁷, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁸⁹⁸, Bergama Müzesi¹⁸⁹⁹ ve Side Müzesi'nde¹⁹⁰⁰ yer almaktadır.

Tarih:

İS 175 – 200.

Literatür:

İnan ve Rosenbaum, 1979, Nr. 218, Taf. 153, 5-6; Özgan, 1982a, 145, 146, Res. 132-133.

¹⁸⁹⁶ Smith, 2008a, 21, Nr. 25, 26, 28.

¹⁸⁹⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 82, Nr. 55, Pl. XXXV, 1-2.

¹⁸⁹⁸ Sezer, 2013, 33, 34, Nr. 36.

¹⁸⁹⁹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 84, 85, Nr. 60, Pl. XXXVIII, 1-2.

¹⁹⁰⁰ İnan, 1975, 162, Nr. 108, Lev. LXXXII, 3.

K. 68

Lev. LXVIII a-d

Eserin Adı:

Erkek Portresi

Müze Env. No:

3135

Buluntu Yeri:

Karabağ Köyü, İncirliova, Aydın

Müzeeye Geliş Şekli

Yaşar Kocabıyık'tan Satın Alma, 23.10.1989

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 25 cm, Gen: 19 cm, Kal: 19 cm, Baş Yüksek: 23 cm, Göz Yüksek: 2 cm, Göz Gen: 4 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden erkek portresi. Boynun bir kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Alın, sol şakak ve üzerindeki saçların bir kısmı, gözlerin dış bölümü, burun ucu, dudaklar ve çene ucunda bir parça kırık ve eksik. Yüz ve saçların geneline yayılan yoğun *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, alın üzerinde öne, yanlarda ise geriye hareketli, çentiklerle *a-penna* tekniğinde kısa saçlar arkada kulaklara doğru yönlendirilerek sonlanır. Saçlar arka kısımda kabaca işlenmiş, detayları belirsiz. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin, kulaklar büyük ve detayları belirgin. Kaşlar detaylandırılmış, *orbital* derin, gözler büyük ve badem formunda, göz kapakları etli, *iris* ve *pupil* işlenmiş. Burun, kaşların devamı biçiminde, burun delikleri matkapla işlenmiş. Ağız kapalı, dudaklar dolgun, çene geniş ve güçlü. Boynu kalın.

Benzer Örnekler:

Bergama Müzesi¹⁹⁰¹, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁹⁰², Efes Müzesi¹⁹⁰³, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹⁰⁴, İznik Müzesi¹⁹⁰⁵, İstanbul

¹⁹⁰¹ İnan ve Rosenbaum, 1966, 116, Nr. 126, Pl. LXXXV.

¹⁹⁰² Sezer, 2013, 90, 91, Nr. 98.

¹⁹⁰³ İnan ve Rosenbaum, 1966, 133, Nr. 161, Pl. XCIII, 3-4.

¹⁹⁰⁴ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 93, Nr. 83.

Arkeoloji Müzesi¹⁹⁰⁶, Ny Carlsberg Glyptothek¹⁹⁰⁷ ve Terme Müzesi'nde¹⁹⁰⁸ yer almaktadır.

Tarih: İS 238-244.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁹⁰⁵ İnan ve Rosenbaum, 1966, 96, 97, Nr. 84, Pl. L, 3-4.

¹⁹⁰⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 98, Nr. 88, Pl. LIII, 1, LIV.

¹⁹⁰⁷ Poulsen, 1951, 518, Nr. 747.

¹⁹⁰⁸ Fittschen, 1969, 200, Nr. 17.

K. 69

Lev. LXIX a-d

Eserin Adı:

Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası

Müze Env. No:

571

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Ali Solak'dan Satın Alma, 04.05.1966

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 30 cm, Gen: 12 cm Kal: 8 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçası. Boyun boşluğundan ayakların hemen üzerine kadar korunmuş, sonradan bir dübelle eklenen portre ve omuza bir dübelle eklenen sağ kol ve dirseğin hemen altından itibaren sol kol ile her iki ayak ile *khitonun* uç kısmından bir parça kırık ve eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Üst gövde ince, alt gövde ise daha kalın. Omuzlar dar, göğüsler dolgun ve belirgin, bel sol bacağı hareketiyle soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Sol kol vücuda paralel aşağıya uzanır ve bel hizasında dirsekten bükülerek öne uzanır, üzerinde elbise tomarının kıvrımlarını taşır. Giysi altında hareketli ve kalın sol bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanır, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. Yuvarlak yakalı, ince ve uzun *khiton* omuzlardan düğmeli. Göğüs altında düğümlü kemer etkisi ile göğüs arasından manto kıvrımına kadar inen şematik kalın bantlı *khiton* kıvrımlarının her iki yanında tezat biçimde ince, transparan yapıda *khiton* ayaklar üzerinde dikey, birbirine paralel şematik kalın kıvrımlarla sonlanır. Kalın ve ağır *himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak karın üzerinden ayakların hemen üzerinde diyagonal biçimde sonlanır. *Himationun* bir ucu sol koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun arka kısmını sarıp öne dolanır, tekrar

vücudun arkasına sarılarak sol omuz üzerinden arkaya atılır, belin sağ tarafından çapraz, tomar şeklinde sol kola uzanır, sarılıp açılarak aşağı dökülür. Sol bacağı hareketiyle birlikte belin sağından sağ bacağın üzerine diyagonal hatlı beş kıvrım. Hareketli sol bacak üzerinde manto yüzeyi düz ve kıvrımsız. Arka işlenmemiş, sırt kısmında dübel deliği.

Benzer Örnekler: Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁰⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹¹⁰, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁹¹¹, Manisa Müzesi¹⁹¹², Berlin Pergamon Müzesi¹⁹¹³, Vatikan Müzesi¹⁹¹⁴, Kos Arkeoloji Müzesi¹⁹¹⁵ ve Delphi Müzesi'nde¹⁹¹⁶ yer almaktadır.

Tarih: İÖ 160 – 150.

Literatür: Özgan, 1982a, 13-15, Res. 3-4

¹⁹⁰⁹ Dinç, 2013, 36-40, Nr. III.2.1, Lev. II a-c; Özgan, 2020, 63, Res. 61.

¹⁹¹⁰ Aybek, 2009, 79-81, Nr. 70, Lev. 35.

¹⁹¹¹ Özgan, 2016, 55, Res. 43 a.

¹⁹¹² Dinç, 2015, 52, 53, Kat. Nr. 16.

¹⁹¹³ Özgan, 2018, 39, 151, Res. 36, 146.

¹⁹¹⁴ Amelung, 1908, 272, Kat. Nr. 95.

¹⁹¹⁵ Linfert, 1976, 79, Abb. 168, 169, Taf. 32.

¹⁹¹⁶ Özgan, 2016, 23, Res. 15 a-b.

- K. 70** Lev. LXX
- Eserin Adı:** Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası
- Müze Env. No:** 17
- Buluntu Yeri:** Tralleis
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Aydın Belediye Binası, 27.05.1959
- Ölçüleri:** Yük: 120 cm, Gen: 60 cm, Kal: 50 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** İnce grenli mermerden ön kısmı dairesel arkası düz alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli alt gövde parçası. Kalça kısmından kaideye kadar korunmuş, üst gövde kırık ve eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Sağ bacak dizden hafifçe kırılarak geride ve hareketli, ayağında sandalet bulunan sol bacak ise vücudun ağırlığını taşır. Kaide üzerine dökülen *khiton* kıvrımları sol bacak üzerinde çok sayıda ve ince yapıda iken sağ bacak üzerinde tezat biçimde sayıca az ve kalın, harekete rağmen yapısal olarak durağan. Kısa ve ince kumaştan *himation* diz üzerinde sonlanır, her iki yanda ağır kıvrımlara kontrast biçimde manto yüzeyi sade ve ince kumaş doku-desen ayrıntısı.
- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹¹⁷, Afrodiasias Müzesi¹⁹¹⁸, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹¹⁹, Marmaris Müzesi¹⁹²⁰, Berlin Pergamon Müzesi¹⁹²¹, Kos Arkeoloji Müzesi¹⁹²² ve Melos Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹²³ korunmaktadır.

¹⁹¹⁷ Uluişik Öncü, 2004, 14-23, Lev. III-XI.

¹⁹¹⁸ Özgan, 2020, 35, Res. 27.

¹⁹¹⁹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 89, Nr. 78.

¹⁹²⁰ Özgan, 2016, 47, Res. 37 a.

¹⁹²¹ Özgan, 2020, 36, Res. 29.

¹⁹²² Linfert, 1976, 72, 73, Abb. 140-145, Taf. 27, 28.

Tarih: İÖ 125 – 100.

Literatür: Linfert, 1976, 66, Taf. 25, 126-128; Özgan, 1982a, 17-19, Res. 7, 8.

¹⁹²³ Linfert, 1976, 119, Abb. 281, Taf. 53.

K. 71

Lev. LXXI a-b

Eserin Adı:

Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası

Müze Env. No:

1801

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Fevzi Paşa Caddesi, İnşaat Temel Kazısından, 07.11.1975

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 114 cm, Gen: 39 cm, Kal: 36 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçası. Boyun boşluğundan ayak hizasına kadar korunmuş, üst gövde kırık ve eksik. Boyundan itibaren baş, bilekten itibaren sağ el, dirsekten itibaren sol kol, her iki ayak ve *khiton* alt kısmı kırık ve eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Omuzlar geniş, bel kalın ve güçlü, giysi altında sağ kol dirsekten bükülmüş göğüs üzerine uzanır, eksik olan sağ el manto kıvrımlarının ucundan tutar. Giysi altında sol kol vücuda paralel aşağı uzanır, bir dübel ile eklenen ve eksik olan kısım dirsekten bükülerek öne uzanır, mantonun ucundan tutar. Bel, sağ bacağın hareketiyle sağına dönük, kalçanın solu dışa çıkık. Giysi altında belirgin sağ bacak dizden hafifçe kırılarak geride ve hareketli, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Ayak kısmına kadar uzanan *khiton* kıvrımları manto altında belirgin, sol bacak üzerinde birbirine paralel dikey yönlü, hareketli sol bacak üzerinde tezat biçimde sade ve yalın. Gövdeyi sıkıca saran kısa ve ince kumaştan *himation* diz üzerinde sonlanır, gövdenin solundan sağına yönelen diyagonal formlu, ince ve uçları çatallanan sicim benzeri kıvrımlar oluşmuş.

- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹²⁴, Afrodisias Müzesi¹⁹²⁵, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁹²⁶, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹²⁷, Marmaris Müzesi¹⁹²⁸, Berlin Pergamon Müzesi¹⁹²⁹, Vathy Arkeoloji Müzesi¹⁹³⁰, Kos Arkeoloji Müzesi¹⁹³¹ ve Melos Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹³² korunmaktadır.
- Tarih:** İÖ 125 – 100.
- Literatür:** Özgan, 1982a, 15-17, Res. 5,6.

¹⁹²⁴ Linfert, 1976, 66, Taf. 25, 126-128; Özgan, 1982a, 17-19, Res. 7, 8; Bkz. **K. 70** numaralı Tralleis buluntusu; Uluşık Öncü, 2004, 14-23, Lev. III-XI.

¹⁹²⁵ Özgan, 2020, 35, Res. 27.

¹⁹²⁶ Linfert, 1976, Abb. 73, Taf. 15.

¹⁹²⁷ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 89, Nr. 78.

¹⁹²⁸ Özgan, 2016, 47, Res. 37 a.

¹⁹²⁹ Özgan, 2020, 36, Res. 29.

¹⁹³⁰ Özgan, 2020, 170, Res. 186.

¹⁹³¹ Linfert, 1976, 72, 73, Abb. 140-145, 170-174, Taf. 27, 28, 32.

¹⁹³² Linfert, 1976, 119, Abb. 281, Taf. 53.

- K. 72** Lev. LXXII a-b
- Eserin Adı:** Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası
- Müze Env. No:** 45
- Buluntu Yeri:** Tralleis
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Aydın Sanat Enstitüsü'nden, 07.06.1959
- Ölçüleri:** Yüksek: 59 cm, Gen: 19 cm Kal: 13,5 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Orta grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçası. Üç parçaya ayrılmış, göğüs kısmından kaideye kadar korunmuş, baş sol üst gövde ile kolları kırık ve eksik, yüzey geneline yayılan *patina*. Arka yüz işlenmemiş. Kalın ve güçlü bel sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Giysi altında hareketli sağ bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanır, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Göğsünden karın üzerine kadar dikey *khiton* kıvrımları, aşağıda ayaklar üzerinden kaideye kadar birbirini kesmeden dikey biçimde sonlanır. *Himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak dizlerin biraz altına kadar uzanır. *Himationun* bir bir kısmı dikdörtgen bir parça halinde karın üzerinde kalın ve şematik kıvrımlarla çatallanır. Bu parçadan bacakların arasından birbirine paralel derin kanallı şematik iki kıvrım uzanır. Her iki bacağı bölen bu manto kıvrımları hareketli sağ bacak üzerinde harekete bağlı ince, şeffaf ve yüzeysel iki kıvrım oluştururken sabit sol bacak üzerinde ve yanında ağır, kalın kıvrım yapısına dönüşür.

Benzer Örnekler: Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁹³³, Kyrene Müzesi¹⁹³⁴, Kapitol Müzesi¹⁹³⁵, Trieste J. J. Winckelmann Müzesi¹⁹³⁶, Berlin Müzesi¹⁹³⁷, Manisa Müzesi¹⁹³⁸, Tarsus Müzesi¹⁹³⁹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹⁴⁰, Side Müzesi¹⁹⁴¹ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁴² yer almaktadır.

Tarih: İS 150-200.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁹³³ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 164.

¹⁹³⁴ LIMC V-1, 1990a, 565 Kat. Nr. 168.

¹⁹³⁵ Özgan, 2018, 19, Res. 17.

¹⁹³⁶ Fuchs, 1987, 111, Kat. Nr. E I 3.

¹⁹³⁷ Özgan, 2018, 20, Res. 18 a-b.

¹⁹³⁸ Dinç, 2015, 30, Kat. Nr. 1.

¹⁹³⁹ Dinç, 2016, 92, 93, Kat. Nr. 16.

¹⁹⁴⁰ Aybek, Tuna ve Atıcı 2009, 51, Kat. Nr. 33.

¹⁹⁴¹ İnan, 1975, 90 vd., Kat. Nr. 36.

¹⁹⁴² Dinç, 2013, 115 vd., Lev. XVI a-b.

K. 73

Lev. LXXIII a-d

Eserin Adı:

Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası

Müze Env. No:

493

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli Tralleis'den, 10.04.1963

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 42 cm, Gen: 18 cm Kal: 8 cm, Kaide Yük: 2 cm, Destek Yük: 28 cm, Destek Gen: 3,5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden alçak bir kaide üzerinde ayakta, solundaki desteğe dayanan, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçası. Boyun boşluğundan kaideye kadar korunmuş, sonradan bir dübelle eklenen baş ve kolları dirsekten itibaren kırık ve eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Sonradan gövdeye tutturulan portre eksik, omuzlar güçlü ve geniş. Göğüsler dolgun ve belirgin, bel sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Sağ kol vücuda paralel aşağıya uzanır ve bel hizasında dirsekten bükülerek öne uzanır. Sağ kol gibi önce vücuda paralel aşağıya uzanan sol kol da aynı hizada dirsekten bükülerek öne uzanır, üzerinde elbise tomarının kıvrımlarını taşır. Giysi altında hareketli sağ bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanır, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Solunda vücuda paralel dikdörtgen destek. Yuvarlak yakalı, ince ve uzun *khiton* omuzlardan düğmeli. Göğüs arasında üst üste binen kıvrım çanakları, her iki göğüste tek merkezden elbise tomarına kadar çatallanan diyagonal *khiton* kıvrımları, aşağıda ayaklar üzerinden kaideye kadar birbirini kesmeden dikey biçimde sonlanır. *Himation* üst gövdeyi açıkta bırakarak karın üzerinden ayakların biraz üzerine kadar uzanır. *Himationun* bir ucu

sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolandır, tekrar vücudun önüne sarılarak sol omuz üzerinden arkaya atılır, belin sağ tarafından çapraz, tomar şeklinde sol kola uzanır, sarılıp açılarak aşağı dökülür. Sağ bacağın hareketiyle birlikte belin solundan sağ bacağın üzerine şematik üç kalın bantlı kıvrım. Arka yüzde şematik *khiton* ve manto kıvrımları.

Benzer Örnekler: Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁴³, Afrodisias Müzesi¹⁹⁴⁴, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹⁴⁵, İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁹⁴⁶, Olympia Arkeoloji Müzesi¹⁹⁴⁷, Tivoli Hadrian Villası¹⁹⁴⁸, Ny Carlsberg Glyptothek¹⁹⁴⁹, British Müzesi¹⁹⁵⁰, Roma Kapitol Müzesi¹⁹⁵¹, Terme Müzesi¹⁹⁵² ve Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁵³ bulunmaktadır.

Tarih: İS 150 – 200.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁹⁴³ Bkz. **K. 4** numaralı Alabanda buluntusu.

¹⁹⁴⁴ Lenaghan, 2008, 87, 97, Res. 1, 6.

¹⁹⁴⁵ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 92, Nr. 81.

¹⁹⁴⁶ Squarciapino, 1943, 51, 53, Taf. 16.

¹⁹⁴⁷ Bol, 1986, 303, Abb. 15.

¹⁹⁴⁸ Raeder, 1983, Kat. Nr. I 96, Taf. 17.1.

¹⁹⁴⁹ Poulsen, 1951, 370, Nr. 533.

¹⁹⁵⁰ Bieber, 1977, Abb. 822, Taf. 140.

¹⁹⁵¹ Mustilli, 1939, 171, Kat.Nr. 33, Taf. 108.

¹⁹⁵² Bieber, 1977, 198, Taf. 140, Abb. 819.

¹⁹⁵³ Linfert, 1976, 118, Taf. 53, Abb. 279, 280; Özgan, 2016, 19.

K. 74

Lev. LXXIV

Eserin Adı:

Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası

Müze Env. No:

3360

Buluntu Yeri:

Gazi Bulvarı, Hasan Efendi Mahallesi, 8/2 Sokak, Aydın, Tralleis

Müze Geliş Şekli

Belirsiz, 21.06.1994

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 96 cm, Gen: 36,5 cm, Kal: 30 cm

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden bitirilmemiş, ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli parçası. Boyun boşluğundan ayakların üzerine kadar korunmuş, baş ve omuzlardan itibaren her iki kol eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Sonradan gövdeye tutturulan portre eksik, omuzlar güçlü ve geniş. Kolların hareketi nedeniyle sağ omuz aşağıda, sol omuz yukarıda. Göğüsler dolgun ve belirgin. Bel, sağ bacağın hareketiyle sağına eğik, kalçanın solu dışa çıkık. Sağ bacak dizden hafifçe kırılarak yana uzanır, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. V yakalı kolsuz *khiton* paralel, dikey kıvrımlarla ayaklar üzerinde sonlanır. *Himationun* bir ucu sağ koltuk altında tutturulmuş, buradan vücudun ön kısmını sarıp arkaya dolanır, tekrar vücudun önüne sarılarak belin sol tarafından sağ omuz üzerine diyagonal biçimde uzanır, arkaya atılarak burada oluşan kıvrım tomarının altından geçirilir, sarılıp açılarak sağ omuz üzerinden dikey yönde sol bacağın üzerine dökülerek sonlanır. Sol omuzdan göğüs arasına diyagonal biçimli şematik bant halinde *himation* kıvrımı, göğüsler üzerinde kıvrımsız sade yüzey, gövdenin solunda ve her iki bacak üzerinde hareket nedeniyle üst üste binen, çatallanan torba kıvrımlar, kıvrım tomarı ve dökülüp sonlanan *himation* ucunda nokta matkap izleri ve derin kanallı

kıvrımlar.

Benzer Örnekler: Bergama Müzesi¹⁹⁵⁴, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁹⁵⁵ ve Korinth Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁵⁶ yer almaktadır.

Tarih: İS 100-150.

Literatür: Yayımlanmamıştır.

¹⁹⁵⁴ Schmidt-Colinet, 1977, 264, Kat. Nr. M 83; Radt, 1999, 206-208.

¹⁹⁵⁵ Heres, 1982, 5-11, Abb. 1, 2.

¹⁹⁵⁶ LIMC II-2, 1984b, Nr. 138.

K. 75

Lev. LXXV a-d

Eserin Adı:

Ayakta Giyimli Kadın Heykeli Parçası

Müze Env. No:

929

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Jandarma Komutanlığı'ndan, 10.10.1968

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük:16,5 cm, Gen: 15,5 cm, Kal: 8 cm, Kaide Yüksek: 8 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden dairesel yüksek bir kaide üzerinde, ayakta, *khiton poderes* üzerine *himation* giyimli kadın heykeli alt gövde parçası. Dizlerinden kaideye kadar korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Giysi ve sandalet ile birlikte sol ayak parmaklarından bir parça kırık ve eksik, giysi genelinde *patina*. Bacaklar ince ve giysi altında belirgin. Sağ bacak hareketli, dizden hafif bir şekilde kırılarak geriye ve yana uzanır, sol bacak vücudun ağırlığını taşır. Ayaklarında yüksek sandaletler, kaideye kadar uzanan uzun *khiton*, dikey ve birbirine paralel şematik *khiton* kıvrımları, manto ayak bileklerinde sonlanır, sağ bacağın hareketiyle sol diz üzerinden sağ ayak bileğine uzanan dört diyagonal şematik manto kıvrımı. Arka yüzde şematik kalın bantlı dikey *khiton* ve *himation* kıvrımları.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁵⁷, Afrodisias Müzesi¹⁹⁵⁸, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹⁵⁹ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁶⁰ yer almaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁹⁵⁷ Bkz. **K. 4** numaralı Alabanda ve **K. 73** numaralı Tralleis buluntusu.

¹⁹⁵⁸ Lenaghan, 2008, 87, 97, Res. 1, 6.

¹⁹⁵⁹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 92, Nr. 81.

¹⁹⁶⁰ Squarciapino, 1943, 51, 53, Taf. 16.

K. 76

Lev. LXXVI a-d

Eserin Adı:

Kadın Portre Parçası

Müze Env. No:

165

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müze Geliş Şekli

Kübra Üzümlü'den Satın Alma, 30.12.1959.

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 25 cm, Gen: 27 cm, Kal: 28 cm, Göz Yük: 2,5 cm, Göz Gen: 5 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden kadın portresi parçası. Çeneden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Saçları da kapsayan başın üzerinden kesilmiş yatay ve arkada aşağıya doğru diyagonal biçimde devam eden büyük bir parça, alın üzerinde sol tarafta saçların bir kısmı ile burun kırık ve eksik, yüz ve saç geneline yayılan *patina*. Başın arkasında dübel deliği. Baş hafifçe soluna dönük, saç-deri geçişi sert, keskin ve derin kanallı matkapla verilmiş. *Himation* altında uzun ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkaya uzanır. Başın her iki yanından, kulak ve şakaklar arasından birer saç buklesi yanaklara dökülür. Yüz oval, saçların sınırladığı üçgen formlu alın dar ve yüksek, badem formlu gözler geniş, göz kapakları etli ve konturları keskin, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin, ağız hafif aralı dudaklar hareketli, dudak aralığı ve ağzın her iki yanında nokta matkap izleri, çene dar ve küçük.

Benzer Örnekler:

Napoli Ulusal Arkeoloji Müzesi¹⁹⁶¹, Torlonia Müzesi¹⁹⁶², Perge Müzesi¹⁹⁶³, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁹⁶⁴ ve Aydın Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁶⁵ yer almaktadır.

¹⁹⁶¹ Pozzi, 1989, 144, Abb. 236.

¹⁹⁶² Visconti, 1883, Kat. Nr. 75.

Tarih: İS 69 – 96.
Literatür: Özgan, 1982a, 148, Res. 139.

¹⁹⁶³ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁹⁶⁴ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 36.

¹⁹⁶⁵ Bkz. **K. 25** numaralı Nysa buluntusu; Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. 5.6, Lev. XXII a-d.

K. 77

Lev. LXXVII a-d

Eserin Adı:

Kadın Portresi Parçası

Müze Env. No:

3551

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeeye Geliş Şekli

Sadık Gök'ten Satın Alma

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 13 cm, Gen: 9,5 cm, Kal: 4 cm, Baş Yüksek: 11,5 cm, Göz Yüksek: 1 cm, Göz Gen: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden Lucilla portresi parçası. Boynun altından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Başın arka kısmı, kaşlar, burun, yanaklar, saç ve çene kısmında bir parça kırık ve eksik, yüzeye yayılan *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, bant altında uzun, ince telli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakların üst kısmını kapatıp arkada sonlanır. Ense kısmında, her iki kulağın biraz altında ön tarafa hareketlendirilen üst üste iki buklev. Yüz oval ve dolgun. Alın üçgen formlu, dar ve yüksek. Yanaklar dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. *Nasolabial* diyagonal biçimde yüzeysel işlenmiş. Gözler geniş, göz kapakları etli, *iris* ve *pupil* işlenmiş. Göz pınarlarında nokta matkap izleri, kaşlar kalın, detaylar işlenmiş. Kulaklar büyük, *auricula* geriye çekilmiş, kulak memesi sarkık ve belirgin, sağ kulakta nokta matkapla oluşturulan küpe deliği. Ağız geniş ve kapalı, dudaklar dolgun, alt dudak hareketli. Çene geniş ve güçlü, boynu kalın.

Benzer Örnekler:

Afrodiasias Müzesi¹⁹⁶⁶, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁹⁶⁷, Konya Arkeoloji Müzesi¹⁹⁶⁸, Berlin Eski Eserler Müzesi¹⁹⁶⁹, Bardo Ulusal

¹⁹⁶⁶ Smith, 2008a, 16, 260, Nr. 16.

Müzesi¹⁹⁷⁰ ve Roma Ulusal Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁷¹ yer almaktadır.

Tarih: İS 150 – 200.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁹⁶⁷ Özgan, 2013b, 274, Res. 289.

¹⁹⁶⁸ Özgan, 2013b, 289, Res. 308.

¹⁹⁶⁹ Wegner, 1939, 274.

¹⁹⁷⁰ Fittschen, 1982, 81.

¹⁹⁷¹ Özgan, 2013b, 286, 287, Res. 304, 306.

K. 78

Lev. LXXVIII a-d

Eserin Adı:

Erkek Çocuk Heykeli Parçası

Müze Env. No:

2663

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Jandarma Komutanlığı'ndan, 02.03.1982

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 36 cm, Gen: 22,5 cm, Kal: 17 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden ayakta, kısa kollu tunik giyimli, tuniği çıkın biçiminde meyve taşıyan erkek çocuk heykeli parçası. Boyun boşluğundan dizlerin biraz üzerine kadar korunmuş. Bir dübelle eklenen baş ve boyun, bilekten itibaren sağ el, baldırdan itibaren sağ bacak, giysi eteği altında bir dübelle eklenen sol bacak kırık ve eksik, her iki omuzda yoğun olmak üzere giysi ve gövde geneline yayılan *patina*. Omuzlar dar, sağ kol vücuda bitişik aşağı ve hafifçe öne uzanır, dirsekten bükülmüş yukarıya ve öne uzanır. Vücuttan hafifçe ayrılan sol kol yana uzanır, dirsekten bükülmüş önde, giysi eteğinin ucundan tutar. Bel kalın ve güçlü. Sol bacağın hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Sol bacak önde ve hareketli, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. Yuvarlak yakalı ve kısa kollu uzun *khiton* sol elde sepet biçiminde diyagonal formda yukarıya kaldırmış, içerisinde üzüm salkımlarını taşır. Göğüs üzerinden karın kısmına inen az sayıda ince paralel kıvrım, sol elin giysiyi çekerek kaldırması ile sol omuzdan aşağıya diyagonal inen az sayıda kıvrım derin kanallı ve şematik yapıda. Arka yüz işlenmemiş.

- Benzer Örnekler:** Afrodisias Müzesi¹⁹⁷², İstanbul Arkeoloji Müzesi¹⁹⁷³, British Müzesi¹⁹⁷⁴, Roma Kapitol Müzesi¹⁹⁷⁵, Vatikan Müzesi¹⁹⁷⁶ ve Berlin Eski Eserler Müzesi'nde¹⁹⁷⁷ korunmaktadır.
- Tarih:** İÖ 125-100.
- Literatür:** Yayınlanmamıştır.

¹⁹⁷² Erim, 1990, fig. 36.

¹⁹⁷³ Mendel, 1912-1914, 145-147, Kat. Nr. 41.

¹⁹⁷⁴ Smith, 1904, Kat. Nr. 2321.

¹⁹⁷⁵ Fittschen, 1977, 12, Nr. 2.

¹⁹⁷⁶ Amelung, 1903, 485, Nr. 262.

¹⁹⁷⁷ Fittschen, 1977, 12, Nr. 18.

- K. 79** Lev. LXXIX a-b
- Eserin Adı:** Kadın Büstü Parçası
- Müze Env. No:** 6646
- Buluntu Yeri:** Tralleis
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Aydın Anadolu Teknik Lisesi Bahçesi'nden, 2005
- Ölçüleri:** Yük: 37 cm, Gen: 42 cm, Kal: 17 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Kalın grenli mermerden göğüs altına kadar işlenmiş *khiton* üzerine *himation* giyimli kadın büstü parçası. Gövdeye bitişik yapılmış portre ve her iki omuzdan göğsün üst kısmına uzanan diyagonal hatlı iki büyük parça ile kaide kırık ve eksik. Giysi yüzeyinde *patina*. Göğüsler dolgun ve belirgin. *Khiton* yaka kısmında ve her iki göğüs üzerinde geniş, düz bir yüzey oluşturan kıvrım yapısına tezat biçimde yanlardan göğüs arasına diyagonal biçimde uzanan nokta matkap izleri ile çok sayıda kıvrım. Omuzlardan göğüs altına uzanan yay biçimli, geniş sade yüzeyler oluşturan, derin çanaklı ve şematik kıvrımlardan oluşan *himation* tomarı. Alt kısımda kaide birleşim noktası olarak bir girinti ve dübel deliği. Arka kısımda destek çıkıntısı ve keski izleri.
- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁷⁸, Afrodisias Müzesi¹⁹⁷⁹, Efes Müzesi¹⁹⁸⁰, İzmir Arkeoloji Müzesi¹⁹⁸¹, İstanbul

¹⁹⁷⁸ K. 34 numaralı Nysa buluntusu.

¹⁹⁷⁹ Smith, 2008a, 11, 236, Nr. 4.

¹⁹⁸⁰ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

¹⁹⁸¹ Aybek, 2009, 46, 47, Nr. 13, Lev. 12.

Arkeoloji Müzesi¹⁹⁸², British Müzesi¹⁹⁸³ ve Roma
Metropolitan Müzesi'nde¹⁹⁸⁴ korunmaktadır.

Tarih:

İS 150 – 200.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁹⁸² İnan ve Rosenbaum, 1966, 77, 78, Nr. 46, Pl. XXIX, 2.

¹⁹⁸³ Özgan, 2013b, 149, Res. 143.

¹⁹⁸⁴ Özgan, 2015, 241, Res. 258

- K. 80** Lev. LXXX a-d
- Eserin Adı:** Büst Parçası
- Müze Env. No:** 3371
- Buluntu Yeri:** Eski İzmir Yolu, Kemer Mahallesi, Aydın, Tralleis
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Ahmet Korkmaz'dan satın alma, 30.09.1994
- Ölçüleri:** Yüksek: 21 cm, Gen: 13 cm, Kaide Yüksek: 12 cm, Kaide Çap: 18 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Kalın grenli mermerden *Tabula* kısmına kadar korunmuş, üst kısmı kırık ve eksik büst kaidesi parçası. Kaidenin sol ve arka kısmından bir parça kırık ve eksik, yüzey genelinde *patina*. Dairesel formu, iki *torus* arasında derin bir *trokhilos* bulunan *İonik* kaide ile gövde arasında yazıtsız, *ranke* bezemeli *tabula*.
- Benzer Örnekler:** Afrodisias Müzesi¹⁹⁸⁵, Bergama Müzesi¹⁹⁸⁶, Efes Müzesi¹⁹⁸⁷ ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁸⁸ yer almaktadır.
- Tarih:** İS 150 – 200.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

¹⁹⁸⁵ Smith, 2008a, 11, 236, Nr. 4.

¹⁹⁸⁶ İnan ve Rosenbaum, 1966, 116, Nr. 126, Pl. LXXXV.

¹⁹⁸⁷ İnan ve Rosenbaum, 1966, 134, 135, Nr. 163, Pl. XCV, CI, 1.

¹⁹⁸⁸ İnan ve Rosenbaum, 1966, 77, 78, Nr. 46, Pl. XXIX, 2.

K. 81

Lev. LXXXI a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

1839

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Jandarma Komutanlığı'ndan, 25.03.1976

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 42 cm, Gen: 30 cm, Kal: 10 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden, ayakta *khlamys* giyimli Meleagros tipinde yontuya ait yüksek kabartma parçası. Boyunun bir kısmından dizlerin biraz üzerine kadar korunmuş. Boyundan itibaren baş, sağ omuz, sağ kol, göğsün sağ tarafı, sol kolun alt kısmı, sol el ve her iki bacak baldırlardan itibaren kırık ve eksik. Sol kol dirsekten itibaren -giysinin açıkta bıraktığı kısım- aşınmış ve yüzeysel kırıklar. Solunda omuz ve karın kısmı arasında korunmuş, diğer kısımlar kırık ve eksik. Giysi ve gövde yüzeyinde *patina*. Korunan sağ omuz geniş, sol kol vücuda paralel aşağı uzanır, dirsekten bükülmüş göğüs üzerinde mantonun ucundan tutar. Göğüsler kaslı, bel kalın ve güçlü. Bacakların hareketiyle bel soluna eğik, kalçanın sağı dışa çıkık. Bacaklar bitişik, *pubis* çizgisinin sağ tarafta yükselmesinden anlaşıldığı üzere sol bacak önde ve hareketli, sağ bacak vücudun ağırlığını taşır. Hareket nedeniyle kalçada *kontrapost*. Sırt kısmında dörtgen ve dikdörtgen iki soket deliği. *Khlamys* sol omuz başını ve sol kolu dirsek kısmına kadar kapatır, bir ucu göğüs üzerinde sol elde tutulur. Az sayıda şematik, kalın bantlı kıvrım.

Benzer Örnekler: Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁸⁹, Vatikan Müzesi¹⁹⁹⁰ ve Roma Conservatori Sarayı'nda¹⁹⁹¹ yer almaktadır.

Tarih: İS 150 – 200.

Literatür: Yayınlanmamıştır.

¹⁹⁸⁹ 2015-29 envanter numaralı yayınlanmamış Tralleis buluntusu lahit parçası.

¹⁹⁹⁰ Amelung, 1903, 330, Kat. Nr. 23.

¹⁹⁹¹ Koch, 2001, 110, Nr. 47.

K. 82

Lev. LXXXII a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

927

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli ve

Jandarma Komutanlığı Temel Kazısından, 10.10.1968

Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 12,5 cm, Gen: 13 cm, Kal: 12 cm, Göz Yüksekliği: 1 cm, Göz Geni: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden yüksek kabartma Maenad başı parçası. Çenenin biraz üzerinden itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Burun, ağız ve çene ile sağ tarafında saçlarından bir parça kırık ve eksik, yüzeye yayılan *patina*. Baş hafifçe sağına dönük, uzun, hacimli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları kapatıp arkaya uzanır, önde hacimli saçlara karşın arka kısımda saçlar ince telli ve çizgisel yapıda. Yüz oval ve dolgun, üçgen alın dar ve yüksek, alın üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem*. Badem formu gözler, etli üst göz kapaklarına tezat biçimde alt göz kapakları ince keskin konturlu, *iris* ve *pupil* işlenmemiş, göz pınarları belirgin. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁹², Perge Müzesi¹⁹⁹³ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁹⁴ korunmaktadır.

Tarih:

İS. 50 – 100.

Literatür:

Yayımlanmamıştır.

¹⁹⁹² Bkz. K. 60 ve K. 61 numaralı Tralleis buluntusu; Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹⁹⁹³ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁹⁹⁴ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

K. 83

Lev. LXXXIII a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

1484

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeye Geliş Şekli

Orhan Güvenç'den Satın Alma, 24.02.1975.

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 17 cm, Gen: 13 cm, Kal: 12 cm, Göz Yüksekliği: 1,5 cm, Göz Geni: 3 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden yüksek kabartma Maenad başı parçası. Boynun bir kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Gözler, burun, ağız ve çene ile saçlarında yoğun *patina*. Başın arka kısmında *sterigma* izi. Baş hafifçe sağına dönük, uzun, hacimli ve dalgalı saçlar alın üzerinde ortadan ikiye ayrıldıktan sonra kulakları açıkta bırakarak arkaya uzanır, önde hacimli saçlara karşın arka kısımda saçlar ince telli ve çizgisel yapıda. Başın tepesinde, arkada keski izleri. Yüz oval ve dolgun, alın dar ve yüksek, alın üzerinde bir bant ile saçların ön kısmını kapatan sarmaşık yapraklarından oluşan *diadem*. Badem formulu gözler, etli üst göz kapaklarına tezat biçimde alt göz kapakları ince keskin konturlu, *iris* ve *pupil* işlenmemiş, göz pınarları belirgin. Yanaklar geniş, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin, kulaklar küçük, dikey yönlü *auricula* hafif dışa çıkık. Çene geniş ve dolgun.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁹⁵, Perge Müzesi¹⁹⁹⁶ ve İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹⁹⁹⁷ korunmaktadır.

¹⁹⁹⁵ Bkz. K. 60, K. 61 ve K. 82 numaralı Tralleis buluntusu; Özgan, 1982a, Nr. K 55, Res. 140, 141; Dinç, 2013, 135, 136, Nr. III.5.6, Lev. XXII a-d.

¹⁹⁹⁶ İnan, Atik ve Öztürk, 2000, 326, Abb. 51.

¹⁹⁹⁷ Sezer, 2013, 31 vd., Nr. 34, 35, 36.

Tarih:

İS 1. yüzyıl.

Literatür:

Özgan 1982a, 148, Res. 140-141.

K. 84

Lev. LXXXIV a-d

Eserin Adı:

Kabartma Parçası

Müze Env. No:

2606

Buluntu Yeri:

Tralleis

Müzeeye Geliş Şekli

Kemal Aydın'dan Satın Alma, 03.06.1980

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 13 cm, Gen: 10 cm, Kal: 11,5 cm, Baş Yüksek: 9 cm, Göz Yüksek: 1 cm, Göz Gen: 2 cm.

Tanım ve Tipoloji:

İnce grenli mermerden yüksek kabartma (Satyros/Pan) başı parçası. Boynun bir kısmına kadar korunmuş, geri kalan kısım kırık ve eksik. Çenenin sol tarafında sol kulağın altına kadar uzanan bir parça ile başın arkasında büyük bir kısım kırık ve eksik, sağ göz kenarı, sol göz ve burun kısmında yoğunluk gösteren yüzey geneline yayılan *patina*. Baş hafifçe soluna dönük, saçlar kısa ve bukleli, yanlara ve geriye taranır, yüz yuvarlak, alın hareketli, dar ve yüksek, alın üzerinde bant. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Sağ kulakta *auricula* dikey ve uzun, kaş kasları şişkin ve dalgalı, gözler küçük ve yuvarlak, burun geniş, ağız hafif aralı, dudaklar etli ve hareketli, çene ince ve dışa taşkın, boynu kalın. Baş üzerinde, arkada *sterigma* parçası.

Benzer Örnekler:

Aydın Arkeoloji Müzesi¹⁹⁹⁸, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi¹⁹⁹⁹, İzmir Arkeoloji Müzesi²⁰⁰⁰, Berlin Eski Eserler Müzesi²⁰⁰¹, Roma Metropolitan Müzesi²⁰⁰² ve Vatikan Müzesi'nde²⁰⁰³ yer almaktadır.

¹⁹⁹⁸ Bkz. **K. 58** numaralı Tralleis buluntusu; Özgan, 1982a, 86, 87, Nr. K 28, Res. 64-66.

¹⁹⁹⁹ Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 69, Nr. 52.

²⁰⁰⁰ Sezer, 2013, 100, 101, Nr. 110.

²⁰⁰¹ Pinkwart, 1973, 153, Abb. 3-4.

²⁰⁰² Helbig, 1969, Kat. Nr. 2232.

²⁰⁰³ Amelung, 1903, Nr. 339.

Tarih: İÖ 150 – 100.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

- K. 85** Lev. LXXXV a-d
- Eserin Adı:** Kabartma Parçası
- Müze Env. No:** 1744
- Buluntu Yeri:** Işıklı Köyü, Aydın
- Müzeye Geliş Şekli ve Tarihi:** Talip Çetin'den Satın Alma, 09.04.1975
- Ölçüleri:** Yüksek: 11 cm, Gen: 7 cm, Kal: 7 cm, Baş Yüksek: 9 cm, Göz Yüksek: 1 cm, Göz Gen: 2 cm.
- Tanım ve Tipoloji:** Orta grenli mermerden yüksek kabartma Triton başı parçası. Boyundan itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Sağ göz, burun ve saçlarından bir parça kırık ve eksik, yüz genelinde *patina*. Baş hafifçe sağına ve aşağı dönük. Saçlar hareketli, hacimli ve kalın bukleli. Alın ortasında ayrılmış, yanlara taranan saçlar kulakları kapatarak arkaya uzanır. Yüz oval, alın geniş ve yüksek. Büyük ve badem formu gözler kapalı. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Ağız kapalı ve küçük, dudaklar hareketli, üst dudak ince, alt dudak kalın. Çene dar ve küçük. Boyun kalın ve güçlü.
- Benzer Örnekler:** Aydın Arkeoloji Müzesi²⁰⁰⁴, Afrodisias Müzesi²⁰⁰⁵, Berlin Eski Eserler Müzesi²⁰⁰⁶, Münih Glyptothek²⁰⁰⁷ ve Vatikan Müzesi'nde²⁰⁰⁸ korunmaktadır.
- Tarih:** İS 150 – 200.
- Literatür:** Yayımlanmamıştır.

²⁰⁰⁴ Şahan, 2006, Kat. Nr. 2, 5.

²⁰⁰⁵ Ilgım, 2015, 66, 67.

²⁰⁰⁶ Fendt, 2012, 356-358, Nr. 84.

²⁰⁰⁷ Özgan, 2020, 202, Res. 217.

²⁰⁰⁸ Helbig, 1963, Kat. Nr. 118.

K. 86

Lev. LXXXVI a-d

Eserin Adı:

Lahit Parçası

Müze Env. No:

2967

Buluntu Yeri:

Aydın

Müzeye Geliş Şekli

Aydın Akdağ'dan Satın Alma, 17.11.1987

ve Tarihi:

Ölçüleri:

Yük: 12 cm, Gen: 13,5 cm, Kal: 11,5 cm, Göz Yük: 1,2 cm, Göz Gen: 2,5 cm, Kabartma Yüksekliği: 6 cm.

Tanım ve Tipoloji:

Orta grenli mermerden yüksek kabartma Eros başı parçası. Boynun üst kısmından itibaren korunmuş, alt kısmı kırık ve eksik. Sağ tarafta, saçların bir kısmıyla birlikte sağ şakak, kulak ve yanağın üst köşesini kapsayan dikey hatlı büyük bir parça ile sağ göz, burun ve çene kısmından bir parça kırık ve eksik, yüz ve saçların geneline yayılan yoğun *patina*. Baş hafifçe sağına dönük. Kulakları açıkta bırakmış, yanlara ve arkaya yönelen, ensede sonlanan hareketli, hacimli, kalın bukleli saçlar. Yüz oval ve dolgun, alın geniş ve yüksek. Korunan sol göz etli ve ağır göz kapaklarına sahip geniş ve çekik badem formunda. Yanaklar geniş ve dolgun, elmacık kemikleri şişkin ve belirgin. Başın hareketi nedeniyle sol yanak sağına göre daha geniş. Korunan sol kulakta derin matkap. Derin matkap kanallı ağız hafif aralı, dudaklar ince ve hareketli. Çene dolgun ve geniş, boynu kalın.

Benzer Örnekler

Aydın Arkeoloji Müzesi²⁰⁰⁹, Afrodiasias Müzesi²⁰¹⁰, İzmir Arkeoloji Müzesi²⁰¹¹, İzmir Tarih ve Sanat Müzesi²⁰¹², Side Müzesi²⁰¹³ ve Manisa Müzesi'nde²⁰¹⁴ yer almaktadır.

²⁰⁰⁹ Bkz. K. 33 numaralı Nysa buluntusu; Dinç, 2013, 57 vd., 141 vd., Nr. III. 3. 1-III. 6. 1; Çekilmez, 2016, 297-322.

²⁰¹⁰ Ilgım, 2015, 104.

²⁰¹¹ Sezer, 2013, 59, 61 vd., Nr. 63, 66, 67.

Tarih: İS 100-150.
Literatür: Yayınlanmamıştır.

²⁰¹² Aybek, Tuna ve Atıcı, 2009, 66, 67, 115, 118, Nr. 48, 49, 106.

²⁰¹³ İnan, 1975, 150, 151, 158 vd., Nr. 89, 90, 98, 99.

²⁰¹⁴ Dinç, 2015, 66, Kat. Nr. 26.; Dinç ve Durugönül, 2015, 166, Kat. Nr. 101.

14. LEVHALAR

LEVHA I

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

a

B

c

D

a

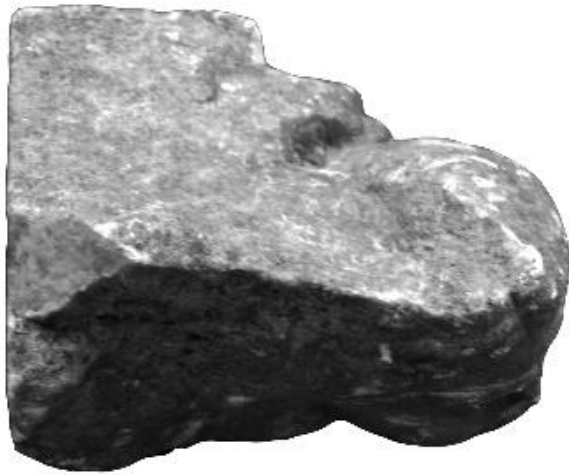
b

c

a

b

a

b

c

d

a

B

c

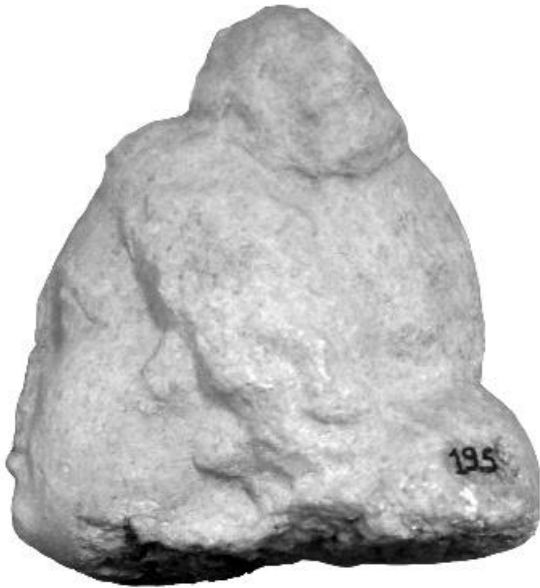
D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

a

B

c

D

a

b

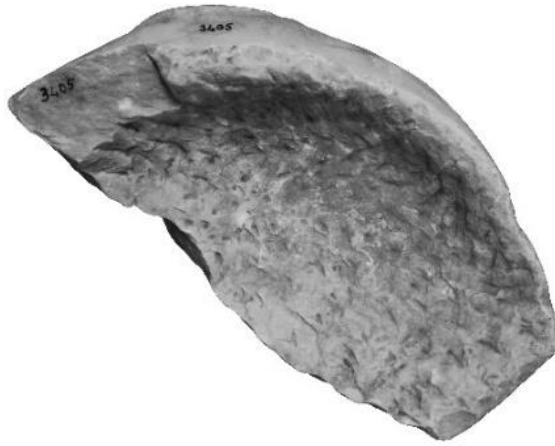
c

d

a

b

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

C

a

B

c

D

a

b

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

C

a

b

c

d

a

B

C

a

b

c

d

a

B

c

D

a

b

c

d

a

B

C

a

b

c

d

a

B

c

D

A

b

C

d

A

B

C

D

A

b

C

d

A

B

C

D

A

b

C

d

a

b

a

b

A

b

C

d

A

b

C

d

A

B

C

D

A

b

C

d

A

B

C

D

a

b

A

B

C

D

A

b

C

d

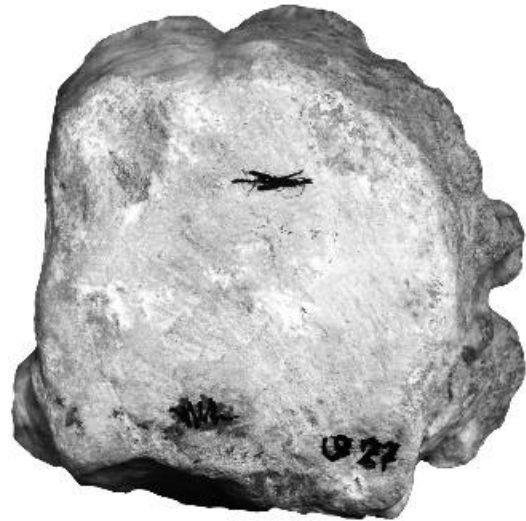
A

B

C

D

A

b

C

d

A

B

C

D

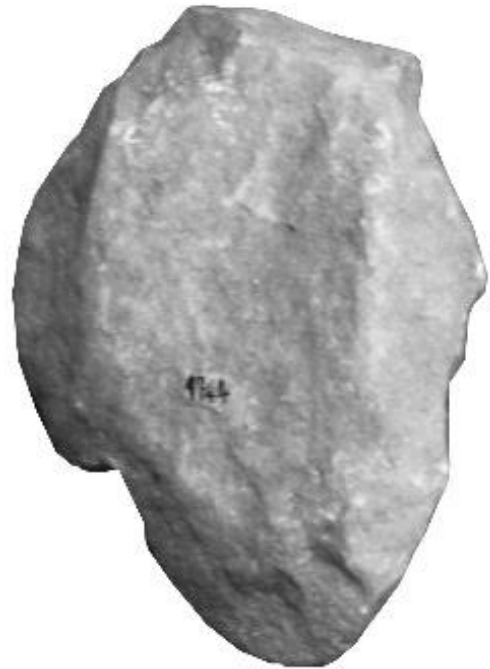
A

b

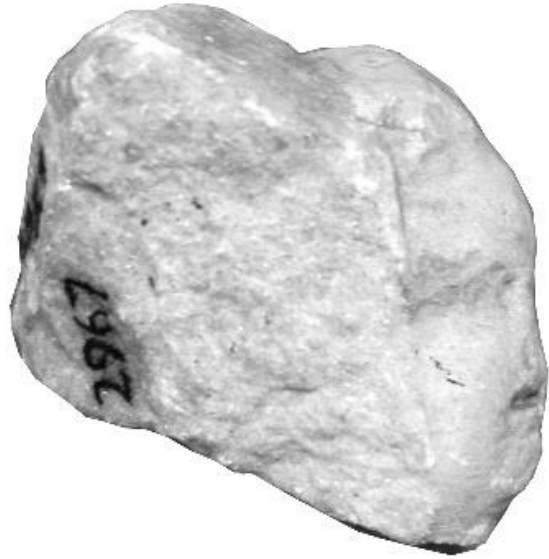
C

d

A

B

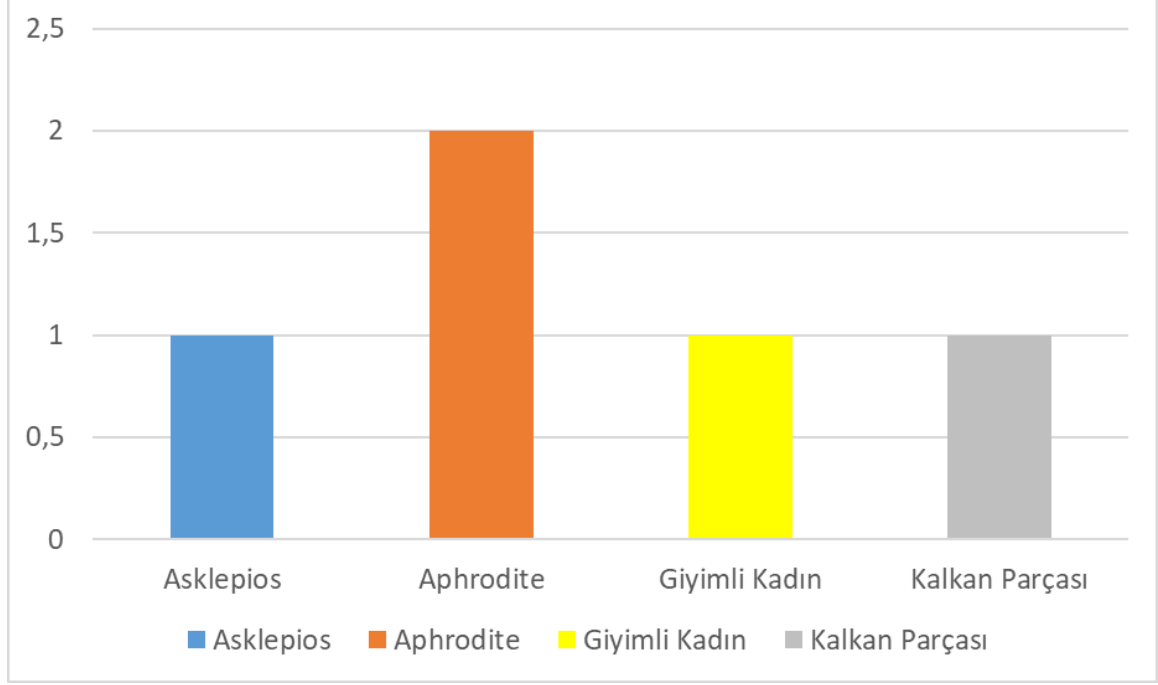

C

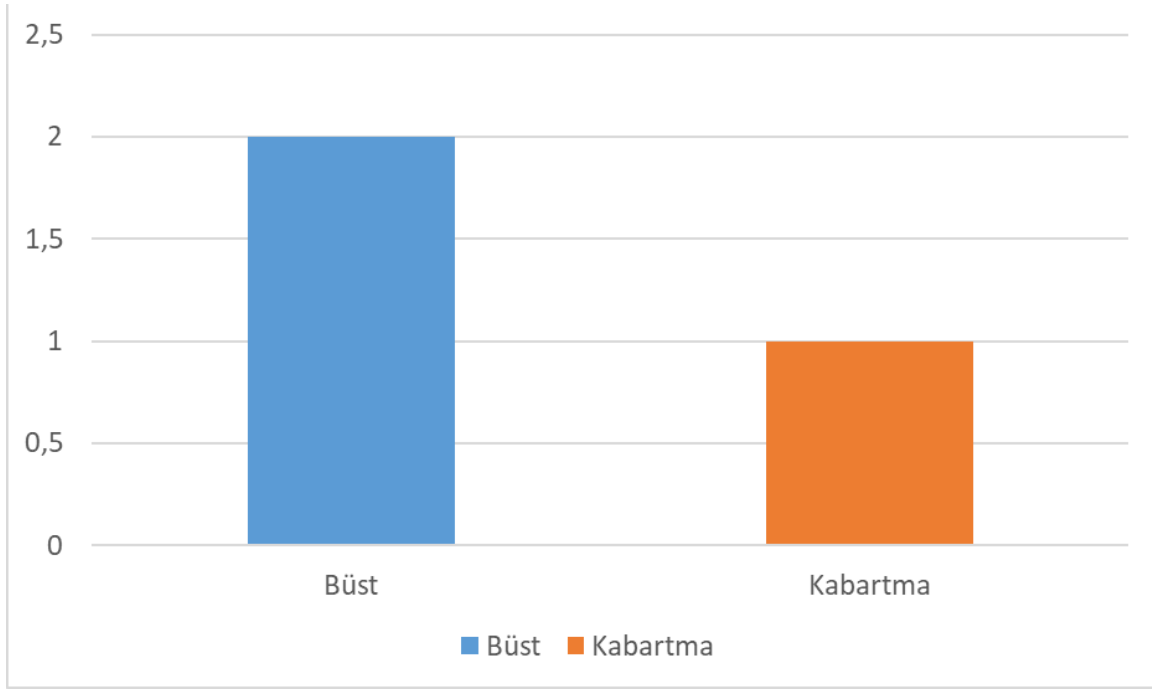

D

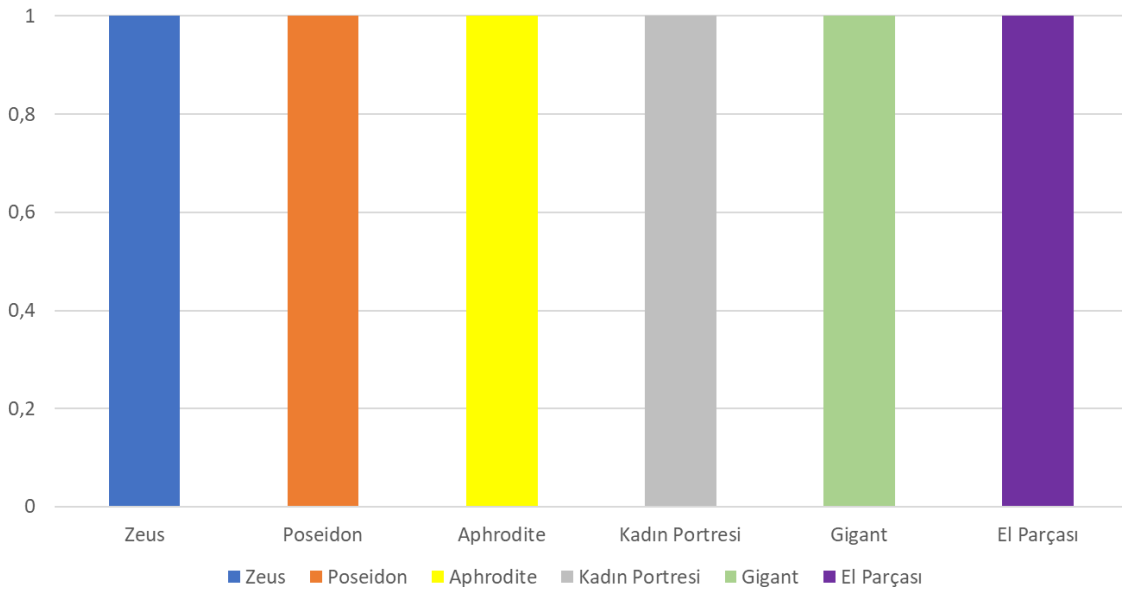
15. GRAFİKLER

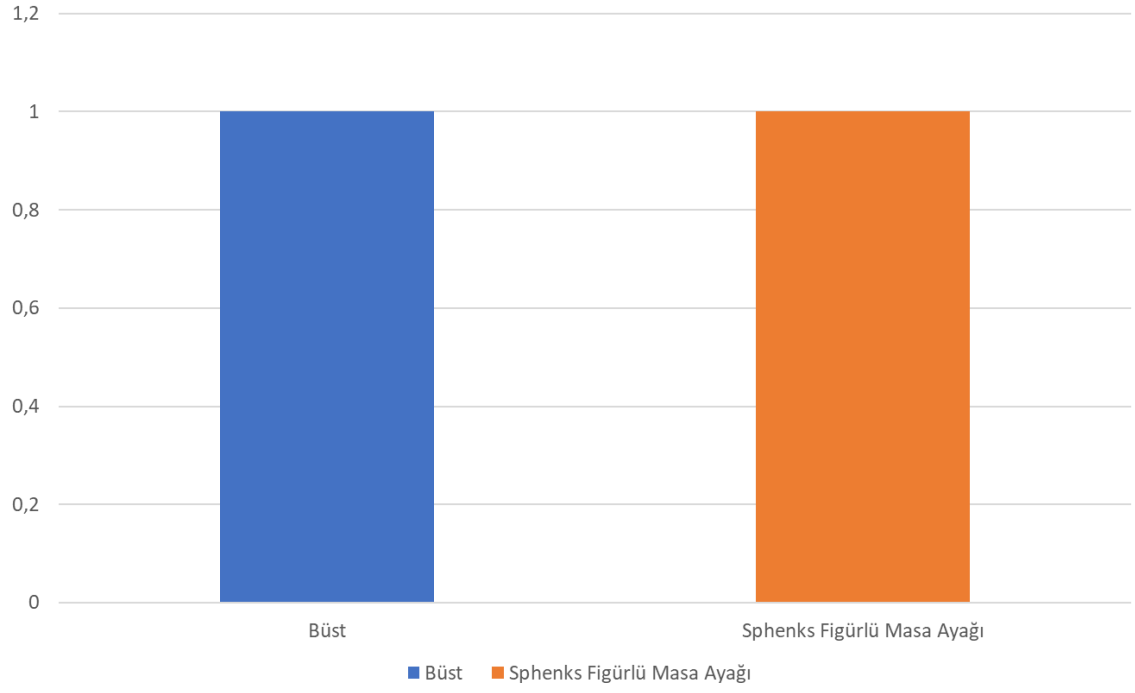
Grafik 1. Alabanda Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

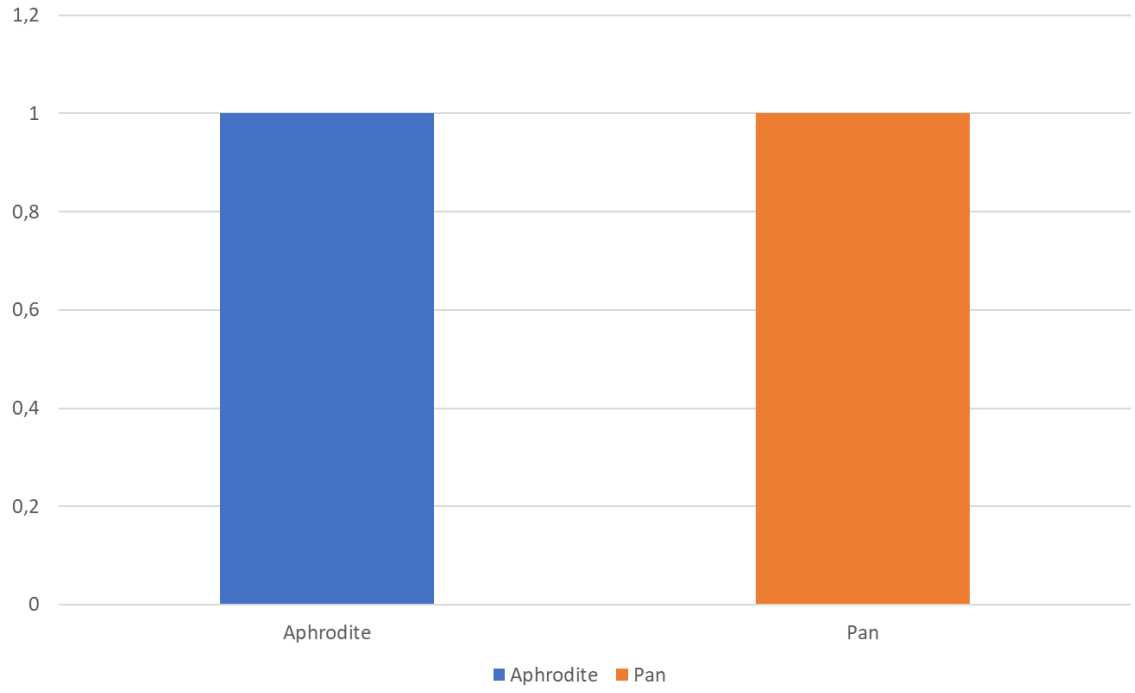
Grafik 2. Antiocheia ad Maeandrum Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

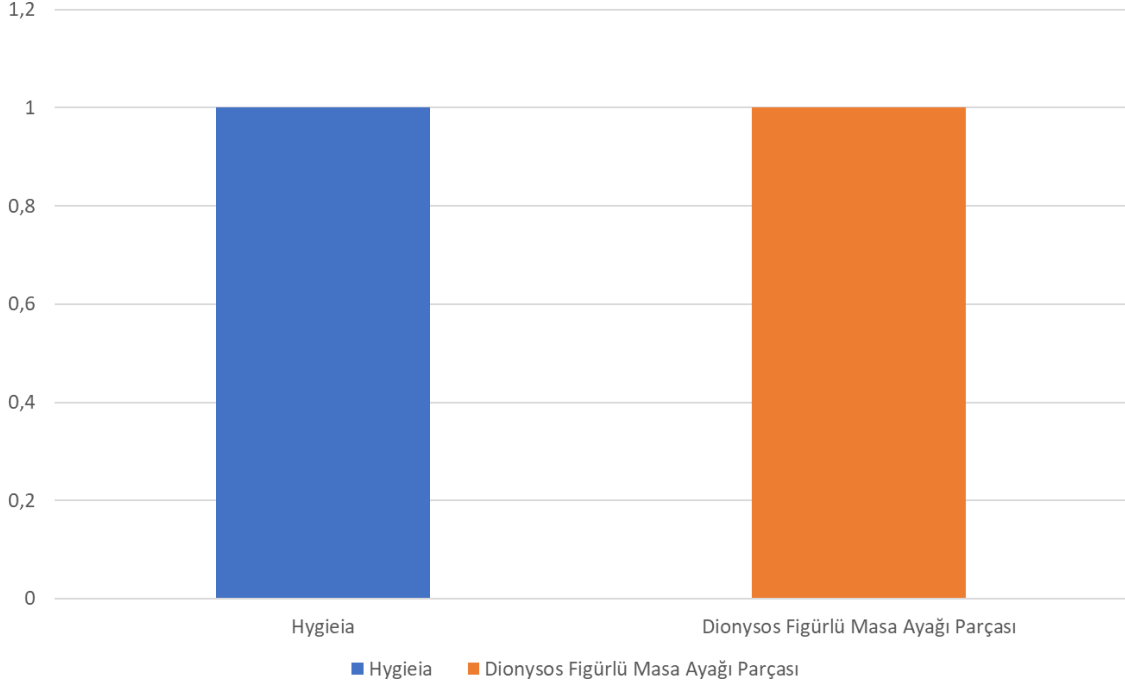
Grafik 3. Aphrodisias Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

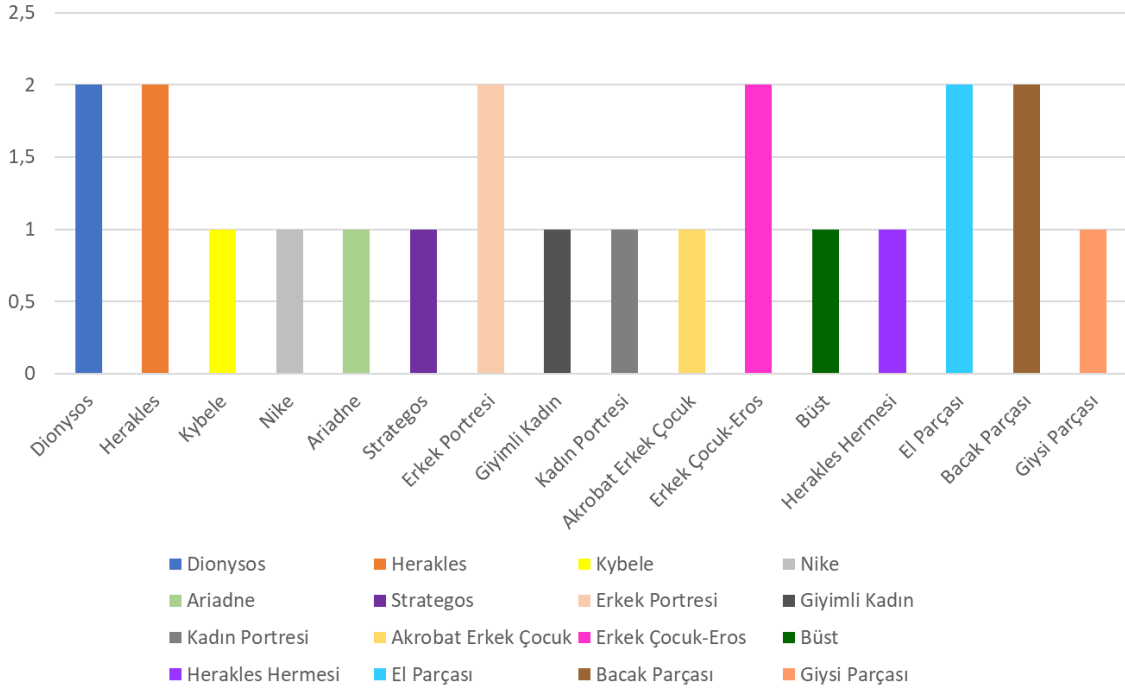
Grafik 4. Bargasa/Piginda Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

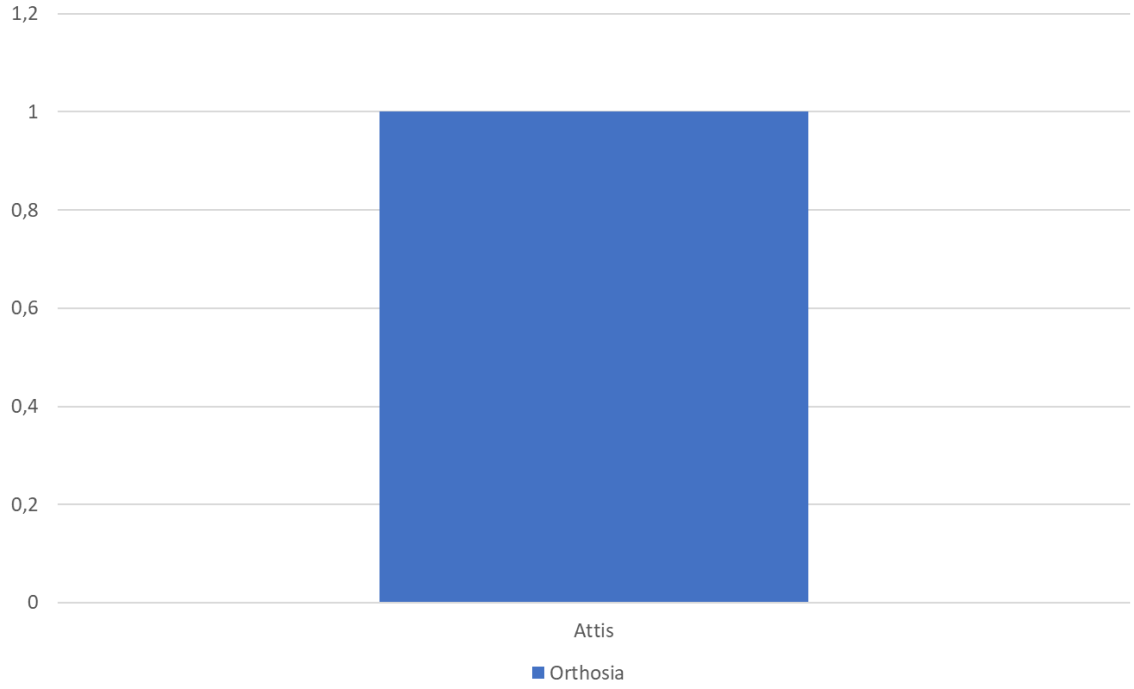
Grafik 5. Magnesia ad Maeandrum Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

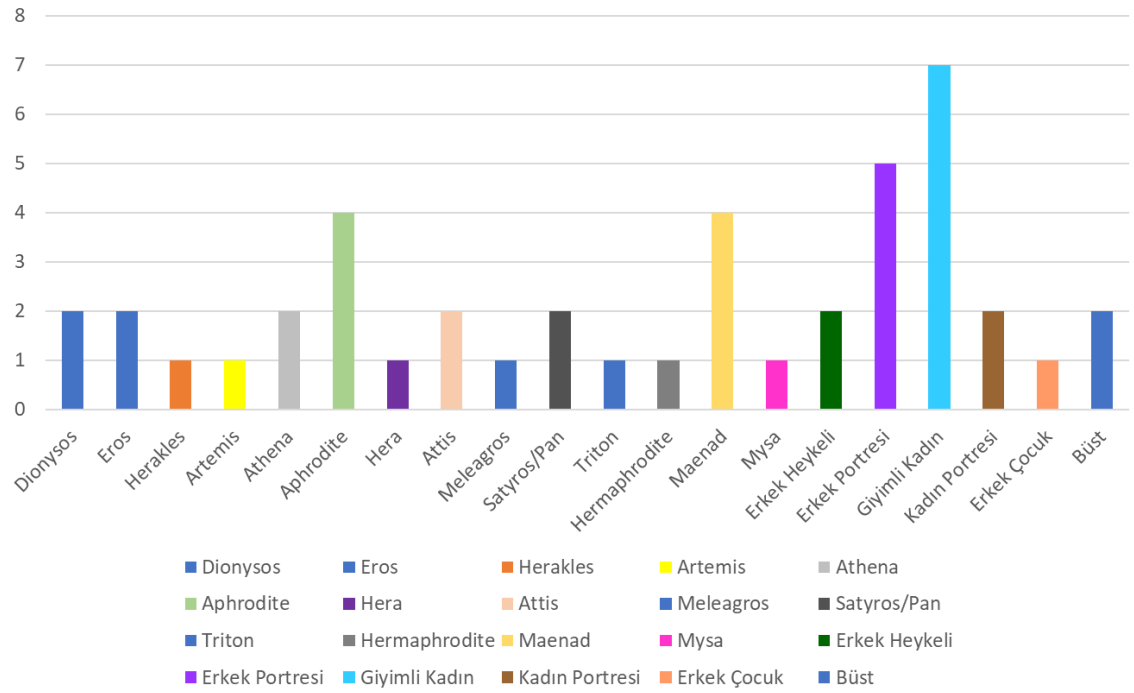
Grafik 6. Mastaura ad Khrysaorium Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

Grafik 7. Nysa Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

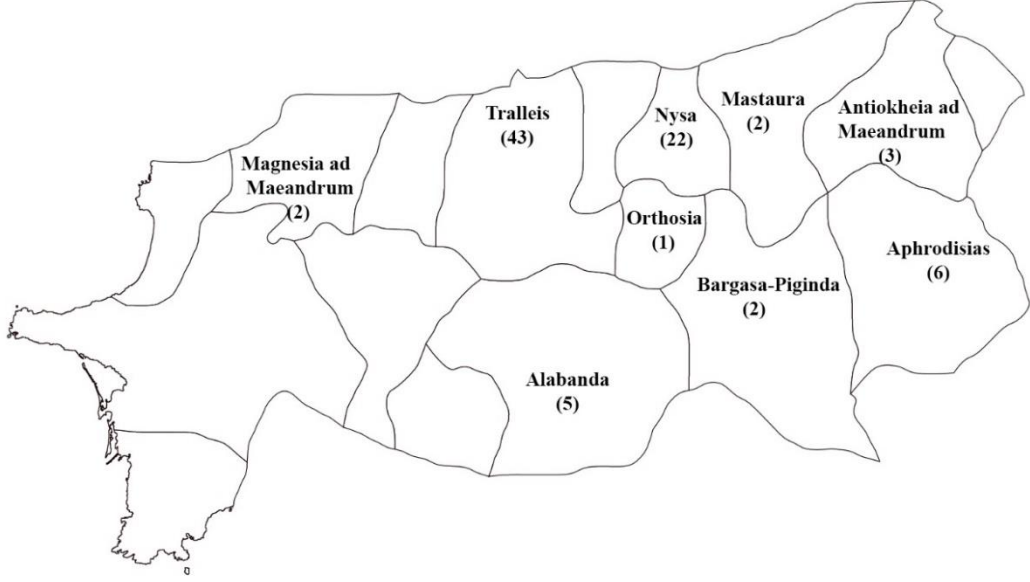

Grafik 8. Orthosia Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

Grafik 9. Tralleis Buluntularının Tipolojik Dağılımı.

16. HARİTALAR

Harita 1. Buluntu Merkezleri Haritası (<http://cografyaharita.com/haritalarim/41-aydin-ili-haritasi.png> kaynağından düzenlenmiştir).

